

H
5403

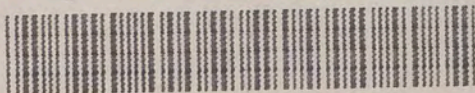
H
H. A. Prens.

5403

Lyn Foredrag om
de kirkelige Forholde blandt de
Norske i Amerika.

Chas. 1867.

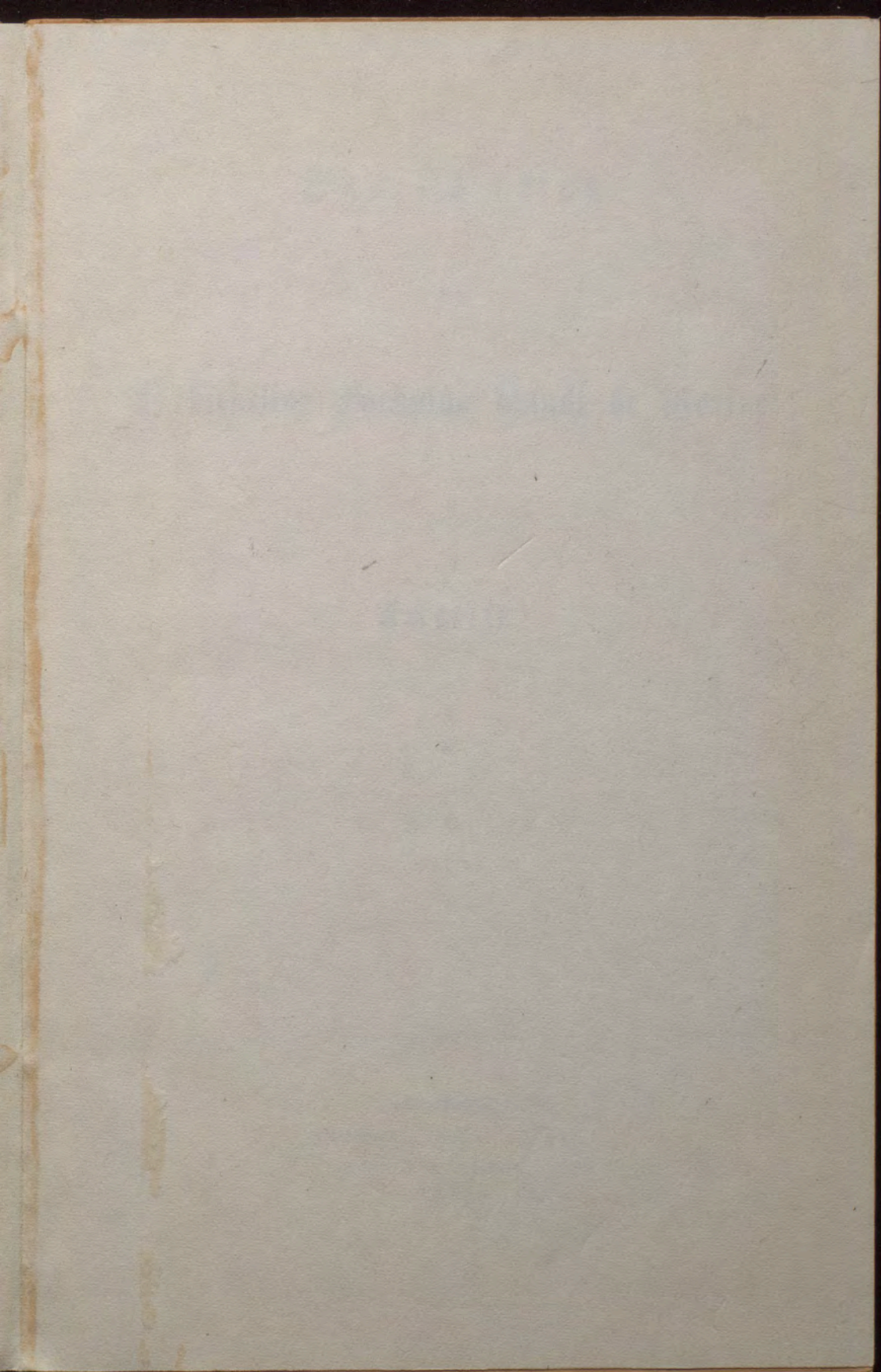

75d215835

EX LIBRIS J.B. HALVORSEN

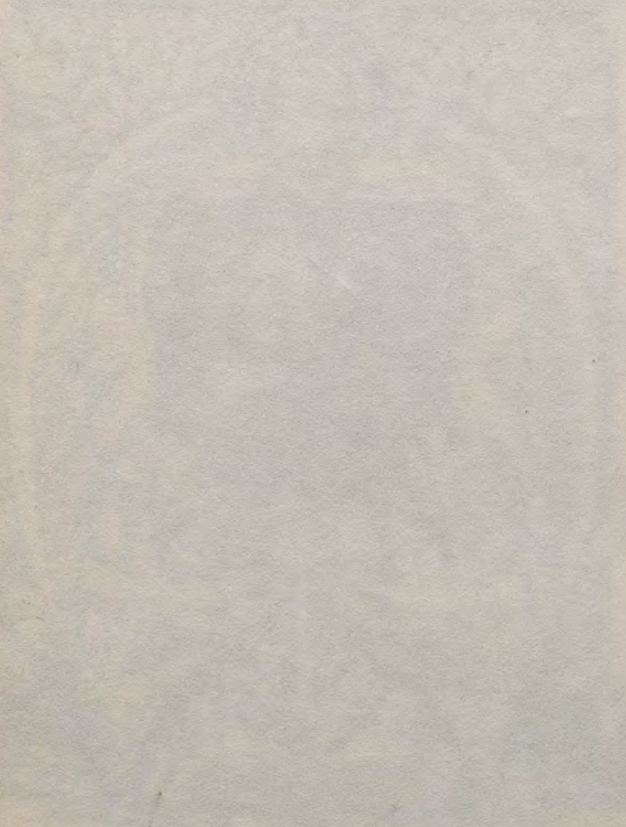
Ref 98
5-6-98
75

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

1955

PAUL LERIS
J. H. HALL

H
5403

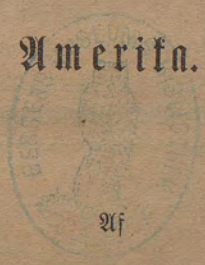
Syn Foredrag

over

de kirkelige Forholde blandt de Norske

i

Amerika.

af

H. A. Preus,

Pastor.

Christiania.

I Kommission hos Jac. Dybwad.

Troft hos G. J. Jensen.

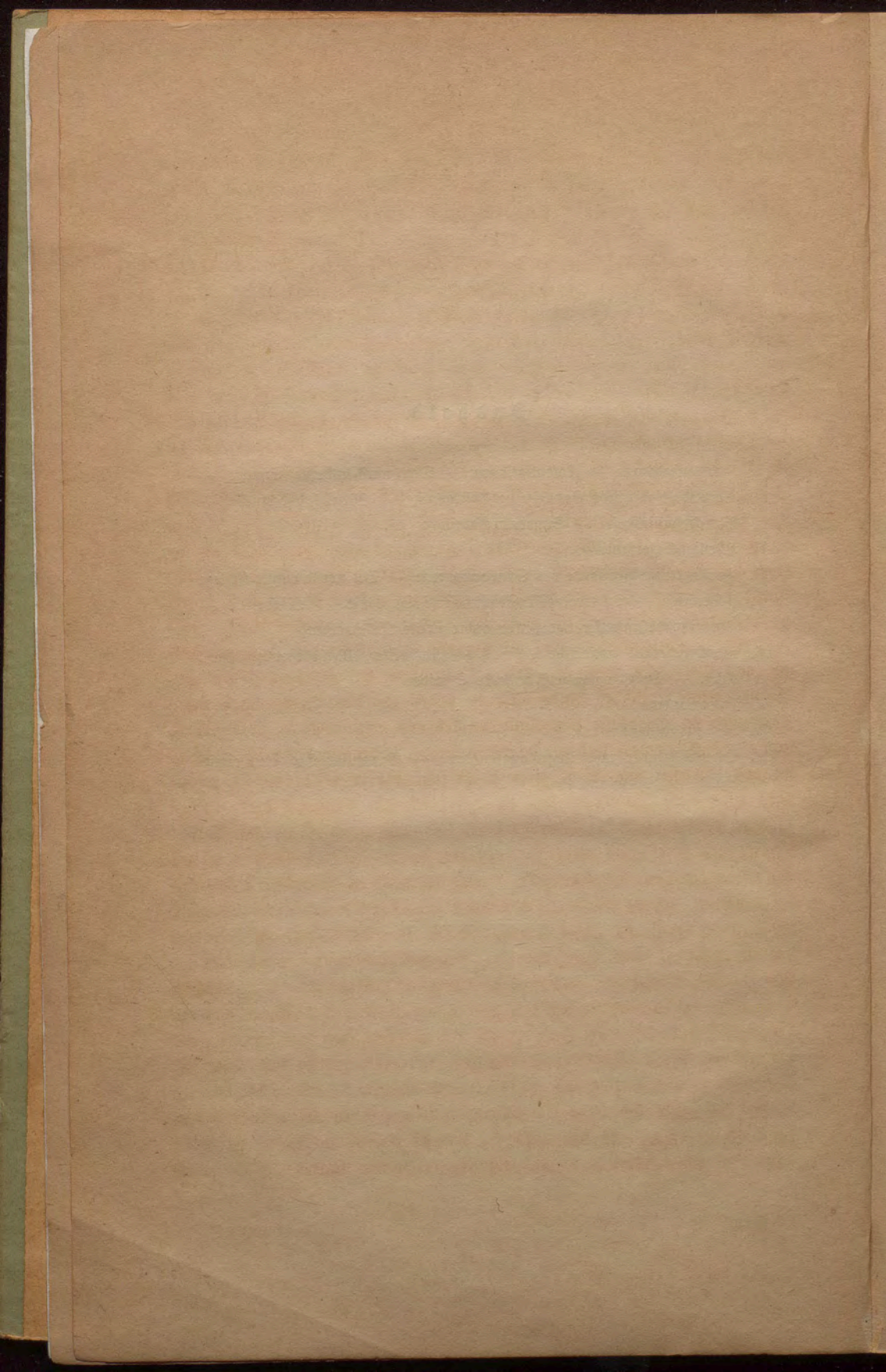
1867.

75d215835

Aftryk af "Luthers Kirketidende".

Indhold.

	Side
I. Indledningsord. — Kolonisationen. — Den norsk-lutheriske Synode. — Bort Kirkesamfunds Størrelse og Udstrækning. — Menighedsdannelse. — Synodforbindelse. — Synodalsforsatning	1.
II. Menighedsforsatning	27.
III. Forhandlingsgjenstande ved Synodemøderne. — Det norske Luther-College i Decorah. — De theologiske Seminarier i St. Louis. — Missionen. — Foreningsbestræbelser ligeoverfor andre norske Kirkesamfund	42.
IV. Menighedernes aandelige Tilstand. — Katholiker, Methodister og Bap- tister. — Tydsk- og engelsk-lutheriske Synoder	63.
V. Ellingianerne	82.
VI. Augustanasynoden	97.
VII. Lærestridigheder med Augustanasynoden. — Et ventligt Ord i en vigtig Strid. — Slutningsord	115.

Naar jeg efter Fleres Opfordring overgiver de følgende Foredrag til Trykken, naagtet jeg vel forstaaet, hvor Meget de i flere Henseender lade tilbage at ønske, saa ster det, fordi jeg er overbevist om, at de indeholde ikke alene en tro og sandfærdig, men ogsaa en mere fuldstændig og omfattende Fremstilling af vore kirkelige Forhold, end hidindtil er bleven leveret. Jeg nærer derfor det Haab, at de trods sine Mangler kunne være til Nytte for dem, som agte at gjøre Amerika til sit Fremtids Hjem, ligesom de ikke turde være uden Interesse for dem af mine Landsmænd, som ønske et nøjere Kendskab til vore Forholde.

I.

Kære Forsamling! Før jeg begynder disse Foredrag, maa jeg udtale min Betslagelse over, at vort norsk-lutherske Kirkesamfund i Amerika ikke ved denne Lejlighed skulde have en anden Talsmand, der med mere Dygtighed og Begavelse kunde give en levende Skildring af vort Samfund, dets Gjendommeligheder og de Forholde, hvorunder det virker. Naar jeg dog fordrister mig til at gjøre et Forsøg, saa er det, fordi jeg inderligere elsker dette Samfund, som jeg har ofret min Ungdoms bedste Dage, og som jeg vil vie min Manddoms Kraft, saavidt og saalange Herren bevarer mig den. Og nu ønskede jeg saa gjerne, at dette Samfund ogsaa skulde være en Gjenstand for Troesbrødres Kjærlighed og Deltagelse her i Landet. Men jeg kan ikke udtale, hvor det har bedrøvet mig, naar saa Mangt og Meget, jeg har været Vidne til, har nødet mig til at tro, at vi istedet vare Gjenstand for Manges fuldkomne Egegyldighed, Mistjendelse, ja haarde Dom. Og dog er det eders egne Landsmænd, som bygge og bo, arbejde og kæmpe hist over i Amerikas fjerne Vester! De ere vel vandrede bort fra eder og Fædrelandet, men skulde det berøve dem enhver Ret til broderlig Deltagelse? Skulde det i sig selv være en Forbrydelse, over hvilken Noget af eder tør opkaste sig til Dommer, et Afjald, der skulde give eder Ret til at udelukke dem fra Meddelagtighed i Troesamfundet og dets Kjærlighed? Den største Del af disse eders Landsmænd har bragt Livets Ord med sig til de fjerne Egne, som før kun

vare betraahte af den vilde Indianers Fod; de arbejde nu der paa ved Guds Naade at bygge Herrens Tempel, og jo mere de under dette Arbejde ofte føle, at de staa saa alene, des mere trøste de sig ved, at der i deres gamle Fædreland dog findes Mange, som de kunne kalde Troesbrødre; de ønske, at de selv maa betragtes og omfattes af dem som Saadanne, og at Troes- og Kjærlighedsbaandet maa sammenknytte dem, skjønt de efter Legemet ere adskilte; de ønske ogsaa her at finde Brødre, som ville tage inderlig Del i og, saavidt ske kan, hjælpe dem i deres Arbejde til Sjælenes Salighed og Guds Ære. Ogsaa der er Jesu Brud, som Han med sit Blod har kjøbt sig, og som Han endnu elsker og omfatter med inderlig Kjærlighed og Forbarmelse. Lad være, hun som ung Datter ligeoverfor Moderen ikke er saa adstadig og betænksom, mere livlig, — at hun, som altid Christi Brud her paa Jorden, er bedækket med Strøbeligheder, maaſte ogsaa har nogle Unoder, fordi hun føler sig saa fri, men er dog endnu uvant til Friheden; — Venner! ogsaa hun er dog Christi Brud, indvortes dejlig, og hendes Liv er skjult med Christo i Gud. Nu, at fremstille denne Christi Brud i den rette Stikfelse for eder, det er Hensigten med disse Foredrag, paadetat ogsaa I kunde saa hende tjære. Men desværre, paa samme Tid, som Stoffet er saa vidtløftigt og forstjelligartet, har jeg og ofte manglet de fornødne Dokumenter og Forarbejder og er idelig bleven afbrudt, saa Foredragene langtsfra fremkomme i den Form, som jeg havde ønsket, og ofte mere ere blotte Antydninger. Idet jeg i saa Henseende maa bede om venlig Overbærelse, haaber jeg, at disse Strøbeligheder fra Formens Side ikke maa influere paa Bedømmelsen af vort Kirkesamfund eller blive en Hindring for, at mit tilsigtede Djeemed med Foredragene opnaaes.

Ogsaa for at gjøre Mit til, at vi kunne vinde dygtige, troe Medarbejdere i Herrens Vingård derover, har jeg villet meddele en saadan udførligere Fremstilling af vore Forholde. Gjennem en lang Arrække har Nødraab lydt herover fra vort norsk-lutherſke Kirkesamfund i Amerika, indtrængende Opfordringer til Norges mange ledige Theologer om at komme over og afhjælpe Præstenøden og Sjælenøden. Distnok have vi anstrengt os for selv at saa uddannet de fornødne Lærefræfter iblandt os, og vort Arbejde i den Retning har ikke været uden Betsignelse. Dog have de, som ved vore Læreanstalter ere blevne dygtiggjorte til Ordets Embede, ikke været tilstrækkelige til at udfylde det store Behov; dels ere vi fra gammel Tid komne i Baghaanden, dels har Emigrationen i de sidste Aar fundet Sted i saa stor Maalestok, at vi ikke have kunnet holde den Stangen, saa Nøden vel snarere turde være tiltagen, end aftagen. Vi have derfor fortsat med at stille offentlige og private Opfordringer til de herbæ-

rende ledige Theologer om at komme over og hjælpe os. Men det har vist sig, at de ere færre og færre, de Kandidater, som have ladet vort og vore Menigheds Nødraab gaa sig til Hjerte, som have ynkets over de mange Tusinders Sjælenød og i Guds Navn fulgt Raabet og Kaldet til at prædike Guds Riges Evangelium blandt deres forladte Landsmænd i Amerikas Vesten. Jeg skal ikke for Øjeblikket indlade mig paa en nærmere Betragtning af Aarsagerne til denne tilsyneladende Ligegyldighed og Ufølsomhed for Troesbrødres Nød hos dem, som af Gud specielt ere gjorte dygtige og kaldede til at afhjælpe den og naturligvis først og fremst der, hvor den er størst og mest trykkende. Aarsagerne kunne hos de forskjellige tænkes høist forskellige, og jeg tager naturligvis ikke i Betænkning paa Forhaand at indrømme, at de for Fleres Bedkommende kunne være af en saadan Natur, at de ere fuldkommen retsærbiggjorte, naar de ikke følge Raabet, medens de for Andres Bedkommende vel turde vise sig som tomme Undskyldningsgrunde, der kun gjøre det mere klart og aabenbart, at de mangle eller staa langt tilbage i det, som er det Væsentligste for de af Gud lærte Theologer, nemlig et Syn for Sjælenes Nød og en Eyst og Iver til trods al Slags Møje og Savn at arbejde i Evangeliets Tjeneste til Sjælenes Salighed og Guds Ære. Dog, som sagt, jeg skal ikke nu nærmere indlade mig paa dette Punkt eller imødegaa de mange Undskyldningsgrunde, som jeg hører blive anførte. Kun een Grund tror jeg ogsaa efter Kjærligheden her at burde gjøre gjældende, og det er det totale Ubeskjendtskab til vore nord-amerikanske Forholde, baade de kirkelige, lokale og sociale, som jeg saa ofte har truffet paa hos Norges Theologer. At med dette Ubeskjendtskab ikke saa sjelden har været forenet Mistkjendelse i forskellige Retninger og ensidige Domme over vort Samfund, staar ikke til at negte. Vistnok har jeg truffet Enkelte, som have vist, at de ere ret godt hjemme i vore Forholde; men det har dog i Regelen været netop Saadanne, hvem Nødraabet allerede er gaaet til Hjerte, og som have søgt den Anledning, som altid har været forhaanden, til at erholde de fornødne Kundskaber. De fleste ere virkelig saagodt som aldeles ubeskjendte med vore Forholde, og for nu ogsaa at borttage denne Undskyldningsgrund har jeg troet det tjenligt at meddele saavidt muligt fuldstændige Dplysninger om dem. Herved imødekommer jeg og de mange skriftlige og mundtlige Dpfordringer, jeg siden min Ankomst hertil har modtaget om at levere saadanne Meddelelser.

Kolonisationen.

For at hjælpe eder, mine Tilhørere, til des bedre at orientere eder i vore Forholde maa jeg først tale lidt om Kolonisationen.

Som bekjendt, tog Udvandringen sin egentlige Begyndelse i Aaret

1836; men rigtig storartede Dimensioner fik den dog først forrige Aar, da man regner, at mere end 16,000 Emigranter drog afsted til Amerika, og iaar vil vist et lignende, om ikke større Antal forlade Fædrelandet. Tallet paa de almindelige Udvandrere kan man — dette Aars Emigration iberegnet — sikkert anslaa til 120,000; hertil maa søjes alle de, som enkeltvis ere rejste over, mest fra Byerne, og som især have slaaet sig ned i Amerikas større Stæder; at deres Tal ikke er saa ganske ubetydeligt, kan man sjonne deraf, at Antallet paa Norske og Svenske i Byen New York alene anslaaes til 30,000. Sikker kan man anslaa Totalsummen af Norske, som ere emigrerede til Amerika, til 150,000. Hvor stort de Norskes Tal i Amerika for Tiden er, er umuligt med Bestemthed at afgjøre. Vægger man Mærke til, 1) at Aldersklassen mellem 30 og 40 Aar giver den største Tribut til Emigrationen, 2) at det lettere Erhverv gjør, at de Unge derover meget tidlig indtræde i Ægteskab, saa vil man vist ikke sætte Tallet for højt, om man anslaar det til 300,000 Sjæle.

De første norske Kolonisationer i den nyere Tid stæde ved Rochester New-York og i Texas; senere er Udvandringen gaaen til Vesten, først omkring Fox River Illinois og den sydlige Part af Wisconsin, dernæst nordover gennem Wisconsin ligetil Greenbay, Stevens Point og Egnen nordensfor St. Paul Minnesota, derefter over den nordre og Lidt af den midtre Del af Iowa og over hele Minnesota, bortensfor Alexandra i Douglas Co. og St. Croix Co. i Nord og Jackson Co. i Vest. I den seneste Tid har endelig foruden enkelte smaa Settlementer i Kansas, Missouri, Nebraska og Californien en god Del Norske slaaet sig ned i Dacotah Terr. 5 — 600 engl. Mile vestensfor Mississippi. At Udvandringens Strøm herefter vil komme til at gaa i vestlig og sydvestlig Retning for Minnesota, er højt rimeligt.

Kolonisationen eller Settlementbannelsen foregaar paa følgende Maade. Massen af vore Udvandrere, der hovedsagelig bestaar af Husmænd og fattigere Gaardbrugere, lande i Quebec eller New York. Herfra gaa de med Jernbaner til Chicago Illinois eller til Milwaukee Wisconsin. De begive sig nu ad de forskjellige Jernbaner eller med Dampstibe til Slægtninge eller Kjendinge, der ere bosatte i ældre Settlementer i Illinois, Wisconsin, Iowa og fornemmelig Minnesota. Hos dem forblive de 3, 4 til 5 Aar, dels som Dagarbejdere, dels som Forpagtere. Tildels slutte de sig straks ved Ankomsten til de norske Menigheder, de foresinde; ofte udsætte de hermed et Par Aar, hvilket de dog indstændig bør fraraades. Naar de nu ved sluttigt Arbejde og Herrens Betsignelse have lagt sig til et Par Heste eller Oser, Vogn, en Del Kjør og saavidt Penge, at de dermed kunne slaa sig igjennem det første Aar, saa tænke de paa at op-

søge sig et eget Hjem i det fjerne Vesten, der hidtil kun har givet Indianere Tilhold. Enten rejser da et Par Mand ud at opsoge en ny Egn, tjenlig til Dannelse af et nyt norst Settlement, eller de følge Opfordringer og Indbydelsers fra Venner, som maatte Mæret i Forvejen have fundet et saadant Sted, og som nu ønske Flere efter, forat Settlementet kan blive saa stort, at de kunne underholde baade Kirke og Skole iblandt sig. I begge Tilfælde slaa da 5 til 10 Familier sig sammen og danne en Karavane, der med sine med hvidt Sejldug tækkede Bogne, fyldte med Børn og Husgeraad, i lange Rækker begive sig afsted paa sit „Emigranttog“ mod det fjerne Vesten.

Jo hurtigere det nu lykkes saadanne norste „Pioneers“, som have begyndt Dannelsen af et nyt Settlement, at saa Venner og Landsmænd efter sig, des større blive da saadanne norste Settlementer, des lettere bliver det da og for dem senere at komme i Besiddelse af de aandelige Gøder, som de som norst-lutherste Indvandrere maa attraa. Det kan dog ikke undgaaes, at en og anden Yankee, Tydster eller Irishman slaar sig ned midt iblandt de Norste; ja undertiden træffer det, at disse fremmede Nationer saa hurtig tage det omliggende Land i Besiddelse, at der kun bliver et ganske lidet Settlement af Norste, hvilke som Følge heraf da ofte i aandelig Henseende kunne have store Gjenvordigheder at kæmpe med, dersom det ikke træffer sig saa heldigt, at der i Nærheden findes større eller mindre norste Settlementer, med hvilke de kunne forene sig til Dannelse af et Præstegjæld.

I Regelen have de Norste Ord for at forstaa den Kunst at tage sig ud godt og hændigt Land. De vælge gjerne Steder, hvor de letvindt kunne opdyrke den frugtbare, stovløse Præri og dog ved Siden have tilstrækkelig Skov og let Afgang til godt Vand. Ogsaa for Arbejdsomhed, Tarvelighed og Redelighed har vor Landsmand et godt Lov. Massen af de Udvandrere, som især i de senere Aar ere rejste ud fra Byerne i Norge, slaa sig i Regelen ned i New York eller Vestens større Byer. Saa gaar det til, at vi foruden i New York og Chicago — Vestens New York —, der maatte tælle en 20,000 Standinaver blandt sin Befolkning, i Byer som Milwaukee, Madison, La Crosse, Decorah, Neb-Wing, St. Paul finder en standnavist Befolkning, der gaar op til over 1000. Det er dog i Gjennemsnit kun Faa af vor Landalmue, der søge til Byerne.

Saaledes danner Nordboen sig sit Hjem i det fjerne Vesten af den nye Verdensdel, og Herren har rigelig velsignet den ordentlige, flittige Arbejder med Høsten af Amerikas frugtbare Jordbund.

Den større Velfærd i timelig Henseende, Naboskab og Omgang med mere dannede Familier af andre Nationer virker efterhaanden ogsaa paa den af vore Landsmænd, hvis tidligere Aar kunne have været de ringeste,

og hvis Levevis uslekt. Ikke alene bygger han sig bedre Huse af Sten eller Træ istedetfor sin første Jord- eller Loghytte; ikke alene hans Leve- maade bliver bedre, hans Husstiel ordentligere, men han søger ogsaa mere og mere Trang til større Oplysning, til mere Aandsdannelse, en Trang, som hans større Belskær og de frie Forhold, hvorunder han lever, aabner og letter ham Afgang til at faa tilfredsstillet.

Dog alle disse timelige Fordele og Goder kunne ikke stille Hjertets dybeste Trang og Længsel, allermindst hos Nordmanden, som fra Barndommen af har havt Anledning til at lære at kjende Guds Naade i Evangeliet og nydt et ordnet Kirkesamfunds Goder og Belsignelser. Maa det end indrømmes, at der findes megen Uvidenhed og aandelig Ueggyldighed hos vor menige Almuesmand; for den krasse Vantro er han dog, Gud ske Lov, endnu ikke bleven et Bytte, som det desværre er Tilfældet med Almuen i mange Egne af Tydskland. Ivertimod, hos den norske Almue gaar, ved Siden af megen aandelig Ueggyldighed og Døb, som Menig- hedens Uvirknings- og Umyndighedsstilstand ikke kan Andet end befordre, en ydre Værfrygt for det Hellige, en Pietet og sejsk Vedhængen ved den fra Fædrene nedarvede Tro og Lære. Den norske Emigrant ønsker derfor i Regelen i sit nye Hjem i Amerikas Vesten at have det paa vante Vis med Kirke, Præst og Skole. Men Intet af dette foresinder han, hvor og naar han, som nys bestrebet, slaar sig ned og danner et nyt Setlement. Han finder sig vistnok ofte straks eller snart omgivet af en Del Vanteer og Tydste, der ligesom han føle en religiøs Trang, eller som allerede have ordnet sit Kirkevæsen; men dels gjør Sprogforskjellen, dels end mere Troesforskjellen, at der ikke kan være Tale om den norske Luther- ners Tilslutning eller Samvirken i kirkelig Henseende med disse hans Na- boer. Ofte maa han dog ogsaa leve blandt Amerikanere, som ikke engang ere døbte, og som ikke vise den mindste Interesse for Kirke og Guds Ord. Han finder fremdeles undertiden allerede ved sin Ankomst den amerikanske Distrikt-Skole i fuld Gang i sit nye Hjem, eller han vil med stor Lethed straks kunne faa den ordnet; men da principielt kristelig Undervisning og Tugt er ubeløstet fra disse Skoler, kan han heller ikke i dem finde den Hjælp for sine Børns religiøse Opdragelse, som han søger. Endelig maa vi tage et tredje Moment med i Betragtning. Ifølge den amerikanske Statsforfatning ere Kirke og Stat fuldkommen skilte fra hverandre. Sta- ten tilføjer alle religiøse Samfund, som ej krænte den offentlige Moral, sin Beskyttelse, men den giver intetsomhelst Kirkesamfund nogen Understøt- telse. Den overlader til sine Borgere selv at ordne sine kirkelige Anlig- gender, ligesom og at opretholde sine Ordninger og bestride de dermed forbundne Omkostninger.

Den norste Emigrant i Amerikas Westen maatte derfor, om han ellers vilde holde fast ved Fædrenes Tro, være betænkt paa ved Guds Hjælp selv at ordne et norst-lutherst Kirkesamfund i sit nye Hjem; de norste Emigranter maatte for at bevare Fædrenes Tro for sig og Efterkommere tage Tingen i sin egen Haand og selv ordne sig til Menigheder, stasse sig Præster, bygge sig Kirker, med eet Ord træffe alle de Foranstaltninger, som vare nødvendige til Dannelse og Opholdelse af norst-lutherste Menigheder omkring i de norste Setlementer.

Og de norste Emigranter toge Sagen i sin egen Haand; de ordnede sig til lutherste Menigheder, de kaldte sig Præster, fik kirkelige Skoler i Gang, og Menighederne forenede sig til et Kirkesamfund, der bærer Navnet: „Synoden for den norst-evangelist-lutherste Kirke i Amerika“. Denne Synode, hvortil den store Del af de Norste i Amerika hører, ville vi da først gjøre til Gjenstand for vor Betragtning.

Den norst-lutherste Synode.

De Mænd, som begyndte en Evangelists Gjerning blandt de Norste i Amerika, som stiftede de første Menigheder, hvoraf vor Synode bestaar, vare Pastorerne Wilhelm Dietrichson og C. L. Clausen. Den Sidste, en Danst, blev efter at have modtaget Kaldelse af Menigheden i Musteego Wisconsin, prøvet og ordineret af den tydsk-lutherste Pastor Krause i Milwaukee. Den Første, nuværende Sognepræst til Østre Moland, blev fornemmelig ved afdøde Farver Sørensens Bestræbelser omkring Aaret 1843 af kristelige Venner sendt over til Amerika for at hjælpe til at ordne de kirkelige Anliggender blandt vore derværende Landsmænd.

At disse Mænd, hvis Virksomhed i denne første Tid især var forbunden med megen Møje og Trængsel, have Fortjeneste af denne sin Virksomhed, og at Gud i mange Maader har lagt sin Velsignelse til den, skal Ingen negte; men vi tør heller ikke skjule, at Velsignelsen af deres Virksomhed vilde været langt større, dersom de ikke begge dengang*) havde været Tilhængere af den grundtvigste (den saakaldte kirkelige) Anstuelse. Men denne Omstændighed og især P. Dietrichsons Iver for at gjøre denne Anstuelse tilligemed andre i Forbindelse med den staaende Bidsfarelser gjældende i Menighederne gav Elling Gjelsen og hans Parti en Røring og Støtte og vakte desuden paa mange Steder en Misnøje og Mistillid til Præsterne, hvis Efterveer ikke alene vi lærere, men vort hele Samfund indtil den sidste Tid har faaet føle og i mange Maader maattet lide under.

*) P. Clausen har senere for Synoden erkjendt og tilbagekaldt sine grundtvigianste Bidsfarelser.

I 1850 var vel Pastor W. Dietrichson vendt tilbage til Norge; derimod var de norffe Præsters Tal blevet forøget med Pastorerne Stub og A. C. Preus. Det følgende Aar blev det første Forsøg gjort til Dannelsen af en norff-lutherff Synode. Da imidlertid den 2den §, som indeholdt Bestemmelsen om Synodens Lære og Bekjendelse, var formet saaledes, at den grundtvigffe Anstuelſe deri havde fundet sit Udtryk, blev allerede i 1852 denne Synodeforbindelse ophævet, og et nyt Udkast til Synodeforfatning udarbejdet; dette blev forelagt Menighederne til Bedømmelse og atter ved et Møde det følgende Aar paa Roskonong gjennemgaaet. Den norff-lutherffe Synode blev saaledes i Aaret 1853 dannet af de 7 Præster og det Snes Menigheder, som da vedtog denne Synodalsforfatning. Det varede dog ikke længe, før vi bleve overbeviste om, at denne Forfatning trængte til betydelig Udbedring, ja i flere Punkter til væsentlige Forandringer. Ved Forfatningens Affattelse vare vi jo alle, Præster som Lægfolk, nys komne fra vort gamle Fædreland; vi vare ubekjendte med Ordningen af Menigheder og Kirkesamfund, der vare ganffe uafhængige af Staten. Hvor naturligt, at vi havde faaet med os adskillige vrangte og skjæve Betragtninger s. Ex. af den enkelte Menigheds Forhold til Kirkesamfundet, af Kirkestyrelse og Kirketugt! Hvor rimeligt, at ved den megen Sammenblanding af Kirke og Stat, hvortil vi vare vante, ogsaa hos os Begreberne vare blevne forvirrede, saa vi tillagde Kirkestyrelsen en Magt og Myndighed, som dog kun kunde forsvares, naar den blev øvet af det borgerlige Samfunds Ørighed! Bleve vi nu end i vor Praxis ofte ledede af rigtigere Principer end dem, som laa til Grund for vor gamle Grundlov, saa anstede vi dog, saa snart det var gjørligt, ogsaa at foretage den fornødne Revision af denne; dog var det nu mest om at gjøre at faa Arbejdet gjort saa godt, som muligt. Et Forslag til en ny Synodalsforfatning blev derfor, efter at være drøftet af to Komiteer, den samlede Præstekonferents og endelig af Kirkeaaedet, først forelagt Synoden i 1865 og af denne antaget. Denne Forfatning gjennemgaaes nu af alle vore Menigheder; naar den saa atter antages af den Synode, som samles i Juni d. A., bliver den gjældende for de til vor Synode hørende Menigheder.

Før jeg imidlertid indlader mig paa nærmere at angive Hovedtrækkene og Gjendommelighederne ved vor Synodalsforfatning, ville vi tage Ydersiden af vort Kirkesamfund lidt nærmere i Ojesyn.

Vort Kirkesamfunds Størrelse og Udstrækning.

Ved Synodens Stiftelse i 1852 var der 7 Præster, som betjente cirka 40 Menigheder, af hvilke dog kun et Snes havde sluttet sig til Synoden. Nu hører til vort Synodalsforbund 38 Præster med omtrent

200 Menigheder, af hvilke 160 — 170 Menigheder have sluttet sig til vor Synode. En Præst, som hører til Synoden, kan nemlig have en rettroende Menighed, som ikke hører til Synoden. Disse 200 Menigheder tælle omtrent 35,000 konfirmerede Medlemmer med et Sjøletal af formentlig 70,000. Der falder altsaa paa hver af Præsterne i Gjennemsnit 5 — 6 Menigheder med 2000 Sjæle. I Virkeligheden har dog enkelte Præster, som f. Ex. Pastorerne Muus og Johnsen i det nordvestlige Minnesota og flere, ligeindtil 13 — 16 Menigheder at betjene; disse kunne ligge i en Afstand af indtil 300 engelske eller 40 norske Mile fra hverandre, og endnu maa man komme til dem med Hest og Vogn. Disse forskellige Menigheder ere adspredte over følgende Stater: Wisconsin, Iowa, Minnesota, Illinois, Kansas, Dacotah, New York og Texas; Menighederne i Kansas og Dacotah ere hidtil blevene betjente af Præsten i Chicago, der bor 600 engelske Mile fra dem; Menighederne i Texas, der ligesom New-Yorks Menighed ligge mere end 1000 engelske Mile fra Chicago, ere nu i Vinter blevene besøgte af en af vore Præster. Man lægge Mærke til, at største Delen af disse Menigheder er nylig stiftet, at Alt er i dem at ordne fra Nyt af, at de først skulle lære at skjønne paa og bruge den Magt, Gud har stienket dem som Menigheder, at to af dem ofte ere store nok til at kunne tiltrænge en Præsids udelte Pleje og Betjening; søger man saa endnu hertil det meget Arbejde, som er nødvendigt for Samsundet i det Hele, og som tilfalder ialfald en Del af Præsterne, — lægger man alt dette sammen, saa vil man saa ud, at de norske Præster i Amerika i høj Grad ere overlæssede med Arbejde, udenat de dog paa langt nær kunne udrette endog kun det, som er absolut fornødent til Menighedernes Opbyggelse, Bevarelse og Vækst; at følgerig en stor Del af vore Menigheder fornødværende ere i stor aandelig Nød, maa være indlysende. Man glemme her heller ikke, i hvilken stor Stala Forøgelsen af Menigheder saavel som af Sjæle indenfor vort Samsund netop nu foregaar paa Grund af den overvæltende store Ubvandring, som nu finder Sted.

En stor Del af vore Præsidents Virksomhed er i flere Henseender at ligne med en Missionærs; især gjælder dette om de Præster, som have sine Stationer paa Yderkanterne, hvor Emigrationen endnu er i fuld Gang. Tænkter eder saaledes, En bliver kaldet til Præst af en 6 — 7 Menigheder, der ligge i en god Afstand fra hverandre; han begynder sin Virksomhed iblandt dem og synes, han har Hænderne fulde, og kan dog ikke overkomme det meget Arbejde, som paaligger ham. En vakter Dag kommer et Brev eller en Deputation fra et nyt Settlement, en anden Dag fra et andet. De underrette ham om, at der sidder en hel Del Landsmænd uden Præst og Sjælsorg; de bede ham være saa snild at

komme over og besøge dem. Han svarer, han kan ikke overtage alt Arbejde i de Menigheder, han allerede har; han skjønner derfor ikke, hvorledes han skal kunne tage sig af dem ogsaa. Nu begynde de at sildre ham deres Nød. De have siddet der 2, 3, 4, ja indtil 7 Aar og have ikke været besøgte af nogen lutherisk Præst; maasse en og anden Sektierer har besøgt dem, men de have ikke villet forlade den Kirke, i hvilken de ere opdragne; de have i alle disse Aar ikke gaaet til Alters; en stor Del af dem har Børn, ja allerede store Børn, som ikke ere døbte. Den Omstændighed, at der aldrig er Nogen, som prædiker for dem og paa den Maade belærer, advarer og formaner dem, gjør, at en stor Del af Befolkningen allerede er bleven temmelig ligegyldig for Guds Ord, Kirke o. s. v., og at Mange af Ungdommen, som ere voksede op uden ret kristelig Undervisning, leve i Søs og Dus. Ja, det kan være hjertestjærende at høre og endnu værre at se, hvorledes Tilstanden i aandelig Henseende ofte er paa saadanne Steder! Sandelig, de ere som Faar uden Hyrde! Man maa takke Gud, naar der endda ere Nogle tilbage, som skjønne, hvor ilde det staar til med dem, og som derfor raabe om Hjælp.

Min Tilhører! Du vil maasse sige, Saadant er dog vel Undtagelser, som nu ikke mere indtræffer. Vel, jeg vil fortælle dig, hvad jeg selv for ikke mere end 3—4 Aar siden oplevede midt i Wisconsin. Jeg havde dengang foruden Formandsembedet og Maanedstidendens Redaktion 10 Menigheder at betjene. Jeg blev opfordret til at besøge et Settlement, som laa 50 Mile fra mit Hjem; det bestod af 14 Familier, der havde levet her 6—7 Aar uden gejstlig Betjening; for 8 Familier døbte jeg 13 Børn, der vare indtil 7 Aar gamle; et Par Koner vare ikke konfirmerede, og Børn og Ungdom yderlig forsumte.

Menighedsdannelse.

Paa saadanne Steder heder det nu først at danne og ordne en Menighed. Hermed gaar man tilverks paa en noget forskjellig Maade, alt efter som man har god eller knap Tid, og efter som Tilstanden er blandt Folket. Undertiden sker det, som i New York: Præsten prædiker nogle Gange og forretter Daaben, familer saa nogle Enkelte, som interessere sig for Guds Rige, og hos hvem han har Grund til at tro, der er kristeligt Alvor. I Forening med dem udarbejder han Grundbestemmelser for en lutherisk Menighed, sammentalder saa disse Mænd til et Møde, i hvilket de forene sig til en lutherisk Menighed og vedtage og forpligte sig til disse almindelige Menighedslove. En af disse indeholder da gjerne Bestemmelser om Medlemmers Optagelse, at den skal foregaa paa den Maade, at Bedkommende melder sig hos Præsten, der prøver hans Christendomsundskab, samtaler med ham og undersøger hans Vidnesbyrd. Finder nu Præ-

sten Intet, som kan være til Hinder for hans Optagelse, anmelder han ham for Menigheden og opfordrer Enhver i Menigheden, der maatte have gyldig Grund til Indvending mod Optagelsen, at underrette Præsten derom inden næste Gudsstjeneste. Kommer ingen Indvending, saa bliver Bedkommende ved Gudsstjenesten eller et Menighedsmøde optagen, idet Præsten henvender nogle Ord til ham og Menigheden og anraaber Gud om Betsignelse. Bliver der derimod gjort Indvending, og den befindes gyldig, forelægges Sagen Menigheden til Afgjørelse ved et Menighedsmøde. I Regelen er der dog ved den første Menighedsdannelse ikke levet Præsten Tid til en saadan Fremgangsmaade ved Optagelsen af Menighedslemmer. Der er maaste levet ham 1—2 Dage, i hvilke han skal, om muligt, holde Menighedsmøde og ordne Menigheden, holde Prædiken, overhøre Børnene, forrette Skriftemaal, Daab, Altergang, Jordspaafastelse o. s. v. og dertil maaste indvie Kirkegaard; førend om $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{2}$ Aar kan han ikke komme igjen. Han er da ofte nødt til at gaa mere summarisk til Værk. Han optegner deres Navne, som ville være med at danne Menigheden, efterser deres Attester, foreholder med et Par Ord Forsamlingen, hvad der kræves af et oprigtigt kristeligt Menighedslem, forhører, om der er nogen af de Anmeldte, hvis Liv og Vandel er saadan, at han ej bør indlemmes i en kristelig Menighed, og saa antegner han Enhver, mod hvem ingen Indvending eller Klage rejses. Nu gennemgaaes Menighedsordningen og vedtages med eller uden Forandring af dem, som ville høre til Menigheden, og — Menigheden er stiftet. Men hvilken Menighed! Du vil forstaa, at Tilstanden der ofte maa være højt sørgelig; ja, jo længer saadan Skare af Landsmand har levet uden det offentlige Prædikeembede iblandt sig, des mere sees det, at Præsten er kommen — at desvære — ikke til et næsten vansmægtet, men til et aandelig forkommet Folk. Uvidenhed og Vankundighed er da stor blandt Gamle og som oftest endnu større blandt Unge. Mange af disse vandre efter Verdens Skik i Forsængelighed og Belyster, mange af de Elskere i Druktenfab og Overdaad, eller de leve hen i Gjerrighed og Sorg for Næring, der aabenbarer sig i mange Slags Forfordeling i Handel og Vandel, i Mager, i syndige Spekulationer og Tilstelninger, der, ligesom de ere udsprungne af Vantro, udslukke Broderhærligheden og hindre dens Dvelse. Her skal nu Arbejdet begyndes af en Præst, som bor 50 til 100 engelske Mile borte, og som kun nogle faa Gange om Aaret kan besøge dem. Saadanne Menigheder skulle nu ikke blot belæres, straffes, formanesh, med eet Ord opbygges, men de skulle oplæres og opdrages til at antage sig og sørge for sine kirkelige Anliggender, de rent aandelige saavelsom de mere økonomiske; de skulle ledes til Selvstyrelse, til i Forening med sine Præster at bruge

den Kirkemyndighed, den „Nøglemagt“ som Gud her har gjengivet Menighederne til Brug og fri Benyttelse. Ikke sandt? Her foreligger et Herkules-Arbejde, ofte saa gigantisk stort og vigtigt, at Herrens Tjener i Følelsen af sin Udygtighed ofte kan være nær ved at fortrivle og opgive Arbejdet, naar ikke hans Tro blev styrket ved Herrens rige Forjættelser, ved Hans Ord, som har lovet at være stærk i de Svage, og som fuldkommer sin Kraft i vor Strøbelighed.

Men du vil maaſte ſige: Er der nogen Mening i, ja er det overhoved gjørligt, at ſaadanne Menigheder ſelv beſidde og øve Kirkemagten og Kirkeſtyrelſen? Er det ikke derfor Synoder dannes, forat de kunne øve den og ſaaledes ſtyre og regjere Menighederne?

Svar: Det er viſſelig ſaa, at ved den Maade, hvorpaa vi af Mangel paa Præſter ſom ofteſt ere nødte til fra forſt af at danne Menigheder, optages mange Elementer i Menigheden, ſom onſteligſt være blevne udenfor, og hvorved i høj Grad Menighedernes Selvſtyrelſe vanſteliggjøres, fremdeles at Menighederne, før de modnes hertil, ere udsatte for indvortes Rivninger og Kampe, hvoraf let Splittelser kunne opſtaa, ja at det ofte kan være fornødent, at en ſtarp Sigting finder Sted, hvorved det aabenbar Uensartede kan blive udfillet. Kunde derimod Dannelsen af Menigheder ſke paa den forſt antydede Maade, Alt vilde da gaa lettere, mange Farer og Kampe i Fremtiden undgaaes. Og dog kan der efter vor Overbeviſning, ſom Forholdene ere, ikke være Tale om Andet, end at den egentlige Kirkeſtyrelſe bliver i Menighedernes egne Hænder, og ſlet ikke om, at den i det Væſentlige overdrages til Synoden. Kan der end herved, iſar i Begyndelſen opſtaa Farer for Menighedernes Beſtaaen, Naarſagen til diſſe ligger dog ikke i Forfatningen, men i ſelve Menigheden og dens aandelige Tilſtand; Tilſtanden vilde ikke blive bedre, Farerne ikke undgaaes, kun maaſte udſtydes lidt i Tiden, om Kirkemagten og Styrelſen af de enkelte Menigheder overdroges til Synoden. Ikke alene vilde vi derved afvige fra den ſimple Anviſning i Guds Ord, der betror den enkelte Menighed Nøglemagten, ikke alene vilde vi mangſolbig vanſteliggjøre os den hele Kirkeordning, men vi vilde derved oprette en Kirkemyndighed og lægge en Magt i dens Hænder, der utvivſomt, efter hvad den ældre og nyere Kirkes Hiſtorie har lært os, vilde komme til at ſpille en Pave iblandt os, ligesaa god, ſom den, der ſidder i Rom. Paa ſamme Tid vilde Menighederne lænkebindes — forudſat, de lode ſig fratage denne ſin Magt — og berøves, jeg tør ſige, et af de ypperſte Midler og den kraftigſte Spore til Vækkelse og Udvikling af kirkeligt Liv, af Interesſe for de kirkelige Antagender og af Lyſt til at arbejde med til Kirkeſamfundets Vel og Guds Riges Fremme i det Hele.

Men hvad skal saa Synoden til, naar den ikke skal besidde den egentlige Kirkemyndighed og øve Kirkestyrelse over Menighederne? Hvorfor forblive da ikke disse uden nogen Forbindelse og arbejde hver for sig? Saa hører jeg En spørge.

Jeg vil svare med de samme Ord, hvormed jeg ved en tidligere Lejlighed har angivet Grundene, hvorfor vore lutherste Menigheder i Amerika af samme Tro og Sprog bør slutte sig sammen til en Synode.

Synodeforbindelse.

Medens det maa erkjendes, at Dannelsen af Menigheder er Guds Befaling og Guds Gjerning, og at Tilslutning til rettroende Menigheder er Enhvers absolute Pligt, saa er derimod de enkelte Menigheders Sammenslutning til en Synode eller et større Kirkesamfund intetsteds i Guds Ord ubetinget befaleet eller fordret. Undladelsen deraf vil altsaa heller ikke for de enkelte Menigheders Vedkommende være nogen Synd, naar Omstændighederne eller Menighedernes Løb maatte fraraade saadan Sammenslutning, end mindre vil den medføre deres Udelukkelse af den lutherste Kirke; tvertimod, saadanne Menigheder ville hver for sig besidde og rettelig kunne bruge den Kirkeagt, som Kristus har forhvervet sin ganske Kirke.

Men paa samme Tid, som vi ligeoverfor det falske Kirkebegreb maa hævde den enkelte Menighed den Ret og Magt, som er givet den af Kristus, saa maa vi paa den anden Side vel vogte os for en falsk Independensisme, der lægger al Vekten paa den enkelte Menigheds fuldkomne Uafhængighed og anser de enkelte Menigheders Sammenslutning til enhver Tid og under hvilken som helst Form om ikke netop for syndig, saa dog for høist farlig og skadelig og i hvert Fald for unødvendig og unyttig. Saadan Sammenslutning er vistnok Menighedernes frie Sag; denne har at se hen til Forholde og Omstændigheder for at bedømme, om Forbindelsen maa antages at være den selv og andre Menigheder nyttig og tjenlig. Men findes under visse givne Forholde dette at være Tilfældet, da bliver Sammenslutningen ogsaa en Pligt for Menighederne; thi disse skulle ligesaa lidt som de enkelte Christne bruge den dem stjendede Frihed blot efter Indfald og Godtthytte, men til det, som er nyttigt; gjøre de ikke det, saa synde de mod Kjærligheden, volde Forargelse og Splittelse og hindre paa mangfoldige Maader Christi Riges Opbyggelse baade blandt dem selv og udenfor deres Kreds.

At under vore Forholde i Amerika saadan Sammenslutning er gavnlig, ja relativ nødvendig og derfor og en Pligt for de enkelte Menigheder, er indlysende af følgende Grunde:

1) Vore Menigheder af den lutherste Tro ligge her ofte fjernt fra hverandre, omgivne af alstens Sætter og Branglærere. Til Bestyrelse i

den reite Tro, til Bevarelse af Enhed i den rene Betjendelse saavel som til fælles Forsvar mod falske Lærere og Afværgelse af Separatisme og Sekterisme ere vi efter Guds Ord forpligtede (Eph. 4, 3—6. 1 Kor. 1, 10. Rom. 16, 17); til at opnaa alt dette er en ydre Forening og Sammenbindelse saare tjenlig og relativt nødvendig.

2) Den størst mulige Udbredelse af Evangelium og Guds Rige i og udenfor vor Kreds saavel som Befordring af alle de Midler, som kunne tjene hertil, er efter Guds Ord vor Pligt. Enkeltsvis ville Menighederne, især de smaa, slet Intet eller yderst Lidet kunne udrette for disse Formaal i Sammenligning med, hvad de ved Guds Betsignelse kunne formaa, naar de forene sine Kræfter og fælles samvirke ved Oprettelsen af Læreanstalter, ved Udgivelsen af Bibler, Psalmebøger, Betjendelseskrifter, Skolebøger og Opbyggelsesbøger og ved indre og ydre Missionsforetagender.

3) For Menighedens sunde Væst er det af højeste Bigtighed, at Herrens Ordning med Hensyn til Prædikeembedet bliver bevaret, at altsaa Ordets offentlige Tjener ikke bliver indskrænket i de Rettigheder og Pligter, som af Herren ere ham givne; men ligesaa vigtigt er det, at der fra hans Side ikke sker Overtagelse eller Indgreb i de Menigheder forlænde Pligter og Rettigheder. Paa Grund af den menneskelige Skrøbelighed vil begge Dele saa let kunne ske, hvor Menigheden med sin Præst staar saa ganske alene; derimod vil Menighedens saavel som Præstens Rettigheder og Pligter blive beskyttede og bevarede ved Forbindelse med andre Menigheder af samme rene Tro og Betjendelse.

4) Menigheden saavel som dens Præst trænger i Regelen til, at der bliver ført Tilsyn med dem, at Alt gaar ordentlig til efter Guds Ord, ligesom de ofte kunne behøve Raad, Opmuntring og Bestraffelse; kun vanskeligt eller slet ikke vil dette kunne ske, uden derved, at flere Menigheder forene sig for at yde hverandre saadan Hjælp; da kunne de og oprette et eget Tilsynsembede iblandt sig, om de finde det fornødent, og Gaver dertil ere forhaanden.

5) Der kan ofte i en Menighed findes særegne Gaver, som mangle i en anden, og omvendt; men det er Herrens Vilje, at de mange Slags Gaver skulle bevise sig saavidt muligt til fælles Nytte og til det Heles Opbyggelse (1 Kor. 12, 4—31); dette sker bedst og ofte alene derved, at Menighederne træde i en nærmere ydre Forbindelse med hverandre.

6) Lighed i Ceremonier, Kirkefeste o. d. l. er vistnok ikke nødvendig for Bevarelse af Troensenhed, men er dog ofte saare tjenlig til Opbyggelse, medens stor Forskjellighed i Ceremonier ofte kan volde den Skrøbelige Forargelse og skjønne Kjærligheden; men ved Menighedernes inderligere

Forbindelse og Samvirken kan og den størst mulige Ligeformighed i Kirkefistte og Ordninger befordres.

7) Høje vi nu endelig hertil, at allerede den apostoliske Kirke har givet os et Exempel og Forbillede paa saadan Forbindelse og Samvirken af de enkelte Menigheder (Ap. Gj. 15, 1—31), saa slutte vi, at kun Mangel paa den rette Erkjendelse eller Egenindighed kan afholde Menigheder fra saadan Sammenslutning her, hvor ikke alene Menighedernes vide Udsprethed over et saa stort Rum maa tilskynde dertil, men hvor ogsaa Menighedernes frie Forhold ligeoverfor Staten saa langt fra at lægge Hindringer i Vejen for saadan Tilslutning meget mere begunstiger den og er selv en Grund mere, som taler for den, forat nemlig ikke den store Frihed skal vorde misbrugt af Menighederne til en falsk Independentismus, ja Tøjlesløshed.

Ovenanførte Grunde for, at Menigheder under visse Betingelser bør forene sig til en Synode, antyde allerede, baade hvad vor Synode tilsigter at være, og hvad den ikke vil være. For dem, som ikke ere nærmere bekendte med saadan fri Kirkeforsatning, vil det dog, forat de senere bedre kunne forstaa Synodens Gjøremaal og navnlig dens Magt og Forhold ligeoverfor de enkelte Menigheder, være nødvendigt at gjenngaa de væsentligste Bestemmelser i vor Synodalforsatning.

Synodalforsatning.

Kap. I. Om Synodens Navn, Betjendelse og Kirkefistte.

§ 1. Det Kirkesamfund, som hidtil har været kaldet „den norst-evangelist-lutherste Kirke i Amerika“, antager herved Navnet: „Synoden for den norst-evangelist-lutherste Kirke i Amerika“.

§ 2. Den eneste Kirke og Regel for Synodens Tro og Lære er Guds hellige Ord, aabenbaret i det gamle og nye Testaments kanoniske Bøger.

§ 3. Synoden betjender sig til den norst-lutherste Kirkes symbolste Bøger eller Betjendelsesfrister, fordi disse give en ren og usorfalstet Fremstilling af den i Guds Ord indeholdte Lære. Disse Betjendelsesfrister ere a) de tre gamle Symboler: det apostoliske, nicænste og athanasianste; b) den usorandrede Augsburgste Confession; c) Luthers mindre Katechismus.

Ann. Aarsagen til, at den lutherste Kirkes øvrige Symboler endnu ikke opføres blandt vor Synodes symbolste Bøger, er alene den, at de hidtil for det meste ere vore Menigheder ubetjendte.

§ 4. For at bevare Enhed i gudstjenstlige Ceremonier tilraader Synoden Menighederne saavidt muligt fremdeles at benytte den norste Kirkes Ritual af 1685 og Alterbog af 1688.

Kap. II. Om Synodens Sammensætning og Repræsentation ved Synodemøder.

§ 1. Synoden bestaar af de Menigheder, som have sluttet sig sammen ved at antage denne Synodalforsatning.

§ 2. Staaende Medlemmer inden Synodet, hvilke med Hensyn til deres Embedsstilling altid staa under Synodens Opsyn, og hvis Pligt det er at bivaare alle Synodemøder, ere a) Præster, som betjene Synodens Menigheder, og som ere optagne i Synoden, samt b) Kirkeraadets Medlemmer.

§ 3. Som staaende Medlemmer kunne desuden optages a) Lærere ved Synodens Lærestifter, b) Præster for lutheriske Menigheder, som ikke staa i Synoden, samt c) fast ansatte Skolelærere for lutheriske Menigheder i eller udenfor Synoden.

§ 4. Naar en Menighed ønsker Tilslutning til Synoden, skal den indsende Andragende derom til Synodens Formand. Med dette Andragende skal følge a) Afskrift af Menighedsordningen og Brev som Beviser for, at dens Lære, Betjendelse og Kirkeordning er ægte evangelisk-lutherisk, b) rettelig bevidnet Erklæring om, at Synodens Forsatning er antagen i offentligt Menighedsmøde. Disse Papirer skal forelægges Synoden, som derpaa afgjør, om Andragendet skal bevilges.

§ 5. Naar Nogen ønsker Optagelse som staaende Medlem af Synoden, maa han til Synodens Formand indsende Andragende derom, ledsaget af Erklæring om, at han ubetinget tilstemmer Synodens Lære og Betjendelse, samt underkaster sig dens Forsatning. Er det en Præst, som begjærer Optagelse, maa han tillige, inden Optagelse kan ske, godtgjøre, at han er rettelig prøvet, ordentlig kaldet og kirkelig indviet til det gejstlige Embede. Sagen tilligemed de vedlagte Papirer forelægges Synoden til dens Afgjørelse.

§ 6. Efter det apostoliske Forbillede, som Ap. Gj. 15 giver, ordnes og ledes Synodens fælles Anliggender ved Synodemøder. Disse bestaa af a) Synodens staaende Medlemmer, b) Repræsentanter, valgte af Synodens Menigheder.

§ 7. Disse Møder samles idetmindste hvert andet Aar paa den Tid og det Sted, som af det foregaaende Synodemøde bestemmes.

§ 8. Enhver med Synoden forenet Menighed bør lade sig repræsentere i Synodemøderne enten ved en af dens Midte valgt Repræsentant eller ved en Repræsentant, som er valgt af den i Fællesskab med en eller flere Menigheder, som betjenes af samme Præst. Repræsentanterne maa være Mænd med godt Rygte og skulle medbringe til Synoden Bevis fra Menigheden for deres Valg.

§ 9. Medlemmer af Synodemøderne ere:

A) Stemmeberettigede: 1) Præster som høre til Synoden, og som forestaa Menigheder, som ere forenede med Synoden. 2) Valgte Repræsentanter for Menigheder, som ere forenede med Synoden.

B) Raadgivende: 1) Staaende Medlemmer, som ikke ifølge A, 1 og 2 ere stemmeberettigede. 2) Delegater, som Synodens Menigheder maatte sende foruden sine valgte Repræsentanter, og hvoraf hver Menighed kan sende 1. 3) Theologiske Kandidater, som høre til vort Kirkesamfund. 4) Gæster, som ifølge Synodens Beslutning maatte være optagne som raadgivende.

§ 10. Synoden skal a) vaage saavel over Lærens Renhed og Enhed (Eph. 4, 3—16. 1 Kor. 1, 10.) som over det kristelige Livs Udvikling og derfor i sine Møder fornemmelig behandle saadanne Lærespørgsmaal, til hvis Døftelse der inden Synoden maatte vise sig særegen Trang, paa tale og advare mod indtrængende Sekter, Vildfarelser og Synder samt mod uchristelige Retninger i Tiden, b) føre Opsigt med de staaende Medlemmers Embedsførelse (Kap. II. § 2, 3.) samt med Menighedernes kirkelige Tilstand, til hvilken Ende Præsterne aarlig skulle give Indberetninger til Synodens Formand, c) søge at udjævne kirkelige Stridigheder, naar vedkommende Parter begjære det, samt meddele Raad og Betænkning i kirkelige Spørgsmaal, d) naar Omstændighederne maatte fordre det, midlertidig fratage en Menighed eller et staaende Medlem deres Rettigheder i Synoden og, dersom de trods gjentagen Formaning haardnakket skulde fremture i vildfarende Lære eller ugudeligt Liv, da tilsidst ganske ophæve Synodalsforbindelsen med Saadanne, e) oprette og bestyre Læreanstalter til rettroende Præsters og Skolelæreres Uddannelse samt fremme den indre og ydre Mission, f) fremme Brugen og Udbredelsen saavel af den hellige Skrift som af rettroende Lærebøger, Psalmebøger og Opbyggelseskrifter, g) oprette og bestyre en Skolekasse for Synodens offentlige Læreanstalter, deres Læreres Løn og deres Bygningers Opførelse, Udstyr og Vedligeholdelse m. m., samt en Synodalkasse til Bestribelse af Udgifter ved Synodens, Kirkeraadets og Formandens Forretningsførelse, n) vælge sine Embedsmænd og nærmere bestemme deres Forretningskreds samt gennemgaa deres Protokoller og Regnskaber, i) gennemgaa Repræsentanternes Fuldmagter, optage Menigheder og Medlemmer samt øve den fornødne kristelige Tugt under Synodemøderne.

§ 11. Med Undtagelse af Forandringer i Synodeforsatningen (se Kap. IV) og Lære- eller Samvittighedsspørgsmaal afgjøres i Synodemøderne alle Sager med simpel Stemmeafstemning, og, hvis Stemmerne ere delte, gjør Formandens Stemme Udslaget.

§ 12. Lære- eller Samvittighedsspørgsmaal kunne ikke afgjøres ved Stemmegivning, men alene efter Guds Ord og vor Kirkes symboliske Bøger.

§ 13. Ligeoverfor de enkelte Menigheder er Synodemødet kun en raadgivende Forsamling. Hvis derfor en Menighed tror, at en Beslutning

strider mod Guds Ord, eller finder, at den ikke er tjenlig for den under dens særegne Forhold, saa bør Menigheden anmeldte dette for Kirke- raadet samt angive Grundene dertil. Hvis ikke inden sex Maaneder efter Offent- liggjørelsen af Synodens Beslutning sli^g Anmeldelse indsendes, ansees Beslutningen antagen af Menigheden.

Kap. III. Om Synodens faste Embedsmænd, deres Valg og Virksomhed.

§ 1. Synodens Embedsmænd ere: 1) Synodens Formand, 2) Kirke- raadets Medlemmer, hvilke ere Synodens Formand, som tillige er Kirke- raadets Formand, samt to andre Præster og tre Lægmand, 3) Sekretær, 4) Kassierer.

§ 2. Formanden bliver i sit Embede, indtil han, hvad Gud forbyde! — maatte vise sig uærdig eller uduelig dertil, eller indtil han af Grunde, som Synoden maatte erkjende for gyldige, begjærer og af Synoden faar Afsted derfra. Derimod sker nyt Valg paa de øvrige Embedsmænd ved hvert andet ordentlige Synodemøde.

§ 3. Naar Formandsvalg foretages, bliver der ved første Synodemøde afholdt et foreløbigt Valg, hvis Udfald bekræftigjøres for Menighederne, forat disse hver især kunne indtil næste Synodemøde indsende sin Stemme. Disse Stemmer og Præsternes afgjøre da Valget.

§ 4. Desuden udvæbnes ved hvert ordentligt Synodemøde to Revisorer, som gennemgaa Kassiererens Regnskaber og afgive Beretning til Synoden.

§ 5. Kirke- raadet sammenkalbes af dets Formand, naar han finder det fornødent, eller naar mindst to af de øvrige Medlemmer opfordre ham dertil.

§ 6. Kirke- raadet skal paa Synodens Begne udføre dennes Beslutnin- ger og overhovedet i Tiden mellem Synodemøderne virke til, at Synodens Formaål kan opnaaes (se Kap. II § 10.)

§ 7. Kirke- raadet skal saaledes a) udøve Overbestyrelsen af og Tilf- sy- net med de af Synoden oprettede Væreanstalter paa den Maade, som af Synoden bestemmes, b) i Forening med Synodens Præster og de fast ansatte Lærere ved Synodens Væreanstalter vælge nye Lærere ved disse, c) besørge Prøvelse af Kandidater til Prædikeembedet og, hvor det fornø- diges, af Præster, som fra andre Samsund ønske at indtræde i Synoden, d) mægle i Tvistigheder, naar dets Tjeneste dertil af vedkommende Partier forlanges, e) have Ret til foreløbig indtil næste Synodemøde at ophæve Synodalsforbindelse med det staaende Medlem, som trods gjentagen For- maning af Guds Ord fremturer i aabenbar Synb i Liv eller Lære, f) udøve Overbestyrelsen af Synodens Kasser (se Kap. II § 10 g.), g) naar særegne Omstændigheder gjør det fornødent, sammenkalde overordentligt Synodemøde.

§ 8. Over Kirkeaaadets Forhandlinger føres Protokol, af hvilken et Uddrag offentliggjøres.

§ 9. Synodens Formand skal a) enten selv eller ved andre af Synodens Præster, helst Kirkeaaadets gejstlige Medlemmer, holde Visitation hos alle Synodens Præster og ved dens Værestalter, om muligt mindst en Gang i Løbet af 3 Aar, b) ordinere og indføre Præster eller, hvis han selv er forhindret derved, overdrage andre af Synodens Præster at gjøre det, c) saavidt muligt besøge i det Mindste de større Præstemøder, som afholdes af Synodens Præster, d) ligesom Kirkeaaadet mægle i Tvistigheder, naar hans Tjeneste af vedkommende Parter særlig begjæres, eller det samlede Kirkeaaads Tjeneste ikke kan have, e) sammentalbe Synode og Kirkeaaad, efter de ovenfor i Kap. II § 7 og Kap. III § 4 givne Bestemmelser, f) lede Synodemødernes Forhandlinger, g) udnævne Komiteer eller Referenter saavel for som under Synodemøderne til forberedende Behandling af vigtigere Sager, forsaavidt ikke Synoden særlig beslutter selv at udnævne dem, h) til hvert ordentlige Synodemøde afgive Indberetning om sin egen og Kirkeaaadets Virksomhed samt om Kirkesamfundets Tilstand i det Hele.

§ 10. I Udsørelsen af sin Gjerning skal Formanden, saavidt Omstændighederne tillade det, søge det samlede Kirkeaaads eller dets enkelte Medlemmers Raad og Bistand.

§ 11. Synodens Sekretær skal føre Protokol over Synodemødernes Forhandlinger, besørge offentliggjort et af Synodens Formand gennemført Udtag af disse og udsædige de Skrivelser fra Synoden, som denne eller dens Formand maatte paalægge ham, samt bekendtgjøre Tid og Sted for Synodemøderne og de Forhandlingsgjensande, der maatte være bestemte for disse.

§ 12. Synodens Kassierer skal forvalte Skoletassens og Synodaltassens Midler. Han udbetaler kun efter Anvisning af Kirkeaaadet eller paa dets Vegne af dets Formand og skal til ethvert Synodemøde aflægge Regnskab.

Kap. IV. Om Forandringer i Synodalforsatningen.

Naar undtages Kap. I § 2 og 3 og Kap. II § 5, hvis Indhold ikke maa forandres, kan Forandring i denne Synodalforsatning ske paa følgende Maade: Forslag til Forandring fremlægges for Synoden, og, hvis denne bifalder samme med to Trejedes Stemmestyrke, skal Forslaget bekendtgjøres, forat de med Synoden forenede Menigheder kunne indsende Erklæring derved til Kirkeaaadets Formand. Som samtykkende i Forandringen ansees de Menigheder, som ikke indsende nogen Erklæring inden næste Synodemøde. Ved dette optages igjen Sagen, og hvis For-

slaget da vinder to Tredjedels Stemmestærke, er det endelig antaget. Num. Ved denne Beslutning skal ikke Anledningen være affaaen til i Kap. I § 3, at optage alle den lutherste Kirkes symbolste Bøger som vor Synodes Bekjendelseskrifter.

Det vil af denne Synodalsforsatning let sees, at Synoden hos os ikke saa meget er regjerende ligeoverfor Menighederne, som tjenende disse; ikke en dømmende eller bestattende Myndighed besidder den, men væsentlig kun en raadgivende.

I § 12 er det udtalt, at i Lære- og Samvittigheds-spørgsmaal kunne Samvittighederne ikke bindes ved nogen Majoritet, men alene ved Guds Ord og Kirkens Bekjendelseskrifter, ved disse, fordi de stemme med Guds Ord, og at altsaa Guds Ord skal gjælde som den øverste Regel og Retsnor, som Synoden saavel som den enkelte Menighed er forpligtet til at bøje sig under og rette sig efter. I § 13 fastsættes, at ogsaa i de Ting, som Guds Ord lader frie til vor Afgjørelse, er Synoden væsentlig kun raadgivende, saa de Forsøjninger, Forslag og Beslutninger, den fatter, i de fleste Tilfælde først af Menighederne maa saa deres stiftende eller udtrykkelige Sanction for at kunne realiseres.

Synodens Betydning for Samfundet beror derfor væsentlig paa den Dygtighed og Nidkærhed, hvormed dens Medlemmer tage sig af og behandle Samfundets Anliggender, i Forbindelse med deres Trostaa ligeoverfor Guds Ord og deres Kjærlighed til Menighederne.

Det vil maasse forekomme mangen En, som mindre har sat sig ind i disse Forholde, ufatteligt, at et Samfund kan holde sammen og virke til Betsignelse der, hvor Menighederne have beholdt saa megen Frihed og Selvstændighed, og hvor der ikke er nogen udbortes Myndighed, som kan tvinge de Ofsættede og Uvillige til Lydighed. Og dog ere vi fuldelig overbeviste om, at kun det Kirkesamfund, der er bygget væsentlig paa disse Principer, har en Fremtid for sig, om det ellers bliver ved Herrens Ord. Vi ere ikke heller saa ganske uden Erfaring i dette Stykke. Medens Missourisyndoden, ledet efter disse Grundsætninger, har aabenbaret en forbausende Livskraft og Udvikling i det Indre som i det Ydre, saa ere derimod andre Synoder, byggede paa strengere hierarchiske Principer, men med løsere konfessionelle Baand, allerede paa Oplosningens Vej. Dog senere Mere herom. Det, som sammenbinder os, er Guds Ord, den fælles Tro paa dette Ord, „Aandens Enighed i Fredens Baand“. Dette er det Væsentlige, og det er nok. Men et Kirkesamfund, sammenholdt tilsyneladende i Fredens Baand, men uden Aandens Enighed, uden fælles Tro, det, mene vi, er en Uting, en Usandhed, et Babel, som

bærer Opøsningens Spire i sig og virker til Guds Menigheds og Christentroens Redbrydelse, men ikke til dens Opbyggelse.

Af det Foregaaende vil det skjønnes, at det er fornemmelig gennem Synodemøderne, som samles hvert Aar eller hvert andet Aar, at Synoden ligesom træder frem og handler.

Selv fraseet de egentlige Forhandlinger, som ved disse Møder blive førte, og de Forsøjninger, som, sigtende til det hele Samfundets Vel, her blive truffet, kan man vissefelig ikke anslaa Betsignelsen af disse Møder for højt. Repræsentanter, valgte af Menighederne selv — gjerne af deres bedste, frommeste, mest oplyste Mænd — komme her sammen fra Samfundets fjerneste Egne. De lære under et 14 Dages Samvær at kjende og elske hverandre som Troesbrødre; de meddele hverandre sine Erfaringer, Kampe, Sorger og Glæder; de belæres og bestrykes i den fælles Tro; de opmuntres og styrkes til Jver i fælles Arbejde, til Frimodighed i fælles Kamp, til Taalmodighed i fælles Lidelser. Derfor er det og, at man møder, Præster og Lægsfolk, ved disse Synodemøder med Glædestaarer og stilles ved Afsteden med Smerte og dog med Tak til Gud og Brødrene for al Opmuntring, Bestyrkelse og Besættelse i Sandheden.

Synoden handler dog ikke blot gennem Synodemøderne; den har og sine Funktionærer, gennem hvilke den øver sin Virksomhed. Kap. 3 i Synodalsforfatningen omtaler blandt Synodens Embedsmænd dens Formand og Kirkeraad.

Kirkeraadet, i hvilket Formanden har Forsædet, har at sørge for, at Synodens Beslutninger blive udførte; mellem Møderne virker det til, at Synodens Formaal, Samfundets Løb fremmes. Det har saaledes at vaage over Lærens Renhed og det Christelige Livs Udvikling, at prøve Kandidater, mægle i Tvistigheder og, hvor det er fornødent, foreløbig suspendere Præsterne fra et Synodalmedlems Rettigheder. Synodens Formand, hvis Embede væsentlig er Biskopsembedet, har at foretage aarlige Visitationer, ordinere Præster, lede Synodemøderne, besørge Sager forberedte til Behandling paa disse, afgive Indberetning til Synoden om sin egen og Kirkeraadets Virksomhed samt om Kirkesamfundets Tilstand i det Hele. Da Kirkeraadet i Regelen kun samles et Par Gange om Aaret, har han i mange Tilfælde at handle paa Kirkeraadets Vegne, føre Tilsyn med Samfundet i det Hele og søge dets Løb i enhver Henseende fremmet.

Skønt den saakaldte Kirkestyrelse i vort Samfund efter sit Væsen er vidt forskjellig fra Kirkestyrelsen her i Norge, saa er den dog paa en lignende Maade som denne forbelt mellem visse Myndigheder eller Funktionærer. En Sammenligning mellem disse i begge Samfund vil maasse lettest stille Modsetningen i begge Styrelseres Væsen i det rette Lys.

I Statskirken her er Kirkestyrelsen i udvidet Forstand delt mellem Stortinget, Regjeringen, Biskopperne og tildeels Højesteret. Stortinget besidder, som bekendt, den lovgivende og bestattende Myndighed ogsaa i kirkelige Sager; det har at give alle Slags Love med Hensyn til den ydre Kirkeorganisation, oprette Seminarier og Læreposter og bevilge Midler dertil; ja det kan ogsaa forandre Kirkens Beskjendelse gennem Forandringer i Grundloven, og alle Statskirkens Lemmer ere i Kraft af det 4de Bud pligtige til at lyde eller træde ud. Men Medlemmerne af dette Storting, til hvem en saa overordentlig Magt i Kirken er betroet, behøve ikke engang at tilhøre den lutherste Kirke. Hos os svarer til Stortinget nærmest Synodeforsamlingen, men den har i Grunden ingen lovgivende Magt; den kan foreslaa Forandringer i Gudstjenesten, den kan fatte Bestemmelser om Lærestalten og dens Bygninger, men det beror paa Menighederne, hvorvidt de ville antage de gjorte Forslag og indgaa paa de trufne Bestemmelser. Om et i det 4de Bud begrundet Lydighedsforhold fra Menighedernes Side ligeoverfor Synoden kan der egentlig ikke være Tale, kun om et Underdanighedsforhold i Kjærlighed. Hvorvidt Menighederne sinde de gjorte Forslag, de trufne Bestemmelser og Foranstaltninger rigtige og gavnlige, bliver det Afgjørende ved Spørgsmaalet om deres Antagelse og Besejgelse; selv, hvor Majoriteten af Menighederne har bifaldt Synodens Forslag eller Foranstaltning, og denne virkelig bliver sat i Verk, der kan der, forsaavidt der ikke handles om Noget, som er befalet i Guds Ord, kun blive Tale om en Forpligtelse for Minoriteten til at rette sig efter Majoriteten for Freds og Kjærligheds Skyld. En bestattende Myndighed besidder Synoden slet ikke; den er udelukkende i de enkelte Menigheders Hænder.

Kongen med sin Regjering har i Statskirken her den udøvende Myndighed; den skal sørge for, at de af den lovgivende Myndighed givne Love blive fulgte, de trufne Foranstaltninger blive udførte; den har fremdeles at føre et Overtilsyn med det hele Kirkesamfund og forberede til Stortingets Behandling saadanne Forslag, som sigte til Kirkesamfundets Fremme. Den kan endvidere give Forordninger med Hensyn til Gudstjenesten, forandre Ritualet, indføre nye Lærebøger og er i Besiddelse af Kaldsretten; den kan dele Menighederne, besætte Præstekaldene og besørge Provlsen af Præsterne. Hertil svarer hos os nærmest Kirkeraadet; det har at forberede Sager for Synoden, sørge for, at de trufne Foranstaltninger blive udførte, føre et Overtilsyn, gjøre Forslag til Menighederne med Hensyn til Forandringer i Ritual; derimod besidde Menighederne selv Kaldsretten, ligesom de alene kunne beslutte de fornødne Delinger af Kald og Indførelsen af nye Lærebøger og Kirkefiske.

Som Statskirken's Biskoper her er og i vor Synode det egentlige Tilsynsembede betroet Formanden. Han har at forrette Ordination, Visitationer o. s. v.; ja, i enkelte Henseender øves den Ledelse, som i Statskirken ligger i Regjeringens Hænder, af Formanden. Derimod har Formanden ikke som Statskirken's Biskoper Noget med Kirkeflugtens Udøvelse at gjøre; den øves af Menigheden; han kan kun paa Begjæring give Raad. Heller ikke kan der være Tale om, at han kan fordre nogen Lydighed i Kraft af nogen Synodelov. Medens i Statskirken Biskopperne regjere efter de givne Love og Resolutioner og fordre Lydighed ifølge det 4de Bud, saa kan i vor Synode Formanden — ligesom Præsterne i de enkelte Menigheder — kun regjere med Guds Ord, saa det er dette og ikke ham, som regjerer, Ordet og ikke Personen, som kræver Lydighed.

Endelig bestidder i Statskirken Højesteret den dømmende Magt i kirkelige Sager, baade forsaavidt den i sidste Instants har at afgjøre, ikke alene hvilken Fortolkning af Loven der er den rette, men ogsaa hvilken er den rigtige Fortaaelse af Guds Ord og Besjættelsesfristerne, ligesom Magten til ved Dom at afsætte Præsterne fra deres Embede tilkommer Højesteret. Hos os heder det: „Skrift maa Skrift fortolke“, og efter det samme Princip har vedkommende Myndighed, Synode, Kirkeraad eller Menighed selv at give den authentiske Fortolkning af sine Ordninger, medens Retten til at afsætte Præsten alene tilkommer Menigheden, der har Kaldsretten.

Al det Foregaaende vil det være indlysende, at Forstjellen mellem begge Kirkeforsatninger er væsentlig den, at der i Statskirken regjeres ogsaa med mennestelige Love, og at de Funktionærer, mellem hvilke Kirke- magten her er fordelt, samtlige kræve ubetinget Lydighed ifølge det 4de Bud, saa det her heber allid: „Du skal“, medens derimod inden vort Kirke- samfund Kristus alene kendes som Herre og Konge. Han regjerer ved sit Ord; det er den eneste Lov, vi som Kirken's Lemmer skyld ubetinget Lydighed. De, som der ere Indehavere af Kirkeembeder eller Kirke- gimentet, regjere blot med Ordet uden Vold eller Tvang; thi de, som ikke ville lyde Ordet uden udvortes Tvang og Magt, de høre ikke til Christi Menighed, som Han selv siger: „Mine Faar høre min Røst og følge den“. Der heder det: „Du bør, for Guds Skyld er du forpligtet dertil, fordi Ordet byder det“; eller: „Du bør for Freds og Kjærligheds Skyld rette dig efter dine Brødres Ønske og Mening, saavist du ikke kan erklære det for syndigt eller skadeligt“. Jeg vil naturligvis ikke her inblade mig paa nogen Bedømmelse eller Begrundelse af den ene Forsatnings Fortrin fremfor den anden; jeg stulde heller ikke tro,

det behøvedes for den Forbudsfri. Kun maa det være mig tilladt med nogle faa Citater at paavise Slægtskabet mellem de af Reformatorene udtalte Principer for Kirke regimentet og dem, der ligge til Grund for vor Kirkeforfatning og Kirkestyrelse.

Om Kirke regimentet lærer Luther saaledes et Sted Følgende:

„Dette heder Kirkeembede eller Kirke regimente, hvor man blot har Ordet og regjerer dermed saaledes, at man ikke over nogen Bølb eller Tvang, ligesaa lidt som man søger nogen Magt eller Højhed fremfor Andre. Men hvorfor det? Fordi Gud vil opholde og regjere sin Kirke ene og alene ved sit Ord og ikke ved menneskelig Magt. De, som ere i Kirkeembeder og have Præsteembedet, have altsaa Ordet alene til dermed at tjene Andre, og ikke skulle de gjøre sig til Herrer. Derfor gjælder det lige meget, enten en Kirketjener er stor eller liden, ung eller gammel, naar han kun har Ordet og fører det ret. Thi det er ene Ordet, hvorpaa man skal se. Dette skal regjere, og ikke den Person, som fører Ordet. Men nu turde Nogen spørge og sige: Hvad kan det dog være for et Regimente, og hvorledes kan det bestaa, hvor der ikke er noget Overhoved, men hvor Alle, som ere i Embedet, ere lige, og Ingen har mere Magt eller Myndighed, end den Anden? Thi Fornuften agter en saadan Lighed for en Uting og noget Skadeligt. Derimod holder Fornuften den Orden for nyttig og god, hvor der er et Hoved, som Andre maa se hen til og rette sig efter, og detsfor slutter den: Dersom det skal gaa ret til i Kirken, da maatte det ogsaa der være saaledes; ellers vilde der blive en ren Konfusion, det er Uorden. Dette er den Grund, som endnu holder mange fornuftige, vise Folk fangne. Thi omendstjont de ere Paven siendste og se den offentlige, uimodsigelige Forargelse, saa tænke de dog, der maa være en Orden i Kirke regimentet, ville derfor ikke holde med dem, som sonderribe saadan Orden, og som hverken ville anerkjende Paven eller Andre for et Overhoved. Paa saadant Spørgsmaal skal du lære at svare: Sandt er det, Fornuften holder det for en Uting og en skadelig Wildfarelse, at Alle, som ere i Kirkeembeder, skulle være lige, og den Ene have saa megen Magt, Myndighed og Befaling, som den Anden. For at afværge slig Uting har Paven just gjort en Orden baade i Kirken og i det verdslige Regimente, hvor den Ene er højere, har mere Befaling og større Myndighed, end den Anden. Men her have vi vor kjære Herres Christl udtrykkelige Befaling. I Hans Rige nemlig, som er et aandeligt Rige, skal det gaa anderledes til, end i det verdslige Regimente, paa detat Enhver skal lære, at ikke menneskelig Myndighed eller stor Anseelse,

men ene og alene Guds Ord skal gjælde og regjere i Christi Rige.

Et andet Sted siger Luther: „I det verdslige Regimente maa det være saa: hvo som har Embedet, maa ogsaa have Magten. Men i Kirken hedder det: at tjene og lide, ikke at regjere og have blide gode Dage. Hvo som vil paatage sig dette gjøre det. Men hvo som ikke vil det, han rose sig ikke af, at han tjener i Christi Rige. . . Christus siger: Follenes Konger herste over dem, og de, som have Magt over dem, kaldes naadige Herrer. Men I ikke saaledes; men den Eldeste iblandt eder skal være som den Yngste, og den Øverste som den, der tjener. Luk. 22, 25. 26.“

Luther siger til Rom. 12, 8: „Hvor vender ikke Paulus op og ned paa al Orden, idet han ikke sætter det at regjere først og i Spidsen, men lader Profeteren gaa foran, dernæst at tjene, lære, formane, udele og sætter at regjere allersidst blandt de almindelige Embeder, nemlig paa det 6te Sted. Det har Anden uden Tvivl gjort for den tilkommende Bedrøffetheds Skyld, naar Djævelen stulde oprette et rent Tyranni og verdslig Magt i Christenheden, saaledes, som det nu gaar for sig, da det at regjere er det Højeste, og Alt i Christenheden maa lyfte deres Tyranni og Modvilje, og før maa al Profeteren, Tjeneste, Være, Formaning og Givne ophøre, før dette Tyranni stulde lide Afbræk, saa det lod sig lede af Profetien, Læren og andre Embeder. Men vi skulde vide, at Intet er højere end Guds Ord, hvilket Embede er over alle Embeder; derfor er Regjere=Embedet dets Tjener, som skal opmuntre og vække det, ligesom en Tjener opvækker sin Herre af Søvn og minder ham om, hvad der hører til hans Embede, paadetat det kan gaa i Opfyldelse, hvad Kristus siger Luk. 22, 26: „Hvo der vil være den Største iblandt eder, skal være eders Tjener“, og: „de Første skulle være de Sidste.“ Dog skulle Lærere og Prædikanter være den, som styrer, lydige og følge ham og ogsaa nedlade sig, paa det at al Christelig Gjerning og Embede kan være en Andens Tjener. Paa den Maade ster og, hvad Paulus i denne Epistel lærer, at Ingen skal anse sig selv som den Bedste og ophøje sig over de Andre og tænke højere om sig, end han bør tænke, men lade et Embede og en Gave vel være ædlere end de andre, dog saa, at Enhver tjener den Anden dermed og er underdanig; saaledes er Regjere=Embedet det ringeste, og dog ere alle de andre det underdanige, og det tjener igjen alle de andre med sin Omsorg og Opagt. Paa den anden Side er Profeten det højeste, og dog følger det den, som regjerer.“ —

Det er indlysende, at det, som sammenbinder og opholder vort Kirkesamfund, er ikke menneskelige Ordninger, end mindre udbortes Magt eller jordiske Fordele og borgerlige Rettigheder, men alene, som ovenfor sagt, Guds Ord; den sælles Tro paa dette Ord, den bevarer „Mandens Enighed i Fredens Vaand“. Dette er det Væsentlige, og hvad der behøves.

Men det er vist og sandt — al Betsignelse beror paa, at vi holde fast ved Sandheden, ved Herrens Ord. Derfor har Guds Ord ogsaa væsentlig været Gjenstanden for vore Forhandlinger ved Synodemøderne. Et Referat er gjerne forud blevet udarbejdet over et eller andet Lærepunkt, som enten i sig selv eller paa Grund af Omstændighederne har forekommet os særdeles vigtigt. Med dette Referat til Grundlag søges der da saa klart, grundigt og alsidigt, som det er os muligt, at fremstille Lærepunktet, bevise det af Skriften og belyse det af Symbolerne og de lutherste Fædres Skrifter.

Paa denne Maade have vi behandlet følgende Lærestykker: Lægmandsprædiken eller den 14de Art af Augsburg. Konf. tilligemed de dermed i Forbindelse staaende Lærepunkter om Ordets Embede, Kaldet og det aandelige Præstedom, fremdeles Læren om Skriftemaal og Absolution, om Søndagen og det 3dje Bud, om Kirketugt, Lidt om Slaveri og ved Behandlingen af Synodalsforfatningen Læren om Kirkeregimente og hvad dermed staar i Sammenhæng. Ogsaa ved andre Sagers Behandling har Guds Ord paa mange Maader været benyttet og anvendt, f. Ex. ved Forhandlinger om Præstestolen og dens Forberedelsesskole, om Menighedsstolen og dens Forhold til den engelske Distriktskole, som og ved Betænkninger, der ere blevne Synoden affordrede af Menigheder eller enkelte Menighedslemmer.

At der med Synodens Forhandlinger af forskjellige Lærestykker undertiden har fulgt megen Strid, ikke alene med udenforstaaende Samfund, men og tildels inden vort eget Samfund, er vist; dog har Forhandlingen paa Synoden ikke saa meget fremkaldt Striden, som snarere været en Følge af Striden, om denne end ved Synodeforhandlingerne for en Tid kan være bleven almindeligere og heftigere. Dog er det ogsaa paa den anden Side vist, at Lærestykker, f. Ex. om Absolution og Kirketugt, ere blevne forhandlede paa Synoden uden at være blevne ledsagede af nogen Strid, ligesom og, at netop Synodens Forhandlinger for andre Lærepunkters Vedkommende, f. Ex. om Lægmandsprædiken og det tredje Bud, have bidraget væsentlig til at ende Striden ved at gjøre de Stridende enige.

Da vore Modstandere gjerne bestyrlde os for stiv Orthodoksiisme og ogsaa her i Fædrelandet søge at gjøre denne Dom om os gjældende, vil det være nødvendigt for mig at indgaa lidt nærmere paa, hvad det er, vor Synode beklender i disse omstridte Lærestykker; jeg vil imidlertid ud-

sætte hermed, til jeg kommer til at tale om de forskjellige norske Kirkesamfund, med hvem vi netop have ført Strid om disse Lærepunkter.

Hvad de andre Sager angaar, som især have været Gjenstand for Synodens Forhandlinger, s. Ex. om Kirketugt, Skriftemaal, Læreanstalten, da tror jeg, det vil være tjenligt, før jeg nærmere belyser disse Stykker og omtaler, hvad der her maatte være udrettet, at vi først kaste et Blik tilbage paa de enkelte Menigheder, deres Ordninger, Indretninger og Virksomhed, da det jo er ved Menighedernes Samvirkelse med Synoden, at de vundne Resultater ere opnaaede.

II.

Menighedsforfatning.

Vi standsede ovenfor ved Menighedens første Dannelse. Jeg omtalte, at ved den Lejlighed bliver en Menigheds-Ordning udarbejdet og antagen. Den er i Regelen meget kort og indeholder kun de allernødvendigste Bestemmelser. Disse ere følgende.

1) Om Menighedens Lære og Bekjendelse og gudstjenstlige Ceremonier, hvilket alt ganske stemmer med, hvad der i Synodesforfatningen er bestemt.

2) Om det offentlige Embedes Forvaltning, Præstens Valg, hvorledes det skal foregaa, og hvilke Kvalifikationer han skal besidde, og hvorledes der skal gaaes frem ved Affættelsen af en utro Tjener. Der er saaledes Bestemmelser om, at Ingen skal offentlig forvalte Embedet uden den, som er rettelig prøvet, ordentlig kaldet og kirkelig indviet til Embedet, at Menigheden har og udøver Kaldsretten enten direkte gennem Menighedsbeslutning eller indirekte gennem Præst, Kirkeraad eller Formand. Præsterne søge ikke som i Statskirken fra et Præstekald til et andet, men kunne kaldes af Menighederne; dog har saadan Forskyttelse yderst sjelden fundet Sted hos os.

3) Om Menighedens øvrige Embedsmænd, Trustees, Vigningsmænd og Medhjælpere. Af disse have Trustees at bestyre de økonomiske Anliggender, forvalte og vedligeholde Menighedens Ejendomme og sørge for, at de nødvendige Midler til Dækkelse af Menighedens Udgifter indkomme. Hvorvidt dette skal ske ved frivillige Bidrag eller ved Vigning paa de voksne Menighedslemmer, afgjør Menigheden selv. Naar Menigheden er inkorporeret, ved hvilken Akt den som en Korporation kommer til at gjælde efter Statens Love som en retslig Person, have Trusteerne den samme Magt, som offentlige Skattekrævere, til at indfordre Bidrag. Det er dog yderst sjelden, at Præst og Menighed har anseet det tjenligt, at der ved Indkrævning gaaes frem efter den strenge Lovs Bestemmelser. Ogsaa i saadanne Tilfælde søge vi ved Guds Ords Løffelse, Formaning og Tugt at opnaa det forønskede Resultat, og i Regelen viser Ordet sig som et kraftigt Middel, naar det bruges

ret. Medhjælperne indtage i Regelen hos os en anden Stilling, end her i Norge og efter Ritualet; vi have nemlig fundet de hidhørende Bestemmelser ialfald i Pragis mindre stemmende med Guds Ord, ja tilbøds skadelige og hemmende det rette Christen-Livs Udførelse inden Menighederne; dog Mere herom ved Kirketugten. Hos os benyttes Medhjælperne, foruden som Præstens Raadgivere, væsentlig som Gattigforstandere, Tilsynsmænd ved Skolen, til at indsamle de frivillige Bidrag for hele Samsfundets Indretninger, tilbøds til at holde Orden ved de offentlige Gudstjenester som og til i Præstens Fravær at lede de offentlige Læsegudstjenester. Det er nemlig en temmelig almindelig Ordning inden vort Samsfund, at Menigheden ogsaa paa de Søndage, da Præsten ikke kan prædike i den, samler sig i Kirken til offentlig Læsegudstjeneste; en Prædiken af Luther eller en anden rettroende Lærer bliver da oplæst, de foreskrevne Bønner holdte og Psalmer afsungne.

4) Bestemmelser om de offentlige Menigheds møder. Stemmeberettiget ved disse Møder er i Regelen ethvert mandligt Menighedslem, som er 21 Aar, og som ikke er i Kirkens Tugt. Møderne ere i de ordentlig betjente Menigheder dels ordinære maanedlige Møder, dels ekstraordinære, der berammes og tilsiges i Regelen af Præsten, saaaft de tiltrænges. Paa disse Møder behandles Læregjenstande og Sager vedkommende saavel Menighedens egne som hele Kirkesamsfundets almindelige økonomiske Anliggender; der gennemgaaes Synodesforhandlinger, øves Kirketugt og fattes Beslutninger vedkommende Kaldelse og Udsættelse af Præst, Menighedens Forsatning og øvrige Anliggender. Næst Guds Ords offentlige Prædiken er der neppe nogen Ordning inden Samsfundet, jeg tillægger større Betydning, end Menigheds møderne; deres Indflydelse kan ikke stattes højt nok. Deres Frugt er: Belærelse, især om alle de Anliggender, som ej paa Prædikestolen saa godt kunne behandles, Tugt, Tilskyndelse, Vækkelse af Menighedsbevidsthed, Interesse for Menighedens og Samsfundets Anliggender. Her kan Enhver saa bringe paa Bane, hvad han ønsker; her kan han saa udtale sine Meninger og Tanker; her kan han komme frem med sine Forslag om Forbedringer; her kan han paatale Mangler og Misbrug. Alt dette i Forening med, at Menigheden selv øver Kaldsretten og kan indsætte saa mange Lærere, den vil underholde, bidrage væsentlig til, at sjelden nogen anden Lægmandsprædiken end den, der paa Grund af Møden har sin Berettigelse, finder Sted indenfor vort Samsunds nogenledes ordentlig betjente Menigheder. Enhver har i Menigheds møderne fuld Anledning til offentlig for hele Menigheden at saa udtale sig; i Menigheds møderne og i den private Omgjængelse under Udførelsen af sit jordiske Kald finder han derfor mere end tilstrækkelig Anvendelse for sine Gaver.

5) Bestemmelser om Kirketugt. Ved Kirketugt forståa vi den sær-

egne Fremgangsmaade, som Kirkens Herre har forestrevet Kirken, nærmest med Hensyn til saadanne Medlemmer, der ere faldne i hvilken som helst bestemt Synd, og som bestaar i en trinvis stjærpet Formaning og har til Formaal enten at vinde de Bidsfarende eller dog frigjøre Menigheden for Meddelagtighed i Syndens Skyld og rense den selv for aabenbar ubodfærdige Syndere. Den første Tid fulgte vor Synode de Bestemmelser angaaende Kirketugten, som fremdeles ere gjældende her i Statskirken. Medhjælperne havde at gjøre Anmeldelse til Præsten, der først hemmeligt formanede Bedkommende, men, hvis saadan Formaning ikke hjalp, indtalte ham for Menighedsraadet, der bestod af Præst og Medhjælpere; her blev han da aabenbart straffet og formanet; førte heller ikke denne Tugt til, at han gjorde Bed, blev Sagen indanket til Kirkeraad eller Formand som sidste Instants. Vi bleve dog snart overbeviste om, at der maatte fattes andre, mere med Guds Ord stemmende Bestemmelser om Kirketugten, at den maatte øves paa en ganske anden Maade, efter andre Principer, om den overhovedet skulde kunne øves og vente Velsignelse. Dels saa vi, at vi for den hidtil brugte Fremgangsmaade manglede Skriftgrund, dels bleve vi var, at den førte med sig adskillige onde Følger. Det blev os klart, 1) at Kirketugtens første Grad, den første private Formaning til Synderen, eller i al Fald dens anden Grad blev uden, ja mod Christi Befaling lagt som en Forpligtelse specielt paa Præst og Medhjælpere, medens den kun paaligger dem i samme Maal og under de samme Vilkaar, som ethvert Menighedslem; 2) at deres Samvittighed uforsvarlig besværedes ved denne Forpligtelse; 3) at de ved dens Øvelse ofte forsynede sig mod det ottende Bud, ved at berygte en Synder og gjøre kundbar for Andre den Synd, som de kun i Enrum skulde have foreholdt Synderen selv, og at de herved igjen forargede og forbitrede denne og saaledes lagde Hindring i Vejen for en velsignet Virkning af Tugten; 4) at navnlig Medhjælperne ikke alene bleve anseede for, men ofte virkelig bleve sine Brødres Angivere og udsatte sig for almindelig Mistillid og Forbitrelse; 5) at Bevidstheden om hvert enkelt Menighedslems Forpligtelse til at øve Kirketugtens første Grad i Almindelighed fløvedes, idet den Mening blev gjængs, at Synderens Formaning og Bestraffelse var Noget, som paalaa Præsten og Medhjælperne og ikke vedkom Andre, og at det var Tegn paa Hovmod, naar Andre vilde øve den, ja et Indgreb i Præstens og Medhjælpernes Myndighed; 6) at Kirketugtens sidste Grad kom til at ske, ikke ved den Myndighed, som Kristus havde befalet, nemlig Menigheden, men tilbets ved Personer, som ikke engang hørte Menigheden til, og at Tugten derfor kom til væsentlig at tabe i Kraft og Betydning. Alt dette saa vi var til ubodelig Skade for Menigheden, og det gjorde,

at vi, som sagt, forandrede den hele Fremgangsmaade ved Kirketugten. Til Grund for den nye Ordning af Kirketugtens Svølse hos os ligger Mt. 18, 15—17: „Men om din Broder synder mod dig, gaa hen, og straf ham imellem dig og ham alene! Hører han dig, da haver du vundet din Broder. Men hører han dig ikke, da tag endnu En eller To med dig, paadetat Sagen maa blive fast efter to eller tre Vidners Mund! Men hører han dem ikke, da sig Menigheden det! Men hører han ikke Menigheden, da skal han være for dig ligesom en Hædning og Tolder“. Vistnok findes der ogsaa andre Steder i den hellige Skrift, hvori der er Tale om den samme Sag; men det er dog egentlig kun Forklaringer og Exempler. Mt. 18 er Hovedstedet, hvori Læren om Kirketugt har, som man plejer at sige, sit egentlige Sæde. Vi lægge det derfor som Pligt paa ethvert Menighedslem privat at formane og straffe den christne Broder, som han ser synde. Ved denne første Grad af Kirketugten mærke vi os følgende: 1) at den, mod hvem Kirketugten skal søes, er et Medlem af Menigheden; 2) at det, hvorfor En skal tages i Kirketugt, er visse bestemte Synder, altsaa, at det baade er en Kjendsgjerning, at Vedkommende har begaaet Handlingen, og at denne Handling er en Synd, at virkelig et guddommeligt Bud er overtraadt; 3) at den Broder, der ser Synden, eller til hvem Synden kommer, den, der altsaa bliver forarget ved Synden, skal straffe. 4) Vi vide, hvor tilbøjelige Menneskene ere til at udbrede Næstens Fejl og fortælle Andre om Næstens Synder. Sker dette, da skulle vi spørge en Saadan, om han og først har formanet Broderen, og, hvis ikke, bede ham komme ihu det 8de Bud og agte paa, at Kristus ikke siger, at vi skulle gaa til andre Folk, end ikke til Præsten, og fortælle det, men til Synderen og straffe ham, og at Kristus netop derved viser os, at vi indtil videre ikke skulle gjøre Synden mere aabenbar, end den allerede er. Heber det da: „Jeg fortæller det, forat du kan straffe; thi det nytter ikke, at jeg gjør det“, da bliver Svaret: Kristus ved selv bedst at vælge sit Redskab, og Ingen, selv ikke Præsten, vil kunne gjøre det bedre, end den Broder, som Kristus befaler at gjøre det, naar denne gjør det i Hans Navn. 5) Endelig maa du virkelig straffe Broderen, men „mellem dig og ham alene“, siger Kristus; da vil han saa meget lettere lade sig sige, end i Andres Paahør. Efter denne Formaningens første Grad indtræffer eet af to Tilfælde. Enten hører han dig, lyder Formaningen og gjør Bob; da er Tugten endt, thi „du har vundet en Broder“. Eller han hører dig ikke; da indtræder Formaningens anden Grad: „tag En eller To med dig!“ Du skal Formaningen ste i Vidners Overvær, ligesom de og skulle aflægge Vidnesbyrd 1) mod Synderen, at han des mere kan blive straffet; 2) for Menigheden, om fornødiges, og det baade om, at

Synderen er formanet, og at han ej vil høre Brodrenes Formaning. Bidnerne skulle være 1 eller 2, altsaa ikke flere, helst af Naboer og Venner, som man kan haabe ville udrette Mest. Det behøver ikke at være Præsten; thi det er uvist, om han vil udrette Mere, end en Anden. Dog kan Præsten saamtidig formane, om han ved om Synden. Hører Synderen heller ikke disse, da indtræder 3dje og sidste Grad af Formaning. Nu, om ikke før, bringes Sagen til Præstens Kundskab, og saa lægges den af dem, som hidindtil forgjæves have formanet, eller af Præsten for Menigheden i et Møde af Menighedens stemmeberettigede Medlemmer. Nu lader Menigheden sig høre, idet den ene efter den anden formaner, straffer, lofter og beder for Synderen. Da skal altsaa Enhver, saaledes som Christi Kjærlighed tvinger ham, og Gud giver det, formane, straffe, bede, lofte. Da skal Mand for Mand staa op, og den ene efter den anden tiltale Broderen. Kan han det ikke med mange Ord, saa dog med et kort Vidnesbyrd, med et kraftigt Sprog. Gud Herren har givet Enhver af sine Troende Gaver, og saa aldeles usiftet er Ingen, naar han kun har Troen og et Hjerte i Livet, at han jo i det Mindste maatte kunde frembringe et Par passende Ord. Og det kommer sandelig saare meget an paa, at virkelig Alle anstrenge sig af alle Kræfter for at rive Broderen ud af Djævelens Snare. Men ingen Anden end den, som selv har erfaret det, tror, hvilken fast uimodstaaelig Magt en saadan sælles Overtalelse, Forbøn, Formaning og inderlig Opfordring har, naar det sker paa den rette Maade. Det maa være et Hjerte haardere end Staal og Diamant, som kunde modstaa en hel forsamlet Menigheds forenede Kraft. Menneſter, som med den ondskabsfuldeste Trods ere komne i saadanne Forsamlinger, ja som i Begyndelsen have i haanlige Ord spottet de hjerteligste Formaninger, ere ikke sjelden, fast ligesom mod sin Vilje, blevene blødgjorte og bragte til Omvendelse. Menigheder, som med stor Angest og Beklemthed have forsamlet sig til sligt Møde, ere ofte gaaede fra hverandre med lydelig Ropprisning til den store Gud, der har hjulpet over Alt, hvad vi bede og forstaa. Derfor maa en Menighed ikke forsomme, hvad her er lagt i dens Haand. Hvor den tredje Grad bliver ret anvendt, vil den sjelden anvendes forgjæves. Ikke een, men flere Gange kan og maa i Regelen saadan Formaning ske. Hører nu Synderen Menigheden, saa har denne ved Menighedens Mund at forlade ham, og det vil da komme an paa de særegne Omstændigheder og den Grad af Forargelse, som er givet udenfor, paa hvilken Maade dette sker, om f. Ex. ved offentlig Gudsstjeneste etc. Der kan dog ogsaa gives Tilfælde (f. Ex. ved gjentagne Tilbagefald i den samme Synd, eller hvor Mistanke om en blot Hyklerhed paatrænger sig), hvori Menigheden handler viselig, om

den, forinden Forbælsen udtæles, sætter Synderen en vis Prøvetid, inden hvilken Tid han da naturligvis bliver negtet eller suspenderet fra Afgang til Sakramentet og andre et Menighedslems Rettigheder. Hører han ikke, men viser aabenbar Ubodfærdighed ved ikke at ville høre Menigheden, da bliver han ved Menighedens enstemmige Dom offentlig udelukket af Menigheden og saaledes agtet for „en Hedning og Tolder“, som Kristus siger. Undertiden raadsfører man sig med Kirkeraadet eller andre Præster eller Menigheder. — Desværre staar det ogsaa hos os meget tilbage med Kirketugtens Øvelse, især dens 3dje Grad, dels paa Grund af Ulyst til selv at lade sig tugte, dels paa Grund af Uforstand med Hensyn til Maaden, hvorpaa det skal ske. Desuden, skal denne Tugt øves forvarlig, da fordres megen Tid baade for ret at belære Menigheden og ret formane Synderen; men Præsterne have langt fra havt den fornødne Tid hertil; derfor maa de ofte se den forsømt der, hvor den burde været øvet, og hvor den med tilstrækkelig Betjening kunde været øvet. Dog er den i Gang, og Erkjendelsen af dens Nødvendighed trænger mere og mere igjennem. Hvor den bliver øvet rettelig i første Grad, der ville Forargelserne jo ofte ikke blive saa offentlige; og hvor Tugten i første Grad finder Indgang i Hjerterne, ville jo ikke de andre Grader af Tugten fordres øvede. Ogsaa offentlig Bod eller aabenbart Skrifte, som det i Rituallet kaldes, bruges her og der i Menighederne; dog maa her anvendes stor Forsigtighed; der agtes paa, at baade Synderen og Menigheden er moden dertil, saa det ikke finder Sted saa meget som Straf af Tvang, men mere af Trang og Kjærlighed for at borttage den givne Forargelse. Ofte har stor Betsignelse været Frugten af den, hvor den har været ret anvendt.

6) Bestemmelser om Religionskolen. Vi have hørt, at de offentlige engelske Skoler ere religionsløse, Noget, de maa være paa Grund af Konfessionernes Mangfoldighed. For Religionsundervisningen maa derfor Menighederne selv sørge; thi det ansees ikke udelukkende som Forældrenes, men og som Menighedens Pligt, at paase og, om fornødiges, sørge for, at Børnene opfores til Christne og modtage fornøden Christendomsundskab. Denne Religionsundervisning sker nu foruden i Hjemmet ogsaa i Menighedsstolerne, der underholdes af Menigheden selv, medens den engelske Distriktskole holdes af Staten, er aaben og fri for Alle, udenat dog Noget er tvungen til at benytte den. I Menighedsstolen, der dels er fast, dels Omgangsskole, undervises i Norst, Læsning, Religion, lidt Skrivning og Regning. Det er dog vor Bestræbelse at saa indrettet vor Menighedsstole saaledes, at den offentlige engelske Skole kan gjøres oversflødig for vore Menighedslemmers Bedkommende. Det kan naturligvis kun ske derved, at vi i Menighedsstolen optage de Børn, hvorpå der undervises i den engelske

Skole, og da først og fremst det engelske Sprog og dernæst Arithmetik, Geografi og lidt Historie. Dette vil vistnok have sine Vanskeligheder, da der ikke er Mange, som have Lyst til gennem Statter at opretholde den engelske Skole uden at have nogen Nytte af den og tillige at underholde Menigheds-skolen for i den at lære tilbøls det Samme, som de kunne lære i den offentlige Skole. Dog maa vi arbejde til dette Maal. Grunden hertil er ikke saa meget de Ulemper, som ere forbundne med at have to Skoler, der ofte holdes paa samme Tid, og hvor da den ene maa for-sømmes til Børnens Skade; thi begge ere jo vigtige, den ene nærmest for dette Liv, den anden baade for dette Liv og det tilkommende. Heller ikke er Aarsagen, at Skolerne ere saa flette, at Børnene Intet lære; thi lærte de ikke Andet (hvad jeg ej vil paasta), saa lære de dog fortrinlig at læse og tale. Nej, Hovedgrunden er den, at Skolen er religionsløs, og at principmæssigt hverken christelig Undervisning eller christelig Tugt kan gives her. Men saadan Skole, som vel kan være at anbefale og understøtte for dem, som ingen Religion ville have eller bekjende, kunne dog, mene vi, christelige Forældre ikke med god Samvittighed benytte. Til Lærere, som ere Katholiker, Methobister, Atheister o. s. v., til deres Tugt kunne vi Lutheranere ikke overlade vore Børn; ikke blot fordi de i Skolen ville komme til at savne Betsignelsen af den christelige Tugt, men Virkningen af den uchristelige eller falske, sygelige Tugt kan ikke und- blive, hvor Barnet gennem saa mange Aar af sit Barndoms- og Ung- domsliv er udsat for den. Da det amerikanske Skolesystem ogsaa her i Landet har været meget rost, medens vort Forhold til det i Amerika har været Gjenstand for haarde Angreb af vore Modstandere, maa jeg udtale mig lidt nærmere om det. Paa samme Tid, som jeg lader det vederfares af den Vre, som det tilkommer for den Nytte, det kan have for den store religionsløse Befolkning i Amerika, maa jeg dog ogsaa paapege et Par Misligheder ved det. En saadan er, at Skolens Lærere stadig stifte; om Sommeren, da mest Smaa besøge Skolen, er det som oftest en ung Pige, om Vinteren derimod, da Skolen ofte besøges af voksne Ynglinge, i Re- gelen en Mand. En anden Mislighed er den hyppige Mangel endog paa udbortes Tugt, Lydighed og Orden, og selv hvor denne findes, blive som oftest falske Friheds- og Uafhængighedsprinciper indpødede Børnene, en Sæd, som da ikke kan Andet, end i sin Tid at bære sine sorgelige Frugter baade i det huslige Liv ligeoverfor Forældre og Husbond og i det borgerlige Liv ligeoverfor Dyrigheden. Endelig er det offentlige Skolesystem aaben- bart mindre retfærdigt ligeoverfor samvittighedsfulde christelige Borgere, idet de religionsløse begunstiges paa deres Beføstning; en vis Forbring med Hensyn til Læresag burde stilles til Skolen, og enhver Skole, som

opfyldte denne Forbring, om den ogsaa havde flere Undervisningsfag, burde have lige Afgang til offentlig Understøttelse i Forhold til Tallet af de Børn, som besøgte den. Vor Stilling til den engelske Skole vil bedst forstaaes af følgende Satser, som paa vor sidste Synode (1866), hvor denne Sag blev forhandlet, bleve lagte til Grund for Behandlingen af den, og af hvilke de vigtigste (1—5 og 18—20) bleve nøjagtig gennemgaaede og antagne.

1) For Christne maa det ansees naturligt kun at benytte Christelige Skoler til sine Børns Undervisning. 2) Hertillands maa det derfor i Regelen ansees uønskeligt for de Christne at indrette saadanne Menigheds-skoler, at de i disse ogsaa lære omtrent, hvad der læres i de saakaldte „Common Schools“, og saaledes ikke behøve at benytte disse. 3) Som Statsborgere ere vi pligtige til at understøtte disse „Common Schools“, selv om vi ikke for vore egne Børn benytte dem. 4) Sin største Nytte gjøre disse religionsløse Stats-Skoler for den Del af Folket, som ikke ere Christne og ikke nyde Christelig Undervisning. 5) At der i disse Skoler ikke læres Religion, er en nødvendig Følge af den Religionsfrihed, som vi prise os saa lykkelige ved at nyde under den herværende Statsforfatning, men ogsaa et sorgeligt Vidnesbyrd om vor Tids Fraskald fra Christendommen og Christnes Splittelse ved Sekter. 6) Hensynet til Befolkningen ved at udvide Menigheds-skolerne, som nævnt i § 2, bør ikke afholde en Christen fra at gjøre, hvad hans Børns aandelige Vel kræver, og hvad der kan befri Barnet fra at verdsliggjøres. 7) Vi give vore Medborgere det allerbedste Exempel, naar vi, uagtet vi af religiøse Grunde ikke bruge de offentlige Skoler, dog af alle Kræfter arbejde paa at fremhjelpe dem. 8) Vi arbejde paa bedste Maade til at fremvirke Enhed og Sammenhold hos Folket, naar vi stasse vore Børn den bedste Christelige Undervisning. 9) Alt det ovenfor Anførte gjælder ogsaa i sin fulde Udstrækning for os norske Lutheranere i de forenede Stater. 10) Vi ville ikke derved tilside sætte det engelske Sprog, som det er saa særdeles vigtigt for den her opvoksende Ungdom at lære; men dog maa altid dette som ethvert jordist Gode staa tilbage for Sjælens Vel. 11) Vi ville ogsaa gjerne gjøre os bekjendte med det amerikanske Skolevæsen og deraf benytte for vore egne Skoler Alt, hvad dertil kan være tjenligt. 12) Vor Tids falske Frihedsaaand maa vi fremfor Alt se til at holde borte fra vore Skoler, og dersom vore „Common Schools“ ere en Planteskole for denne, saa er dette saa meget mere Grund for os til ikke at benytte dem for vore Børn. 13) Alt det ovenfor Sagte gjælder, selv om vore „Common Schools“ ere, hvad de skulle være, men faar saa meget mere Betydning, fordi Tilstanden i dem desværre for det meste er ganske anderledes, idet de

dels have uduelige Lærere, dels Lærerne vise aabenbar Vantro eller grov Umoralitet, dels Tugten er slet, dels Børnene jordærvede eller i alle Fald af anden Tro end vor. 14) De amerikanske „Common Schools“ tage den bedste Tid bort fra Religionsstolen og vanstelliggjøre dens ordentlige Raldelse af Lærere til denne. 15) Det maa være muligt for os at istandbringe saadanne Menighedsstoler, at vi ikke behøve at bruge de amerikanske „Common-Schools“, ligesaavel som andre Christne og deriblandt ogsaa saadanne, som talte et fremmed Sprog, før have udført dette. 16) Det vil være os lettere at staffe Lærere til saadanne Skoler, som de her foreslaaede, end til saadanne Menighedsstoler, som de fleste af dem, vi nu have. 17) Christelige Unglinge, som havde Gaver dertil, burde for Guds Skyld med Glæde være villige til at ofre sig til en christelig Skolelærers Stald, og christelige Menigheder ligesaa til at understøtte dem i at uddanne sig dertil. 18) Hvor en saadan Ordning, som den her ovenfor foreslaaede, ikke eller i alle Fald ikke snart kan udføres, der maa vore Menighedslemmer se til at faa saa stor Indskydelse som muligt over Distriktsstolen, dels ved Ansættelsen af Lærere, dels ved Bestemmelsen af Tiden for samme. 19) Hvor dette ikke kan ske, og Distriktsstolen drives saaledes, at der er overvejende Fare for Børnens christelige Tro eller Moralitet, der er det christne Forældres bestemte Pligt at holde sine Børn borte derfra og faa meget ivrigere arbejde for Menighedsstolens Udvikling. 20) Det maa, hvor det ikke godt kan være anderledes, anses tilstrækkeligt for Kundskaben i Engelsk, at Børnene først efter Konfirmationen besøge de engelske Skoler. 21) En god norsk Læsebog, passende for Almestolen, burde snarest muligt søges udgivet. 22) Hvor det er nødvendigt, maatte Menighederne bygge sig egne Skolehuse til sine egne Skoler. 23) Forældre have ikke Lov til at undskyldte sig med, at de ikke kunne afse Børnens Tid og Arbejde for at sende dem i den christelige Skole. 24) Børnene kunne godt lære to Sprog, men bør ikke, som nu sker, begynde med begge paa een Gang. Den naturlige Ordning er at lade dem lære at læse Norsk med nogenlunde Færdighed, førend de begynde paa Engelsk. 25) Christelig Iver for Opfyldelsen af den hellige Pligt, vi have til at staffe vore Børn en christelig Undervisning, bør søges vakt ved Prædiken, Formaninger, Forhandlinger, Møder, ved Præstens flittige Tilsyn dermed og omhyggelige Konfirmandforberedelse o. s. v. 26) Christelige Søndagsskoler anbefales i alle Menigheder, men Sekternes Søndagsskoler maa vi som Lutheranere sty. 27) Nogen tilfredsstillende Forening mellem Distriktsstolen og Menighedsstolen kan ifølge de bestaaende Love neppe nogetsteds finde Sted.

Vort Menighedsstolevæsen staar dog endnu langtfra paa det Trin, det burde; Aarsagen er dels Mangel paa dygtige Lærere, dels og, at

Menighederne ere nye, især i Begyndelsen have mange Udgifter og for en stor Del maa lære baade at skønne paa Vigtigheden af en god kristelig Skole og at ofre villig til den. Det gaar dog fremad. Paa mange Steder inden vort Samfund har man imidlertid søgt at afhjælpe Nøden ved Søndagsskoler. De maa dog ikke forveksles med de saa meget priste amerikanske Søndagsskoler; disse kunne vel ogsaa undertiden være strengt konfessionelle og have sit Værd som Nødmiddel istedetfor de daglige Menigheds-skoler, men som oftest ere de konfessionsløse; en Methodist eller Baptist skal meddele Børn af forskjellige Konfessioner Undervisning i de almindelige religiøse Sandheder, som alle kristelige Samfund mene at være fælles om; i Regelen bliver det enten en Propaganda for en eller anden Sekt, eller en tør aandsdræbende Moral foredrages Børnene. Vore Søndagsskoler ere strengt lutherisk-konfessionelle; de holdes dels istedetfor, dels ved Siden af den daglige Menigheds-skole af det eller de Menighedslemmer, ofte Medhjælpere, som Præsten anser mest stikket, og som af ham og Menigheden ansættes dertil. Indenablæsning og Religion ere udelukkende Fagene. Begge Slags Religions-skoler staar under Tilsyn af Præsten og Mænd, valgte af Menigheden.

7) I flere Menighedsordninger findes Bestemmelser angaaende Skriftemaal. Jeg har allerede der, hvor jeg omhandlede Menighedens Dannelselse, omtalt, hvorledes vore Præster af Mangel paa Tid oftere vare nødt til uden nøjere Prøvelse at optage Menighedslemmer. Det Samme har gjældt og gjælder fremdeles, især i mange Annexmenigheder, med Hensyn til Skriftemaalet. Der maa man ofte, ligesom her i Landet, lade sig nøje med, at en Skriftetale holdes før Nadveren, og at Absolutionen derpaa meddeles under Haandspaalæggelse, men altid ubetinget. Denne løse Fremgangsmaade ved Skriftemaalet erkendes dog almindeligt som Noget, der kun paa Grund af Nøden kan undskyldes. Skriftemaalet som „privat“ i den Form, som vort Kirkeritual foreskriver, betragtes som det Maal, vi i saa Henseende have at stræbe efter. Ikke alene mene vi, det er det Naturligste, at den, som vil gaa til Alters, selv med Munden aflægger sin Bekjendelse, som Kirken selv ved sin nuværende Praxis viser, at den fordrer af Nadvergjæster, men vi tro, at Menigheden og Præsten, som dens Tjener, hvem den offentlige Forvaltning af Kirkens Goder er betroet, ere forpligtede til, saavidt muligt, at paase og vaage over, at ikke aabenbart Ustillede og Ubødsfærdige gaa til Herrens Bord og vanhellige Helligdommen paa samme Tid, som de bringe Dom over sig selv. Vi vide, at Uvidenheden ofte er utrolig stor, ja jeg har selv havt Exempler paa Personer, som i Norge mange Gange have været stødte til Guds Bord, og som dog ikke have vidst, hvad der meddeltes dem i Nadverden, ja som end

ikke havde Begreb om, hvem Kristus var, hvad Han har lidt, eller hvad Han har ubrettet for os. En Prøvelse tro vi derfor baade Menighed og Præst er ligesaa forpligtet til at anstille, som Nadvergjæsten er forpligtet til at underkaste sig den; thi Kristus siger: „Kaster ikke Perler for Svin eller Helligdommen for Hundene!“ Derimod er Formen for denne Prøvelse en fri Sag, overladt til Menighedens egen Afgjørelse. I mange Menigheder er det private Skriftemaal ved Menighedsbeslutning allerede blevet indført. Paa andre Steder er der gjort en Overgang til Indførelsen deraf. Dels lader man Nadvergjæsterne, efterat Skriftetalen er holdt, medens de knæle for Alteret, med et lydeligt Ja besvare nogle Spørgsmaal om deres Anger, Tro, Vilje til at forbedre sig og Begjæring om Absolutionen, hvorpaa denne, som sædvanlig, meddeles dem under Haandspaalæggelse; dels holdes Lørdag eller Søndag Morgen den saakaldte Skrifteanmeldelse. Den bestaar deri, at Præsten i særegne Tilfælde forhandler med den Enkelte, men i Regelen med Flere, indtil 10—12 Personer paa een Gang, taler om Betingelserne for en værdig Nydelse, gennemgaar i Korthed de vigtigste Troessandheder og forhører, om de have den nødvendige Christendomskundskab for værdig at kunne nyde Sakramentet. Denne Fremgangsmaade har dog sine Ulemper; dels bliver Tiden Søndagmorgen for kort, Gudstjenesten ofte forstyrret og Præsten trættet, dels vækker det da gjerne mere Opsigt, naar Præsten kræver at tale med En særskilt, hvorved denne ofte uden Grund udsættes for Mistanke og Dmtale, dels bliver endelig ogsaa paa denne Maade Bekjendelsen stilt fra Absolutionen, som da sker paa sædvanlig Maade i Kirken efter Skriftetalen. Mange af vore Menigheder saavel som Præster finde derfor, at Ritualets Forrifter om det private Skriftemaal indeholde den bedste og ensteligste Ordning. Trods de Banfeligheder, som med Hensyn til Tid og Plads kunne stille sig i Vejen for Indførelsen af det private Skriftemaal, trods den store Møje og megen Tid, det kræver af Præsten, trods det Ubekjendtskab, den Misforstaaelse og Uvilje, som her og der kan vise sig hos Almuen ligeoverfor denne Ordning, er den dog i mange af vore Menigheder trængt igjennem, og det har da gjerne vist sig, at Banfelighederne vare, om end store, dog ikke uoverkommelige, medens Betsignelsen af denne Indretning ikke kunde udeblive, hvor Skriftemaalet blev ført i ret evangelist Aand.

Sagen ordnes gjerne paa følgende Maade. Kommunion med Skriftemaal holdes afvekslende med Katechisation hveranden eller undertiden hver Søndag. Lørdag eller for Gamle og Sygelige Søndagmorgen bestemmes til Afholdelse af Skriftemaalet; det foregaar i Kirkens Sakristi eller i private Huse og i sidste Fald snart paa et, snart paa et

andet Sted i Menigheden; dette sker, dels forat Bejsangben kan blive nogenledes ligelig for Menighedslemmerne, dels for at forhindre, at der ikke skal komme for mange Skristende paa een Gang; thi i Regelen søge de da Guds Bord til den Tid, da Skristemaalet holdes i det Distrikt, hvor de bo. Naar det s. Ex. ved Konfirmationer er at befrygte, at de Skristendes Tal vil blive saa stort, at det vil blive uoverkommeligt paa een Gang at betjene dem, da bestemmes Skristemaalet alene eller baade Skristemaal og Kommunion til forskjellige Distrikter og i Regelen kun for Konfirmanderne og deres nære Slægtninge. Paa den Maade bliver det selv i større Menigheder muligt, naturligvis med adskillig Møje for Præsten, at gennemføre det private Skristemaal. — Forretningen begynder med Bøn og Psalmesang, hvorpaa man i Regelen gaar lige over til Skristemaalet; jeg har dog i de sidste Aar brugt at lade en halv til en hel Times Katechisation gaa foran; Katechismens fem Parter og Stykket om Absolutionen gennemgaaes dels katechetisk, dels forklarende; herved opnaaes, dels at Folket holdes mere til at læse sin Katechisme, dels at Tiden til Skristemaalet for Manges Bedkommende bespares. Naar Katechisationen er endt, kommer hver Enkelt op til Præsten i Sakristiet eller i det særskilte Værelse. Skristemaalet foregaar nu enten saa, at den Skristende selv udtaler sin Bekendelse, eller saa, at han besvarer visse Spørgsmaal, som Præsten henvender til ham. Saasnart han har sluttet sit Skristemaal, og der intet Bevis er for Ubodsfærdighed, meddeler Præsten ham Absolutionen. Medens Skristemaalet foregaar, finder Psalmesang Sted, eller En forelæser for Forsamlingen af Bibelen eller af en Kommunionbog. Ved den paafølgende Søndagsgudstjeneste finder følgende intet Skristemaal Sted; derimod holdes i Regelen umiddelbart før Altergangen en Nadverdtales.

Uagtet vi ikke ere blinde for de Misbrug, som det private Skristemaal kan lede til, hvor det øves af en hovmodig, hersefsyg Gejstlig eller paa en uevangelisk Vis, saa have vi dog troet, at den Betsignelse, som flyder af en ret evangelisk Øvelse af det private Skristemaal i flere Henseender er saa stor, at vi ikke for Misbrugens Skyld bør udelukke eller affstaae Brugen. Ved det private Skristemaal har Præsten en fortræffelig Anledning til at lære at kjende sine Skristebørns Christendomskundskab, ligesom han derved ikke saa sjelden kan se sig i Stand til at komme efter og afføre saavel det ubitterlige Selvbedrag som det aabenbare Hykleri; herved bliver det ham muligt at efterkomme Opfyldelsen af den Pligt, som paaligger baade ham og Menigheden, nemlig at vaage over, at ikke Herrens Sakrament bliver misbrugt af aabenbar Ufillede og Uværdige. Sjælesørgeren kommer desuden ved ret Øvelse af det private Skristemaal

i et inderligere og fortroligere Forhold til sine Sogneborn, lærer dem med deres Strøbeligheder bedre at kjende, saa han kan tjene dem med Betærelse, Trøst og Opmuntring, Formaning og Advarsel. Med eet Ord: ved samvittighedsfuld evangelist Benyttelse af det private Skriftemaal vil Præsten kunne erholde et Kjendskab til sine Sogneborn og ove en Indflydelse paa dem, som han neppe paa nogen anden Maade vil kunne opnaa. Af hvilken Betydning det vil kunne være for hans Virksomhed ved Sjælesorgen i Almindelighed og specielt ved Kirketugtens Øvelse, behøver jeg kun at nævne, forat det vil forstaaes. Men det heber og da at være paa sin Post mod Misbrug, og det gjælder baade for Præst og Menighed; ved flittig Forhandling og Betærelse over Gjenstanden, dels mellem Præsterne indbyrdes, dels af Menigheden, søge vi at hindre disse Misbrug, der naturligvis som al anden Synd af Præsten ere Gjenstand for Tugt og Straf.

Forat man desbedre kan fatte vor Synodes Lære og Forhold til Skriftemaalet, vil jeg oplæse nogle faa af de Salsler, hvorum Synoden i i 1861 enedes:

1) Absolutionen bestaar ikke deri, at Skriftefaderen sidder der som Dommer og afgiver Kjendelse over de Skristendes indre Tilstand.

2) Med Privatabsolutionen staar Privatskriftemaal i nøje Sammenhæng, hvilket sidste jo ikke er Andet, end at man begjærer Absolutionen. Dernæst har det ogsaa den Nytte, at det giver Skriftefaderen Lejlighed til at overhøre Folk, at ove Prædiken og Katechismus, at forvare dem imod uværdig Brug af Sakramentet, at meddele allehaande Raad i vanskelige Samvittighedsstilfælde. Endelig er den en Øvelse i Selvydmygelse. Summa: den er en Øvelse af Loven og Evangeliet. Herom siger Luther i sit Brev til Frankfurterne: „Thi saadant Skriftemaal ster ikke blot derfor, at de stulle fortælle Synden, men at man kan forhøre dem, om de kunne Gadervor, Troen, de ti Bud, og hvad Katechismus lærer. Thi vi have vel erfaret det, hvorledes Goben og Ungdommen kun lærer Lidet af Prædikenen, naar de ikke særskilt spørges og overhøres“. Ligesaa heber det i hans Prædikener imod Villedstormerne: „Der er mange tvivlsomme, vildfarende Ting, som Mennesket alene ikke vel kan finde sig i eller begribe. Naar han nu staar i saadan Tvivl og ikke ved nogen Udvej, saa tager han sin Broder tilside, foreholder ham den Nød, som ligger ham paa Halsen, klager ham sine Brøst, sin Vantro og sin Synd og heber ham om Trøst og Raad“. Ligesaa i Visitationsartiklerne: „Man bør ej heller lade Nogen gaa til Sakramentet, uden han er overhørt af sin Sjælesørger, om han er flittet til at gaa til Sakramentet. Thi St. Paulus siger 1 Kor. 11, at den er styblig i vor Herres Legeme og Blod, som annammer det uværdigen, men ogsaa

de, som give det til de Uværdige. Thi den store Hob løber til Sakramentet for Banens Skyld og ved ikke, hvorfor den skal bruge det. Men, hvo som ikke ved dette, bør ikke stedes til Sakramentet". Ligesaa i Skriftet om Skriftemaaliet til Sickingen: „Men at vi villigen og gjerne skifte, dertil skal for det Første det hellige Kors drive os, d. e. den Skam og Skændsel, at Mennesket villig aabenbarer sig for et andet Menneske og anklager og forhaaner sig selv. Det er et kosteligt Stykke af det hellige Kors. O, naar vi blot vidste, hvilken Straf en saadan villig Skam forebygger, og hvor den forstærker en naadig Gud, naar Mennesket til Hans Ære tilintetgjør og ydmyger sig selv! Vi vilde da grave Skriftemaaliet frem af Jorden og hente det over tusinde Mile borte".

3) Skriftemaaliet er ikke befalet af Gud, men alligevel høist nyttigt. Derfor skal man ikke paatvinge det som et nødvendigt Stykke, men hvor det er, bør det vedligeholdes; hvor det er kommet i Forsald, bør det oprettes ved at anbefale og prise dets Nytte. Herom siger Luther i Kirkepostillen 14de Søndag efter Trin.: „Bapisterne kunne ikke af det nye Testamente bevise, at man skal skifte Synden".

Disse ere nu de væsentligste Stykker, hvorom Menighedsordningen indeholder særegne Bestemmelser.

Ovenfor blev omtalt, at den norske Alterbog og Ritual ere gjældende i vore Menigheder. Heraf følger, at Gudstjenesten med sine forskjellige kirkelige Handlinger forøvrigt foregaar hos os, som i Norge. Kun paa nogle enkelte Punkter maa jeg her gjøre opmærksom.

1) Helligdage. Foruden de i den norske Kirke allerede gjældende Feste- og Helligdage har vort Kirkesamfund optaget Helligtrekongersdag, paa hvilken i Regelen Missionsfest holdes, og Allehelgensdag som Reformationsfestdag. Desuden helligholdes almindelig Tredjedagene paa de store Højtider, Mikelsdag og den Dag, som af Statens Gubernør hver Høst bliver bestemt som „Taksigelsesdag", ligesom og de offentlige Bøds- og Bededage, som til forskjellige Tider af Landets Regjering blive anordnede.

2) Konfirmationen hos os foregaar paa samme Maade, som i Norge. Da det ligeoverfor det borgerlige Samfund er en aldeles fri Sag, om En vil lade sig konfirmere eller ikke, da Staten hverken ved Lovbud tvinger Nogen til denne eller ved timelige Fordele lokker og frister ham til den, saa ere vore Præster naturligvis befrieede for Meget af det, som saa ofte gjør denne Handling saa trykkende for Præsterne i Statskirken. Men saa er der hos os andre Omstændigheder, der altid gjøre denne Handling til en baade overmaade vanskelig og ansvarssuld. Medens paa den ene Side Børnenes Kundskaber ofte ere meget ringe, og det især paa Steder, hvor ingen Religionsstole holdes, ofte kan være forbundet med store Ban-

steligheder at forstaae Børnene den fornødne Christendomsundskab, saa ere paa den anden Side Fristelserne for de Unge, naar de forlade Hjemmet, ulige større end i Norge, da de fleste hos os straks maa ud i Tjeneste hos Anderledesstroende og saaledes ere saare udsatte for at blive forførte til Forsald til en eller anden af de mange Slags Sekter eller til aabenbar Vantro. Skjønt der, som sagt, ikke herster nogen Konfirmations-
tvang i Amerika, saa følger dog vort Folk, selv de Eiegyldigere, denne gode Skik, men desværre ofte af Fordomme i den Tro, at Børnene først derved blive „Christnede“. Deres Forbringere til Præsten ere derfor ogsaa ofte urimelige, og han staar altid i Fare for at kræve for Meget eller for Lidet; i første Fald udsætter han sig for, at Børnene ikke komme igjen til Konfirmationsforberedelse, men blive borte, og da ere de som oftest ikke alene tabte for den lutheriske Kirke, men for Evigheden; i det andet Fald løber han Fare for, at Konfirmanden enten lettelig bliver et Bytte for alle Slags aandelige Forsørelser, eller at han, om han forbliver staaende i den lutheriske Kirke, aldrig bliver ret dygtig til den virksomme Deltagelse i Menighedens Anliggender, som i Frikirken kræves af ethvert myndigt Menighedslem.

3) Ektekab indgaaes efter Wisconsin Stats Love med fuld Gyldighed enten for en Dommer eller for en Præst; i andre Stater maa der fra den verdslige Øvrighed medbringes en licence (Tilladelse) til Præsten, før han kan forrette Vielsen. Ektefolkene have at aflægge Ed paa, at der efter Statens Love Intet er til Hinder for deres Ektekab; som Hinder nævnes: et nærmere Slægtskab, end mellem Sødsfendebørn, at ingen af Parterne er bunden ved et tidligere Ektekabsløfte, at begge ere myndige, i 18 og 21 Aars Alderen; i modsat Fald kræves skriftligt Samtykke fra Forældrene eller Formynderne. At Kirkens Betsignelse meddeles gennem den præstelige Vielse, agte vi naturligvis som en god christelig Skik, som Kirkens Medlemmer ved Ektekabsindgaaelse ikke bør foragte, og som derfor og er almindelig i Brug; vi anse den dog ikke som en nødvendig Betingelse for, at Ektefolk kunne være Medlemmer af Kirken. Hvor Ektekabet allerede er indgaaet for verdslig Øvrighed og har sin borgerlige Gyldighed, er Betsignelsen ved Menighedens Tjener undertiden senere bleven meddelt, men det fordres ikke som absolut nødvendigt, at det skal ske, heller ikke ansees Ektekabet for uchristeligt, fordi denne Betsignelse ved Præsten mangler. Ofte kan jo ikke saadan Vielse uden meget Besvær erholdes, og selv, hvor den af Uforstand, af Undseelse eller andre strøbelige Bevæggrunde af Kirkens Medlemmer er bleven forsomt, udsætter den ikke Bedkommende for Kirkens Tugt, men vel for Paamindelse og Betærelse; en anden Sag er det naturligvis, hvor Eiegyldighed og

Foragt for Guds Ord og Menighed overhoved viser sig at være den egentlige Grund til Forsømmelsen.

4) Lykning for Egtestab finder i de fleste Menigheder ikke Sted; dels vilde det ofte være vanskeligt, om ikke umuligt, at efterkomme et Paa-bud derom paa saadanne Steder, hvor der gaar saa lang en Tid hen imellem hver Gudstjeneste, dels vilde den ofte være til liden Nytte paa Grund af den megen Omflytning, som finder Sted blandt Befolkningen.

5) I den første Tid, efterat en Menighed er dannet, finder Gudstjenesten gjerne Sted i den største Privatbolig eller i et offentligt Skolehus; ofte ere dog disse for smaa til at kunne rumme endog kun den halve Forsamling; da forrettes gjerne Daab og Kommunion i Huset, men Prædikenen ude i det Frie under nogle Træer; man kan da se Præsten placeret oppe i en høj Bogn, der for Tilfældet benyttes som Prædikestol, og Tilhørerfaren staaende, siddende eller liggende i Græsset rundt omkring ham. Kan paa saadanne Steder en stor, tættet Lade erholdes, priser man sig meget lykkelig. Det er jo ogsaa en Bisag, hvor Prædikenen holdes; Hovedsagen er, at Guds Ord prædikes rent og purt. Menigheden søger dog, saasnart det er den muligt, at faa sig opført en ordentlig Kirke; men jo mere den hæfter dermed, des tarveligere bliver gjerne Kirken, som oftest en simpel Bygning, opført af logs, utilhugne Bjælker; Menigheden er endnu liden og har ikke store Midler at raade over. Men efter et halv Snes Aars Forløb findes Kirken da og gjerne for liden; Menigheden er bleven forøget og gjerne ogsaa kommen til mere Magt; nu bygger man sig en større, rummeligere Kirke, dels af Sten, dels af Bindingsværk, klædt udvendig og plastreret indvendig, forsynet med Taarn og nok saa vel indrebet. Undertiden vente Menighederne nogle Aar, førend de bygge, for bedre at blive istand til med een Gang at opføre et værdigt Herrens Hus.

III.

Forhandlingsgjenstande ved Synodemøderne.

Vi have nu betragtet lidt de enkelte Menigheds Menighedsordning, Indretninger og den udbortes Gudstjeneste. Førend vi kaste Blikket paa den aandelige Tilstand, Forholdet mellem Præst og Menighed, ville vi vende tilbage til den nærmere Betragtning af nogle af de Sager, som have været Gjenstand for Synodens Forhandlinger, men som til sin Udførelse tiltrængte Antagelse og Medvirken fra Menighedernes Side. Hvad Kirketugt og Striktemaal angaar, have de allerede ved Gjennemgaaelsen af Menighedsordningen været Gjenstand for vor Betragtning. Vi gaa derfor lige over til at omtale den Sag, der mere end nogen anden jævnlig har været Gjenstand for Synodens Raadslagninger og for hele Kirkesamfun-

bets Interessse og Virksomhed. Jeg mener vor højere Læreanstalt, og hvad dermed staar i Forbindelse til Præsters og Skolelæreres Uddannelse.

Jo mere den norfke Befolkning i Landet tiltog og Menighedernes Tal og Størrelse forøgedes, des større blev Folkets aandelige Nød, des mere følte Mangelen paa Præster. Nodraab paa Nodraab sendtes til Fædrelandet, hvor vi mente, Tallet paa dem, som vare dygtiggjorte til Evangeliets Tjeneste, var saa stort, at der altid maatte findes Nogle, som vare i saadanne Forhold og Omstændigheder, at de kunde komme over og hjælpe os, hvis de vilde. Men de unge Theologer hørte ikke vort Raab, eller deres Troesbrødres Nød gif dem ikke til Hjerte. Dog jo, der vare Nogle, som saa deres Jammer, ynkedes over dem og kom og hjalp med Arbejde i Herrens Vingaard; men de vare saa. Fra 1848 til 1858 vare fjorten theologiske Kandidater komne over og havde antaget Kaldelse som Præster; af disse have dog 3 forladt os og ere vendte tilbage til Norge. Fra 1858 og indtil iaar er der ikke mere end seks Kandidater, som have fulgt Raabet, saa vi nu ialt ere sytten Præster derover, som have modtaget sin Uddannelse ved Norges Universitet. Dog Herren være priiset, som har bevaret alle disse sine Tjeneres Liv, saa i den lange Aarrække af 20 Aar ikke en eneste ved Døden er bleven bortreven, om end Fleres Arbejdsraft under den tunge Byrde er bleven betydelig svækket, om ikke brudt.

Smidlertid steg Nøden, og vort Haab om at se den afhjulpen fra Fædrelandet blev mindre og mindre; vi maatte derfor rette vore Bestræbelser paa at saa Lærere med fornøden Dygtighed til at forvalte Embedet uddannede inden vort eget Kirkesamfund. Ja, selv om Præstehjælpen fra Norge havde været større, maatte vi dog have været betænkte herpaa for Fremtidens Skyld, naar vore Menigheder vilde blive mere amerikaniserede, og Præster fra Norge vilde blive mindre fikske for Forholdene, om ikke ganske ufikske paa Grund af Sprogets Forskjellighed. Alt tidlig blev Sagen derfor bragt paa Bane; men, jo større Nøden blev, med des mere Alvor maatte den gribes an, med des mere Kraft maatte den drives.

Men hvorledes skulde Tingen gjennemføres med de smaa Pengemidler og endnu mindre Lærekrafter, som stode til vor Raadighed? Det Spørgsmaal var ikke saa let at greje.

Først tænkte vi paa at oprette et norf-lutherf theologif Seminar og saa det sat i Forbindelse med det amerikanf Stats-Universitet i Madison Wisconsin; men denne Plan strandede paa Vanskeligheder fra Universitetets Side, og en Lykke kunne vi nu se, det var, at der Intet blev af denne Plan. Saa besluttede Synoden i 1855 at lade Pastorerne Brandt og Ottesen besøge forskjellige tydfte og engelfte lutherf Synoder i Amerika

for at undersøge, om deres Troesstandpunkt var saadant, at vi kunde træde i Forbindelse med dem. I sin Naade levede Herren Brødrene paa deres Rejse ogsaa til den tydske-lutheriske Missouri-Synode, i hvilken de fandt Troesbrødre, der med Evnen forbandt Viljen til at hjælpe os. Denne Synode, der alt i længere Tid havde bestaaet, havde allerede dengang i St. Louis i Missouri i fuld Virksomhed et College (Latinstole) og et theologisk Seminar, hvor fromme Ynglinge kunde modtage baade den fornødne videnskabelige Forberedelse og en fuldstændig theologisk Uddannelse til Forvaltning af Prædikeembedet. For os kunde jo Intet under vore daværende Forhold være heldigere, end om vore unge Mænd kunde faa Anledning til at modtage sin Uddannelse under de dygtige Læreres Vejledning, som her vare ansatte. Kunde end den Omstændighed, at Undervisningen foregik i det tydske Sprog, være vore norfke Elever til Besvær, det var dog for Intet at regne mod de Vanstieligheder, vi vilde have at overvinde, om vi paa den Tid skulde have maattet paaegynde Oprettelsen af de fornødne Lærestalter hos os selv. Med stor Kjærlighed kom Missourisyndoden os imøde og aabnede os sine Skoler; den samme Kjærlighed og Opofrelse har den vedblevet at vise os indtil denne Stund.

Da vore norfke Elever skulde begynde paa Colleet i St. Louis, fandt vi det ligesaa nødvendigt for dem som billigt ligeoverfor Missourisyndoden, at vi ansatte og lønnede en Lærer der. Pastor L. Larsen blev derfor i 1859 ansat som Professor i St. Louis og havde som saadan at meddele Undervisning saavel ved Colleet som Seminariet. Det første Aar var de norfke Elevers Tal tre, næste Aar blev det forøget med fire. I 1861 blev paa Grund af Krigsurolighederne Forbindelsen mellem det theoretiske Seminar og Gymnasiet ophævet; dette sidste blev flyttet til Fort Wayne Indiana; derimod blev det praktisk-theologiske Seminar, som hidindtil havde været i Fort Wayne, flyttet til St. Louis og sat i Forbindelse med det derværende theoretiske Seminar. Denne Forandring i Forbindelse med andre Omstændigheder gjorde, at vor Synode besluttede straks at stride til Oprettelsen af et eget College eller Latinstole, der ogsaa Høsten samme Aar traadte i Virksomhed under Professor Larsens Bestyrelse i den ledige Præstebolig i La Crosse Menighed. Som Medlærer blev Prof. Schmidt kaldet; han var uddannet ved det theologiske Seminar i St. Louis og var derefter Præst for den engelsk-lutheriske Menighed i Baltimore. Det var en stor Naade, at Herren tilførte os denne dygtige kristelige Lærer; thi foruden sine grundige Kundskaber i Theologien var han ligesaa hjemme i det engelske som i det tydske Sprog; i Løbet af et Par Aar havde ogsaa han erhvervet sig megen Dygtighed i det norfke Sprog. I La Crosse forblev Skolen dog ikke mere end et Aar, da Præstegaarden skulde tages i Brug af Menighedens Præst,

Pastor Frich, som det Aar ankom fra Norge. Allerede i 1861 havde Synoden besluttet at kjøbe et Stykke Land tæt ved Byen Decorah i Winneschet Co. Iowa til Opførelse af vor Collegebygning. Da der dog vilde medgaa længere Tid, inden denne kunde ventes at blive færdig, bestemte Synoden i 1862 at kjøbe en Bygning i Decorah til midlertidigt Skolelokale og en anden til Bolig for Professor Schmidt. Da Tilstrømningen af Elever Aar for Aar forøgedes, viste den midlertidige Skolebygning, der foruden at indeholde de nødvendige Læseværelser skulde afgive de fornødne Beboelsessværelser saavel for alle Skolens Elever som for dens Bestyrer, Professor Larsen, sig snart for liden. Ved Opførelsen af en Tilbygning søgtes Savnet afhjulpet, men ogsaa den blev dog snart for liden. Synoden i 1863 besluttede derfor at paabegynde alle nødvendige Forarbejder til den nye Collegebygning, og det følgende Aars Synode besluttede, at Arbejdet skulde drives med al den Kraft, som de indkommende Bidrag maatte tilstede, i Haab om at faa Bygningen under Tag inden Høsten. Grundstenen var med stor Højtidelighed lagt i Juni 1864, men den tidlige Vinter hindrede os i at faa Bygningen allerede i det Aar tækket; derimod lod Gud vore Bestræbelser og Byggearbejdet saaledes vinde Fremgang, at vi allerede i Oktober 1865 under store Højtideligheder, hvorefter der i sin Tid stod at læse i de herværende Blade, kunde indvie den store, smukke, solide og velindrettede Skolebygning under Navn af „det norske Luther-College“ og samtidig tage den i Brug.

I 1863 var Stud. phil. Siemers bleven ansat som Konrektor; men, eftersom Klasserne i Skolen forøgedes, tiltrængtes flere Lærere, i Særdeleshed da ogsaa et Skolelærerseminar sattes i Forbindelse med Colleet. Pastor Brandt blev derfor i 1865 kaldet til som den fjerde Lærer at arbejde ved Skolen, især ved Skolelærerseminariet; ved Siden havde han at forvalte Sognepræstembedet i Decorah og Madison Menigheder. Siden den Tid har Skolen med et Antal af 60—80 Elever i 5 Klasser været i Virksomhed under 4 Læreres Omsorg. Nu tiltrænge vi en ny Lærer og ønske især En, som er rigtig dygtig i græsk og latinist Filologi.

Vi ville nu tage den hele Lærestalt lidt nærmere i Ojsyn.

Det norske Luther-College i Decorah.

Bort College i Decorah er oprettet og underholdes i sin Helhed ved frivillige Bidrag fra vor Synodes Menigheder. Det skal nærmest være en Forberedelsesskole for vordende Theologer; dog er der ingen Forpligtelse for Eleverne til at studere Theologi, ligesom Skolen ogsaa er benyttet af mange Elever, som efter et Par Aars Uddannelse ved den enten ere vendte tilbage til sit Hjem for at fortsætte med Landbruget eller ere gaaede over i andre Livsstillinger. Skjønt vi naturligtvis ønske, at saa

Mange som ualigt af de Unge bestemme sig for Prædikeembedet, saa er-
kjende vi dog den store Vigtighed, det er for vort Kirkesamfund, at saa
Mange som muligt af dets Ungdom ikke alene modtage en videregaende
almindelig Uddannelse, end den, de i Menigheds- og Distriktskolen kunne
erholde, men navnlig at de ved et Par Aars Ophold ved Skolen baade
kunne være Gjenstand for den kristelige Tugt, som der er herskende, og
komme til en saa meget klarere og grundigere Erkjendelse af de kristelige
Sandheder; saaledes kunne de blive dygtige ikke alene til at indtage en
god Borgers Stilling i Statsamfundet, men fornemmelig til at deltage
med Frugt og Velsignelse i vort Kirkesamfunds Anliggender, som jo ved
de større Rettigheder, det hjemler ethvert af sine Medlemmer, stiller saa
meget større Forordninger til deres Dygtighed og Virksomhed.

Vort College svarer derfor nærmest til en Latinskole, men med den
dobbelte Forskjel, at det for det Første tillige er en Pensionsanstalt, hvor
alle Eleverne bo sammen som een Familie i Collegebygningen under Lærer-
nes faderlige Tilsyn og kristelige Tugt, og at der for det Andet lægges en
ganse anden Vegt end i Latinskolen her paa, at Eleverne kunne komme
til en klar, grundig og rigtig Erkjendelse i Guds Ord efter den lutheriske
Kirkes Bekjendelse; dette i Forening med den alvorlige, baade milde og
strengt kristelige Tugt, som øves i Skolen fra øverst til nederst, giver
den et ganske andet kristeligt Præg og Charakter, end Tilfældet er med
de henværende Latinskoler. Fremdeles betragtes alle Skolens Lærere som
Kirkes Tjenere; denne ofre de sine Kræfter ogsaa udenfor Skolestillingen,
saavidt Gud har givet dem Gaver, der kunne være til almindelig Nytte
for Kirkesamfundet, saavidt det kan ske uden Skade for deres egentlige
Embedsgjerning. Lærefagene ere forøvrigt væsentlig de samme, som her;
dog lægges der foruden paa Undervisningen i de gamle Sprog en sær-
deles Vegt paa at vinde Dygtighed i det engelske og tyske Sprog. Sko-
len er bestemt for seks Klasser med et seksaarigt Kursus. I Regelen op-
tages Eleverne ikke før i fjorten Aars Alderen, saa de øverste Klassers
Elever, der da og gjerne kun ere saadanne, som have bestemt sig for det
theologiske Studium, i Regelen ere modne, alvorlige, kristelige Unglinge,
der ved sit Forhold øve en stærk og gavnlig Indflydelse paa de yngre
Elever. Skolepengene vare fra først af kun 40 Dollars for Aaret; paa
Grund af Krigen og Livsforholdene ere de nu forhøjede til 60 Dollars;
men betænker man, at Eleverne herfor have fri Undervisning, Kost, Logis
og Brænde, saa vil Enhver skjønne, at dette kun kan gaa for sig derved,
at Menighederne ved sine frie Gaver ej alene lønne Skolens Lærere, ved-
ligeholde Skolebygningerne, men ogsaa understøtte Husholdningskassen og
og tilskyde det Manglende. Desuden holdes en god Del fattige Elever

paa Skolen ved frivillige Bidrag til den saakaldte Understøttelseskasse. Lærernes Løn er fornødværende fra 650 til 950 Dollars aarlig foruden fri Bolig; forøvrigt bestemmes Lønnen mest efter, hvad man ser, vedkommende Lærer virkelig maatte tiltrænge.

De theologiske Seminarier i St. Louis.

Fra vort College gaa de Elever, der ville studere Theologi, over til et af de to tydste theologiske Seminarier i St. Louis. De Elever, som have gaaet igjennem alle seks Klasser i vort College, optages i det theoretiske Seminar; imidlertid er der gjerne enkelte Elever, som ere noget tilaars, og som dertil ikke have saa godt for at fulbende det hele Skolekursus og erhverve sig de fornødne Kundskaber i de gamle Sprog, medens de derimod vise sig som modne, alvorlige Christne, der drives af en inderlig Lyst til engang som Ordets Tjenere at kunne prædike Evangelium for sine Medmenneker; disse sende vi da gjerne over til det praktiske Seminar.

Forfjellen mellem disse to Seminarier er denne. I det theoretiske Seminar meddeles dem, som have den fornødne akademiske Forbannelse, i et treaarigt Kursus en fuldstændig saavel theoretisk som praktisk theologisk Uddannelse til Præsteembedet, svarende til den, som meddeles her ved Universitetet; dog blive den lutherste Kirkes Betsjælskrifter grundigen gennemgaaede, ligesom de Studerende blive gjort næjere bekendte med den lutherste Kirkes store Theologer fra Reformationstiden og Konfessionens Tid. Dette theoretiske Seminar har tre — fire theologiske Professore, blandt hvilke Professor Walther, Lærer i Dogmatik og Pastoraltheologi, er den mest bekendte. Det saakaldte praktiske Seminar er stiftet af Pastor W. Löhle i Bayern for at afhjælpe Nøden blandt de tydste Emigranter i Amerika; her meddeles i et to — treaarigt Kursus ældre begavede, Christeligsindebe Unglinge en mere praktisk Uddannelse for det hellige Embede. Undervisningsfagene ere her fornemmelig Exegese — naturligvis ikke efter Grundsprogene — Dogmatik, Kirkehistorie, Homiletik, Katechetik og Pastoraltheologi. Prof. Krämer, som tidligere var Missionær blandt Indianerne, er her Hovedlæreren; dog tage de Studerende ved dette Seminar Del med i flere af de Forelæsninger, som blive holdte ved det theoretiske Seminar. Ogsaa her lægges megen Vægt paa grundigt Kendskab til Kirkens Betsjælskrifter, hvorfor det og søges bragt dertil, at de Studerende her lære saa meget Latin, at de kunne forstaa de latinske Betsjælskrifter. Ved den Examen, som de theologiske Studerende ved Studiets Slutning have at underkaste sig, gives ikke forskjellige Charakterer for den forskjellige Grad af Indsigter, de besidde. De, som bestaa Proven, erholde alle det samme Vidnesbyrd for

Rettroenhed og Dhygtighed til Embedet. Den, hvis moralske Vandel eller Mangel paa Orthodoksi var saadan, at det vilde være til Hinder for hans Ansættelse i Embedet, vil ingen Charakter erholde, men erklæres udygtig eller uværdig, hvor mange Kundskaber han end maatte besidde. Vi have for Øjeblikket et Snæs norske Elever i St. Louis, hvoraf dog Pluraliteten er i det praktiske Seminar. Skolepengene have her været omtrent 20 Dollars aarlig, men vil for Eftertiden blive højere for de norske Elevers Bedkommende, da de have maattet leje et særegt Huus at bo i, fordi Seminariebygningen ikke kunde rumme alle, baade de tydske og norske Studerende.

Siden Prof. Larsen overtog Bestyrelsen af vort norske Luthercollege, har vor Synode ikke haft nogen norsk Lærer i St. Louis; det er dog vort Ønske atter at faa en saadan ansat, ligesom vor Synode har bevilget 1000 Dollars aarlig til Løn for en af Lærerne i St. Louis.

Vi have allerede 17 Præster, som ere udbannede i St. Louis. Naar jeg skulde anstille en Sammenligning mellem disse og dem, som udgaa fra det norske Universitet, saa besidde disse sidste vistnok en formel Dannelse fremfor vore „praktiske“ Kandidater, en Dannelse, som ingenlunde er at agte ringe; men saa findes der, saavidt jeg kan dømmе, hos Vore en større konfessionel Klarhed og Fasthed, ligesom deres Prædikener i Regelen ere sundere, kraftigere og ensfoldigere.

Efterat vi nu saaledes have betragtet vort højere kirkelige Skolevæsens nuværende Standpunkt, turde det maaske interessere Nogen at høre lidt om, hvor stor vor Collegebygning er, hvorledes den er indrettet, og endelig hvad den tilligemed de øvrige Indretninger for vort højere Skolevæsen har kostet vor Synode; disse Meddelelser ville ialfald for en Del give Vidnesbyrd om, hvorvidt nogen virksom Deltagelse for et af Samfundets vigtigste Anliggender har vist sig fra Menighedernes Side.

Vor Collegebygning er 126 Fod lang; Bredden er i Hovedbygningen 52 Fod og i Fløjen 44 Fod. Den bestaar af en Kjælderetage (Basement), som er 10 Fod høj, 3 Hovedetager paa 14, 13 og 12 Fod, og medens 3dje Etage i Fløjen er 16 Fod høj og intet Loft har, saa er der i Hovedbygningen en „Attic Story“ paa 10 Fod og endelig et rummeligt Loft. I Kjælderetagen er foruden Kjælderrum 2 Kjøkkener til Skolens Husholdning, en Spisestue, hvor 100 kunne bespises, Bolig for Husholderens Familie og Tjenestefolkene samt to Værelser for Disciplene, i hvilke det rene Vand pumpes ind fra en Cisterne, og det brugte slaaces i Afløbskanalerne, udenat man behøver at gaa ud af Huset. I første Etage er Bolig for tre Lærere (to af dem med Familier) samt et stort Læseværelse. I 2den Etage ere 8 større og mindre Læse- og Undervisningsværelser samt et Gæsteværelse til hver af de to Lærerfamilier. I 3dje

Etage ere 4 Soveværelser til 30 Disciple, 2 Sygeværelser og 2 Bæseværelser samt over hele Fløjen en Festivitetsal, som ogsaa benyttes til Kirke. Endelig er i den saakaldte „Attic Story“ 4 store Sovesale til ialt 55 Disciple. Desuden er i 2den og 3dje Etage ved Hovedtaarnet afdeelt Værelser, hvoraf det ene kunde benyttes til Bibliothek, det andet til Soveværelse. Ved en fuldstændig Benyttelse af det hele Rum kunde Bygningen vist tage 100 Disciple foruden de Lærere, som nu bo der, og naar kun Bestyreren blev boende i Huset, indtil 120. Værelserne ere lyse og luftige og tillige varme. Bistnok er Nordvestvinduen om Vinteren temmelig vanskelig at holde ude gjennem de store Vinduer, men ved Kullegardiner og andre hensigtsmæssige Indretninger haaber man dog, at det skal lade sig gjøre. Udenfor Bygningen have vi foruden en Vandledning en i 1863 gravet Brønd, som altid holder Vand, men ikke i nogen stor Mængde, samt 4 Cisterner til dagligt Brug. Desuden er der anlagt en stor Cisterne, som blot skal bruges i Nødsfald, og Kar ere anstaffede til alle Etager for altid at have Vand fra denne Cisterne ved Haanden; et Pumpeværk, som driver Vandet op i Karrene ligetil det øverste Loft, have vi anstaffet.

Følgende Fortegnelse viser de Udgifter, som vi have haft til Bygger for vort højere Skolevæsen.

Collegelandet	1,660 Dollars.
Det gamle College med Sidebygning	4,149 —
Det nye College	75,000 —
Forstjellige Omkostninger	5,000 —
Professorbolig	1,200 —
	87,000 Dollars.

Herpaa er dog kun omtrent 60,000 Dollars betalt, men 27000 Dollars Gjæld. Men saa er til Professorernes Løn siden 1860 betalt omtrent 13,000 Dollars, altsaa tilsammen 73,000 Dollars.

I det sidste Synodalaar blev indbetalt af vore Menigheder:

Gaver til Universitetsfondet	12,000 Dollars.
— Lærernes Løn	2,000 —
— Skolens Husholdningskasse	1,000 —
(foruden hvad der er leveret in natura).	
— St. Louis Husholdningskasse	300 —
Bidrag til fattige Studerende	3,000 —
— Synodekassen	120 —
— Hedningemissionen	1520
— Indre Mission	460
	20,400 Dollars.
	4

Altsaa udgjør for et Aar de frivillige Bidrag til Kirkesamfundets almindelige Anliggender, fornemmelig til vor Lærestalt, omtrent 20—25,000 Dollars. Foruden disse Udgifter har hver Menighed naturligvis at skaffe det Fornødne til sin egen Kirke, Præst og Skole. Vil man tage i Betragtning det hele Antal af Menighedslemmer i vort Kirkesamfund, saa vil vel Beløbet af disse frivillige Bidrag for kirkelige Djemed ikke forekomme saa stort. Dog ere de i Virkeligheden for de Bidragydende ikke saa ringe. Man maa nemlig betænke, at Massen af vore Menighedslemmer er af den fattige Almuesstand fra Norge, som vel for største Delen hverken har havt Anledning eller Midler til her at yde saadanne frivillige Offere for kirkelige Djemed. Naar de nu ved Guds Belsignelse komme i Besiddelse af jordiske Midler, maa de først ligesom oplæres til at anvende disse til Guds Riges Fremme. Dette Arbejde falder da fornemmelig paa Præsten; han søger og at udføre det ikke alene i de almindelige Menigheds møder ved at bringe saadanne Sager offentlig paa Bane, ved der at optage Subscriptions; men ogsaa ved Husbeføg og ved andre Sammenkomster og Sammentræf maa han benytte Tid og Anledning til at vække Interesse for Guds Rige og Villighed til at meddele til dets Fremme. Om Magt og Tvang kan der ved saadanne Lejligheder naturligvis ikke være Tale; paa den anden Side kan man vistnok heller ikke med Sikkerhed slutte fra Gaden til Hjertelaget. Men, naar man nu erindrer, hvor mange de ere af vore Menigheder, som ere saagodt som præsteløse og kun nogle faa Gange om Aaret blive betjente af vore Præster, og hvor Meget disse ved saadanne Lejligheder have at udføre, saa vil man forstaa, at der ikke kan være megen Hjælp at paaregne fra saadanne Menigheder, og at i Virkeligheden de aarlige Bidrag for mange Enkeltes Bedkommende ingenlunde ere saa ubetydelige. Det aarlige Bidrag til Kirkesamfundets Anliggender, som det enkelte Menighedslem har at yde, varierer saaledes mellem 5 og 50 Dollars, medens Bidragene til Collegebygningen for ikke saa faaes Bedkommende ere gaaede op til 100 Dollars og derover. Undertiden, hvor Omstændighederne ere presserende, udsteder en hel Menighed Opfordring til de øvrige Menigheder om med Iver og Villighed at tage sig af en fælles Sag og ofre sine Gaver. Da det jo og kaster et Lys over vore Forhold, baade om Maaden, hvorpaa saadanne Sager tages, og om den Aand, hvormed de drives, vil jeg tillade mig at oplæse en saadan Opfordring, som ifjor blev udstedt af Rosetonong Menighed.

„Til de kjære Menigheder i vort Samfund! Hilsen med Naade og Fred i Christo Jesu, Amen! Det er eder alle, kjære Troesbrødre, bekendt, at der hviler en trykkende Gjæld paa vor Lærestalt i Decorah.

Dg det er i Anledning af denne Sag, vi gjøre denne broderlige Henvendelse til eder. Det maa jo bedrøve os alle, at vi ikke hidtil have været ivrigere i denne Sag, naar vi betænke, hvilken god Gave Herren har skjenket os i denne Skole. Vi haabe jo derfra at faa udsendt Præster og Skolelærere, som kunne fremme Hans Ord og efter Hans Orden bevare Lærdommen for os. Og naar vi nu maa erkjende, at Hans Ord er vor herligste Skat, skulde vi ikke da gjerne opofre af de timelige Gaver, Gud har betroet os, for at opholde en Skole, som netop skal tjene til at bevare dette Ord purt og rent for os? Vi se jo, hvor mange Landsmænd og Troesbrødre der er iblandt os, som endnu maa undvære Ordets Prædiken; dersom vi da elste den og erkjende Betsignelsen deraf for os selv, skulde vi ikke da ved at fremme saadan Skole ogsaa gjerne ville forhjælpe Andre til samme Betsignelse? Tænk, hvor mange Sjæle der forseres og fortabes, fordi de ikke vogtes og ledes af troe Hyrder! Eller vi vide jo ikke, hvort længe Gud lader os beholde de Lærere, vi nu selv have. Skulde vi ikke da med Glæde sørge for at kunne faa andre i Stedet, naar Gud kalder hine bort? Hvad hjælper det os at have alt Andet af timelige Goder, dersom vi maatte undvære Hans rette Prædiken? Og endelig, naar vi tænke paa de kjære Børn og saa gjerne vilde arbejde for dem og ofre Alt for at berede dem en god Fremtid, maatte vi ikke da først og fremst tænke paa, saavidt det stod til os, at sikre dem baade dygtige Skolelærere, medens de vare unge, og fromme Prædikantere, naar de senere skulde indtage vor Plads i Kirke og Stal? Tænk da, om de efter vor Bortgang skulde med Grund kunne klage over os, at vi sørgede for dem bedre i alt Andet, end i det Allervigtigste! Tænk, om de paa Dommens Dag skulde fortabes evindeligt for saadan Forsømmelse af os og skulde der møde os og anklage os for Gud, fordi vi, da Tiden var dertil, lagde Hænderne i Skjød og ikke vilde staffe dem det ene Fornødne, men kun arbejde for at efterlade dem jordiske Midler! Ja, ikke blot de kunde anklage os, men og de mange Andre baade af denne Slægt og den kommende af vore Landsmænd, som komme hid. Nu er det vort Kald at ordne et Kirkesamfund. Men skulle vi da anse dette som en Byrde eller et Nag? Skulde vi vel misunde dem, som komme efter os og kun skulle med os dele Frugten uden at maatte dele det første Arbejde? Nej langt fra! Vi skulle visstelig heller anse det som en stor Naade, en Gæde, Gud beviser os, at Han lod det falde i vor Lod at begynde denne Planteskole i Herrens Vingård og fremfor Alt begynde den paa Ordets rette Grundvold. Og naar vi maa frygte for paa Dommens Dag at skulle staa til Regnskab for Manges Fortabelse, det være vore Egnes eller Fremmedes, om vi vare utro, skulde vi da ikke heller tragte efter den Gæde og Glæde, at kunne paa den Dag høre

Vidnesbyrd fra Mange. Kjennte eller Ujkennte, at ved vort Arbejde behagede det Gud at lade sit Ord naa til dem, saa de kom til Troen og opholdtes deri indtil en salig Ende, saa de maatte erkjende os som de Redskaber, Gud havde brugt til deres evige Frelse? Tilvisse, saadan Naadeløn af Herren vilde være tusindfold Bederlag for hvilkensomhelst Opofrelse, vi maatte gjøre nu. Og Gud har jo i det Timelige velsignet os saa rigelig, ialfald rigelig nok til, at vi godt kunne uden Savn tilvejebringe det, som her behøves. Hvor maatte vi ikke da bestjemme Guds Navn og Lærdomme, om vi her af Gjerrighed eller Rigejvlighed holdt os tilbage, saa at denne Skole maatte indskrænkes eller standses af Mangel paa tilstrækkelig Understøttelse fra vor Side? Skulde vi ikke alle frygte for at gjøre saadan Synd og derved bedrøve den kjære Gud, som har været saa god mod os i dette nye Hjemland, og som hidtil saa naadig har velsignet de Bestræbelser, vi heri i al Skrøbelighed have gjort indtil denne Dag? Han har jo allerede samlet et talrigt Kirkesamfund og udsendt mange rettroende Lærere, som ere oplærte her. Og hvorledes kunde vi vel vente, at Gud skulde velsigne vort timelige Arbejde eller vore jordiske Aar, om Han maatte se, at jo Mer Han gav os af Fred og gode Dage, des Mer holdt vi tilbage af Hans Gaver og vilde ikke bruge dem til at tjene Ham der, hvor Han saa klarlig viser os at have dem Behov? Mon vi ikke da maatte frygte, at Han tog sin Haand fra os, undrog os sin Velsignelse i det Timelige? Og hvad Godt havde vi da igjen, selv i de rigeste Aar, naar vi maatte undvære den? Herrens Velsignelse gjør jo alene rig. Uden den ere vi arme midt i den største Rigdom. Med den ere vi rige midt i den største timelige Armod. Men end mer, hvorledes kunde vi vente, at Herren vilde velsigne sit Ord paa vore Hjerter, om Han maatte se, at vi ikke elskede det nok til at ville bruge af Hans Gaver til at vedligeholde denne Skole, som netop sigter til at fremme Hans Ord, udbrede det og bevare det for os fra Slægt til Slægt? Maatte vi ikke da frygte, at Han tilsidst tog sit Ord fra os og overgav os til kraftige Vildfarelser og til at tro Løgn? Derfor, kjære Brødre, lad os alle erkjende, at her viser Gud os klarlig, at Han vil have vor ringe Tjeneste, vil værdige os at bruge af de Gaver, Han betroede os, til sit Riges Fremme, til vor egen og mange Sjæles Forfremmelse i Guds frygt! Lad os da ikke blive trætte eller modløse, om vi tykkes, det gaar saa tungt, eller at det falder os saa vanskeligt at faa dette istand! Vi kunde jo ikke vente, at Gud vilde give os en saadan Skole, udenat vi og anstrenge os. Og hidtil har dog Ingen maattet ofre over Formue. Ingen har seet Savn af, hvad han gav, var det end det Rigeligste. Ingen blev rigere af, hvad han holdt tilbage, var det end, at han Intet gav. End maa vi vel alle bekjende,

at vi kunde uden Savn, om det behøvedes, ligesaa let give paany, hvad vi første Gang gave; ja Flerheden af os maa tilstaa, at vi ved Guds Belsignelse ere satte i bedre Raar nu, end da vi begyndte denne Sag, og at vi nu lettere kunde, om fornødent, give en større Gave, end dengang en liden. Skulde vi da nu blive tilbage, hvor Mindre kræves? Og lad os ikke se hen til, at Mange holde sig tilbage, lad os ikke mene, at derfor skal vi gjøre det Samme og, om just ikke fortryde, hvad vi gjorde, dog ligesom vente, at nu skal vi være fri og de Andre staa for Tur! Al nej, det er jo ikke en Byrde, som vi ønske at blive fri fra; det er jo en Gæde, som vi heller skulle kappes om at være med i paany, ja desto mer, fordi vi skulle have erkjendt Belsignelsen i at give til Herren. Lad os derfor, naar vi elste Hans Ord, bede og arbejde desto ivrigere, jo mer vi se, at Mange desværre forsømme det! Lad os ikke derover blive mødløse, selv om Mange vilde modstaa os i vort Arbejde! Gud er dog med os. Thi Han er med sit Ord. Og det have vi purt og rent, lovet være Hans Naade! Men Han er stærkere end alle Fiender. Det er dette Ord, vi ville fremme. Og der maa dog være Mange af dem iblandt os, som elste det, der haade kunne og ville hjælpe ud af denne Forlegenhed. Naar vi da elste Hans Ord, saa skulle vi være desto ivrigere og istedetfor at vente, indtil Andre, som hidtil holdt sig borte, ogsaa komme med, skulle vi heller gaa foran, om vor Nidhærhed kunde maafe ogsaa opslamme dem. Kanste kunde Gud derved vække dem til Estertanke og lade dem forstaa, at de stode sin egen Glæde i Bejen ved at holde sig fra, hvad de saa stoffede os en Glæde, som de selv hidtil ikke havde anet. Maafe vilde Gud derved minde dem, at de begyndte at længes efter det Livsens Ord, som de saa havde saadan Kraft til at gjøre os frygtige til at give og glædere og rigere i saadan ensfoldig Meddelelse, end de selv vare, medens de afholdt sig derfra.

Derfor, kjære Brødre, saa Mange, som elste Hans Sandhed, og som erkjende den Naade af Gud, at Han betroede os den, lad os da bede Gud bevare os for saadan Bespottelse af Hans Navn og Rørdom, som det vilde være, om det skulde vise sig, at end ikke den Kirke, som med Nette priser Herren, fordi Han gav den rent Ord og rent Sakrament, og som altid vidner om disse hellige Naademidlers Kraft til at bøje Hjerterne og dygtiggjøre til al god Gjerning, at end ikke den havde Børn nok, som vare villige til at bevare disse Naademidlers rette Forvaltning, uagtet Gud havde betroet dem nok af timelige Gaver dertil! Da vilde vi blive tilfamme for mange Sætter og Navnlutheranere om os, som ofte vise større Iver og Opofrelse for sine falske Rørdom-

me, end vi før at bevare Guds Sandhed som en dyrebart Slat, som en hellig Arv for os og dem, som komme efter os.

Med disse Ord have vi da i al Enfoldighed søgt at opmuntre os selv, og vi bede Gud hjælpe os til at følge Opmuntringen. Med disse Ord vilde vi og gjerne søge at opmuntre eder, kjære Brødre, fjernt og nær og bede eder ikke forsmåa dem, men optage dem i samme Kjærlighed, som den, hvori de udsendes. Vi vide baade for os selv og eder, at Gud alene kan berebe dem et godt Sted og derved boje vores alles Hjerter og forene os til kraftig Samvirken i fælles Bøn og fælles Arbejde. Han alene kan give Lykke og godt Udsald. Men om saa var Hans gode og barmhjertige Vilje, haabede vi, naar vi alle i Hans Navn for Alvor toge fat paa Sagen, maatte denne Gjæld kunne betales i en forholdsvis kort Tid, f. Ex. nu i denne Vinter. Vi ere dog saa mange, ikke blot mange, der i Antal regnes med til os, men ved Guds Barmhjertighed ere vi dog og saa mange, som gjerne ville efter den Naade, Gud giver, tjene Ham og ofre til Hans Riges Fremme. Lad os da først og fremst bede flittig for denne Sag, og den Gud, som hører Bønner og gjør over, hvad vi bede og forstaa, som hidtil saa øjensynlig har gjort dette for os i denne Sag og ofte over al Forventning ladet Alt vel lykkes, Han vil og nu høre vore Bønner og opflamme os alle til kraftigt Arbejde og velsigne dette til sit Navns Forherligelse. Ham være Ære og Pris i al Ewighed! Han lade det Alt vel lykkes i Jesu Navn! Amen."

Missionen.

En anden Sag af almindelig kirkelig Interesse, som Synoden ofte har opmuntret de enkelte Menigheder til at tage sig af, er Missionen, den ydre saadelsom den indre.

Den Hedningemission, som af vort Kirkesamfund i Amerika fornemmelig understøttes, er den, som af den tydsk-lutheriske Missourisynode drives blandt Nordamerikas Indianere. Grunden til, at vi især have antaget os denne Mission, er nærmest den, at vi som en Del af det amerikanske Folk, der gennem Arrækker har drevet Landets Indfødt, Indianerne, bort fra deres Hjem længer og længer mod Vesten, at vi gjerne ville bøde lidt paa denne og andre Uretfærdigheder, der ere begaaede mod dem; men, idet vi derfor søge at bringe Evangeliets salige Budskab til disse Vilbes Kundskab, ønske vi ogsaa paa samme Tid at komme det Kirkesamfund, som vi styldes saa meget, til Hjælp i denne dets vigtige Gjerning.

Missourisynoden har haft to Stationer blandt Indianerne, den ene i det nordlige Michigan, den anden i det nordlige Minnesota. Denne sidste Station, ved øvre Mississipp, hvor den tydske Missionær Olster arbejdede, blev forstyrret under Krigen, da Indianerne rejste sig mod sine

hvide Undertrykkere. Det var kun ved, at en Indianerhøvding i sitte Øjeblik underrettede Øster om den overhængende Fare, at det lykkedes Missionæren og hans Familie ved en hastig Flugt at redde sit Liv. Det er dog Missionærens Haab atter at kunne optage den forladte Station. Missouriernes Missions-Station i Michigan var tidligere Bethanien, hvor Prof. Grämer for 20 Aar siden som første Missionær begyndte Arbejdet, der en Tid fortsattes af Missionær Baierlein, som nu er i Indien. Missionær Miesler har senere virket her et halvt Snes Aar, men, da de Indianere, blandt hvilke han arbejdede, drog over til den dem af Regjeringen overtagne Reservation i Isabelle Co., fulgte han dem did. Disse Indianere høre til Chippeway-Stammen. De synlige Frugter af denne Mission have jo hidtil ikke været store, men det er da heller ikke at undres over, naar man betænker, at man her har at gøre med et Folk, som saa systematisk er blevet fordærvet af de Hvide og derfor saa ned-sunket i Laster og forkommet, som vist saa andre Hedningefolk; dog, derfor maa man ikke opgive hverken Arbejdet eller Haabet. En Søn af Prof. Grämer, der tilbragte sin Barndom blandt Indianerne, og som ofte senere har været iblandt dem for at opfriske sine Kundstaber i deres Sprog, modtager nu theologisk Uddannelse i St. Louis for senere at drage ud blandt dem som Missionær. Baierlein anstiller følgende Sammenligning mellem Indianeren og Hinduen:

„Folket i Amerika er storartet og lidetalsende, ringe i Antal og udspredd, Karakterfuldt, frit og uafhængigt, som Bildet i dets Skove, og dog ustadigt, trængt og fordrejet som det. Folket her i Indien er stort i Antal og lidet af Tænkemaade og sladdervorrent over alle Grændser, trælbundet i Aartusinder af indfødte og fremmede Herskere og derfor bevandret i alle Løgnens Slangegange og Mester i Hykleriet, — en karakterløs Masse.

Som Folket, saa dets Sprog. Indianeren, taus som sine Skove, taler neppe saa mange Ord i en Maaned, som Hinduen paa en Dag. Derfor pakter hin saa mange Tanker som muligt ind i ethvert Ord, for ej at bruge mange Ord, om de nu end ere lange; men denne høber Ord paa Ord for den samme Tanke, og forbi han, naar han engang har faaet Tungen paa Gang, ikke gjerne vil tie igjen, lader han det ene Ords Endelse falde sammen med det andet Ords Begyndelse, — saa opstaar jo intet Mellemrum, og Ingen kan afbryde ham. Sa selv i hans strevne Tale ere Ord saaledes sammenlængede i Ord, som om de frygtede for en Afstillelse og Afbrydelse.

Religionen hi st er simpel, barnlig Tilbedelse af Naturkræfterne, de „Mander“, som beherske Jorden og Lynild, Storm og Vind, Vandfald og

Jordbjælv o. s. v., og som snart bo i Skyerne oventil, snart i Vandene nedentil, snart ogsaa leve i Menneſteſtiffelſe ſom Menneſter, kun med højere Kræfter og Magt, naar og ſom det behager dem at forandre Stiffelſe. De ere Menneſtene gunſtige eller ugunſtige, men aldrig moralsk urene. — Religionen her er den meſt brogede og planmæssige Afgudſtjeneste, ſom Jorden har ſeet, og Guderne ere fordetmeſte fulde af alle Slags Laſter.

Som Religionen, ſaaledes Sæderne. Hiſt megen Enſold og liden Løgn, her ingen Enſold og megen Løgn paa alle Kanter. Hiſt i Hendeende til det ſjette Bud kun Lidet at erindre, her en Pøl af alſtens Uterlighed.

Dog, nok af Modſætningerne! Ogsaa af Overenſtemmelſer er der nok. Gullede Brønde uden Livsvand hiſt ſom her; Hjertesorg og Ulykke allevegne hiſt ſom her, og Fredens Vel uſjendt. Mange Nødhjælpere hiſt ſom her, hvilke dog Intet have erhvervet os og Intet kunne give, og den Gne, der har erhvervet og kan og vil give Liv og Salighed fuldt op, uſjendt, uſøgt og ubegjæret.“ —

Vor ſaakaldte indre Miſſionsvirkſomhed er nærmest rettet paa at bringe Evangeliet til ſaadanne Landsmænd i Amerika, der i ſtorre eller mindre Grupper have ſlaaet ſig ned langt borte fra den almindelige norſke Emigrationsſtrøm og i lang Tid været uden Menighedsorden og Ordets Embede. Ogsaa ſmaa norſke Menigheder, ſom ikke have de fornødne Midler til ſelv at opholde ſit Kirkevæſen, kunne ſaa Underſtøttelſe af denne Miſſionskaſſe. Som Steder, hvor denne Miſſionsvirkſomhed ſor nemmelig er bleven øvet, vil jeg nævne New York By og Texas. Til begge Steder have vi paa den indre Miſſionskaſſes Bekoſtning ſendt Mænd, der vare dygtige til at prædike Guds Ord og ordne de kirkelige Anliggender.

Det er vel at lægge Mærke til, at vor Miſſionsvirkſomhed, den indre ſaaavelſom den ydre, har bevaret en kirkelig Charakter. Den indre Miſſionsvirkſomhed har ikke til Hensigt at organiſere Lægmandsprædiken eller, om jeg ſaa maa ſige, at oprette et kontinuerende ukaldet og derfor uberettiget Lægmandsprædike-Embedet ved Siden af det offentlige Læremembede; nej, naar de „ukaldede“ Prædikanter — de være Lægfolk eller Præſter — udfendes, da tro vi, at det er Nøden, der berettiger dem til ſom Nødpræſter uden Kald offentlig at forvalte det kirkelige Embede, men at deres Beſtræbelſer da og maa gaa ud paa til ſamme Tid, ſom de ſøge at afhjælpe den øjeblikkelige Nød, ogsaa at fjerne den for Fremtiden og gjøre ſig ſelv ſom Nødpræſter overflødige, ved at drage Omſorg for, at dygtige Lærere ſnareſt muligt blive reitelig kaldede til Embedets ordentlige Beſtjening. Dernæſt er vor Miſſion en Menighedsſag; hverken den indre eller den ydre Miſſion drives blandt os ſaaledes, ſom i Norge, af en dertil dannet Forening. Nej, den opfattes og drives ſom den hele Menigheds, ſom

Kirkens Sag, hvad den jo ogsaa er. Ved at danne Foreninger til alle Slags Christelige Djemed, tro vi, at Menighedsbevidstheden svækkes, ligesom det i Grunden er en Falsklæring for den Christelige Menighed; at den Selvgodhed og Hoimod, der ser med Mistanke, om ikke med Ringagt, ned paa dem, som ikke anse det rigtigt at tage Del i saadan utirkelig Foreningsvirksomhed, at Partisyge og Splittelse finder sin Næring herved, er saa ganske naturligt. Man beraabe sig ikke paa Følgerne; thi at disse ved Guds Velsignelse i mange Maader have været gode, beviser Intet i dette Tilfælde. Spørgsmaalet bliver, om ikke den velsignede Virkning vilde været større og de farlige Følger ingen, saasnart Sagen blev dreven overensstemmende med Guds Ord.

Paa samme Maade have vi og uden at danne nogen Forening inden vort Samfund arbejdet til Udgivelse og Udbredelse af gode lutherske Skrifter. Et Dplag paa 4000 Expl. af Luthers Huspostil er udsolgt; af „Luthers Folkebibliothek“ er udkommet 2 Bind i 3—4000 Expl., der ogsaa ere udsolgte, paa de saa Exemplarer nær, som findes hos Dybmær og andre Boghandlere i Norge; ligeledes ere „Frelsens Olje“ af Luther, Konfordiebogen og „Fritirken“ af Prof. Walthers udgivne i flere Tusinde Exemplarer. Inden vor Synode udgives et luthersk Blad, „Kirkelig Maanedstidende“ og „Lutheran Watchman“ paa Engelsk, der her med Porto vil koste 1 Spd. for Aaret.

Foreningsbestræbelser ligeoverfor andre norske Kirkesamfund.

En Sag, som altid har været Gjenstand for vort Kirkesamfunds Betyrning og Smerte, er den kirkelige Splittelse blandt vore Landsmænd. At udjævne denne og forene Partierne, derpaa har vort Kirkesamfunds Bestræbelser stedse været rettede. Vi have ikke alene vist Imødekommen der, hvor vi bemærkede en Tilbøjelighed til at faa en Forening istand, men ogsaa der, hvor igjennem mange Aar vore Bestræbelser for at faa Striden endt og komme til Enighed ere blevne mødt med Uvilje og Kulde, j. Ex. ligeoverfor Augustanasynoden, der ere vi dog ikke blevne trætte, men have trods gjentagne Afvisninger fortsat vore Bestræbelser indtil denne Dag; thi vi forstaa, baade hvilken Synd der begaaes, og hvilken Fare Sjælene udsætte sig for ved at afvige fra Sandheden og hengive sig til Vilfarelser; paa den anden Side se vi ogsaa godt, hvilken Strid, Synd og Skade for begge Parter der kommer af, at saadan Splittelse mellem Landsmænd fortsættes gjennem Arrækker. At det alvorligt ligger os paa Hjerte at forebygge, at ikke denne Gud mishagelige og syndige Partiuenighed vedbliver, og at vi alvorlig ønske ikke at bære Ansvar for den, det mener jeg, vort Kirkesamfunds Historie vil give os Vidnesbyrd om. Men en

Forening uden Troesenhed, en Union efter preussisk Monster, hvor Sandhed og Vildfarelser, Guds Ord og Mennefsjætninger taales ved Siden af hverandre og skulle være ligeberettigede, en saadan Forening have vi ikke villet fremme; thi den er Gud en Bedrøffethed og farligere for Sjælene, end aabenbar Uenighed og Splittelse; en saadan Forening have vi ikke villet arbejde til at faa i Stand. Have vi seet Vildfarelser hos vore Modstandere, saa have vi ikke med en falsk Kjærligheds Slør søgt at tildække Staden, men aabent og ærligt gjort dem opmærksomme derpaa, selv med Fare for at synes ufsjællige; og, kunne Modstanderne paavise Vildfarelser og Fejl i vor Lære eller Praxis, saa ville vi talke dem derfor og deri se et Bevis paa Christelig Kjærlighed fra deres Side, men ikke paa Ufsjællighed og Had. At skarpe Udtryk under Striden kunne være brugte, negte vi ikke; men vi tro, de ofte have været fornødne, og vi have Christi og Apostlenes Exempel for, at de kunne være tilladelige og nødvendige. At Bitterhed kan være løben med ind under Stridens Hede, beklage vi, selv om Modstandernes haanlige og hadske Angreb kunne have foranlediget den; men den Oprigtige lader sig ikke afholde fra at give Sandheden Eren, fordi han ser, at enkelte af de Vaaben, hvormed den bliver forsvaret, ere fjendelige. Hvor Hjerterne have givet sig hen til Sandheden, og Enighed i Troen først er bleven tilvejebragt, der er al Bitterhed hastig bleven afbedet, tilgiven og glemt. Saa gif det mellem os og Pastor Rasmussen med Venner.

Jeg kommer lidt senere til nærmere at indgaa paa vor Strid med de forskjellige Kirkepartier. Her vil jeg kun paapege de synlige Resultater, som ere vundne ved vort Samsunds Bestræbelser for at tilvejebringe Fred og Enighed.

Pastor Rasmussen hørte oprindeligt til Elling Gjelsens Samsund, men stille sig med mange Menigheder fra det efter forgjæves at have klaget over falsk Lære og ugudeligt Liv fra Elling Gjelsens Side. Han dannede et eget Samsund, hvortil Præsterne Amlund og John Bjelb bleve kaldte. Vaade før og efter Pastor Rasmussens Afstillelse fra Elling førte vi heftig Kamp med ham. Efterat en Konferents var holdt med dem i 1862, hvor Troesenhed blev opnaaet, bleve de det følgende Aar optagne i vor Synode.

Til den svenske Augustinasynode hører ogsaa en Del norffe Præster og nogle smaa norffe Menigheder hist og her. Med disse, af hvilke nogle, som vi senere skulle se, frastat være væsentlig reformerte, have vi ligesiden vor Synodes Stiftelse ligget i aaben Kamp. At vore Angreb og Vidnesbyrd ligeoverfor dem ved Guds Naade væsentlig have bidraget til at drage dem mere tilbage til den lutherste Kirke og dens rene Betsendelse, det tør vi uden at være ubeskedne antage. Men det er ej den eneste Virk-

ning af vor Kamp. Ifjor traadte Pastorerne Estrem og Jakobsen ud af Augustanasynoden og ind i vort Samsund; de kunde ikke af os blive antagne som Præster, men maatte først modtage videre Uddannelse ved det theologiske Seminar, skønt den første af dem var af Augustanasynoden udnævnt til Professor ved Synodens Lærestalt. Ogsaa flere norske Menigheders ere i de sidste Aar udtraadte af Forbindelse med Augustanasynoden og have søgt Betjening af Præster fra vor Synode. Hvad der har bevæget dem til dette Skridt, er Overbevisning om, at der er Meget i Lære og Praxis inden Augustanasynoden, som strider mod Guds Ord og Kirkens Betsendelseskrifter, og at de Bestræbelser, som ere gjorte for at rette derpaa, intet have frugtet. Dette fremgaar klart af Pastor Estrems Redegørelse for sine ogsaa af Pastor Jakobsen vedtagne Grunde til Udtredelse, hvoraf jeg vil hidsætte Følgende:

„Aarsagen til, at jeg ikke tidligere har fremlagt for mine lutheriske Landsmænd her i Amerika de Grunde, som have bevæget mig til at udtrede af Augustana-Synoden, er fornemmelig denne, at jeg har villet oppebie Augustana-Synodens Aarsmøde dette Aar. Jeg havde nemlig indsendt til Synodens Præsident mine Grunde skriftlig for at forelægges Synoden, og jeg ønskede at se, hvorledes disse bleve optagne og behandlede; jeg haabede ogsaa, at Synoden vilde værdige mig et Svar derpaa. Men nu har jeg læst Synodens Forhandlinger og synes deraf at se, at jeg intet Svar har at vente, og behøver saaledes ikke længere at opsætte med den Forklaring, som jeg stylder mine Landsmænd.

Da jeg for 4 Aar siden overtog et Præsteembede i Augusta-Synoden, havde jeg hverken Kendskab nok til Forholdene eller theologisk Indsigt nok til ret at betænke den Stilling, hvortil jeg indtraadte. Det var naturligt for mig at indtræde som Præst i den Synode, med hvilken jeg først var kommen i Forbindelse, og i hvis Skole jeg havde faaet nogen Undervisning. Men da jeg begyndte at virke som Præst og fandt mig ligeoverfor en anden norsk-lutherisk Synodes Menighed, begyndte jeg at blive betænkelig. Men jeg beroligede mig en Tid med det Forsæt, at jeg vilde afholde mig fra Proselytimageri og holde mig til den lutheriske Betsendelse. Da jeg efter to Aars Forløb blev valgt til vordende Lærer ved Augustana-Synodens Lærestalt i Paxton og for at duelliggjøres dertil sendtes til Seminariet i Filadelfia, vaagnede disse Betsymringer paany, dels formæst den mere ansvarfulde Stilling, hvortil jeg nu forberededes, dels fordi jeg var saa heldig at komme under rettroende Læreres Vejledning, især Dr. Krauths. Den Tanke, at jeg beredede mig til at virke i et Partis Tjeneste istedetfor i den lutheriske Kirkes Tjeneste, trængte mere og mere ind paa mig. Jeg mindebes Oprindelsen til dette Parti og

vidste, at de havde været aldeles ulutherste, først da de stode i Frankean-Synoden, og siden ogsaa, da de vare i General-Synoden. Det blev mig klart, at de ikke havde dannet et Parti for at bevare den lutherste Lære, men heller for at undgaa den. Og staar det meget bedre til med Samfundets Lære nu? spurgte jeg mig selv. Min Uro vakktes altsaa ved Tanken om vor Stilling som et Parti, og dette tillige med den renere Lære, som jeg nu hørte, førte mig til en nøjere Undersøgelse af Augustana-Synodens Lære og Praxis, og min Uro forøgedes. Saa jeg hen til mine Landsmænd i den norske Synode, saa fandt jeg, at det altid var dem magtpaaliggende at bevare den rene Lære; jeg fandt, at naar de fejlede, vare de villige at erkjende sine Fejltagelser. Herren havde synlig velsignet deres Arbejde; derom vidnede deres stadige Fremgang i Erkjendelse af den rene Lære og det tiltagende christelige Liv i Menighedene. Tillige vare de ogsaa villige til at nærme sig og komme sammen med os til Konferenser. Disse Ting tiltrak sig min Opmærksomhed og forøgede min Uro. Ogsaa Guds Ord tyngede paa min Samvittighed, især følgende: 1 Kor. 1, 10—13: „Men jeg formaner eder, Brødre, ved vor Herres Jesu Christi Navn, at I alle skulle tale det Samme, og at der ikke maa være Splid iblandt eder, men at I skulle være fast forenede i det samme Sind og i den samme Mening; thi af Ghloes Husfolk er mig tilkjendegivet om eder, mine Brødre, at der er Trætte iblandt eder. Jeg taler nemlig om dette, at Enhver af eder siger, enten: jeg er Pauli, eller: jeg er Apollos, eller: jeg er Kephæ, eller: jeg er Christi. Er Christus delt?“ Og Kap. 3, 3. 4: „Thi I ere endnu fjødelige; thi da der er Rid, Riv og Tvedragt iblandt eder, ere I da ikke fjødelige og omgaaes efter menneskelig Vis? Thi naar En siger: Jeg er Pauli, en Anden: Jeg er Apollos, ere I da ikke fjødelige?“ Og Trelserens Ord: „Det er nødvendigt, at Forargelse kommer; dog ve det Menneske, ved hvilket den kommer!“ Saa fandt jeg ogsaa i Gal. 5, at Paulus regner Partier med blandt Kjødets Gjærninger. Jeg erkjendte, at disse Guds Ord ikke sagde mig noget Mindre, end at Sekt- og Partivæsen er en Synd, som er strengelig forbuden, og som man paa Dommens Dag maa staa til Ansvar for. Jeg erkjendte ogsaa, at Augustana-Synoden var skyldig i Sektvæsen ligeoverfor den norske Synode; hvorledes kunde jeg da som en Christen, der troede alt Guds Ord og lod det styre og raade min Samvittighed og havde Kirkens Be og Vel for Øje, Andet end blive forstræffet og komme i Tvivl, om det var ret for Gud under nærværende Forholde at staa i den Synode, som jeg stod i, og jo mere tvivlsomt dette blev for mig, jo forføderligere blev den Tanke mig, at blive Lærer ved Augustana-Synodens Lærverk. Kan jeg forsvare det for den Herre Kristus, for den christne Kirke

og min egen Samvittighed? spurgte jeg mig selv. Kan Gud have Velbehag i, at du nu bliver et Redskab til at fremme og fortsætte denne ulyksalige Splittelse? Thi, tænkte jeg, nu skal du jo hjælpe til at opføre og udsende saa mange Præster, som du kan, til at virke i de norffe Menigheder i Augustana-Synodens Interesse. Er der ikke allerede mange nok af Menigheder, som ere gjorte ulykkelige ved Splittelsen, og ville ikke disse unge Mænd, som udsendes, naar de ere opriktige, komme i samme Samvittighedsqual, som du selv, tænkte jeg. Hvorledes jeg skulde stille min urolige Samvittighed tilfreds, vidste jeg aldeles ikke. Jeg søgte ved alle mulige Grunde at undskyldte min Stilling; men ligeoverfor Guds Ord befandt de tilslut at være Skingrunde. Efterhvertsom disse faldte Støttegrunde faldt, tiltog min Angstelse, og de ovenansførte Guds Ord løbe i mine Dren og tyngede paa mit Hjerte Dag og Nat. Jeg begyndte virkelig at lide derunder. Jeg havde Ingen, som jeg troede upartift nok at betro mig til og søge Raad hos. Vel aabnede jeg mig for en Del til nogle af mine Samfundsbrodre og andre gode Venner; men enten gabe de intet Raad, eller deres Raad vare af den Bestaaffenhed, at de gjorde Ondt værre. Jeg maatte vende tilbage til Guds Ord igjen, og jeg er vis paa, at det var den gode Hellig-Mand, som ved dette sit Ord arbejdede paa mit Hjerte for ved disse Tugtelse at holde mig borte fra en Synd, som, bevidst eller ubevidst, er mange Christnes Skjodesynd i disse Dage og vilde ført mig i Fordærvelse. Og jeg tænker nu baade med Gru og med Glæde paa min daværende Stilling; med Gru, om jeg skulde have faldet og forhærdet mig mod Guds Aands og Ords Vidnesbyrd, thi da frygter jeg for, at jeg skulde bleven en saa fanatift Sekterer, som Nogen; med Glæde, fordi Guds gode Mand ikke lod mig i Ro, men gav mig Kraft til Trods for Djævelen, Verden og mit eget Kjød til at adlyde Sandheden. Det var ifjor Sommer og udover Høsten, som jeg sølte min Stilling mest pinlig; men efterhaanden beroligede jeg mig lidt ved Tanken om en Udvej, som, om end vanskelig, dog var mulig, nemlig ved en Konferents mellem begge Synoders Præster at komme til Forstaaelse og indse Forstjellighederne og maaste komme til bedre Enighed i Læren. Hovedsageligen for at vise Nødvendigheden og Pligten fra Augustana-Synodens Side til at samtykke i en saadan Konferents, som saa indtrængende og gjentagende var bleven begjæret af den norffe Synode, skrev jeg i Vinter et Stykke i Bladet „Kæbrelandet“ om Splittelsen i det lutherffe Kirkesamfund.

Hidindtil havde jeg trøstet mig med Hensyn til Synodens Rettroenhed dermed, at den i sin Konstitution anerkjender de symbolffe Bøger; men jeg har fundet, at der i en Synode kan findes og forsvares mange Bildefarelser, om man end paa Papiret anerkjender Symbolerne. Og da jeg

blev overbevist om, at Synodens ledende Mand, for hvem jeg havde næret størst Ærbødighed og Kjærlighed, ikke alene vare udlære i enkelte vigtige Lærdomme, men endog forsvarede Vildfarelser, blev det mig endnu mere magtpaaliggende, at der kunde blive en Konferents mellem de to Synoders Præster. Den dybe Indsigt i den rene Lære og den særdeles Duellighed til at forsvare den, som Præsterne af den norske Synode besad, havde jeg lært at kende paa Methodistmodet i Milwaukee og ved andre Lejligheder. Ved et Konferentsmøde mellem en Del af Augustana-Synodens Præster i Marts Maaned foretog jeg en Konferents med den norske Synode, men det mødte afgjort Modstand. Ved Extrasynodemødet i Chicago straks efter kom Delegerter fra den norske Synode, som paa en vacker og kristelig Maade begjærede en Konferents; men Andragendet besvarede med Indvendinger og Udsigter, saa at det blev klart, at hele Skylden for Partivæsenet maatte hvile paa Augustana-Synoden, og dette tunge Ansvar vilde ikke jeg være med at bære. Man henstjød tilsidst Andragendets Afgjørelse til det almindelige Aarsmøde; men der er dette Andragende ikke med et Ord blevet omtalt.

Nu kom Sagen med Pastor C. J. P. Pedersen, og uagtet jeg ikke kunde retfærdiggjøre ham i alle Ting, saa gav dog Maaden, hvorpaa den blev ført, mig det sidste Stød. Tvungen af Guds Ord og min Samvittighed, maatte jeg træde ud af en Synode, til hvilken jeg ingen Tillid mere kunde have. Af personlig Kjærlighed til mine hidtil værende Samfundsbrødre vilde jeg gjerne bleven længer med dem for at vidne for dem; men, dels saa jeg, at mit Vidnesbyrd ikke blev antaget, dels frygtede jeg for mig selv („se til dig selv, at du ikke selv bliver fristet“), at jeg skulde overtale eller maasse endog lokkes af de udvortes timelige Fordele, som min fremtidige Stilling i Augustana-Synoden lovede mig.

Læseren ser, at min første Ængstelse kom fra den Tanke, at vi vare et Parti. Denne Tanke førte mig til, naar Lejlighed gaves, at bemærke den Lære, som Augustana-Synodens Præster førte. Dernæst saa jeg disse Præsters Uvilje til at forhandle med den rettroende norske Synodes Præster; dette var jo ogsaa et Tegn paa en ulutherst Aand. Under dette har jeg mærket mig følgende Punkter af falsk Lære og falsk Praxis, som Augustana-Synoden taaler uden at straffe det, uagtet den paa Papiret og i almindelige Erklæringer bekjender sig til de lutherste Bekjendelseskrifter.

1) Flere af Augustana-Synodens Præster have offentlig lært, at Ordet ikke kan gjenføde uden Daab, s. Ex. Pastorerne Rozelius og Jackson paa Konferentsen i Chicago 1863. Ved samme Anledning talte Præsident Hæsselquist samt Pastorerne C. Carlson og Peters imod Pontoppidans Lære i „Sandhed til Gudsfrygtighed“ Sp. 489, som forsvarede af Præ-

sterne i den norske Synode og som lagdes til Grund for Forhandlingerne. Den i Pontoppidan indeholdte Lære tilstemtes af alle den norske Synodes Præster og, saavidt erindres, af blot syv eller otte af Augustana-Synodens Præster, hvilke alle vare norske. I Anledning af sidste Synodemødes Erklæring spørges: Have de Præster, som i 1863 negtede, at Ordet uden Daab kan gjenføde, tilbagelaldt og gjort Bød for sin falske Lære?

2) Der lægges kun liden Vægt paa den rene Lære om Absolution; thi nogle Præster bruge den betingede og andre den ubetingede Absolution, som om Guds Ord og Bekjendelsesfristerne intet Vist lærte derom.

3) Den falske Fortolkning af visse Bibelssteder, som nogle Præster af Augustana-Synoden fremførte paa Konferentsen paa Jefferson 1864, f. Ex. Rom. 5, 18. 19. 2 Kor. 5, 19, hvorved vor Herres Jesu Christi dyre Forsoning for alle Menneskers Synder blev krænkert og forfalsket.

4) Synoden følger ingen bestemt Lære eller Praxis med Hensyn til Forholdet mellem det aandelige Præstedømme og det offentlige Prædikeembede. Derimod lærer den bestemt i Synodekonstitutionen, at Lægmand skal ikke domme om falsk Lære, men det skal alene være Præsternes Sag.

5) I Sagen mod G. J. P. Pedersen i Chicago handlede Synoden synligt og vilde ikke høre Formaning a) ved at tillade Prokuratorer at deltage i Undersøgelsen af Klagemaal mod Lærere og angaaende Læren og saaledes sammenblande det Geistlige og Verdslige tværtimod 1 Kor. 6; b) ved at modtage Vidnesbyrd om svære Betskyldninger mod Pastor Pedersen, udenat disse Vidner altid først i Errum havde formanet ham overensstemmende med Mt. 18, 15; c) ved at høre og antage Klagemaal imod ham, som ikke bleve stadfæstede med 2 eller 3 Vidners Mund, tværtimod 1 Tim. 5, 19.

6) Augustana-Synoden bifalder og understøtter sektarisk Partivæsen. Dette bevises blandt Andet derved, at de ikke ville møde til Konferents med den norske Synodes Præster, tværtimod Mt. 5, 25 og Kap. 18, 21. 22."

IV.

Menighedernes aandelige Tilstand.

Efterat vi nu saaledes have seet vort Kirkesamfunds Virksomhed i de fælles Foranstaltninger, ville vi endnu kaste et Blik paa den aandelige Tilstand inden de enkelte Menigheder. At denne i Grunden er saare forskjellig i de forskjellige Menigheder, maa være indlysende af den foregaaende Skildring; thi, medens nogle enkelte Menigheder kunne glæde sig ved en ret rigelig Betjening af Ordets Embede, er der jo en hel Del, der saagodt som ganske savner dette, idet de maa lade sig nøje med at besøges af Præsten nogle faa Gange om Aaret. Paa samme Tid, som der derfor findes Menigheder iblandt os, som beslitte sig paa at lade Guds Ord

bo rigelig iblandt sig, hvor Hønsandagt er mere almindelig, hvor Ordet bliver flittig handlet ved Gudstjenester og Menighedsmøder, hvor Kirketugt ikke blot øves som en Undtagelse, men hvor enhver offentlig Forargelse søges borttagen, Menigheder, som besitte sig paa at være rige paa gode Gjerninger og med sit timelige Guds at afhjælpe aandelig og legemlig Nød og at fremme Guds Rige inden og udenfor sin Kreds, saa er der desværre ogsaa mange Menigheder inden vort Samfund, om hvilke Saa-
dant i sin Almindelighed ikke kan siges. Hvor Ordets offentlige Embede af Mangel paa Lærere ikke gaar ret i Svang, der vil Ordet heller ikke paa andre Maader findes at bo rigelig til Menighedens Opbyggelse, der ville og Ordets og Aandens Frugter blive sparsomme; derimod ville Rjødets aabenbare Gjerninger der ret ofte vise sig til almen Forargelse, medens de dog af Mangel paa Christelig Kirketugts Øvelse ikke blive tilbørlig straffede, saa Sjælene kunne frelles paa vor Herres Jesu Christi Dag.

Her staa vi atter ligeoverfor Nøden, den strigende aandelige Nød, der herfter paa mange Steder inden vort Kirkesamfund formedelst Mangelen paa dygtige Ordets Forkyndere. Men, hvor denne Mangel nogenlebes er bleven eller kan blive afhjulpen, der kunne vi med Guds Hjælp have grundet Haab om en glædelig Fremtid for vort Kirkesamfund ogsaa i denne Retning, Haab om, at et sundt Christenliv mere og mere skal udfolde sig; thi at væsentlige Betingelser herfor i langt højere Grad ere tilstede inden vor lutheriske Frikirke, end i Statskirkerne, tror jeg maa være indlysende af den foregaaende Fremstilling. Hvor Pægsolket inden Menighederne ikke alene har Afgang, men jævnlig opfordres, ja ligesom af en Selvbopholdelsesdrift for Samfundets Eksistents Skyld nødes til kirkelig Selbvirk-
hed, til umiddelbar Deltagelse i de enkelte Menigheds saadelsom i det hele Kirkesamfunds Anliggender og Styrelse, der maa og en større kirkelig In-
teresse komme til at herste, en mere levende Menighedsbevisethed gjøre sig gjældende, et fuldere og stærkere Menighedsliv udvikle sig. Der, hvor en jævn og stadig Samvirken og Vælselvirkning mellem Menighedens Tjener og dens øvrige Medlemmer finder Sted, der udvikler sig og mellem begge et fortroligere, inderlige Forhold, som ikke alene letter og forsøder Embe-
dets Kors og Byrder for dem, som med Embedet have det Kald at bære dem, men som ogsaa stænkter en saa meget større Forvisning om, at Em-
bedets Gjerning ikke skal blive uden Velsignelse.

Og — Gud være lovet! — alt dette have vi paa mange Steder allerede erfaret. Og havde det ikke været saa, ja da ved jeg rigtignok ikke, hvor Mange der havde baaret Byrden med de mange Slags Savn og Trængsler uden at segne under den. Dog — „min Naade er dig nok“, siger jo Herren.

Førend jeg forlader dette Punkt, maa jeg dog indlade mig paa nogle Enkeltheder.

Det er fornemmelig i to Henseender, den ovenfor omtalte klarere og stærkere Menighedsbevidsthed og kirkelige Interesse kommer tilsyne inden vore Menigheder.

For det Første er Forpligtelsen for ethvert Menighedslem til saavidt muligt „at prøve Aanderne, om de ere af Gud“, inden vore ældre, bedre betjente Menigheder kommen til almindeligere Erkjendelse; og som Følge deraf beslitte ogsaa mange af vore Menighedslemmer sig paa at efterfølge denne Formaning og at blive mere og mere dygtige til at følge den. De ville ingenlunde tage for godt Alt, hvad en Præst maatte finde paa at prædike for dem; de ville ikke mene, at han alene bar Ansvar, om han i Stedet for Guds Ord eller ved Siden af det prædikede sine egne Tanker, Menneskesætninger og Bildfarelser eller talte forvirret og forvirrende om Saliggjorelsens Orden, og de selv taug stille dertil; de ville heller ikke rolig, ligesom i halv Fortvivlelse, finde sig i, at deres Præst og Sjælsfærger ved en letfindig og ugubelig Omgjængelse forarger Menigheden paa samme Tid, som han gjør, at Herrens Navn og Embede bliver bespottet af dem udenfor; ja de ville end ikke blive ligegyldige Tilskuere ved, om han af Dovenskab eller endog Udygtighed „skulde gjøre Herrens Gjerning efterladt“, medens Herrens Menighed paa Grund heraf stod Fare for at splittes eller forkomme. De ville ikke slaa sig til Ro med, at han selv fik bære Ansvar, at de i værste Fald kunde lade være at gaa til Kirke og høre hans falske eller aandsfattige Prædiken, imidlertid holde sig til en eller anden Lægprædikant og søge sin Opbyggelse hos ham og saa forresten lade Tingen have sin skjæve Gang. Nej, der er Mange, som vilde føle Ansvar, hvile paa dem selv, dersom de ikke prøvede Aanderne, dersom de ikke formanede og straffede en falsk Lærer, en ugubelig Præst, en lad Bug, dersom de ikke, hvor Formaning og Bestraffelse intet frugtede, benyttede sin Myndighed, opfyldte sin Pligt og affatte den utroe Tjener og saaledes saa mere hen til Guds Ære og Menighedens Frelse, end til Menneskers Person og Autoritet; ja de ville forstaa, at de ved at forsomme saadan af Gud befaleet Læretugt vilde gjøre sig meddelagtige og medskyldige i den falske Lære, udsætte Menighedens Lemmer for Forsørelse og endelig forstyske, at Samfundet fra et rettroende luthersk blev et vranglærende uneret. Og dog er det saa langt fra, at der inden Menighederne har vist sig nogen almindelig Tendents til at misbruge denne Myndighed, at jeg heller maa give dem det Vidnesbyrd, at de stundom have vist Overbærelse og Taalmodighed ligeoverfor Hersterlyst eller Hensynsløshed fra Præstens Side, hvor strengere Forholdsregler vel kunde have været paa sin Plads.

I hvert Fald behøver jo Præsten, hvor han frygter for Overgreb fra Menighedens Side og for at komme i en falsk Afhængighed til den, blot at minde, at han ikke alene er Menighedens, men ogsaa Guds Tjener, og at Guds Ord selv viser ham, naar og hvor han uden Synd kan „ryste Støvet af sine Fødder“. — I Forbindelse med dette Punkt staar ogsaa den Opmærksomhed og Bevægelse, som ved Strid om et Lærepunkt vækkes trindt omkring i vort Samfund. Saadan Kamp bliver ikke indskrænket til Præsternes Kredse eller en enkelt Menighed og betragtet som blot denne vedkommende, men meget mere som berørende det hele Kirkesamfund.

For det Andet aabenbarer Interessen for de kirkelige Anliggender sig i den Villighed, hvormed Menighederne i det Hele taget uden nogen ydre Tvang og Magtbud staffe tilveje de fornødne Midler til sin Bestaaen, til Kirke, Præst og Skole, ja endog til Samfundets fælles Anliggender. Staar der end især i sidste Henseende for mange Enkeltes Vedkommende endnu Meget tilbage at ønske, saa maa vi dog, naar vi tage alle Omstændigheder med i Betragtning, takke Gud for, at det ogsaa i denne Henseende staar saa vidt brav til iblandt os, som det gjør. I hvert Fald lide vi Præster ingen Nød; i Regelen turde vi vel have mere Grund til at klage over os selv, end over vore Menigheder i dette Stykke. —

Blandt vore Menigheder indtager New Yorks Menighed en særegen Plads. Her findes mange af de ældste skandinaviske Sætlere; deres Tal er overmaade stort og faar aarlig Tilvækst af Byfolk, der emigrere fra de nordiske Lande. Men foruden disse norst-amerikanske Borgere opholder der sig jævnlig i Staden en Mængde skandinaviske Sømænd, der fare nogle Aar fra denne By og derpaa vende tilbage til Fædrelandet. Allerede flere Aar tilbage have vi, skjønt forgæves, søgt at vække Opmærksomheden i Fædrelandet for den aandelige Nød, hvori saavel disse Sømænd, der fremdeles maa betragtes som norstke Borgere, som de, der aarlig med norstke Skibe besøge New Yorks Havn, befinde sig i denne uhyre Verdensstad. I de sidste Aar har jo imidlertid alvorlige Bestræbelser fundet Sted her i Fædrelandet for med Ordets Tjeneste at komme saadanne i aandelig Henseende mindre godt stillede Landsmænd til Hjælp. Men intet Sted turde dog vel saadan Virksomhed til norstke Sømænds aandelige Gavn være mere paa sin rette Plads, end i New York. Ogsaa for at gjøre Mit til, at man tager sig af disse Landsmænd, lader jeg her følge en Stilbring af den religiøse Tilstand blandt Skandinaverne i New York.

Ligesåden de kirkelige Forhold begyndte at ordne sig i Vesten, har jævnlig fra nogle Familier i New York lydt til os det Raab: „Kommer og hjælper os! Sender os en retfærdig Ordets Tjener, der kan bryde os Livets Brød!“ Dette Raab gif os til Hjerte, men vore egne Menighe-

deres Nød var saa stor, at der ikke kunde være Tale om at sende dem nogen af de faa Lærere, som da fandtes. Kirkeaaudet havde dog oftere Sagen under Overvejelse, forhandlede med daværende Generalkonsul Sibbern om den og sendte endelig en Ansøgning til den norske Regjering om Understøttelse for en norsk-lutherisk Præst i New York. Skjønt især paa den Tid et stort Antal norske Sømand jævnlig opholdt sig i Staden, blev Ansøgningen dog ikke bevilget.

Omkring Aarene 1855 og 1856 arbejdede den danske Pastor Sinding blandt Skandinaverne. Havde han været en rettroende, samvittighedsfuld Lærer, vilde det med Guds Hjælp dengang let være lykkets for ham at have faaet dannet en Menighed, som kunde have opholdt Prædikeembedet i sin Midte. Men enten havde Manden ikke Begreb om Menighedsordning, eller han bekymrede sig blot om at faa tegnet saa mange Navne paa sin Liste, at han ved deres Bidrag kunde have sit rundelige Levebrød. Nok er det, for en lutherisk Menigheds Dannelse udrettede han Intet; meget mere voldte han paa flere Maader Forargelse og lagde saaledes Hinder i Vejen for dem, som Herren senere vilde sende at arbejde paa den Mark.

I Aaret 1860 foretog Prof. Larsen, som vort Kirkesamfunds Udsending, sin Rejse til Norge. Vaade paa Hjemreisen og ved sin Tilbagekomst opholdt han sig nogle Dage i New York for at samle og ordne en lutherisk Menighed blandt Skandinaverne der. Det lykkedes ham ogsaa ved Guds Naade langt over Forventning. Foruden Gudstjenester holdt han et Par Møder, ved hvilke temmelig Mange kom sammen og viste ikke saa ringe Iver for en Menigheds Dannelse. Omtrent 70 Familier, fornemmelig norske og danske, men ogsaa nogle svenske, forenede sig til en saadan med Navnet: „den skandinaviske-lutheriske Menighed i New York“; den vedtog en rettroende lutherisk Menighedsordning. Menigheden overdrog til Prof. Larsen at kalde den Præst fra Norge og tegnede til Præstens Underholdning aarlige Bidrag til et Beløb af mindst 400 Dollars; ogsaa flere Skandinaver, som ikke vilde indtræde i Menigheden, lovede den dog sin Understøttelse. Desværre lykkedes det ikke Prof. Larsen at faa nogen Præst i Norge til at modtage Kaldet fra New Yorks Menighed; mange af dens Medlemmer søgte sig derfor atter stussede, og Iveren kjølnedes, da Udsigten til at erholde egen Præst blev sludt ud i det Fjerne, til den Tid, da der kunde sendes dem en Præst fra vort Kirkesamfund i Vesten. Prof. Larsen forlod efter faa Dages Ophold New York, og Menigheden var uden nogen som helst præstelig Betjening og Ledelse. En Komite blev udvalgt for, naar det fornødigedes, at handle paa Menighedens Vegne og sammenkalde denne, men den blev uden videre Betydning for Menigheden. For dog

at holde en Del af denne saavidt muligt sammen, begyndte de Forrigere at komme sammen om Søndagen til Læsegudstjeneste. Men en Petersen, der i al Fald senere, efter at have modtaget et Slags Uddannelse ved et Presbyterianer-Seminar, traadte i Forening med Augusta-Synoden og af dennes Præsident, Hr. Hasselqvist, bemyndigedes til at arbejde blandt Skandinaverne der, forstyrrede snart disse, idet han trængte sig ind og tilrev sig Prædikeembedet i Forsamlingen; misfornøjede hermed, bleve lidt efter lidt de Fleste borte og søgte fra den Tid af Opbyggelsen i sine egne Huse eller i andre Samfunds Kirker. I 1863 forrettede Pastor Ottesen for Menigheden paa sin Gjennemrejse til Norge. I 1864 foretog Prof. Schmidt paa vor indre Missionskassens Bekostning en Rejse til New York. Han arbejdede der lidt over en Maaned. Da Præstekonferentsen havde opfordret mig til i 1865 at rejse til New York, besluttede jeg mig med mine Menigheds Samtykke til i Guds Navn at tage afsted for i et kortere Tidsrum af 5 — 6 Uger at gjøre, hvad jeg med Guds Hjælp formaaede, til Guds Riges Opbyggelse blandt Landsmænd der.

Den skandinaviske-lutheriske Menighed stod der vel endnu paa Papiret, men stort Mere kunde man heller ikke sige om den. Ingen offentlig Virksomhed, ingen sættes Gudstjeneste fandtes der; selv noget Sammenhold mellem dens Lemmer kunde der neppe være Tale om; de vare i egentlig Forstand, som Nogle af dem udtrykte sig, som Faar uden Hyrde, der løbe hid og did. Blot at samle dem sammen igjen, ja kun at faa dem underrettede om Gudstjenestens Afholdelse, og at en norsk Præst var kommen for at besøge dem, var et Arbejde, som var forbundet med ikke liden Vanskelighed, og som trods alle Anstrengelser kun tilbørlig opnaaedes. Rige indtil den sidste Dag, jeg opholdt mig i Staden, kom saaledes Folk til min Gudstjeneste, der fortalte, at de tidligere slet ikke havde hørt om min Nærværelse. At Saadant der let kan gaa for sig, vil man ikke finde underligt, naar man hører, at Staden med Forstæderne har en Længde af omtrent 16 Mile, at i hele denne Længde staar, med Undtagelse af nogle faa kortere Mellemrum, Hus i Hus, og rundtomkring i den hele By med dens Forstæder leve Skandinaverne adspredte. Denne Omstændighed vil altid komme til at gjøre en norsk Præsts Virksomhed i New York vanskelig og besværlig.

Jeg fandt det utilraadeligt straks at sammenkalde et Møde af den ældre Menigheds Medlemmer og Andre, som maatte interessere sig for Sagen, og søge Menigheden ordnet paany. Jeg havde med Folk at gjøre, som i et Tidsrum af indtil 10, ja 30 Aar havde været uden Embedets ordentlige Betjening, og hvoraf de Fleste enten ikke havde søgt noget kirkeigt Samfund eller havde holdt sig til mer eller mindre vildfarende Sam-

fund. Jeg var ubekendt for og med Alle, og selv de, som vare interesserede for en Menigheds Stiftelse, vare saagodtsom alle ubekendte med hverandre. Jeg ansaa det derfor rigtigst at indskrænke min Virksomhed i Begyndelsen til offentlig Prædiken og Husbeføg. Jeg bestemte altsaa Afholdelsen af 3 Gudstjenester om Ugen. Af Missourisyndoden var den tydsk-lutheriske Kirke velvillig overladt mig til Benyttelse Søndag Eftermiddag, ligesaa „Marine-Church“. Den benyttes for Somænd af alle Nationer og Tungemaal uden Hensyn til Bekendelse; dog tror jeg, at de, som prædike der, i Regelen ere Baptister, og at Kirken som en Missionskirke staar under disses Tilsyn. Da Mandag Aftenerne efter gammel Vedtægt vare fastsatte til Afholdelse af standinavisk Gudstjeneste i Kirken, saa blev den ved den svenske Baptistpræst Hr. Andersons Godhed overladt mig til Benyttelse paa disse Aftener under hele mit Ophold i New York. Dette var jeg meget glad over, da Kirken laa mere midt i Byen, var vel kjendt af Alle og altid havde været besøgt af de standinaviske Søsolk. Jeg henvendte mig ogsaa til den gamle Pastor Hedström i Bethelslibet om Tilladelse til at prædike der; han gjorde mange Undskyldninger for, at han maatte negte mig det, da hans Menighed gjorde Forbring paa, at han selv skulde prædike for dem; jeg fandt naturligvis hans Grund god nok fra hans Standpunkt og Undskyldningen overslødigt og svarede kun, at det havde været mit Ønske, at de mange Landsmænd, som jeg saa besøgte hans Menighed, engang igjen kunde saa høre Guds rene Ord. Jeg traf her ogsaa den norske Methodistpræst Helland. Bethelslibet med dets gamle svenske Præst Hedström er de standinaviske Methodisters Kirke og velbekendt ogsaa for de norske Emigranter, som komme over New York. Gamle Hedström undlader sjelden at aflægge vore Nykommere et Besøg paa deres Stube eller i Castle Garden, hvor nu alle Emigranter maa lande. Stor Skade har det og af den Grund været, at ikke en standinavisk-lutherisk Præst har boet i New York, thi det er ikke saa af vore Landsmænd, som lige ved Landstigningen have ladet sig lokke over i Bethelslibet og enten siden søgt sin aandelige Næring der, forsaavidt de have slaaret sig ned i New York, eller bragt Methodistsmitten med sig opover Landet til Vesten.

Jeg prædikede altsaa paa de ovennævnte Steder og søgte saavidt muligt at gjøre mig bekendt med Tilhørerne, dels ved Samtaler med dem efter Gudstjenesten, dels ved at besøge dem i deres Huse. Saaledes fortsatte jeg indtil den 21 Septbr., da jeg havde tilfagt et almindeligt Møde. I dette fremlagde jeg først den Menighedsordning, som for flere Aar siden ved Prof. Larsen var forfattet og vedtaget af Menigheden. Jeg søgte dernæst at udvile for dem en kristelig Menigheds Væsen og Vigtigheden for

Sjælens Salighed af at indtræde i en rettroende Menighed, men gjorde dem ogsaa opmærksomme paa, hvor nødvendigt det var, at den, som vilde slutte sig til Menigheden, havde et bordsærdigt, troende Sindelag, saafremt hans Indtrædelse ikke skulde være et Hykleri og til Skade baade for ham og Menigheden. Derpaa opfordrede jeg dem, som tidligere havde været Medlemmer af Menigheden, til at erklære, om de ogsaa fremdeles vilde høre den til og virke for den. Efterat saadanne Erklæringer vare afgivne, bleve ogsaa Nogle, som ikke før havde staaet i Forbindelse med Menigheden, optagne som Medlemmer af den, medens Andre, som af forskjellige Grunde ikke vilde slutte sig til den, lovede den sin Understøttelse. Den saaledes paany ordnede Menighed vedtog den gamle Menighedsordning, tilføjede en Bestemmelse om Maaden, hvorpaa Optagelse af nye Menighedslemmer for Eftertiden skulde finde Sted, naar Menigheden fik sig fast Præst, og besluttede at udvælge et Menighedsraad. Søndagen den 8de Oktober holdt jeg den sidste Gudstjeneste; omtrent 60 Medlemmer af Menigheden kommuicerede. Ved min Afreise vare 95 voksne Personer indtraadte i Menigheden. Største Delen af dem var Norske, omtrent 20 Danske og nogle faa Svenske.

Jeg blev overalt, hvor jeg kom, mødt med stor Venlighed og Forskommenhed, af Mange med en Hjertelighed og Glæde, som var mig en stor Opmuntring og vil være mig en kjær Erindring. At give en nøje Skildring af Menighedens aandelige Tilstand vil jeg naturligtvis efter et saa kort Besjendtskab ikke indlade mig paa. Saa Meget kan jeg sige: Alle udtalte Ønske om snarest muligt at faa fast Præst, — om af en inderlig Bængsel efter Guds uforsølfede Ord og Sakramenter, det ved jeg ikke. Mange udtalte sin Beredvillighed til at yde det Fornødne til Præstens Underholdning og Menighedens Bestaaen; om Alle vilde holde Ord, naar det gjælder, vil Tiden vise; dog nærer jeg ingen Tvivl om, at, naar først en tro Sjælehyrde stadigt kan prædike Livets Ord iblandt dem, den kjære Gud, som faa rundelig, tildels rigeligen har velsignet dem i det Timelige, ogsaa vil velsigne sit Ord iblandt dem, saa deres Hjerter opvækkes til med Glæde og Tak rigeligen at meddele af deres jordiske Goder til Prædikeembedets Bestaaen iblandt dem, saa at Menigheden snart vil kunne sørge for sig selv, om den end den første Tid maatte komme til at trænge til en Haandsrækning. Mange udtalte Iver for den rene Læres Bevarelse, og at de ikke vilde vide af nogen anden end en rettroende lutherst Lærer, — om af en levende Erkjendelse af den lutherste Læres Renhed, Kostelighed og Herlighed, skal jeg lade være usagt, men saa Meget kan jeg bevidne, at jeg ikke alene traf Menighedslemmer, om hvem jeg har al Grund til at tro, at de vare oprigtig bekymrede for sine Sjæles Salighed og havde

en hjertelig Vængsel til sin Frelser og Hans Ord, men ogsaa saadanne, der med et inderligt Alvor og rig aandelig Erfaring forbandt en sjelden Klarhed i Erkjendelsen, en fast Vedhængen og inderlig Kjærlighed til den lutherste Kirke; de vare nemlig fuldt forvisse i sit Sind om, at den — og ene den — havde Guds rene og uforfælskede Ord, besynderlig det Ord om Syndernes Forladelse formedelst Troen paa Christum, der kan gjøre Sjælene trostige, glade og salige. Ogsaa til vort lutherste Samsund her i Vesten havde Enkelte et noje Kjendskab; de vare vel hjemme i de Stridsspørgsmaal, som have været oppe iblandt os, ja de havde saa at sige gennemlevet vore indre og ydre Kamp og lidt med os, men ogsaa med os glædet sig, naar de saa, Sandheden vandt Sejer; de vare derfor og af Hertet vor Synode hengivne og vilde ikke vide af nogen kirkelig Forbindelse, uden med vor lutherste Synode. Til denne klare Erkjendelse og konfessionelle Fasthed ere de komne dels ved stiltig Læsning af Luthers Skrifter ved Siden af den hellige Bog, dels ved den midlertidige Forbindelse, hvori de have staaet med Missourisyndens tydsk-lutherste Menighed i New York; ogsaa jævnlig Læsning af Maanedstidenden har hjulpet med hertil.

Dog, at Ingen paa Grund af disse mine Ytringer skal gjøre sig nogen overdreven Forestilling om Menighedens aandelige Tilstand i Almindelighed som langt fremskreden og særlig udviklet eller nære overspændte Forventninger med Hensyn til dens Fremtid, saa vil jeg endnu meddele nogle Oplysninger; betænke vi dem ret, saa ville vi være ædrue i vore Forhaabninger med Hensyn til Menighedens Fremtid. Som vi hidtil ofte have maattet arbejde med Haab mod Haab under stadig Kamp og Bøn til Gud, saa maa vi være forberedte paa, at den nærmeste Fremtid vil byde Arbejderne den samme Slags Trængsler; ja vi maa talke Gud og være glade, naar ved Arbejdet den Enkelte bevares i den rette Tro, og naar en og anden af vore dyrebare Landsmænd vindes tilbage til Guds Rige, rives som en Brand ud af Ilden og frelses til evigt Liv; ja hermed maa vi være tilfredse, selv om ingen for Verdens Dine stor, vidtstrakt og prægtig Menighed kan blive samlet, eller den kommer til at indeslutte mange af denne Verdens Høje, Anseede, Mægtige og Rige. Thi Høredsagen er dog ikke, at Menigheden bliver stor, men at den slutter saadanne Lemmer i sit Stjød, der formedelst Troen høre Gud til og blive salige.

Skandinavernes Tal i New York er sikkert meget stort; Angivelserne variere mellem 10,000 og 30,000. Af disse har maasse Størsteparten ikke hørt til noget christeligt Samsund. De kom fra Fædrelandet — de fleste vel for jordiske Fordeles Skyld. Men i New York traadte ikke dem, som deres Landsmænd i Vesten, en Ordets Tjener imøde, der i det hjære

Moderemaal kunde forkynde dem de dyrebare Sandheder, minde dem om Naaden, som i Barndommen var dem skjænket, om Pagten, som i Ungdommen var sluttet, der vilde advare dem for de mange Fristelser og Farer, hvorfor deres Sjæle i den store Verdensstad især maatte være udsatte, der vil kalde dem til det himmelske Fædreneland, vise dem dets kostelige Skatte og forjettede dem deres Besiddelse formedelst Troen. Der aabnede ingen lutherisk Menighed sit Skjød for dem, der mødte dem ingen Brøder med Vejledning, Paamindelse, Tugt og Trøst; der vidnede intet Menighedsliv for dem om Guds Ords Kraft til at levendegjøre de Døde, trøste de Bedrøvede og styrke de Svage. Derimod mødte dem alle en stor Verdensstads Forsørelser, en urolig Higen og Tægen, en uophørlig Trævlhed, en uordentlig Løben fra det Ene til det Andet, et Spekulationsraseri, hvorom selv vi amerikanske Landboere ikke kunne gjøre os nogen Forestilling. Saa levede de 10, 20, ja 30 Aar, deres Tal forøgedes aarlig, men den religiøse Tilstand blev den samme — ingen Forandring til det Bedre. Hvad Under, om Mange lode sig saaledes indvilde i den jordiske Syssel, at de ganske gik op i den, lode sig saaledes henrive af den alle aandelige Interesser dræbende Materialisme, af den alle alvorligere Tanker tilintetgjørende Guldtørst og Higen efter jordisk Lyksalighed, at de tilsidst glemte sin Barnenaade, sin Ungdomspagt, sin Christendomsbund, ja sin Gud og Frelser! Hvad Under, om Mange af dem snart fandtes blandt Gudsforagtere og Atheister eller dog bleve aldeles ligegyldige for al Religion, for sin egen og andre Sjæles Frelse! Hvad Under, om Mange, bedaaede og fortryllede af sødtlingende Fraiser og mennefteljeligt Skin, søgte i hemmelige eller andre menneftelige Selskaber ligesom en Erstatning for Savnet af det kirkelige Samfund! Hestig Smerte herover kan sammenpresse mit Hjerte, Taarer kan fylde mit Øje, mens jeg tegner al denne Glendighed, men undre mig herover kan jeg ikke, og det kan Ingen, som ved, hvilken fordærvet Ting et mennefteligt Hjerte er, som ved, at det kun ved den almægtige Guds Naadestraft i det guddommelige Ord kan opvækkes og gjenfødes, og at Livet i Gud alene kan bevares i vore Hjerter ved Tugt og Formaning af det samme Ord, som er Mand og Liv fra Herren. Nej, jeg maa mere undre mig over, at der i dette Babylon, ja jeg kan vel sige Sodom, endnu findes Nogle, der vende sine Længselsblikke til sit aldrig glemte „Jerusalem“ og endnu begjærlig ønske at stue den skjønne Gudstjeneste der, at der endnu findes saa vidt Mange, som dog ville høre Herrens Røst og lade sig sige af den.

Dog, vi tør ikke tvivle om, at der var flere af vore Landsmænd, som med et alvorligt Sind betraadte Amerikas Forbund, flere, som maatte netop ved Savnet af Prædiken og den tilvante Gudstjeneste eller ved an-

dre Tilstiktelser kom til nogen Betyrning for sine Sjæle. Var der intet end en Del af disse, som paa den ovenomtalte Maade lidt efter lidt bleve fløve og verdslige og mistede den Naadegave, som var bleven dem til Del, saa var der dog og en Del — og det en ikke ringe — som søgte denne sin Trang tilfredsstillet i mere eller mindre vildfarende Religions-samfund, eftersom der intet saadant fandtes, som kunde byde dem Ordets usorfastede Mækt. Mange have saaledes søgt til Methodister, en Del til Baptister. Methodistelskabet har ogsaa gjort Meget og gjør fremdeles Meget for at drage New Yorks Skandinaver til sig. Der have de det før omtalte, for Emigranter saa bekendt liggende Bethelstift. I mere end 20 Aar har den svenske Methodistpræst Hedström virket ved det; foruden ham arbejdede ogsaa den norske Methodistpræst Helland der. Ogsaa over i Brooklyn blev der holdt stadig Methodist-Tjeneste i et dertil lejet Lokale. Desværre, mange af vore lutherste Landsmænd have ladet sig forføre af disse falske Profeter, og vi maa saare bedrøves ved Tanken paa, at ogsaa fromme Sjæle af Mangel paa ret Erkjendelse og Bejledning ere komne saaledes paa Afveje og nu staa i Fare for aandelig at forkomme. En Del af disse ere vistnok saa fanatiserede af sine blinde Bejledere, at der er lidet Haab om deres Rebning; men nogle af dem, skulle vi være forvisjede om, ville endnu lade sig finde og følge Herrens Røst, naar de først ret saa høre den. For Andre har Methodistkirken kun været en Indgang til Sekternes Land; de ere ikke blevne staaende ved den, men ere gaaede over til Gjendøberne, Ny-Israeliterne, Spiritualisterne, de sidste Dages Hellige, og hvad de nu alle monne hede.

Dog, Mange have straks ved sin Ankomst følt sig frastødt ved Methodisters og Baptisters Sværmerier og Usømmeligheder, om ikke ved deres ofte gudsbespottelige Taler. Altsom disse bleve kjendte med Landets Sprog, saa vendte de sig da til og søgte sin aandelige Næring i de „amerikansk-lutherste“, presbyterianske og episkopale Kirker. Især til de sidste have Mange sluttet sig, og jeg tør ikke sige, at de være værre farne end de, som sluttede sig til falske lutherste Menigheder, der ligesom de reformerte negte klare kristelige Lærdomme, som den sande lutherste Kirke bekiender. Af dem tør vi haabe, at Flere ere indtraadte af Usorstand, idet de ikke skjønte, at der var nogen Forskiel mellem disse falsklærende Samfund og det rettroende lutherste; at enkelte Oprigtige ogsaa der kunne have bevaret den rette Tro, er ikke umuligt, thi Herren siger jo om Sine, at „de skulle æde Forgift, og det skal ikke skade dem“.

Jeg har ovenfor sagt, at vor Menighed i New York blev ordnet som en skandinavisk-lutherst, d. e., den er stiftet for norske, svenske og danske Lutheranere i New York. Da imidlertid omtrent samtidig med mig to

svenske Præster af Augustanasynoden, Carlson og Andrén, ankom til New York, og der saa af Svenske er bleven dannet den saakaldte „Gustav Adolfs Menighed," saa er det at befrygte, at ikke mange Svenske ville slutte sig til vor Menighed. Det kunde vel synes, som om det ikke var saa stor en Skade, ja ganske naturligt, at der blandt en saa stor scandinavisk Befolkning dannedes to Menigheder, da der jo maa erkjendes at være nogen Forskjel mellem det svenske og norske Sprog, om end ikke denne Forskjel er saa betydelig, at den egentlig vanskeliggjør de Svenskes og Danskes Forening i een Menighed. Dog, ved nærmere Overvejelse skal man vist maatte erkjende, at det havde været det ene Rette, om Augustanasynoden havde ladet det blive med den ene scandinaviske Menighed, som først var paatakt og ordnet; thi skulde der øves nogen Tugt ved Optagelsen og ikke lægges an paa blot at saa saa mange Mægtige og Rige som muligt ind i Menigheden, saa vilde der vist være bleven Udgifter nok for den samlede Menighed, naar den skulde stasse sig Kirke og Skole og underholde Præst og Skolelærer. Naar den derimod ved Guds Naade var gaaen fremad og havde tiltaget i Kraft og ydre Omfang, saa kunde man senere have dannet to Menigheder, en svensk og en norsk-dansk, der dog da vilde have staaet i inderlig Troesforbindelse med hverandre og paa mange Maader kunde have støttet hverandre. Nu derimod er det at befrygte, at „Gustav Adolfs Menighed" paa mange Maader vil blive til Hinder for den sande lutheriske Kirkes Opbyggelse og Udbredelse blandt New Yorks Scandinaver. Thi den svenske „Gustav Adolfs Menighed" er dannet og hidtil betjent af Præster fra Augustanasynoden og staaer altsaa i Forbindelse med dette falsk-lutheriske Samsund, hvor aabenbar falsk Lære forkyndes og taales. Den Stilling, den har indtaget fra først af, er derfor en syndig, selv om Menighedens Lemmer, hvad jeg gjerne vil tro, ikke have forstaaet det Misgreb, de have gjort, men ment, at de dannede en sand lutherisk Menighed og havde en rettroende Lærer.

Det var Frygten herfor, som bragte en veloplyst Svensk, der endog var valgt med i en forberedende Komite for den svenske Menighed, til at søge en Samtale mellem de nævnte svenske Præster og mig straks efter min Ankomst. Vi gjennemgik i Korthed de forskjellige Lærestykker, som ved vore scandinaviske Konferenser vare behandlede. Da jeg gjorde opmærksom paa, hvorledes disse Konferenser havde vist, at vi havde ganske forskjellig Tro og Lære om „Embedet, Kaldet og Lægmandsprædiken, om Gjenfødselen og dens Midler og om Absolutionen", saa vilde de nævnte Pastorer ikke tilstaa det for de første Lærestykkers Vedkommende, ligesom mine velbegrundede Anker mod Augustanasynodens Konstitution kun skulde være Misforstaaelser fra min Side. Desværre havde jeg dengang ingen

Dokumenter ved Haanden, saa jeg kunde overbevise Beskommende om, at jeg havde Ret og talte Sandhed. Den kjære Svenske kom dog senere til Overbevisning om, at Augustanasynoden var vildfarende og i Grunden uneret, som jeg for Præsterne havde paastraet; sjønt det gjorde ham indelrigt ondt at maatte stilles fra sine Landsmænd, saa turde han dog for sin Samvittigheds Skyld ikke træde i Forbindelse med Augustanasynoden eller kalde nogen Præst fra den, saalænge nævnte Synode ikke forcastede de vildfarende Lærdomme, der af dens Præster vare offentlig bekjendte, og saalænge den ikke ombyttede den nye rationalistiske svenske Haandbog og Psalmebog med de gamle rettroende. Han erklærede derfor Pastor Andrén, at han med sin Familie vilde blive staaende i vor lutherste Menighed. Jeg erklærede ogsaa selv Pastorerne Andrén og Carlson, at dersom de og deres Synode vilde bekjende den rette Lære og prædike det rette Evangelium, saa skulde jeg gjerne overlade dem Marken og opfordre alle mine Landsmænd til at slutte sig til den svenske Præst som en rettroende, men nu maatte jeg meget mere vidne mod dem og deres falske Lærdomme.

Jeg har ovenfor i min Beretning løselig omtalt de skandinaviske Sømænd i New York. Vel er det saa, at den største Del af dem ikke kan betragtes som skandinaviske Indvaanere af New York, blandt hvilke vi nærmest have for Øje at arbejde. Men, ere de end bosatte og høre hjemme i Norge og kun at anse som midlertidige Gæster i New York, de ere dog vore Landsmænd og bekjende fra Barndommen af den samme Tro, som vi; er end den norske Statskirke saa snæverhjertet eller sammensnøret i Formvæsen, at den siger ikke alene til de norske Udvandrere, men ogsaa til sine egne Børn: „Hvad komme I os ved? I saa se at sjøtte eder selv, ellers saa I blive smukt hjemme! Det er ikke vor Skyld, om I aandelig forkomme, selv om I paa Grund af eders jordiske Livskald se eder nødte til at tilbringe den meste Tid af eders Liv udenfor vort Lands Grændser paa Havet eller i fremmede Havne!“ — vi, kjære Venner! skulde dog glæde os, om Herren udspænder Snorene for os saa vidt, at vi ogsaa kunne komme dem til Hjælp i deres aandelige Nød paa samme Tid, som vi arbejde paa den Mark, som Herren nærmest har anvist os. Hvor stort Antallet af de skandinaviske Sømænd er, som aarlig besøge New Yorks Havn og ofte en længere Tid opholde sig der, skal jeg ikke sige, men det maa sikkert opgaa til et Par Tusinder. I Regelen ere de gjerne ude paa længere Fart, ofte i flere Aar, men des mere trænge de til at høre et venligt Alvorsord, et sandt Guds Ord til Advarsel, Opmuntring og Trøst. Og saa raa og barlede disse Sømændsgutter end ofte ere, saa have de dog ogsaa ofte et dybt, bevægeligt Sind, hvor Guds Ord finder et godt Steb. De ere i Regelen flittige til at besøge Kirken, naar de komme i

Land; ligesom Mange af dem vare Methobistpræsten Hedstrøms stadige Tilhørere, saa traf jeg altid en god Del af dem, saaofte jeg prædikede i „Marine Church“. Enkelte udtalte ogsaa sin store Glæde ved saa langt fra Hjemmet at saa høre prædike det Sandheds Ord, som de kjendte igjen fra sin Børnelærdom. Jo færre i Sandhed alvorlige, oplyste og i Guds Ord begrundede Lemmer Menigheden i New York endnu tæller, des mere Opmuntring og Bestyrkelse vil ogsaa den have af Samsundet med de oprigtige Christne blandt disse ulustlede, ligefremme Havets Sønner.

Efterat jeg havde forladt New Yorks Menighed, blev den i Januar 1866 besøgt af Pastor Koren, som arbejdede der 5 Maanedes. Samtidig virkede ogsaa Rand. i Theol. Magelssen i den, ligeindtil Pastor D. Juul, der var uddannet i St. Louis og i to Aar med megen Dygtighed havde betjent et Kald i Wisconsin, i Oktober f. A. overtog Prædikeembedet i Menigheden som dens faste Præst. Ved Søndagsmissionssekskabets Generalforsamling i Christianssand i Juli d. A. bevilgedes 300 Spd. som Selskabets Bidrag til vor New-Yorker Menigheds Præst, mod at han, saavidt muligt, skulde tage sig af de i New York værende norske Søndags aandelige Læve og aarlig afgive Beretning til Selskabet om denne Del af sin Virksomhed. Saaledes tør vi med Guds Hjælp haabe, at den norsk-lutheriske Menigheds Eksistens i New York er sikret for den nærmeste Fremtid, og at vor Præsts Virksomhed der vil være til Betsignelse baade for den derværende talrige skandinaviske Befolkning og for de norske Søndagsmænd, som færdes der. Men der tiltrænges vissefelig Understøttelse fra Landsmænd i Norge, forat Menigheden kan faa sin egen Kirke. For Søndagene Bedkommende er det af største Vigtighed, at denne ligger bekvemt for dem. Det nuværende Lokale, der benyttes til Kirke, og hvorfor der betales 300 Dollars aarlig Leje, ligger i det for Søndagene belejligste Strog i Nærheden af „Marine Church“. Menigheden vilde ogsaa ved Indkjøb af Kirke utvivlsomt tage Hensyn hertil, naar den dertil fik nogen Understøttelse for Søndagene Bedkommende, medens den i modsat Fald naturligvis nærmest maa se paa at finde den Plads, hvor Kirken vilde ligge bekvemst for Menighedens faste Medlemmer. —

Efterat vi nu ere saa langt fremskredne i Betragtningen af vort eget Kirkesamfund, ville vi kaste et Blik paa de kirkelige Omgivelser, inden hvilte vort Samfunds Udvikling foregaar.

Katholiker, Methodister og Baptister.

Det er bekjendt, at den store Pluralitet af den amerikanske Befolkning hverken er døbt eller bekjender sig til nogen Denomination. I Taallet af dem, som have sluttet sig til et eller andet kirkeligt Samfund, tør vist ikke anslaaes til Mere, end en Femtepart af Landets Befolkning.

De Samsund, som nyde den største Udbredelse i Amerika, ere Katholikerne, Methodisterne og Baptisterne. Katholikerne tælle i sit Samsund Noget over 3 Millioner Kommunikanter, Methodisterne og Baptisterne omtrent $1\frac{1}{2}$ Million hver. Medens Methodisterne i de sidste Aar synes at tabe Terræn, gaar derimod den katolske Kirke frem med Rjæmpestridt. Den arbejder i Amerika med al den Sluheb og Energi, som er den egen. Den har ogsaa i de senere Aaringer gjort betydelige Fremstridt og over selv i det politiske Liv en Indflydelse, som endog af Regjeringen ikke er bleven agtet ringe, men visseelig har skaffet den mere end een Begunstigelse. Ifølge Konstitutionen maa Landets Regjering ingen Forskjel gjøre paa de forskjellige Religions-samsund, men forholde sig indifferent ligeoverfor dem; men, er der noget Kirkesamsund, der skal kunne rose sig af at være begunstiget af Landets Regjering, da er det vistnok det romersk-katolske, hvis Præster f. Ex. ere blevene fritagne for Krigstjeneste. Det franske Blad „Monde“, paastaar ogsaa, at alle Udgifterne ved Jesuiternes Indianer-Mission dækkes af Regjeringen. Det fortæller, at Jesuitpateren Smet „for sin Afreise til Europa havde en længere Forhandling med Præsident Lincoln, der har tilstaaet ham talrige Fordele til Gunst for Fædrene af Jesu Selskab. Præsidenten og Unionens Regjering erkjende, at disse Missionærer (Jesuit-Munkene) alene ere stikfede til at holde de vilde Beboere af Klippebjergene i Ro og at civilisere dem“. At der hos den ikke-katolske Del af Landets Befolkning i Almindelighed er en stærk Uvilje mod den romerske Kirke med sin Pave, staar sikkert ikke til at negte; men denne Uvilje har vistnok hos en større Del snarere sin Grund i Had til den Intolerance og det Tyranni, som Pavekirken altid har lagt for Dagen, at den hylber, end i Afsty for dens dybe og skjændige Affald fra Herren og Hans Ord. Men hvor Uviljen, ihvorvel berettiget, ikke har nogen dybere Grund, der er det snart, at den ved Omstændighedernes Indflydelse og gennem aandelige Paavirkninger kan forandres til Belvilje og Hengivenhed, og virkelig er der neppe noget Land, hvor Katholicismen har gjort saadanne Fremstridt i de sidste Aartier, som i Amerika, og det ikke blot ved Indvandring, men ogsaa ved Proselyter.

Katholikerne have dog hidtil ikke forsøgt nogen Mission blandt den norske Befolkning. Det er derimod Tilfældet saavel med den methodistiske og baptistiske, som med den episkopale Kirke. Men medens det sidste Samsund i det senere Aarti har maattet opgive de fleste Fordele, det havde vundet paa dette Felt og kun paa enkelte Steder gennem sine Søndags-skoler søger at vinde Indflydelse paa vor Ungdom, drive derimod Methodisterne en storartet Virksomhed blandt lutheriske Skandinaver, der af dem almindelig blive betragtede som Hedninger, om ikke en god Del værre.

Naar jeg undtager New York og maaske Chicago, saa tror jeg dog ikke, det Samsund kan glæde sig ved nogen særdeles Fremgang blandt de Norste; de norste Methodisters Menigheder ere ligesaa smaa, som de ere faa. Endnu mindre og færre vilde de vistnok være, dersom ikke Methodistisamsundet af sin rige Kasse selv lønede sine Missionspræster*). Alle de norste af disse, som jeg kender, ere i høj Grad uvidende i aandelige Ting; det er vist et yderlig sjældent Tilfælde, at nogen af dem har modtaget nogen som helst Uddannelse til Præsteembedet. Methodisterne selv begynde at erkjende Sammenligheden i dette Stykke og at raade Bod derpaa.

Baptisterne have fundet en Del Indgang blandt den svenske Befolkning; derimod er det yderlig sjældent at støde paa en norst Baptist.

Tydske og engelske-lutheriske Synoder.

Den lutheriske Kirke er med Hensyn til Tallet af sine Medlemmer den fjerde i Rang i Amerika; den tæller formentlig 2 Millioner Sjæle. Dog er der desværre flere af de saakaldte lutheriske Samsund, som kun af Navn ere lutheriske, men i Virkeligheden unerede, om ikke ligesom reformerte, flere, som ere saare indifferente med Hensyn til Væren.

Det kunde her ligge os nærmest straks at gaa over til Betragtningen af de saakaldte lutheriske Samsund blandt Skandinaverne, som staa udenfor vor Synode, nemlig Ellingianerne og Augustana-Synoden; men da navnlig den sidste har staaet i nøje Forbindelse med og været meget paa-virket af lutheriske Samsund af andet Tungemaal, ville vi først kaste et Blik paa disse.

Som den lutheriske Kirkes Fader i Amerika bør vi vel nævne Mühlensberg, en from og nidkjær tydske-lutherisk Præst. Den ældste lutheriske Synode i Amerika er Pennsylvania-synoden, over 120 Aar gammel. Dens Menigheder ere dels tydske, dels engelske. Den horte indtil ifjor med til den store saakaldte „lutheriske Generalsynode i Amerika“.

Denne Generalsynode omfatter mere end et halvt Snes Synoder, blandt hvilke der endog findes saadanne, som ikke engang udvortes bekjende sig til den lutheriske Kirkes symboliske Bøger. Generalsynoden selv anerkjender kun med Forbehold den lutheriske Konfession. I de senere Aar har dog indenfor den en mere bestemt bekjendelsestro lutherisk Retning begyndt at gjøre sig gjældende; denne Retning havde sine bedste Fortjæmpere i den gamle Pennsylvania-Synodes Skjød og sit for fire — fem Aar siden sit eget Organ i „Lutheran & Missionary“, redigeret af den begavede Prof. Krauth i Philadelphia, og sit eget lutheriske Seminar paa samme Sted.

*) Til sin Mission blandt Skandinaverne i Amerika skulle Methodisterne et Aar have anvendt 3000 og til sin Mission i Norge, Sverige og Danmark 5000 Dollars.

Den „amerikanske Lutheranisme“, saa kaldt i Modsætning til den formentlig ublevede gamle tydske Orthodoksi, hylledes dog af den overvejende Pluralitet inden Generalsynoden. Den har sit Hovedsæde i Gettysburg med dets Seminar og sine Forkjæmpere i nys afdøde Benj. Kurr og Prof. Schmucker. Denne Sidste udgav for nogle Aar siden sin „definitiv platform“, et Bekenndelseskrift, hvori den lutheriske Lære om Daa-ben som Gjenfødselsens Bad, om Nadverden som Christi Legems og Blods Sakrament og om Absolutionen paa reformert Vis blev fornegtet og ud-skjældt for „Papisme“. For nogle Aar siden stilledes Augustinasynoden og ifjor Pennsylvanias og et Par andre Synoder sig fra denne falsk-lutheriske, væsentlig unerede Generalsynode.

Uden nogen Forbindelse med denne Generalsynode har der bestaaet følgende større lutheriske Synoder:

1) Den tydske Missouri-Synode, der er den største af alle disse Synoder udenfor Generalsynoden; Mere senere om den.

2) Den dels engelske, dels tydske Ohio-Synode, der vel ufor-beholdent bekjennder sig til den lutheriske Kirkes Bekenndelseskrifter, men dog har vist stor Slaphed saavel i Lære som Praxis. Den har blandt Andet havt bitre Kampe at føre inden sin Midte paa Grund af, at flere af dens Præster tilhøre Frimurerens og andre hemmelige Selskaber.

3) Den tydske Iowa-Synode, hvis ældre Præster uden Undtagelse ere Disciple af Pastor Wilhelm Löhle i Bayern og forsegte hans roma-niserende og chiliastiske Bilsfarelser, som have givet Anledning til flere Ud-trædelser.

4) Den tydske Buffalo-Synode, som indtil ifjor stod under sin Senior, Pastor Grabaus tyranniske Regimente. Skjønt dens Medlemmer væsentlig for Troens Skyld vare udvandrede fra Tydskland, skjønt den tællede 30 Aar siden sin Stiftelse, besad megen Lærdom og Dygtig-hed blandt sin Gejstlighed, gjorde Forbring paa at være rigtig „alt-luthe-risk“, var en afgjort Modstander af den nymodens amerikanske Luthera-nisme og endog ophævede Kirkesamfundet med Iowa-Synoden paa Grund af dennes chiliastiske Lære, vandt den dog aldrig nogen Fremgang. Dens Lære om Embedet og Kirke regimentet var nemlig saavel som dens Praxis saa papistisk, at ikke alene dens Menigheder laa under Præstestabets tyran-niske Nag, men de fleste af dens Præster samtidig under Seniors, der regjerede som en Pave.

Mod alle disse mere eller mindre ulutheriske Synoder ligesaavel som mod de tydske reformerte og katolske Kirkesamfund har Missourisyno-den ligesiden sin Stiftelse uafbrudt kæmpet med ligesaa megen Frimodighed som Dygtighed og Trofasthed mod Bekenndelsen; ligeoverfor dem alle har

den udfoldet det lutheriske Banner frit, herligt og lysende. Skønt derfor ogsaa Alles Haand har været mod den, skønt den og derfor fra alle Hold har maattet døje Spot, Haan og Forsølgelse, er den dog bleven ubevægelig fast ved „Guds Ord og Luthers Bære“. Og Herren har ikke ladet dens Kamp blive uden Betsignelse. Efter en mere end tyveaarig Kamp mod den har Buffalosynoden isjor indrømmet den, at den havde Ret i sine Paastande, og begjæret Tilslutning til den; Aaret i Forvejen havde den affastet det Aag, hvorunder den laa, og udstødt sin Senior, Pastor Grabau. Ogsaa den Udtrædelse, som vi hørte isjor fandt Sted af Generalsynoden, maa vel anses for væsentlig at være en Virkning og Frugt af Missourisynodens klare Vidnesbyrd og selvfornektende Kamp. Jeg har allerede omtalt, hvorledes vi først ved Pastorerne Ottesens og Brandts Rejse til St. Louis kom i Berørelse med Missourisynoden, hvorledes vi blandt dette Folk af andet Tungemaal fandt det Troessamfund, vi for-gjæves søgte blandt vore fra os adskilte Landsmænd og Frænder i Amerika. Den Betydning, denne Synode har for hele den lutheriske Kirke i Amerika, saavel som den Kjærlighed og Hjælp i det Aandelige som i det Timelige, den har vist os, kræver, at jeg dvæler lidt ved den.

I 1839 nedsatte en Koloni af lutheriske Sachser med 5 Præster sig i Missouri; de ere Moderstammen for vor Missourisynode. Denne stiftedes dog først i 1847 af 15 Præster og 10 Menigheder. Nu efter 20 Aars Forløb bestaar den af mere end 250 Præster med ligesaa mange Menigheder, adspredte over alle de forenede Stater. Den har udspændt sine Snorer fra Stæderne ved Atlanterhavet til Kaliforniens Kyster ved det stille Hav, fra New Orleans ved Mississippis Udløb i Golfen til de nordlige Egne ved dens Kilber. Den er delt i 4 Distriktsynoder, hver med sin Distrikts-Præses; det hele Samfund styres og ledes ved de almindelige Synodemøder, der samles hvert tredje Aar. En „almindelig Præses“ staar i Spidsen for det hele Samfund. Blandt dets mange særdeles dygtige Theologer og Præster vil jeg her kun nævne den udmærkede Dogmatiker, Præses og Prof. Walther, Prof. Grämer, den selvfornektende forhenværende Præses Wynken og den ærværdige Dr. Sihler. Jeg omtalte tidligere dets Gymnasium i Fort Wayne, dets praktiske og theoretiske theologiske Seminarier i St. Louis og deres afgjort lutheriske Charakter; Synoden har desuden et Skolelærersseminar i Illinois og et lutherisk Hospital i St. Louis. Den lader udgive et videnskabeligt theologisk Tidsskrift, „Lehre und Wehre“, en populær Kirketidende, „Der Lutheraner“, som allerede har oplevet 20 Aargange, og et fortræffeligt Skoleblad. Jeg har tidligere omtalt den mageløse Offervillighed indenfor denne Synode, hvilken selv af dens Modstandere er bleven fremstillet som et Exempel, frie

Menigheder til Efterligning. Blandt Theologer i Lybssland, med hvem Synoden ved sig i inderlig Troesenhed, vil jeg kun nævne Præsident Harleß, Prof. Philippi, Licentiat Ströbel og Pastor Brunn i Steeden. Den Sidste, som ogsaa har nydt Godt af Understøttelse her i Landet til betrængte lutherste Menigheder, har et Proseminar i Gang, fra hvilket han aarlig sender 10—12 Elever til Missourisynodens Seminarier til videre Uddannelse.

Jeg tør slutte med et Vidnesbyrd om disse Missourier fra Modstandere inden Generalsynoden i Anledning af deres Optræden paa en Konferents i Pittsburg. Det lyder saaledes: „Vi sige kun Videt, naar vi maa tilstaa, at disse Diskussioner vare i højeste Grad dygtige og belærende. Den fornemste Taler og sandelig Sjælen i den hele Konferents var Rev. Prof. Walther fra St. Louis, en Mand af særegen Kraft som dyb Tænkter, Stridsmand og udmærket Theolog. Medens hans Udseende bærer Præg af store sjælelige Kampe, anstrengt Arbejde og Studium, har han dog en ung Mands hele Styrke og Livlighed og indlader sig i Udvikling og Forsvar af sine Meninger med en dyb Verbødighed for Guds Ord og et Alvor, som optager hver Erne i hans Sjæl. Det var interessant at bemærke hans fuldkomne Fortrolighed med den hellige Strift saavel som med Kirkens ældre theologiske Skrifter, hans grundige Kjendskab til Kirkehistoriens nøjagtigste Beskrivelse af de forskjellige Vildfarelser og Branglærdomme, som ere opkomne i de forskjellige Tidsrum af Kirkens Historie. . . . Og Ingen kunde lytte længe til hans exegetiske Bemærkninger eller veltalende og sanddrue Advarslar, som han gav mod Rationalismen paa den ene Side og Romanismen paa den anden, uden at opdage, at han ubevidst havde tilegnet sig det kraftige Sprog og i ikke liden Grad den Aand, som hine Jern-Mænd (Reformatorerne) havde, der kæmpede de forrige Aarhundreders Kampe og vare frygtelige for Sandhedens Fiender, men hjærlige og blide mod dens Venner. For saadanne Kjemper, saaledes udrustede og bevæbnede, maa man føle Respekt. . . . Konferentsens Retfærdighed og Upartisthed gjorde et særdeles gunstigt Indtryk paa os. Vi hørte ikke en eneste Modbemærkning, som ikke blev tagen Hensyn til og behandlet med rolig Overvejelse. . . . Vi fik den fulde Overbevisning om deres dybe Alvor og Oprigtighed i hellige Ting. Der var ingen Overfladisthed eller Smaalighed i deres Diskussioner eller i deres selftabelige Omgang. Ingen kunde omgaaes disse Folk uden at føle, at de havde Alvor for deres egen Salighed og deres Kirkes Velfærd. Der var ingen paatagen (affekteret) Mine af Hellighed eller forfuntlet sød Tale, men en sund, mandig Ytringsmaade, der kom af en frejdig Forvisning om Naade alene i Christi Person og Gjerning. . . . De ere for største Delen levende

Christne, som prædike Christum og Ham forsfæstet med Kraft og Fremgang; og talrige Kirker, samlede ved deres Virksomhed og under den mest ordnede Kirketugt, bevidne, at deres Prædiken er en Guds Kraft til Salighed for Alle, som tro."

V.

Ellingianerne.

Vi ville nu gaa over til Betragtningen af de to norske Kirkepartier i Amerika, som gjøre Fordring paa at ansees som lutherste, men staa udenfor vort Kirkesamfund, nemlig Ellingianerne og Augustanerne. Som ovenfor omtalt, komme vi da og her til nærmere at behandle de Lærestridigheder, som have fundet Sted inden vor Synode og fornemmelig med disse Samfund; at vor Synode i disse Kampe altid har staaet paa Guds Ords Grund, svingende den lutherste Bekjendelses Banner, skal, haaber jeg, af Fremstillingen blive indlysende.

Det norske Kirkeparti, med hvilket vort Samfund er kommet mest i Berørelse og først i Strid, er Ellingianerne. De have sit Navn af Elling Gjelsen, en Bonde fra Vos, der for 28 Aar siden rejste over til Amerika. Her drog han omkring, prædikede blandt de Norske og samlede sig Tilhængere hist og her. Hans Virksomhed var dog ikke at ligne ved en Lægprædikants i Norge; thi han samlede sig et Parti, adskilt fra det øvrige norsk-lutherste Samfund; mod dette og dets Præster, som han gav Tilnavnet „Statskirkepræsterne“, stjældte og advarede han som mod Babel selv. Inden sit Parti forvaltede han Ordets Embede helt og holdent; han forrettede Daab og Altergang ligesaavelsom Prædikenen. Elling Gjelsen havde ikke modtaget nogen Uddannelse til Lærembedet; han han er ikke bleven prøvet af rettroende lutherste Lærere og befunden dygtig til det. Dog kunde hans Virksomhed paa sine Steder i den første Tid maaſte have været berettiget, hvis han havde ført ren, sund lutherst Lære; men at han aldrig har gjort dette, men meget mere modstaaet og forfulgt rettroende Lærere og Menigheder, det er hans største Synd. Havde det kun været ham om Sjælenes Frelse at gjøre, saa vilde han have glædet sig, naar der kom dygtige og rettroende Arbejdere i den Mark, hvor han for Nøds Skyld havde begyndt Arbejdet; enten vilde han da ganske have trukket sig tilbage fra den ansvarsfulde Gjerning, han af egen Drift havde overtaget, eller han vilde have indskrænket den til de Steder, hvor der var Nød, eller, om han var befunden dygtig til at fortsætte Embedets Gjerning, have antaget Kalb for nogle enkelte Menigheder og formanet sine Tilhængere rundt omkring til at slutte sig til de rettroende Præster og Menigheder, som dannebes. Men han gjorde Intet af dette. Det var ham om at gjøre at danne et Parti; ved Vilbidselsler, Bagtaelsler og aaben-

bare Løgne følge han at holde sine Tilhængere borte fra vort Samsund, ja at gjøre Klostet større og større; stadig søgte han at vinde flere Tilhængere ved at trænge ind i vore Menigheder. I en lang Tid paaberaabte han sig kun et indre Kald; senere fandt han, at det dog kunde være godt til den Gjerning at have noget Mere at støtte sig til. Han paastod da, at han var ordineret, og henviste dem, som begjærede Beviser herfor, snart til een By, snart til en anden, hvor Beviser skulde findes, men aldrig fandtes. Den hele Historie med hans Ordination er noksom konstateret af Djenvidner. Den Mand, som han paastaar at være ordineret af, er en Tydster, Hoffmann, som engang var Præst, senere Advokat, nu falleret Banquier. Under sit Ophold her i 1862 erklærede Elling i Morgenbladet, at at han i 1844 efter at være prøvet og kaldet af Emigranter blev ordineret af en Præst i Missourisyndoden, F. Hoffmann, efter endt offentlig Gudstjeneste i Nærværelse af en talrig Forsamling i Chicago. Djenvidner erklære, at til nærvænte Tid var der i et lidet privat Hus i Chicago en Forsamling af 20—30 Emigranter, for hvilke Elling holdt en Opbyggelse. Derefter kom en fremmed Mand ind; han læste et lidet Stykke af en Bog, som de troede var Bibelen, talte nogle saa for dem usforstaaelige Ord og gik. Elling erklærede dem da til deres store Forbauselse, at han var ordineret. Han har imidlertid aldrig staaet noget Bevis for, at han da virkelig var prøvet eller kaldet af nogen Menighed. Derfor har han aldrig havde bekymret sig om at blive anseet for at være ret prøvet, kaldet og ordineret, vilde vi maaske have holdt ham for en Sværmer, som i god Tro puffede paa sit indre Kald; men nu, han har faaet denne Historie i Stand og paa en saa stammelig Maade driver Spot med de hellige Handlinger for at bedrage ensolbige Folk, nu har han selv bevist, at han er en Løgner og Bedrager. Vi lægge forresten ikke saa stor Vægt paa, enten Elling er ordineret eller ikke; for os er Hovedsagen, at han er en falsk Lærer og Stifter af en viltsfarende Sekt*).

Det var først i 1846, at Ellings Venner udvortes ordnede sig til et Samsund og antog en egen „Kirke-Konstitution“. Allerede dengang havde inden hans Samsund et Brud fundet Sted, idet Præsterne Paul Andersen, Ole Andrewsen Nansen og — jeg tror — Ole Hatlestad, som nu samtlige tilhøre Augustanasyndoden, forlode ham og sluttede sig til Frankanasyndoden.

*) Naar Hr. Krogness af Augustanasyndoden nu nyelig i „Aftenposten“ har forsvaret Elling Gjælsens Ordination o. s. v., skønt han under E.'s Ophold i Norge advarede mod ham, saa ser jeg ingen anden Grund hertil, end at Augustanasyndoden nu arbejder paa at komme i Forening med Ellingianerne, og at det altsaa gjælder om at saa Elling saavidt muligt hvidvaske.

Ellingianernes „Konstitution“ er ved Bedømmelsen af Partiet saa meget vigtigere, som den nogetnær er det eneste skriftlige Dokument, som det har ladet komme for Lyset; men man har ogsaa i det Nok og behøver i Grunden ikke Mere for at vide, hvad man skal dømme om deres Stilling. Da Pastor Rasmussen i 1856 eller 57 med en hel Del Menigheder stilte sig fra Ellings Samsund, angav han selv som Grunde til dette sit Skridt dels Bilsfarelser i Konstitutionen, som han forgjæves havde søgt at faa forandret, dels falsk Lære og ugudeligt Liv, som Elling Gjelsen havde ført, men som han ikke vilde gjøre Bud for.

Det er især de to første Hovedparagrafer i Konstitutionen, der indeholde Bilsfarelser.

Første Paragraf lyder, som følger: „Dette vort Kirkesamsund skal stedse forblive at være, ligesom det nu er, overensstemmende med den ægte lutherste Tro og Lære og bygget paa Guds Ord i den hellige Skrift i Forening med de apostoliske og augsburgske Troesartikler, der tilligemed Ordet er Regel for vor Kirkeorden og vor Tro og Betsjendelse“. Her synes „de apostoliske og augsburgske Troesartikler“ at være stillede ved Siden af den hellige Skrift som indeholdende den Tro, hvorpaa deres Kirkesamsund er bygget, og derefter heber det udtrykkelig, at disse Troesartikler tilligemed Ordet er Regelen for Troen. Jeg tror dog ikke, at Ellingianerne hermed have villet betjende sig enige med Grundtvigianerne eller endog gaa videre fremad paa den af disse anviste Vej; nej, jeg tror, at de selv slet ikke have forstaaet, hvad de have skrevet, eller hvad deres Paragraf indeholder.

Dette mener jeg derimod ikke er Tilfældet med den følgende § 2. I denne heber det: „Ligesom intet Almindeligt eller Urent kan indkomme i det nye Jerusalem, saa kan og Ingen optages som Medlem af vort Samsund, uden han har gennemgaaet en sand Omvendelse eller og er paa Omvendelsens Vej“. Her gjøre Ellingianerne sit Samsund til Et med den usynlige Kirke, altsaa paa donatistisk Vis sit synlige Samsund til et Samsund af blotte Hellige, hvori ingen Hyflere findes. Hermed stemmer og, at de i sin Tale og Prædiken jævnlig tale om sig selv som „den lille Hob“ i Modsætning til vort Samsund som indeholdende den store Hob, og dernæst at de i sine Prædikener, som i Regelen ere meget skarpe, ensidige Lovprædikener, sjelden henvende sig til sit eget Samsunds Lemmer, men derimod straffe og stjelde paa dem, som staa udenfor. Men hvor ikke alene forkastelig, men ogsaa farlig denne Prædikemaade saavel som den Paastand, at de, som indtræde og ere i deres Samsund, ere omvendte eller paa Omvendelsens Vej, maa være for Samsundets Lemmer, i hvilken Sikkerhed de herved maa dyskes, behøver jeg vel neppe at gjøre videre

opmærksom paa. — Og saa en anden Bilsfarelse, som jeg ofte i Samtaler med Ellingianerne har bemærket, ligger i ovenanførte Paragraf, og det er den, at de ere i Stand til sikkert at dømme om, hvem der er omvendt eller paa Omvendelsens Vej. Naar det nemlig heder, at ingen Andre end Saadanne kunne optages, maa der naturligvis findes dem iblandt dem, som ere i Stand til altid at stille Hytteren ud fra den sande Troende, med andre Ord, til at prøve Hjerter og Nyre. Men dette er alene Hjertekjenderens Sag; det er en Formastelse af os, naar vi ville gjøre Forbring paa at være i Besiddelse af denne Egenkab, som jo forudsætter Alvidenhed. Endelig har der blandt Ellingianerne ikke manglet paa dem, som have indbildt sig og paastaet, at Vejen til Omvendelse gik igjennem deres Samfund, eller at de ved at indtræde deri bleve omvendte, og Ellings Tale ved mange Lejligheder maatte nødvendig vække og bestyrke saadan Tro.

I Konstitutionens § 6 udtales Forlastelsesdom over dem, som bære Præstedragt, idet Kirkesamfund med Saadanne ophæves. At denne Paragraf er stridende mod den Augsb. Konf. 7 Art., behøver ingen nærmere Paavisning, naar det der heder: „Det er nok til den Christne Kirkes sande Enighed, at man stemmer overens om Evangeliets Lære og Sakramenternes Uddeling. Og ej er det fornødent dertil, at overalt have de samme mennesselige Traditioner eller holdes de samme Skikke og Ceremonier, indstiftede af Mennessene“. Dette gjaelder naturligvis og med Hensyn til Ellingianernes Fordømmelse af Haandspaalæggelsen ved Absolutionen. Man skulde næsten tro, at de mente, at Haandspaalæggelsen og ikke Ordet var Midlet, hvorved Syndsforladelsen meddeles.

Absolutionen selv eller Afsløsningen bruger Elling enten slet ikke, eller han anvender den kun betinget, medens han i Skriftetaler har fordømt os, som bruge den — og altid ubetinget — før Nadverden, og det uagtet vi lade privat Skriftemaal gaa foran.

Jeg gjorde ovenfor opmærksom paa, at Ellingianernes Kirkekonstitution er det eneste skriftlige Bekjendelsesdokument, som er levnet os af dette Samfund. Det er derfor ikke saa let at faa Beviser for de forskjellige Bilsfarelser, som uden at være udtalte i deres Konstitution hylbes og be-
kjendes indenfor Samfundet, om end ikke af Alle, saa dog af de Fleste og navnlig Lederne. Naar jeg nu kun nævner saadanne Bilsfarelser, for hvilke de for lang Tid siden ere bleve angrebne af os uden nogensinde at have gjendrevet os eller paa den anden Side tilbagetrædt Bilsfarelserne, tror jeg dog ikke, jeg skal komme til at bestylde dem for Noget, hvori de ere uskyldige. Foruden de to sidstnævnte Bilsfarelser maa jeg her omtale følgende.

Der gjøres ofte en væsentlig Forskjel mellem „Bøn med egne Ord“ og Bøn efter en forestrevet Formular, mellem en „aabenbar“ Bøn i en Forsamling og en stille Bøn. De første Slags Bønner skulle være saa meget kraftigere; ja flere have paastaet, at, saalænge En ikke kan holde en „aabenbar“ Bøn, kan han ikke være rigtig omvendt. Heraf kommer da og Udsejlerne ved deres Bønnemøder, som ganske ere indrettede paa methodistisk Vis, og hvor undertiden indtil et halvt Snes Personer, hvoriblandt Kvinder, ja endog Børn, den Ene efter den Anden, træde op og holde saakaldte Bønner, som dog ofte snarere ere Prædikener, men som oftest om Bedkommende selv. Ivertimod 1 Kor. 14, 33—35 og 1 Tim. 2, 11. 12 holde og Kvinderne Tale og lydelig Bøn i deres offentlige Forsamlinger. Paa donatistisk Vis læres ogsaa almindelig, at Prædikenen Intet virker i vort Samfund, fordi Præsterne ikke ere aandelige; ja dette har jeg endog hørt anføre som Grund for, at vor Daab er falsk. „Hvorledes — heder det — kan en Død føde levende Børn?“ Art. 8 af den Augsb. Konf. bryde de arme Folk sig Intet om, sjønt de ville være ægte Lutheranere.

Foruden angaaende disse Punkter har Striden mellem Ellingianerne og os fornemmelig været ført om 3dje Art. i den apostoliske Troesbetjendelse, om den 14de Art. i den Augsb. Konf. og om det 3dje Bud eller om Søndagen. Vi maa derfor nærmere betragte deres og vor Lære i disse Punkter.

Hvad angaar Lydelsen af 3dje Art. i det apostoliske Symbol, saa brugtes i Begyndelsen hos os de forskjellige Læsemaader, som findes i de forskjellige Katechismer og Forklaringer. Vi mente, der var ingen væsentlig Forskjel mellem disse Læsemaader; det var ingen Saligheds sag, enten den ene eller den anden af de forskjellige Former benyttedes. Paa vor Synode i 1855 tilraaedes dog Brugen af Læsemaaden: „en hellig, almindelig, kristelig Kirke, de Helliges Samfund“ og „det evige Liv“. Nu benyttes inden vort Samfund dels denne Læsemaade, dels den, som findes i den gamle Udgave af Alterbogen. Ellingianerne paastode, at den den sidste Læsemaade var den eneste rigtige, de andre derimod falske; ja, hvor de brugtes, der, hedte det ofte, var Daaben urigtig og falsk. Det var især Ordet „almindelig“, som var en Veberstygghed i deres Øjne; det betydede efter deres Tro det Samme som „uren“; hvor nu det brugtes ved Daaben, der hed det da ofte til Forældrene, at de Smaa bleve indlemmede i den almindelige, urene Hob, i Djevleens Synagoge, ja at de endog bleve betegnede med Dyrrets Mærke.

Med Hensyn til den 14de Art. i den Augsb. Konf. paastaa Ellingianerne, at enhver Christen i Kraft af sit aandelige Præstedømme har

Magt og Ret til at prædike offentlig og ikke dertil behøver noget som helst udbortes Kald; „det er nok, at han er kaldet af Gud“, heder det gjerne. I Modsatning hertil lære vi, at alle Christne have Ret til privat at formane, lære, bede o. s. v., ja ogsaa i offentlige Forsamlinger gjen-
 sidigen at lære, straffe og formane hverandre. Derimod tro vi, at, hvor-
 somhelst En optræder i dertil ordnede offentlige Opbyggelsesforsamlinger
 og beder fore, lærer og formaner o. s. v., der udøver han faktisk det
 offentlige Prædikeembede; men dertil har efter Guds Ord og den Augsburg.
 Konf. 14 Art. Ingen Ret, medmindre han er ordentlig kaldet dertil.
 Kun hvor virkelig Nød herfter, er man berettiget til at bryde denne Or-
 den. Hvor der f. Ex. enten ingen Præst er, eller denne fører falsk Lære
 eller saa sparsomt betjener Menigheden, at de Christne maa forsmægte af
 Mangel paa Tøbe og Tilsyn, der er Nød, og der har enhver Christen
 Ret og Pligt til i offentlig Forsamling at udøve Præstens Gjerning, dog
 altid efter Guds Ord og i Christelig Orden. Imidlertid handler han da
 ikke blot i Kraft af sit aandelige Præstedomme, men som Forsamlingens
 Nødpræst, der for Nodens Skyld maa bryde Guds Orden. Men, da
 Hensigten med denne Nødforvaltning af Ordets Embede er at afhjælpe
 Nøden, saa Sjælene ikke forsmægte, er det klart, at, hvor det viser sig,
 at Gaver hertil saa ganske mangle, at Nøden ved saadanne Forsamlinger
 istedetfor at afhjælpes kun forøges derved, at Mange forvildes og for-
 føres ved Forvildelse og forføngelig Misbrug af Guds Ord eller ved
 forføngelig Ordstrid, der maa Christne aldeles afholde sig fra saadanne
 Forsamlinger, som ikke opfylde sin Hensigt, men kun gjøre Ondt værre.

Forat man saa meget bedre skal kunne forstaa vor Synodes Lære i
 dette for vor Tid saa vigtige Punkt, en Lære, for hvilken vi angribes
 ikke alene af Ellingianerne, men ogsaa af Augustanasynoden, vil jeg til-
 lade mig her at oplæse den Fremstilling af Sagen, der blev lagt til Grund
 for vore Forhandlinger ved det Synodemøde i 1862, hvor Spørgsmaa-
 let fandt en saagodtsom enstemmig Afgjørelse.

„Den hellige Apostel Paulus siger Rom. 3, 2 om det Gamle Testa-
 mentes Kirke eller de Troende paa den Tid: 'Dem er betroet, hvad Gud
 har talt'. De vare altsaa Besiddere og Forvaltere af Guds Ord eller
 Embedet. Da de Christne i Korinth splittede sig indbyrdes af den Grund,
 at Nogle især holdt med Paulus, Andre med Apollo, Andre med Kephas,
 og Enhver roste sig af den, som han især holdt med, da straffede Aposte-
 len dette og skrev til dem: 'Derfor rose Ingen sig af Mennesker, thi alle
 Ting ere eders, være sig Paulus eller Apollos eller Kephas eller Verden,
 — alle Ting ere eders, men I ere Christi' (1 Kor. 3, 21—23). Apo-
 stelen erklærer altsaa, at selv det, som hine høje Apostle og Guds Tjenere

havde, var de troende Christnes Ejendom. Ordets Embede er altsaa ikke en Privatejendom, som kun tilhører Kirketjenerne, men et Fællessgods, som tilhører alle Kirkens sande Lemmer, hvorfor og Petrus siger til disse: 'Men I ere en udvalgt Slægt, et kongeligt Præstebømme, et helligt Folk, et Folk til Ejendom, at I skulle forkynde Hans Dyder, som kaldte eder fra Mørket til sit vidunderlige Lys' (1 Petr. 2, 9). Troende Christne skulle derfor ikke tænke, at det er nok, om de for sin Person høre, antage og tro Guds Ord; de skulle ikke tænke, at de ikke have noget Ansvar for, om ogsaa Guds Ord prædikes og Sakramenterne forvaltes for Andre, og blot sige som saa: 'Dertil have vi jo Præster'. Nej, den, som Gud har givet Troen, ham har Han derved ogsaa gjort til en aandelig Præst eller til en Prædikant og paalagt ham Omsorg for hans Næstes Frelse.

Naar Herren selv siger: 'Saaledes er skrevet, og saaledes burde det Christum at lide og opstaa og lade prædike i Hans Navn Omvendelse og Syndernes Forladelse for alle Folk' (Luk. 24, 46. 47), saa gjælder det ikke blot Apostlene og Præsterne, men den hele Kirke, det vil sige, alle troende Christne indtil Dagens Ende. Hvo som derfor ikke vil være en Prædikant, han vil heller ingen Christen være; thi en Prædikant og en Christen er Et og det Samme.

Hele det Nye Testamente er derfor fuldt af Formaninger til de Christne til at bruge Guds Ord ikke blot for sig selv, men ogsaa for sin Næste, for sine Brødre og Søstre. Saaledes læse vi f. Ex. i Kol. 3, 16: 'Iader Christi Ord bo rigelig iblandt eder i al Visdom, saa I lære og paamine hverandre med Psalmer og Lovsange og aandelige Viser', og Eph. 6, 14. 15: 'Saa staar da omgjørbede om eders Lænder med Sandhed . . . Fødderne ombundne med Færdighed i Fredens Evangelium', og 1 Thess. 5, 11. 14: 'Formaner derfor hverandre og opbygger den Ene den Anden, ligesom I og gjøre, . . . men vi formane eder, Brødre, paaminder de Ustikkelige, trøster de Mismodige, ophjælper de Skrøbelige'. Fremdeles 2 Thess. 3, 14. 15: 'Dersom Nogen ikke lyder vor Formaning i Brevet, da mærk den og haver Intet at stasse med ham, at han maa stamme sig', og Matth. 18, 15: 'Dersom din Broder synder mod dig, da gaa hen og straf ham mellem dig og ham alene', og 1 Kor. 6, 5: 'Er der da end ikke een Viis iblandt eder, som kunde dømme mellem sine Brødre?' Eph. 5, 11: 'Og haver ikke Samfund med Mørkets ufrugtbare Gjæringer, men straffer dem heller'. Philip. 1, 27: 'Kun at I vandre værdigen Christi Evangelium, saa at . . . I stride med mig af een Sjæl for Evangelii Tro'. 1 Petr. 3, 15: 'Men vær altid rede til at forsvare eder for Enhver, som begjærer Regnskab af eder om det Haab, som er i eder'. Matth. 10, 32. 33: 'Derfor, hvorsom-

helst der vil bekjende Mig for Menneffene, den vil Jeg og bekjende for min himmelfste Fader, men hvosomhelst der vil negte Mig for Menneffene, ham vil Jeg og negte for min himmelfste Fader'. Ebr. 10, 24: 'Fader os gibe Agt paa hverandre, saa vi opmuntre hverandre til Kjærlighed og gode Gjerninger' og endelig, Jakob 5, 19. 20: 'Brødre! Dersom En iblandt eder er faren vild fra Sandheden og Nogen omvender ham, han vide, at hvo som omvender en Synder fra hans Vejs Bilsfarelse, han frelser en Sjæl fra Døden og skjuler Synders Mangfoldighed'.

Af alt dette se vi, at enhver Christen ikke blot har Embedet, men at han ogsaa, hvis han vil vandre som en Christen, skal og maa forvalte det, nemlig saaledes, at han ogsaa bekjender Ordet, lærer, formaner, trøster, straffer og paa alle Maader drager Omsorg for sin Næstes Frelse, : for hans Omvendelse saavel som for hans Opholdelse i Troen. Overalt, hvor den Christne er, skal han vise, at han er en aandelig Præst, mod sin Egteskælle, sine Børn, sine Søstende, sit Husfolk, sine Naboer og Venner og mod Alle, hvor og naar Gud fører ham sammen med dem. For dem alle skal han forvalte Ordets Embede i brændende Kjærlighed og gudelig Visdom.

Men Gud ved, hvorledes endog hans kjære Christne endnu have Kjøb og Blod, : hvor svage og skrøbelige de fleste ere; derfor har Gud tillige indstiftet den hellige Ordning med Prædikeembedet. Ifølge Guds Ord skulle nemlig bestemte Personer, som ere dertil forberedte, begavede, udrustede og prøvede, altid vælges, kaldes og udsondres af de Christne til at udøve Embedet offentlig iblandt dem, det vil sige, til offentlig i deres Navn at forvalte Guds Ord og de hellige Sakramenter, lede deres Forsamlinger til fælles Opbyggelse ved Guds Ord og være de Christnes Mund i disse.

Overalt, hvor de hellige Apostle have grundet Christelige Menigheder, der overlode de, naar de rejste, den fælles Opbyggelse ved Guds Ord ikke saaledes til de omvendte Menigheder, at Enhver skulde offentlig lære og føre Ordet i Forsamlingen, men til denne bestemte Gjerning ansatte de særegne Personer, som de kaldte Ælste eller Biskoper eller Lærere eller Forstandere. Saaledes skriver derfor Paulus til sin Ledsager og Medarbejder Titus: 'Derfor efterlod jeg dig paa Creta, at du skulde udrette, hvad som fattedes, og indsatte Ælste i hver Stad, som jeg besol dig, saafremt en saadan er ustraffelig v. s. v., thi det bør sig en Biskop at være ustraffelig som en Guds Husholder . . . og som holder fast ved det sande Ord' (Tit. 1, 5—11). Saadanne Ælste eller Biskoper havde derfor ikke blot det Kald, ligesom andre Christne, at bruge Guds Ord som aandelige Præster mod sin Næste; men de havde bestemte Menigheder,

høis aandelige Vejledning i det offentlige Embede var overantvordet til dem alene. Derfor skriver Petrus: 'De Ældste blandt eder formaner jeg som Medældste: Føder den Guds Hjord, som eder er betroet' (1 Petr. 5, 1. 2). Dette var ikke blot en god menneskelig Orden, men en Ordning af den højeste Gud selv. Biskop valgte Menighederne selv sine Ældste eller Biskoper eller Lærere, men disse blive dog i Skriften erklærede for ligesaavel indsatte af Gud, som de hellige Apostle og Profeter selv. Thi saa skriver Apostelen Paulus: 'Og Han (næmlig Kristus, Guds Søn) befuldte Nogle . . . til Hyrder og Lærere' (Eph. 4, 11); og til saadanne af Menigheden valgte Biskoper siger den samme Apostel: „Saa giver Agt paa eder selv og den ganste Hjord, hvori den Hellig-Aand satte eder til Biskoper' (Ap. Gj. 20, 28). Uagtet derfor alle Christne i sin Stand og Kalb skulle og kunne privat lære eller være Lærere, saa skulle de dog ikke være Lærere for den ganste Menighed eller vaage over den eller arbejde paa den og forestaa den, men dette skal kun visse kaldede Personer. Thi saa staar der skrevet: 'Aldyder eders Vejledere og værer dem hørige, thi de vaage over eders Sjæle som de, der skulle gjøre Regnskab' (Ebr. 13, 17), og: 'Vi bede eder, Brødre, at I skønne paa dem, som arbejde iblandt eder og ere eders Forstandere i Herren og paaminde eder' (1 Thess. 5, 12. 13), og: „De Ældste, som ere gode Forstandere, skal man holde dobbelt Ære værd, mest dem, som arbejde i Tale og Lærdom“ (1 Tim. 5, 17). Saadanne Biskoper blive derfor i Skriften kaldte Menighedernes Engle; sml. Nab. 2, 1. 8. 12. 18. 3, 1. 7. 14.

Dette er da en udsigelig naadig og viis Stiftelse af den barmhjertige Gud, hvorved fremfor Alt skal bevirkes, at Guds Ord kan frembeles blive prædiktet rigeligt og pult og rent i den Christelige Kirke, de falske Profeter blive afværgede, og de hellige Sakramenter rigtigt og usforfalsket efter Guds Ord blive forvaltede og rakte de Christne, saa at ikke en eneste Sjæl bliver forfømt eller overseet, og at den Christelige Kirkes og alle Christelige Menigheders hele guddommelige Husholdning kan gaa for sig i god, velsignelsesrig og Gud velbehagelig Orden.

Omdenssjønt derfor alle troende Christne i Kraft af sin Tro have det Embede, som Præsterne forvalte, saa skulle de dog ikke forvalte dette saaledes, at de derved forstyrre eller ophæve det af Gud stiftede offentlige Prædikeembede. Saa alvorlig end den hellige Skrift formaner alle Christne til i sin Stand og Kalb, i de Forhold, hvori Gud har sat dem, trolig og ivrig at forvalte Ordets Embede mod sin Næste, saa heber det dog ogsaa: 'Ikke Enhver understaa sig at være Lærer, og mindes, at vi skulle have desto større Ansvar' (Jakob 3, 1), og Paulus, efterat han har sagt: 'Gud har sat i Menigheden . . . for det Tredje Lærere',

gjør dernæst det Spørgsmaal til Korinthierne: 'Monne Alle være Lærere?' (1 Kor. 12, 28, 29). Han vil dermed sige: O, nej! men offentlige Lærere eller Menighedslærere ere kun de, som Gud har i og ved Menigheden indsat dertil. Derfor skriver den samme Apostel til de Romere: „Men hvorledes skulle de prædike, dersom de ikke blive udsendte" (Rom. 10, 15). I offentlige til Opbyggelse ordnede Forsamlinger af Christne at lære, formane, trøste, straffe, bede fore eller offentlig forvalte Daab og Nadverb, alt dette er derfor ikke en Sag, som tilkommer de almindelige Christne, men kun dem, som de Christne have efter Guds Ord og Befaling ordentlig udvalgt, kaldet og indsat til Forvaltning af det offentlige Kirkeembede.

De høre Christne ere dog ikke derfor bundne til Menneſter i sin Salighed. Hvis et Nødstilfælde indtræder, om f. Ex. de Christne ikke havde nogen ordentlig offentlig Prædikant, eller hvis denne var en salsk Lærer, eller hvis de blede saa lidet betjente af ham med Naademidlerne, at de maatte forsmægte, hvis de ikke selv dreve det offentlige Prædikeembedes Forretninger iblandt sig, da er det ikke Uret, om ogsaa Lægfolk i saadant Nødsfald drive Guds Ord og Bøn i offentlige Forsamlinger eller forvalte den offentlige Daabshandling. Thi, da de som aandelige Præster allerede formedelst Troen have Embedet og kun for Ordenens Skyld ifølge Guds Vilje ikke skulle forvalte dette offentlig i Forsamlinger af Christne, og da Ordningen kun er gjort for deres Saligheds Skyld, saa er det ret, at de i Nødsfald bryde den blotte Ordning og trostlig bruge sin oprindelige Ret og fast haabe, at Gud da ogsaa vil i Naade anse og velsigne for dem deres offentlige Udøvelse af Hans saliggjørende Naademidler. Men da handle de ikke ifølge den ordnede Brug af deres aandelige Præstedomme eller ifølge sin almindelige Christenret, men som Nødpræster eller Nødpastorer, omtrent ligesom engang Medlemmerne af Stephanæ Hus, som 'bestiftede sig selv til at tjene de Hellige' (1 Kor. 16, 15, 16). De forvalte nemlig da for Sjælenes Nøds Skyld Præsteembedet eller det offentlige Prædikeembede. Derfor heder det ogsaa i den lutherſke Kirkes symbolſte Bøger: 'I Nødsfald kan og en ſlet og ret Lægmand afſolvere en Anden og blive hans Sognepræst og Pastor (minister et pastor), ligesom St. Augustin skriver, at to Christne vare tilſammen paa et Stib, hvoraf den Eine døbte den Anden og derpaa blev igjen afſolveret af denne'. (Schmalkalbifſte Artikler, Traktat om Biſkopernes Magt og Embedsſkeds. Müllers Udgave Side 341 latinſke Text 67)."

Indholdet af denne Fremſtilling blev af vor Synode antaget i Form af følgende Satſer:

1. Gud har indsat det offentlige Prædikeembede til de Christnes offentlige Opbyggelse til Salighed ved Guds Ord. (Enstemmig antaget.)

2. Til de Christnes offentlige Opbyggelse har ikke Gud indsat nogen anden Ordning, der skulde finde Sted ved Siden heraf. (Enstemmig antaget.)

3. Naar En overtager at lede de Christnes offentlige Opbyggelse ved Ordet, da overtager og udøver han det offentlige Prædikeembede. (Enstemmig antaget.)

4. Det er Synd, naar En uden Kald eller uden Nød overtager dette. (Enstemmig antaget.)

5. Det er baade Ret og Pligt i virkelig Nød for Enhver, som kan, i Christelig Ordren at udøve det offentlige Prædikeembede. (Enstemmig antaget.)

6. Det eneste rette Nødsbegreb er, at Nød finder Sted, hvor enten ingen Præst findes eller kan findes, eller om der er Præst, dog han enten ikke rettelig betjener dem, men fører falsk Lære, eller ikke tilstrækkelig kan betjene dem, men kun saa sparsomt, at de ikke derved kunne føres til Troen eller bevares deri og værges mod Bilsfarelser, saa de Christne maatte forsmægte af Mangel paa Tilsyn. (Antaget mod 2 St., som stemte derimod, blot fordi de frygtede, at Ordet „for-smægte“ kunde misforstaaes.)

7. Naar saadan Nød er forhaanden, bør den søges afhjulpen ved bestemt og sømmelig Ordning, saa godt Omstændighederne tillade. (Enstemmig antaget.)

Vi komme nu til det tredje Stridspunkt om Søndagen eller om det 3de Bud. Spørgsmaalet, hvorom her strides, er simpelt dette: Er Søndagen forordnet og indstiftet af Gud selv, eller er i det Hele taget nogen Dag indstiftet af Gud, ved guddommeligt Bud, saa vi paa Grund heraf ere bundne til dens Helligholdelse paa samme Maade, som Jøderne vare forpligtede til sin Sabbath? Eller har ikke Menigheden uden guddommelig Befaling efter frit Valg selv anordnet Søndagen? Det Sidste paa-
staar vor Synode. Ellingianerne, ligesom vel og Augustanasynoden, som vi senere skulle se, paaftaa det Første. Vor Augsb. Konf. fremhæver noksom, fornemmelig i 28 Art., Bigtigheden af, at den rene Lære i dette Stykke bevares inden Christenheden; det gjælder jo her om intet Ringere, end at bevare ufrænket vor Christelige Frihed, som Herren har kjøbt os med sit Blod, og ikke paany lade os lægge under noget Trældomsaaag af Menneskesætninger.

Ogsaa her vil jeg tillade mig at oplæse de Satser, som ved Synodemødet i 1863 bleve forhandlede og næsten enstemmig antagne.

Sats 1. Naar det i 3de Bud heder: „kom ihu, at du helliger

Hviledagen", da har ikke dette Ord „Hviledagen" for os Christne nogen saadan Hentydning til en bestemt Dag, som den, der laa deri for Jøderne. Sml. Kol. 2, 16. Rom. 14, 5. 6. Gal. 4, 9. 10.

Sats 2. For os Christne menes derimod ved „Hviledagen" i 3dje Bud hver Dag, vort hele Liv, som skal være os en aandelig Hviledag i Christo.

Sats 3. Denne aandelige Hviledag, som altsaa er de Christnes hele Liv, skulle vi ifølge det 3dje Bud hellige, og dette sker ved flittig og rigtig Brug af Guds Ord. Dette er det moralske 3dje Bud, som gjælder til alle Tider.

Sats 4. Forat nu vort hele Liv kan saaledes helliges som en aandelig Hviledag ved flittig og rigtig Brug af Guds Ord, maa vi tage visse Tider til at forhandle Guds Ord, saavel a) Hver for sig i det daglige Husliv (Husandagt) som og b) i offentlig Forsamling (offentlig Guds-tjeneste); men naar og hvor ofte dette skal ske, er overladt til de Christne i Frihed at bestemme, eftersom tjenligt er.

Sats 5. Til flige Forsamlingstider til offentlig Forhandling af Guds Ord have nu de Christne fra de ældste Tider af i Frihed valgt og bestemt Søndagen i hver Uge samt enkelte andre aarlige Helligdage.

Sats 6. a) Foruden at de Christne saaledes have udtaget Søndagen og andre Mindedage til offentlig Gudstjeneste, have de i Frihed ogsaa truffet den Ordning, at man tillige skal paa saadanne Dage hvile fra udbortes Arbejde og anvende den hele Dag særligen til vor Helliggjørelses Befordring. b) Den christelige Øvrighed har i de fleste Lande stadfæstet denne de Christnes Ordning om Afhold fra Arbejde paa Søn- og Helligdage og gjort den til en verdslig Lov.

Sats 7. A. Hvad der nu skal forpligte os Christne til at holde Søndagen, er derfor: a) den christne Kirkes Orden og Betsagt, som vi skulle følge for Freds og Kjærligheds Skyld ifølge Phil. 4, 8. 9. Rom. 14, 13. 1 Kor. 14, 33; b) vor Øvrigheds Bud derom, som vi skulle lyde for Guds Skyld ifølge 4de Bud og 1 Petr. 2, 13.

B. Vi synde altsaa ved usnødent Arbejde om Søndagen a) mod 4de Bud, naar vi overtræde Øvrighedens Bud, b) mod 3dje Bud, saafremt vi ved Arbejdet forsømme og foragte Guds Ord, c) mod Kjærligheden, naar vi uden gyldig Grund bryde den christne Kirkes Orden og Betsagt og virke Forargelse.

Sats 8. Den rette Lydighed under flig Ordning bestaar i, at vi anvende saadanne Hviledage til vor Helliggjørelses Befordring, saa at baade disse Dage og derved igjen alle Dage, vort hele Liv kan helliges som en aandelig Hviledag. Dette sker derved, a) at vi flittig og med Andagt bivaane den offentlige Gudstjeneste (Ebr. 10, 25. Præd. 4, 17);

b) at vi villigen afholde os fra uforfødt legemligt Arbejde saavel som fra Alt, hvad den menneskelige Ordning paa slige Dage forbyder; c) at vi bruge den ydre Hvile til Omgang med Ordet og Bønnen og gudelige Betragtninger samt til Kjærlighedsbevisninger mod Næsten; d) at vi ved Guds Bistand vogte os for al Ugudelighed og Forargelse, som altid er Synd, men vilde være dobbelt Synd paa slige Dage, der netop ere viiede til vor Helliggjørelses Befordring.

Satz 9. Derimod hindres vi i at hellige vort Livs aandelige Hviledag og vanhellige den og de udbortes Hviledage, naar vi paa disse a) uden sand Fornødenhed blive hjemme fra Kirken eller den øvrige Del af Dagen forsømme Guds Ords Betragtning eller under dets Hørelse eller Læsning sladre, sove eller opfylde vort Sind med fremmede Tanker, b) uden Fornødenhed arbejde eller gjøre Andet, som den menneskelige Ordning forbyder (f. Ex. Kjøb og Salg, offentlige Forretninger etc.), c) bruge den ydre Hvile blot til Lediggang eller syndige Lysters Tilfredsstillelse, d) forarge Næsten enten ved at forsømme skyldig Kjærlighedsbevisning mod ham eller ved at gjøre Ting, som i sig selv kunde være tilsladte, men som kunde volde Anstød for en strøbelig Samvittighed.

Satz 10. Det er falsk Være, hvorved man synder baade mod Gud og Næsten, at paasta, som hele den reformerte Kirkes Sætter gjøre, at Søndagen eller nogen Dag er nødvendig for de Christne eller befale os som et guddommeligt forpligtende Moralsbud enten i 3dje Bud eller noget andetsteds i den hellige Skrift.

Satz 11. Saalangt fra at den rette Overholdelse af 3dje Bud og Søndagen vil fremmes ved hin falske Være, vil tværtom saadan Være kun lede til Overtro og Ulydighed mod det, som virkelig befales i 3dje Bud, og derved til en falsk og urigtig Overholdelse af Søndagen i en vildebet Samvittighed.

Satz 12. Derimod vil omvendt den sande lutherste o: bibelske Være om Søndagen som en god menneskelig Orden og derfor som en Gave fra Gud gennem Mennesker først lede til dennes rette Helligeholdelse i en glad og fri Samvittighed og derved hjælpe til en sand Lydighed mod 3dje Bud.

Satz 13. Det er altid efter Guds Vilje og til Hans Ære og Samvittighedens Trøst at fremdrage Hans Sandhed og gjendrive falsk Være, og dobbelt Pligt at gjøre dette i en Sag som denne, hvor vi af Erfaring se, at Mange ere tilbende i en Uklarhed og Bilsfarelse, som besværer og vildebet Samvittigheden og fører den bort fra det salige Evangelium til en falsk Lovtrældom, medens den rene Være kan trøste og rette

de Dyrigtiges Samvittighed og bidrage med til at lede dem til den sande evangeliske Frihed.

I Forbindelse med Ellingianernes falske Bære om Søndagen eller 3dje Bud er det ikke af Vejen at betragte deres Forhold til de sidste 7 Artikler i den Augsb. Konf. I en af Ellingianerne besørget Udgave af Pontoppidans „Dobbelte Forklaring“ findes kun de 21 første Artikler af den Augsb. Konf. tilføjede. Naar vi under Striden om Søndagslæren paa-beraabte os den 28de Art., var det ofte, der blev svaret, at de 7 sidste Artikler vare ikke agte. I det Møde, som i Maj f. A. fandt Sted mellem Ellingianerne og Augustanasynoden, kom ogsaa dette Punkt paa Tale, hvorvidt Ellingianerne anerkjendte de 7 sidste Artikler af Konfessionen. En af deres yngre Præster udtalte da, at han altid havde forstaaet det saa, at det var hele Konfessionen, altsaa alle 28 Artikler, som var ment skulde antages af deres Samfund. Hertil erklærede imidlertid Elling og nogle af de gamle Medlemmer bent frem, at de aldrig havde seet mere end 21 Artikler og aldrig vidst, der var flere. Jeg mener, denne Erklæring maa være betegnende for det Standpunkt i doktrinel saavel som i intellektuel Henseende, som Ellings Samfund indtager; men ligesaa betegnende, tror jeg, det maa være for Augustanasynodens Standpunkt, naar man erfarer, at disse Erklæringer fra Ellingianernes Side med Hensyn til den Augsb. Konf. blev fra Augustanasynodens Medlemmers Side antagne som fuldkommen tilfredsstillende og ikke gabe Anledning til nogen videre Forhandling.

En Grund, som Ellingianerne ved sin Indtrængen i vore Menigheder og ved sit Proselytmageri gjerne have anført som tvingende for vore Menighedslemmer til at udtræde af vore Menigheder, er det ugudelige Liv og den slappe Kirketugt, som de paaftaa hersker inden vore Menigheder. Hvorvidt dette var en gyldig Grund, selv om det stod saa flet til i vort Samfund, som Ellingianerne paaftaa, ville oplyste Lutheranere vide at afgjøre. Hvorledes der i Virkeligheden arbejdes med Kirketugtens Døelse inden vort Samfund, har jeg i min tidligere Skildring af vore Forholde oplyst. Jeg skal med Hensyn til dette Punkt kun tilføje Følgende. Allerede ovenfor har jeg gjort opmærksom paa, hvorledes Ellingianerne i Prædikener straffe „den store Hob“, som er udenfor, men ikke „den lille“ — deres Egne. Elling opfordrer gjerne i Skriftetalen Enhver, Kjendt og Ukjendt, til at komme til Herrens Bord, og jeg ved, at saadanne Personer ere af ham bleve antagne, som umiddelbar for formedelst aabenbar Ugudelighed af os vare negtede Afgang til vor Menighed og til Sakramentet. Noget Skrifte eller nogen Samtale for Nævderden finder hos Ellingianerne ikke Sted, som hos os.

Ellingianerne have altid vist en vis Frygt, ja Foragt for videnskabelig

Uddannelse og Rundskab; de tale gjerne om de høje Skoler, som om disse nødvendig maatte være Plantesteder for Gøvmød og falsk Lærdom. Mærkeligt er det og, hvilken Iversyge Elling Gjelsen og de gamle, ægte Ellingianere steds have vist mod dem af deres Præster, som ere komne i Besiddelse af grundigere Rundskaber, f. Ex. Rasmussen; det har været en medvirkende Grund til Splittelsen inden deres Samfund. De fleste af Ellings Præster, som han naturligvis selv har prøvet og ordineret, ere i Regelen ligesaa ubidende og vildfarende, som han selv.

For et Par Aar siden blev der dog inden Ellingianernes Midte oprettet en Højskole, som det hedte, „forat dog Skolelærerne kunde lære at læse og skrive“. Læreren for denne Skole, der naturligvis kalder sig Professor, er en Hr. Aaserød, som en Tid var vor Elev ved Seminariet i St. Louis, men maatte slutte der, fordi han viste Mangel paa Evner og Tænketræft.

I den senere Tid har Striden med Ellingianerne, i al Fald inden vore ældre Menigheder, aftaget; eftersom de ere blevne kjendte af vore Menigheder, har deres Proselytmageri aftaget, da det har vist sig, at det Intet nytter at fortsætte dermed; skjønt de saa Ellingianere i Regelen bo inden vore Menigheders Grænser, ligesom de ere udtraadte af dem, gaar dog Hver sin Vej og søger for at undgaa unyttig Strid at have saa Lidet som muligt med hverandre at bestille.

Ved Pastor Rasmussens og hans Menigheders Udtrædelse af Ellingianernes Samfund modtog dette et Stød, som ikke saa let vil forvinderes; thi ikke alene mistede de derved sin dygtigste Lærer og mange af de frommere og dygtigere Menighedslemmer, men siden den Tid har der aabenbart hersket en vis Mistillid og Misnøje inden Samfundet, især i Forhold til Elling. Hvorvidt det kan gavne Partiet, om der bliver Noget af Foreningen med Augustanasynoden, er høist tvivlsomt; thi, om end begge Partier staa forenede i Kampen mod os, saa er det dog en høist forskjellig Aand, som gjør sig gjældende inden disse to Samfund. Hos flere, især af de ældre Ellingianere, er der dog endnu et vist Alvor for Sjælens Vel, en Varme og Nidkjærhed, om den end er blandet med megen Uklarhed i Læren, meget methodistisk Sværmeri og Føleri paa den ene Side og meget falsk-pietistisk Lovdriveri og Gjerningshellighed paa den anden Side. Inden Augustanasynoden er derimod raadende et Spekulationsvæsen, et Anstaltmageri, et Erpiendancesystem ved Siden af en hierarkisk Kirkepolitik og falsk Humanisme, hvilket alt slet ikke vil falde i de alvorligere gammeldags Ellingianeres Smag, om end den yngre, mere yanteificerede Slægt blandt dem maasse kan tiltales deraf.

Til Slutning skal jeg kun nævne, men ikke videre opholde mig ved

den letfindige Vetroenhed, som inden dette Samfund vises fra en stor Dels Side ligeoverfor Elling Gjelsen, Samfundets Stifter og Hoved. Som bekendt, var ogsaa hans umoralste Liv en af de Grunde, som bevagede Pastor Rasmusen med Benner til at stille sig fra Ellingianerne, efterat han forgjæves havde ført Klage derover og søgt at lede Elling til Bod. Man kan med Sandhed sige, at en god Del af Ellingianerne ere arme Forførte, et blindt, viljeløst Bytte i nogle flue Forføreres Haand.

VI.

Augustanasynoden.

Vi vende os nu til Augustanasynoden, som vi i vor tidligere Fremstilling oftere have havt Anledning til at nævne, og med hvilken vort Kirkesamfund for Nærværende fører sin haardeste Kamp. Forat man ret skal kunne forstaa denne Kamp og retfærdig bedømme den saavel som begge Synoders Forhold til Guds Ord og den lutherste Kirkes Betsjendelsesstrifter, vil det være nødvendigt først at give en Oversigt over det nævnte Samfunds historiske Udvikling.

Som omtalt under vort foregaaende Stykke om Ellingianerne, stille Præsterne Paul Andersen, Ole Andrewsen og formentlig ogsaa Ole Hatlestad sig fra Elling Gjelsens Samfund og indtraadte i den amerikanske „Franciansynode“. Disse Præster havde, forsaavidt de havde modtaget nogen theologisk Uddannelse, erholdt den i et reformert College. Franciansynoden havde ikke engang udvortes antaget den augsburgste Konfession som sit Betsjendelsesstrift, hvad der og var Grunden til den Strid, som rejste sig i Generalsynoden, da den begjærede Optagelse i denne; den gjorde end ikke Forbring paa at ansees som lutherst. Det Samme lagde og disse norste Præster for Dagen i hele sin Være og Praxis; den var heltigjennem reformert og havde end ikke Slin af at være lutherst. De udgave dengang den saakaldte „Nacinst Kirketidende“, hvori der stadig fandtes Angreb paa den lutherste Kirke og dens mest ejendommelige Hovedlærdomme, som f. Ex. den, at Daaben er Gjenfødselsens Bad. Jeg skal her kun anføre den Betsjendelsesformel, som den nævnte Synode havde opstillet for Medlemmers Optagelse i Menighederne; Konfirmanderne skulde — heber det — „kalde Himmel og Jord til Vidne paa, at de erkjendte den Herre Jehova, Fader, Son og Hellig-Aand, at være deres Gud og ypperste Gjenstand for deres Følelse og Del evindelig“.

Til disse norste Præster sluttede sig derefter som den første svenske Præst Pastor Esbjørn. Enten kort før eller efter denne Forening var deres Forbindelse med Franciansynoden bleven ophævet, og en ny For-

bindelse med „Nordre-Illinois-Synoden“ dannet. Ved denne Forandring var, omend ikke væsentlig Meget, dog Noget vundet i Retning af Tilnærmelse til den lutherste Kirke; Nordre-Illinois-Synoden hørte nemlig til den unerede „Generalsynode“. Men naar denne Synode ved sin betingede Anlagelse af de lutherste Belyndelsesstrifter saadelsom ved sin Praxis gav Forkastelsen af den lutherste Kirkes Hovedlærdomme forfatningsmæssig Ret og Hjemsavn inden sine Enemærker, var det da ikke Synd af Nordre-Illinois-Synoden med dens skandinaviske Præster at slutte Kirkesamfund med disse den lutherste Troes aabenbare Fiender? Og vare de retfærdiggjorte derved, at de uddirkede, at de selv med sine mere lutherste Ansuelser og Belyndelse bleve tolererede? Burde Paul Andersen tilraabe en saadan vildfarende Synode, som han gjorde ved Generalforsamlingen i 1857: „Hvor skulle vi gaa hen, uden til eder, for at faa Præster?“ Kunde den samme Præst med god Samvittighed „besværges dem over Fædrenes Grave ikke at slaa Haanden af de arme norste Lutheranere?“ Var det at give Sandheden Vidnesbyrd?

Lidt efter lidt kom der flere baade norste og svenske Præster, som ligeledes sluttede sig til sine Landsmænd i Nordre-Illinois-Synoden. Dels denne Omstændighed, dels ogsaa de alvorlige Angreb, som de formodentlig sine Vildfarelses maatte bøde af os, gjorde, at der lidt efter lidt viste sig en Tilbagegang i mere orthodox lutherst Retning iblandt dem; den lutherste Daabs- og Nadverdsformel blev i enkelte Menigheder optagen, Konfirmationen blev ligeledes gjenindført. Den svenske Pastor Esbjørn var imidlertid bleven ansat som Professor ved Synodens Seminar i Springfield, hvor da de norste og svenske Elever skulde erholde et Slags Uddannelse til Embedet. At denne dog ikke kunde tilfredsstille de Fordringer, der bør gøres til en lutherst Præsts Dygtighed, har Erfaringen godtgjort. Hvor skulde det ogsaa være muligt? Dertil manglede baade Prof. Esbjørn og hans Medlærere, Professorerne Harley og Reynolds, de fornødne theologiske Kundskaber og Dygtighed ligesaavel som Rettroenhed.

Før 1859 vare vi kun komne i liden personlig Berørelse med de svenske Præster. Vore Angreb paa de norste Brødre rammede naturligvis ogsaa deres svenske Troes- og Samfundsbrødre, og vore Vidnesbyrd mod hines Sandheden fornægtende Forbindelse med Generalsynoden vare naturligvis ogsaa et Vidnesbyrd mod disse, som gjorde sig skyldige i den samme Synd. Vi havde dog dengang en langt bedre Tro til de svenske Pastors lutherste Sindelag trods al deres Uklarhed og Forvildelse; kunde det ved Guds Naade lykkes os at hjælpe dem ud heraf, saa nærede vi sikkert Haab om, at en Tilnærmelse mellem dem og os skulde finde Sted.

Dele vort gunstige Sindelag mod dem lagde vi og gjentagende for Dagen; det bevirkede endelig ogsaa den første skandinavisk-lutheriske Konferents i Chicago i Juli 1859.

Af Nordre-Illinois-Synoden vare her syv svenske og fem norske Præster, fra vor Side ti norske Præster tilstede. Forhandlingerne drejede sig fornemmelig om følgende tre Punkter: 1) Om vor Synode hylde grundtvigianste Anskuelse; de fra vor Side meddelte Oplysninger godtgjorde, at saadan Bestyrelse mod os var ubesøjet, og Modstanderne erklærede sig tilfredsstillende. 2) Om det Syndige i deres Forbindelse med Generalsynoden; denne fremhævedes nemlig af os som Noget, der vilde gjøre en Forening med os umulig. De udtalte imidlertid som sin Overbevisning, at denne deres kirkelige Forbindelse ikke alene uden Synod kunde fortsættes, men at det var en Pligt for dem at vedblive i den, og at den sikkert vilde være til Bessigelse for deres Samfund. Kun den nu til Sverige tilbagevendte Pastor Andréen fandt Forbindelsen ikke alene „ikke ønskelig, men sørgelig“, om han end ikke følte sig bunden i sin Samvittighed til af den Grund at ophæve Forbindelsen. 3) Om den 14de Art. i den augsburgske Konfession. Her kunde vi ikke blive enige. Jeg har i det foregaaende Stykke om Ellingianerne fremsat vor Synodes Lære. Med denne erklærede Augustanerne sig dengang i Strid; de have ogsaa senere angrebet den, ligesom Synoden selv ved sit Møde ifjor nævner den som et af de Lærepunkter, hvori de fremdeles ere uenige med os. Deres Afvigelse fra Kirkelæren turde her nærmest stikke i vildfarende Anskuelse om Kirke, Embede og Kalbelse. Ved Konferentsen i Chicago erklærede saaledes Professor Esbjørn, at, naar Præsten i en Opbyggelsesforsamling een Aften opfordrede een Mand og en anden Aften en anden til at prædike, saa vare disse ret kalbede. Samme Prof. Esbjørn gav og senere over dette Punkt et Referat, der blev antaget af deres Konferents, uagtet det i væsentlige Punkter afveg fra Kirkelæren. At deres Kirkekonstitution indeholder Paragrafer, der vidne om Vildfarelse i disse Stykker, vilde vi senere komme til at se. Ogsaa deres Praxis, at lade Menighedslemmer uden noget Kalb prædike og bede fore i offentlige Forsamling paa Steder, hvor der ikke kunde være Tale om nogen Nød, viser, at de ere i Strid med den 14de Art. i Konfessionen. Augustanasynodens Blad, „Hemlandet“, kalder vor Lære „en nymodens Lære om Kirke og Embede“ og udtaler sig paa en høist spottende Maade netop om det Punkt i vor Lære, hvor vi paastaar, „at, naar Christne vælge sig en Lærer, give de ham Fuldmagt til at forvalte Prædikeembedet i deres Sted og paa deres Begne“, og „at Lærerne i Menighedens Sted skulle føre og forvalte det Embede, som de alle

bestbde". Det er klart, at denne vor Lære ikke stemmer med de højkirkelige Anskuelser, som gjøres gjældende i deres Kirkekonstitution. Rigtignok erklærede Pastor Carlson mig i New York, at hans Synode var enig med vor i dette Punkt; men dengang laa det i hans Interesse at faa Vedkommende til at tro, at der ingen Differentis var mellem vore Synoder. I hvert Fald har Augustanasynoden ved Mødet ifjor selv modsagt denne hans Paaastand, men derimod aldrig tilbageskaldt sine tidligere Viltsfarelser i dette Stykke.

Men vi maa tilbage til Samfundets historiske Udvikling.

Tidlig Vaaren 1860 nedlagde Prof. Esbjørn sit Embede som Lærer ved Nordre-Ilinois-Synodens Seminar i Springfield, og i April samme Aar blev ved en Præstekonferents i Chicago besluttet, at de norske og svenske Menigheder skulde udtræde af Forbindelsen med Nordre-Ilinois-Synoden og dermed ogsaa med Generalsynoden. Fra vor Side blev dette Skridt hilset med Glæde og med Haab om, at det skulde gjøre en Tilnærmelse til os lettere; for ikke at støde dem afholdt vi os et helt Aar fra at udtale nogen nærmere Kritik over deres Fremgangsmaade ved denne Lejlighed. Først efterat vi gennem en Komite, gennem vort Kirkeraad og endelig gennem vor Præstekonferents forgjæves havde søgt at faa i Stand et Møde med dem, og vor velmente Opfordring var bleven afvist med Haanord, søgte vi at vise dem det Syndige i den Maade, paa hvilken de ved Udtrædelsen vare gaade frem. Baade Prof. Esbjørn og de øvrige Præster burde, før de stilte sig fra sin Synode, have afslagt Vidnesbyrd mod de Viltsfarelser og den Ugudelighed, som de senere selv erklærede aabenbart breves indensfor den; men det forsøgte de. Dernæst burde de have erkjendt den Synod, de havde begaaet ved at indtræde i denne unerede Synode. Heller ikke dette gjorde de med et eneste Ord; tværtimod søgte de ved Udtrædelsen at give det Skin af, at de vare Martyrer for Sandheden, og at de udtraadte, fordi man i Synoden vilde berøve dem det Dyrebareste, det rene Guds Ord. Da vi nogle Maanedre i Forvejen ved Fælles-Konferentsen i Chicago paaastode, at de gjorde Synod ved at blive i saadan Forbindelse med en ulutherisk Synode, negtede de begge Dele og bestyldte os for Ukhærlighed o. s. v.; ja endnu en Maaned før deres Udtrædelse af Synoden maatte vi i deres Tidende høre ilde af dem for vor Advarsel. Ved Udtrædelsen derimod erklærer Prof. Esbjørn, at han i hele to Aar ikke havde kunnet kommunikere i den Menighed, hvortil hans norske og svenske Elever hørte, og for hvilken to af hans theologiske Medprofessorer, Harley og Reynolds, vare Præster; ved den Lejlighed erklære alle Præsterne, at der var „en bestemt Forskjellighed i

Væren inden Synoden", og at de derfor maatte ophæve Synodeforbindelsen; ja, nu angribe de sine fordums amerikanske Brødre med en saadan Bitterhed og Hadstthed, som de ikke kunne bestynde os for, selv i vore skarpeste Artikler, hvori vi rensede deres ugudelige Væsen. Heller ikke senere have de vist nogetsomhelst Tegn til, at de have erkjendt denne sin store Synod ligeoverfor Sandheden og ligeoverfor de Sjæle, som vare betroede deres Omfarg; og vi, som stadig havde maattet bje haarde Ord af dem, fordi vi vidnede mod Generalsynoden, vi maatte fremdeles høre ilde, til Tak for vort Vidnesbyrd.

I Juni 1860 organiserede de saaledes udtraadte Præster og Menigheder sig til en ny Synode under Navn af Augustanasynoden.

Denne Synodes kirkelige Statistik for 1861 udviser, at den da indbefattede 60 Menigheder med 5600 Kommunikanter og 32 Præster; af disse vare 11 norske med 17 Menigheder og 1400 Kommunikanter. Synodens Statistik for 1865 viser, at Menighedernes Tal nu var steget til 72 med 8400 Kommunikanter og 39 Præster; heraf var der 20 norske Menigheder med 1700 Kommunikanter og 15 Præster. Af Ovenstaaende ville vi straks lægge Mærke til følgende Fakta: 1) Det norske Element i Synoden er kun $\frac{1}{5}$ Del, medens det i Forhold til vor Synode bliver en forsvindende Størrelse, kun $\frac{1}{20}$ Del; men, erindre vi, at nu deres største norske Menighed, nemlig Chicago Menighed med 722 Kommunikanter, har forladt Synoden, saa saa vi tilbage i den 1000 norske Kommunikanter med 19 Præster. 2) Forholdet mellem Præster og Kommunikanter i Augustanasynoden stiller sig i det Hele taget gunstigt, i Gjennemsnit 1 Præst for 200 Kommunikanter; men for de norske Menighedslemmers Bedkommende bliver Præsternes Tal særdeles stort, idet der bliver gjennemsnitlig 1 Præst for 50—60 Kommunikanter. Dette er vel ogsaa Grunden til, at jævnlig een eller flere af Synodens norske Præster have været uden Embede og søgt sit Underhold ved anden Bestjæftigelse. 3) De norske Menigheder ere i Regelen meget smaa; flere under 50 Kommunikanter. 4) Nogen Præstenød kan der sølgelig for de Norges Bedkommende i Augustanasynoden hverken have været eller nu være Tale om, da de norske Præsters Tal er mere end tilstrækkeligt for Behovet.

Hvad nu Synodens Territorium angaar, da er dette for de svenske Menigheds Bedkommende tilbels et andet, end vor Synodes, idet flere svenske Menigheder ere beliggende i Indiana, Michigan og Illinois, hvor vi ingen Menigheder have; derimod ligge de fleste af Synodens norske Menigheder inden vore Menigheds Grændser, ligesom flere af dem ere opstaaede ved Augustanapræsters Indtrangen i vore Menigheder og ved vore Menighedslemmers Brasald fra disse af sekteriske eller schismatiske Grunde,

De norske Præster i Synoden staa med Hensyn paa Kundskaber og Dygtighed paa et overmaade lavt Trin. Der var issor ingen af dem, som havde modtaget en sand videnskabelig theologisk Uddannelse. Men det Bæste er, at der er flere af dem, som, endog bortseet fra deres Bidsfarelser, af Mangel paa de allernødvendigste Kundskaber maa siges at være ganske udygtige til Embedet. Andet kan man jo heller ikke vente i en Synode, der som Augustanasynoden har antaget baade den Ene og den Anden som Præst uden nogen virkelig Forberedelse til Embedet. Og hvordan Provessen er bestaaen, kan man skjønne ved at gennemlæse Ministeriets eller Præstestabets Forhandlinger i 1860, da 8 Præster bleve prøvede paa en Eftermiddag, væsentlig paa den Maade, at man — som det heber — „tog deres særstille Gaver og Læreegenskaber i alvorlig Overvejelse“ og lod „Hver især omtale sin Omvendelse, aandelige Erfaring og Kald af Herren“; det heber og, at „Ministerium har forvissnet sig om Kandidaternes Omvendelse“. Hvad de svenske Præster angaar, saa kjender jeg mindre til dem, men tror gjerne, at der findes enkelte ret dygtige iblandt dem, skjønt egentlig ikke nogen af dem ved de almindelige Konferentser eller ved nogen Forfattervirksomhed har vist, at de ere i Besiddelse af virkelig grundige theologiske Kundskaber. Det er høist rimeligt, at de svenske Præster, som have modtaget sin Uddannelse ved det hyderlig slette og vildfarende Seminar i Springfield, staa omtrent paa samme Standpunkt, som de norske, der ere udgaaene fra dette Seminar.

Nu har Synoden faaet sit eget Seminar i Paxton, hvormed et Slags Latinskole er forenet. At man imidlertid ikke for Nærværende kan vente sig særdeles Meget af disse Læreanstalter, er klart, naar man betænker, at der ved begge Instituter kun er to Lærere, den svenske Pastor Hasselqvist og en Amerikaner ved Navn Kopp. Den Sidste har jeg aldrig seet omtalt, før han blev Professor i Paxton; den Første er visseelig, som Pastor Muus nylig har stildret ham, „en velvillig, godslig Mand, en god Unionsmand“, men til Professor i Theologi mangler han i høj Grad de fornødne Kundskaber og konfessionel Klarhed. I den senere Tid stal og en Student Olsen herfra have fungeret som Lærer ved Skolen; men han har vel neppe været i Besiddelse af den fornødne Dygtighed til at have Anstalten som theologisk Læreanstalt.

De fornødne Midler til at bestride Udgifterne ved denne Læreanstalt har man ikke, som hos os, udelukkende søgt tilvejebragt ved frivillige Gaver fra Menighedene; tværtimod er det kun den mindste Del, som er kommen ind paa den Maade. Det største Bidrag har Synoden faaet fra Sverige. Den svenske Konge har nemlig tilladt, at Kollekter til dens Understøttelse blive optagne i alle Landets Kirker. Ligeledes har Synoden

af den svenske Gustav-Adolfs-Forening modtaget Understøttelse til Staten ligesaaovelsom til de enkelte Menigheder. Endelig har Synoden ikke havt saa ubetydelig aarlig Indtægt ved at sætte sig i Forbindelse med et Jernbane- eller Landkompagni i Illinois og sælge Land for dette. Augustanasynodens Protokol for 1865 udbiiser saaledes, at der er indkommet: Gaver fra Sverige til Bibliotheket 563 Dollars, Kollekter i Sverige til Grundfondet 2229, Renter og Gaver fra Gustav-Adolfs-Stiftelsen 599, Kommission for solgt Land 1851, hvilket tilsammen udgjør 5242 Dollars. Dette Aar sees intet Bidrag at være indkommet fra Synodens egne Menigheder. Det foregaaende Aar beløb Menighedernes Bidrag med Renter sig til 438 Dollars, medens Kollekten fra Sverige var 1973 Dollars og Kommission for solgt Land 2772 Dollars; dog var omtr. 5000 Dollars subskriberet til et vordende norsk Professorat. Flere have med Forundring spurgt om, hvorledes et saa lidet Samfund, som Augustanasynoden, kunde gjøre saa store Anstalter og udsolde saa megen Virksomhed, som dog krævede betydelige Omkostninger. Svaret har man her i ovenstaaende Talangivelser. Hvor man er saa ude om sig og saar Andre til at betale for sig, medens man lader sine egne Menigheder saa vidt være i Ro, der er det ikke vanskeligt at udbille storartet Virksomhed, udenat man behøver at frygte for Indsigelser og Ramp fra Menighedernes Side. Vi ere principielt mod saadan Fremgangsmaade; vi anse den stadelig for Menighederne og uretfærdig for de andre Bidragydere; thi, naar netop de tilsvarende Forhold i Amerika ere saa gode, at de opfordre til Udvandring, da er det urigtigt at lade det fattigere Fædreland betale Ens Udgifter, medens man styr Puder under Armene paa sine egne velstaaende Menigheder og svækker Interessen hos dem for de kirkelige Anliggender, men derimod nærer Kjærligheden til denne Verdens Gøder.

Synodens Præsident er den ovennævnte Professor Hasselqvist, mens egentlige Leder er Pastor Carlson i Chicago, en Mand med Gyner, hvilke han dog desværre ofte bruger mere som en Profurator, end som en Herrens Tjener.

Synoden har i „Det gamla och nya Hemlandet“ et religiøst-politisk Blad og i „Rättä Hemlandet“ et Opbyggelsesblad. En norsk Kirkelevende, „Den Norske Luthæaner“, har forhenværende Seminarist, nu Pastor Krogness ifjor begyndt at udgive. —

Førend vi betragte lidt nærmere Synodens Virksomhed og Tilstanden inden Menighederne, er det nødvendigt, at vi tage for os Synodens Konstitution og gjenemgaa den. Væsentlig følger den Nordre-Illinois-Synodens Konstitution, dog med Forandringer for Beksjendelsen.

I 1ste Kap. Art. 2 anerkjender Synoden den hellige Skrift som

højeste Regel for Tro og Liv og fastholder den lutherste Kirkes Betsjendelsesfrister, ja udtaler endog, at den vil have den augsburgste Konfession forstaaet overensstemmende med den lutherste Kirkes, af den norste Kirkeafdeling ikke anerkjendte, symbolste Bøger. At den lille Katechismus ikke nævnes ved Opregningen af den lutherste Kirkes Symboler, maa vel være en Forglemmelse.

Vi se altsaa, at Synodens Betsjendelse er rigtig paa Papiret; hvorvidt den og er gennemført i den øvrige Del af Konstitutionen og i dens offentlige Lære og Praxis, vilse vi af det Følgende kunne bedømme.

I 1ste Kap. Art. 4 heder det, at Antallet af Lægmands Stemmer aldrig maa overstige Antallet af Præsterne, og at en Delekat fra en vakant Menighed eller Pastorat skal have Ret til Sæde og Tale, men ej til at afgive Stemme, uden Synoden anderledes bestemmer.

Af denne Art. viser det sig, at Augustanasynoden ganske har misfjendt en lutherst Synodes Begreb. Dette hænger højt sandsynlig sammen med et falsst Begreb om Kirke og Embede. Augustanasynoden betragter ifølge denne Art. Præsterne som det Væsentlige, der maa til for at danne en Synode, medens Delegaterne ere at betragte som en Accidens, som et Altpaaalæng; er Præsten ikke tilstede, da har Delekat en ingen Ret til at deltage i nogen Beslutning. Præsterne blive altsaa de, som egentlig konstituere Synoden. Men et saadant falsst Synodebegreb kan kun have sit Udspring fra og finde sin Begrundelse i det falsste katholiserende Kirkebegreb, ifølge hvilket Præsterne som en særegen af Gud indsat Stand ikke alene nødvendig maa være med, men være med som det væsentligste Led til at danne Kirken. En sand Lutheraner erkjender straks dette Kirkebegreb for falsst; han siger med Fædrene i den augsb. Konfession, at Kirken er „hellige Mennefters Samfund“, uden Hensyn til, om disse ere i Præsteembedet eller ikke; han siger, at Embedet: „at prædike Ordet og forvalte Sakramenterne“, er anbetret Kirken, og at Embedets Forvaltere, Præsterne, ere Gaver, stjenkede Menigheden af dens Herre Kristus. Ifølge dette ægte lutherste Kirkebegreb maa altsaa en Synode, der har at skaffe med Menighedernes Anliggender, være en Forbindelse af disse, der ordne sine Anliggender ved Befuldmægtigede paa de almindelige Synodemøder. Ved disse Møder have Præsterne Sæde og Stemme som Menighedernes kaldede og befuldmægtigede Tjenere og kun som saadanne, hvorfor heller ikke en Præst, som ikke forvalter Embedet i en til Synoden hørende Menighed, bør have nogen Stemme ved dennes Møder; paa den anden Side derimod maa Menighederne have Ret til at sende en eller flere Befuldmægtigede af sine Lægmedlemmer; ja, de bør saa meget mer lade sig det være magtpaaliggende at befuldmægtige et Lægmed-

lem, hvor de ikke kunne lade sig repræsentere ved sine Præster. — Disse Repræsentanter burde, fordi de repræsentere Menigheder, der konstituere Synoder, altid have ikke alene Sæde, men ogsaa Stemme, hvadenten Præsten møder eller ej, ja hvadenten Menigheden har Præst eller ej.

At Synodens Kirkebegreb maa være fastt, kommer end klarere frem i Art. 5 med dens hierarchiske Bestemmelse. Art. 5 lyder saaledes: „Det skal være denne Synodes Pligt at paase, at den Forfatning og Disciplin, der er anbefalet i 'Konstitution for evangelist-lutheriske Menigheder i Nordamerika' og antagen af Chicago- og Mississippikonferentserne den 18—27 Marts 1857, bliver overholdt af alle med Synoden forenede Menigheder og Præster, at modtage og behandle alle Appellationer fra Menighedsraad og specielle Konferentsers Beslutninger, naar samme bringes ordentlig frem, at undersøge og beslutte i alle Bestyldninger mod Præster (vildfarende Lære undtagen), at varetage alle saadanne Forretninger, der have Hensyn til de Menigheder, som ere forenede med den, naar samme bringes ordentlig for den, og overlægge og udøve passende Forholdsregler for sand levende Tro og virksom Gudsfrægts Forfremmelse“. Med denne Paragraf maa sammenholdes Kap. 7 Art. 2, der lyder saa: „Ved hver Synodal-Sammenkomst skal der altid være et Møde af Ministerium, bestaaende ubeløstende af ordinerede Præster, forenede med Synoden, i den Hensigt at examinere og ordinere Kandidater for det hellige Præbikats-Embedet samt ogsaa at forhøre og afsætte eller suspendere Præster og Katecheter for vildfarende Lære samt undersøge Præsters Attester fra andre Samsfund, der ansøge om at indtræde i Synoden, og holde Colloquium med dem, samt ogsaa for at iagttage andre Forretninger, som ene vedkomme Lærerstanden“.

Her tillægges Præsterne en større Magt i Kirkens Bestyrelse, end der efter Guds Ord og Kirkens Betjendelser tilkommer dem og det er klogt at overdrage dem. Man sammenligne her ogsaa 12 Kap. Art. 2, hvor det heder: „Ved alle Synodemøder skal en Tredjedel af de ordinerede Præster være fornøden til et Qvorum“. — Menigheden, de Troende, berøves dermed den vigtigste Ret, som er dem givet, nemlig at prøve og dømme Læren. — Fremdeles berøves Menigheden Retten til at suspendere eller afsætte Præsten, idet denne Ret er lagt dels i Synodens, dels ved fastt Lære i Præsternes Hænder. Man sammenligne her ogsaa 6te Kap. Art. 2: „Bestyldninger mod en Præst skulle ej modtages uden to eller tre Vidner (1 Tim. 5, 19). Skulde han uskyldigvis fare vild i Lære eller Levnet, da skal Kirkeraadet i al Ydmyghed og Kjærlighed advare og formane ham, men om dette ej skalde have den forønskede Virkning, henstille hans Sag til Synodens eller Ministeriums Kendelse og

Dom". — Endelig tillægges Synoden ligeoverfor de enkelte Menigheder en besluttende Myndighed, som disse ere pligtige at bøje sig under.

Naar her bestemmes, at ikke Synoden, men Ministerium, o: Præsterne alene, skal afgjøre alle Anklager mod Præsterne for falsk Lære, medens Synoden skal faa Lov til at afgjøre alle andre Anklager, som ikke angaa falsk Lære, og at alene Ministerium skal have Ret til at domme og afsætte Præster for Vildfarelser i Læren som til at sørge for, hvad der forøvrigt angaar Præstestabet alene, saa træder os her imøde den samme skarpe Søndring mellem Præstestabet og Synoden (dens Lægelement). Dog, det er endnu ikke det Stemmeste ved Bestemmelsen; nej, det Værste er, at den frakter Menigheden i dens ligesaameget helligste Rettighed som sværeste Forpligtelse, nemlig at prøve Anderne og domme Læren. At denne Synodens Bestemmelse er aldeles skriftstridig, er klart af mangfoldige Steder i den hellige Skrift, f. Ex. Matth. 7, 15, 16, hvor Herren byder at vogte sig for falske Profeter, hvilket man jo ej kan uden at prøve og domme; Ap. Gj. 17, 11, hvor Lukas roser de Veroensere, fordi de dagligen ransagede Skrifterne, om og alle Ting forholdt sig saaledes, som Apostlene lærte; endvidere 1 Kor. 10, 15, hvor Paulus siger til Korinthierne: „Jeg taler som til Forstandige; dommer I det, jeg siger“; endelig og 1 Joh. 4, 1: „Prøver Anderne!“ Aldeles afgjørende og uimodsigeligt med Hensyn til Lægmandens Ret til at prøve og domme Læren er tilsidst Ap. Gj. 15, 5, 12, 22. Visselig hører det med til det kirkelige Læreembede at prøve og domme Læren; men denne Ret maa og tilhøre Lægmanden ifølge de ovenfor anførte Skriftsteder. Jeg maa her ogsaa gøre opmærksom paa det Mistillidsvotum, Augustanasynoden giver Sandheden, og den Umyndighedstilstand, hvori Menighederne sættes ved denne Bestemmelse. Har man ubegrændset Tillid til Sandhedens Magt, saa frygter man ikke for at tage Lægfolk med, hvor der rejser sig Spørgsmaal om, hvad der er Sandhed; men stoler man paa sin egen Visdom og Klogt, da er det saa naturligt, at man bliver ængstelig, naar der synes at komme for Mange, især naar man er af den daarlige Mening, at man ved Stemmesflerhed kan afgjøre, hvad der er Sandhed. — Endnu Et maa jeg omtale, før jeg forlader dette Punkt, nemlig Bestemmelsen om, at Ministeriet skal kunne suspendere og afsætte Præsten. Dette er et Indgreb i Menighedens hellige Ret. Ingen menneskelig Magt har Ret til at træde mellem en Menighed og dens kaldede Præst og stille dem fra hverandre. I deres Forhold til hinanden staa de ikke under nogen anden Myndighed, end Herren og Hans Ord. Synoden (ikke Ministerium) kan udstøde en Præst af Synoden, kan alvorlig formane Menigheden til at stille sig ved ham og kan i fornødent Fald udstøde Menigheden af Syno-

den; men Menigheden, hvem Gud har givet Retten til at kalde sin Præst, har alene Retten til at afsætte ham fra Embedet — naturligvis efter Ordet.

Vi hørte, at der tillagdes Synoden en besluttende, ja tilbøds bestående Myndighed ligeoverfor de enkelte Menigheder; dette ligger implicite i Art. 5, men udtales end klarere i Art. 13 og 14, hvor Menighederne forpligtes til at overholde Synodens Konstitution og Beslutninger, hvad enten de ere rigtige og tjenlige eller ej; i modsat Fald skulle de straffes for Opsætsighed (altsaa ligesom under verdslig Dyrighed) med, at de negtes Repræsentation i Synoden. Der fordrøes altsaa ubetinget Lydighed, ikke under Guds Ord, men under Synodens Beslutninger, og Menigheden faar ikke engang Lov til ved en Repræsentant at forsvare sig for Synoden.

Ogsaa de for Synodens Menigheder gjældende Menighedskonstitutioner, der ere udarbejdede af Synodens Præstekonferentser og forelægges Menighederne til Antagelse, aabenbare denne samme hierarchiske Tendens, som vi have seet gaar igjennem Synodeforsætningen; ogsaa de vise et Overgreb fra Synodens Side ligeoverfor Menighederne.

Efter Menigheds-Konstitutionens 3 Art. § 4, der lyder netop ligesom den ovenfor anførte Art. 2 i 6te Kap. af Synode-Konstitutionen, skal saaledes Synoden afgjøre, om en Menighed kan beholde sin Præst eller ikke, medens Menigheden selv slet ingen Stemme skal have ved denne Afgjørelse, men allerunderdanigst finde sig i denne Synodens Afgjørelse. Dette var ogsaa Synodens Fremgangsmaade i Sagen mod Pastor Pedersen i Chicago.

En anden Særegenhed ved denne Synodes Forsætning maa vi gjøre opmærksom paa, da den over en gennemgribende Indskydelse paa det hele kirkelige Liv saavel i Synoden som i dens Menigheder. Jeg mener det saakaldte Majoritetsprincip, der bliver saa meget farligere for Menighedernes Selvstyrelse og kristelige Frihed, som Synoden har tillagt sig ikke blot en raadgivende, men ogsaa en besluttende og tilbøds bestående Myndighed. Og det er ikke blot ved mere ligegyldige Foranstaltninger, men ogsaa i Lære- og Troessager og ved Samvittigheds spørgsmål, at Majoriteten skal herse, og Minoriteten bøje sig under den. Dette fremgaar klart 1) af Synodekonstitutionens Kap. 7 Art. 3, der lyder saaledes: „En Løstredjels Majoritet af Ministerium skal udfordres for at ordinere en Kandidat, at modtage en Præst fra et andet Samfund eller at afsætte eller suspendere en Præst fra Læreembedet“; 2) af Menighedskonstitutionen 7 Art. § 5, hvor det heder: „Et Flertal er afgjørende ved alle Afstemninger, naar ej anderledes er bestemt“; 3) af Menighedskonstitutionen 3 Art. § 5, hvor det heder: „Læreren skal ikke imod sin

Bilje affædiges fra Menigheden, medmindre to Tredjedele af dens Medlemmer stemme derfor; dog skal ikke afgjørende Afstemning angaaende saadan Afstedigelse finde Sted førend 60 Dage, efterat Forslag derom er gjort ved et offentligt Menighedsmøde". — Ved denne sidste § ville vi ogsaa særdeles lægge Mærke til, at den tillader en Menighed med $\frac{2}{3}$ Pluralitet at afsætte Præsten, selv om den ikke kan anføre nogen efter Guds Ord gyldig Grund for Afsættelsen. Derved gives altsaa Menigheden formelig Ret til at handle mod Guds Ord, naar den blot kan faa $\frac{2}{3}$ Majoritet for sin Beslutning.

Vi maa ogsaa, før vi forlade Synodalkonstitutionen, gøre opmærksom paa Udtrykkene i dens 7de Kap. Art. 4, „at Ministerium gjennem personlig Samtale eller paa anden Maade forviiser sig om den Ansøgendes levende Tro og oprigtige Gudsfrugt". Denne Bestemmelse er af samme Natur, som hin tidligere omtalte hos Ellingianerne, hvorefter Ingen kan blive Medlem af deres Samfund, uden han er omvendt eller paa Omvendelsens Vej. Det er naturligvis denne §, ifølge hvilken Synodens Ministerium i 1860 udtaler, at det „har forviiset sig om de ovennævnte Kandidaters Omvendelse". I Hjertet kan dog Gud alene se; vi Menneſter kunne ikke komme længere i saa Maade, end til mere eller mindre sikre Forhaabninger.

Førend vi lægge Menighedskonstitutionen fra os, ville vi endelig ogsaa dvæle lidt ved dens Art. 5 § 5. Her er Kirketugtsens Øvelse overdragen Menighedens Kirkeraad, der synes at skulle øve baade dens 1ste, 2den og 3dje Grad, dog med Ret for Synderen til at appellere til Menigheden. Rigtignok heber det i Litr. 1, at „Frelserens Forstrift i Mt. 18, 18, 15—18 saavidt muligt skal iagttages", men Bestemmelsen om, at Kirkeraadet skal øve Tugten, er selv af den Natur, at det ej skjønnes, hvorledes det er muligt paa een Gang at følge den og Christi Forstrift. Litr. 3 indeholder en Bestemmelse om, at borgerlig Ed kan forlanges, og Kirketugtsagen med Pastor Pedersen viser, hvilke sorgelige Følger saadan urigtig Bestemmelse bringer med sig. Istedetfor at lade Sagen afgjøres ved Vidner, som Guds Ord byder, lader man Klageren og den Anklagede begge aflægge Ed imod hinanden, og saa er man da lige nær og maa lade Sagen falde af Mangel paa Vidner.

Skulle vi, efterat vi nu ere færdige saavel med Synodens som Menighedernes Konstitutioner, til Slutning sammenfatte vor Dom over dem i en eneste Sætning, saa maa vi sige, at de ere byggede paa uevangeliske Principer, idet 1) Stemmeslæbhed iſtedetfor Guds Ord er sat som det Afgjørende, saa endog en retsſtæffen Præst kan lovligen afsættes ved Majoritet, 2) Menighedens Ret ligeoverfor Synoden er krænk-
et, lige-

saavel som Vægsfolkets Ret ligeoverfor Præstestanden, og 3) Kirketugtssordningen er ikke efter Guds Ord. —

Efterat vi saaledes have betragtet Synodens Forsatning, ville vi gaa over til dens Praxis og dermed tillige kaste et Blik paa Tilstanden i Menighederne.

Først lægge vi da ved selve Synodemøderne Mærke til, at ifølge Synodeforhandlingerne Værespørgsmaal der aldrig komme til Behandling. Det Samme er i al Fald for en stor Del Tilfældet i Menighederne. Den Begt, som vi lægge paa baade Synode- og Menigheds-møder, og den Betsignelse, vi have af dem til Befordring i Guds Erkjendelse og Troesenighed, maa Augustanasynoden og dens Menigheder savne. Biskop heder det i en Skrivelse til Gustav-Adolfs-Foreningen: „Mellem Præst og Menighed er Enighed paa Grund af Enhed i Læren og Anden“. Imidlertid have vore Konferenter med dem vist os, at der slet ingen Enighed er mellem dem selv endog i Hovedlærdomme, men at den tilsyneladende Enighed beror dels paa ren Uvidenhed, dels paa en Indifferentisme, der tillader dem at tie til, at deres Medbrødre i Synoden prædike ganske modsatte falske Lærdomme. Desuden har der blandt dem været heftig Strid angaaende Benyttelsen af Alterbogen og dens Formler.

Et ganske mærkeligt Lys over den Aand, som er herskende i Synoden, giver dens Fremgangsmaade i Sagen mod Pastor Pedersen i Chicago. Jeg vil langtfra undskyldes, end sige retfærdiggjøre ham; men Synodens Fremgangsmaade mod ham kan sandelig endnu mindre undskyldes, end sige retfærdiggjøres; den var strigende uretfærdig og vidner enten om en overmaade stor Uvidenhed eller om Lidenstabelighed og ond Vilje. I hvert Fald er den hele Sag en Skamplet paa en Synode, som kalder sig lutherst. Jeg blev af Pastor Pedersens Menighedsraad opfordret til at undersøge Sagen; jeg overvar derfor Synodemøderne og har gennemgaaet alle Akterne, saa jeg kjender den tilbunds. Jeg vil tillade mig at oplæse Augustasynodens Beslutning og Konklusionen af den af mig paa Embedsvegne afgivne Erklæring, som er bleven offentliggjort, men hidindtil er bleven uimodsagt.

Synodens Beslutning lyder saaledes:

„A. 1. At det er Synodens vel overvejede og grundede Dom (utslag) i de mod C. F. P. Peterson gjorte Anklager, nemlig 2. at han er skyldig i a) Trosløshed, b) Gjerrighed (Havesyge), c) Overtrædelse af Menighedens Konstitution, d) Krænkelse af Sabbaten, e) Usandsfærdighed, f) anstødelige Udtryk i Prædiken og g) uchristeligt Handlingsset; B. at han berøves al Ret til at forvalte det hellige Prædike-Embedet inden denne

Synode og inden de med den forenede Menighed, og at han udelukkes fra at være Medlem af denne Synode."

Hertil har jeg bemærket Følgende:

„Ad A. 1. Synodens Dom er altfor lidet overvejet, med Samvittighedsløshed affattet og i de fleste Punkter ubegrundet.

Ad A. 2. a) Pedersens Skyldighed i Troløshed er ikke bevist.

b) P.'s Skyldighed i Gjerrighed er ikke bevist. Heller ikke Pastor Hattestad fandt denne Bestyldning bevist, men det maa være Uforstand eller Rævagtighed og Ugudelighed, naar han saa kan tilstemme den ensbetydende Bestyldning for Havesyge.

c) Pedersens Skyldighed i Overtrædelse af Menighedens Konstitution er ikke bevist.

d) Hvad Bestyldningen for Sabbatskrænkelse angaar, da er det i et Tilfælde godtgjort, at han har givet Anledning til Forargelse.

e) Pedersens Skyldighed i Usandsfærdighed er ikke bevist.

f) Pedersen har gjort sig skyldig i anstødelige Udtryk i Prædiken.

g) P. Pedersen er skyldig i uchristeligt Handlingsfæt i nogle af de Tilfælde, hvorfor han var anklaget og af Synoden er dømt, nemlig: at han for Menighedsmøde har faret om og elektioneret og derved næret Strid og Forbitrelse inden Menigheden, og at han har brugt upassende og ufsjærlige Udtryk om en Del af sine Menighedslemmer.

Ad B. Det er ikke mit Kald her at udtale nogen Dom eller Trisindelse over Pastor Pedersen med Hensyn til hans Virksomhed i Almindelighed, hvorfor heller ikke denne min Erklæring maa ansees som saadan; jeg er kun opfordret til her at give min Erklæring over den af Augustana-synoden over Pastor Pedersen fældede Dom; dette maa jeg da gjøre ligesom fra Synodens Standpunkt, dog saa, at jeg 1) ikke ser hen til de af Synoden gjorte, men ikke beviste Bestyldninger, 2) men alene ser hen til de af Synoden mod P. Pedersen gjorte og beviste Bestyldninger, og 3) tager med i Betragtning den hele Behandlingsmaade, som Synoden har ladet Pastor Pedersen og hans Sag vedsæres.

1. Naar Synoden uden gyldigt Bevis har erklæret P. Pedersen skyldig i en hel Del Bestyldninger, saa har den derved saare forsyndet sig mod ham, og naar den paa disse ubeviste Bestyldninger har grundet sin endelige Dom, saa er denne allerede af den Grund uretfærdig og Intet at agte.

2. Hvad nu de mod Pastor Pedersen for Synoden rejste og beviste Bestyldninger angaar, da ere disse efter det Foregaaende følgende:

a) Han har forsømt at føre Anklage for Synoden mod Pastor D. Andrewson.

b) Han har i en Prædiken om Egteskab brugt uforfvarlige Udtryk og kaldt det borgerlige Egteskab hedenst Samlevnet.

c) Han har faret om og elektioneret for Menighedsmoderne o. s. v.

d) Han ladet det mangle paa kristelig Klogskab ved ikke umiddelbart for Indførelsen af Haandspaalæggelse ordentligt grundigt at belære og forhandle med Menigheden om denne Kirkefist.

e) Han har givet Anledning til Forargelse ved paa en Søndag at lade sammensy en Gulvmatte.

f) Han har brugt upassende og ufsjællig Tale om en Del af sine Menighedslemmer.

Pastor Pedersen har for Synoden erkjendt disse Synder, undtagen de under Litr. a og d omtalte; men den første, hvori alle hans Medbrødre, efter hvad Synodeberetninger udvise, ogsaa have gjort sig skyldige blev først af den sidste Komite i denne Form fremsført og, som jeg tror, først efterat Pastor Pedersen havde fjernet sig; den anden er i den bestemte og forstaaelige Form ikke foreholdt ham af Synoden. Jeg nærer ingen Tvivl om, at Pastor Pedersen er villig til at erkjende ogsaa disse to Forsømmelser; dog, baade fordi de ikke have været ham ordentlig foreholdte, og paa Grund af deres egen Natur er det indlysende, at disse hans to Forsømmelser ikke kunne være gyldig Grund for Synoden til dens Affættelses- og Udelukkelses-Dom over Pastor Pedersen.

For at afgjøre, om Synoden har havt tilstrækkelige Grunde for denne sin Dom i de for Synoden beviste og af Pastor Pedersen erkjendte Synder, er det, som ovenfor anført, nødvendigt at tage med i Betragtning:

3. Synodens Behandlingsmaade af Pastor Pedersen og hans Sag; thi a) de mod Pastor Pedersen for Synoden beviste Synder ere ikke i og for sig af den Natur, at de trods hans Erkjendelse af dem nødvendig fordre hans Meblæggelse, end siige hans Affættelse fra det hellige Embede og Udelukkelse af Synoden; b) kun, naar det ved en samvittighedsfuld kristelig Fremgangsmaade efter Guds Ord fra Synodens og andre Bedkommendes Side mod Pastor Pedersen ogsaa var blevet aabenbart, at han virkelig havde begaaet disse Synder i Ubødsfærdighed og Bantro og trods at Belærelse og Formaning forhærdebede sig, først da maatte han som en aabenbar Udv ikke længer faales af Synoden at blive staaende som Hyrde i Herrens Menighed, først da kunde Synoden med god Grund efter Guds Ord domme ham til Affættelse og Udelukkelse. Men er Pastor Pedersen og hans Sag bleven behandlet paa saadan Maade overensstemmende med Guds Ords Regel? Nej! Synodens Fremgangsmaade mod ham har været ufsjællig og stridende mod Guds Ord og al ret kirkelig Orden. For at bevise denne min Paastand, maa jeg gjøre opmærksom paa følgende Fakta:

1) Synoden har antaget til Undersøgelse flere Klagemaal og Bestyrelser a) (imod 1 Tim. 5, 16) uden at have to eller tre Vidners Vidnesbyrd, b) (imod Mt. 18, 15 ff.) udenat vedkommende Anklagere havde formanet Pastor Pedersen, c) uden, hvor det var fornødent, at høre Menighedens Dom, d) mod broderlig Kjerlighed, idet hverken Præsidenten eller Ministeriet ved flere Bestyrelser isorvejen havde søgt at formane og belære ham; e) uden at bekymre sig om Menighedens Beslutning.

2) Som Følge heraf har Synoden mod det 8de Bud antaget flere falske Klagemaal og Bestyrelser til offentlig Undersøgelse.

3) Synoden har nedsat en Komite med tre Prokuratorer til at undersøge Bestyrelserne og optage edeligt Vidnemaal.

4) Synoden har gennem denne Komite ikke alene tilladt, men opfordret Vidner til at fortælle Alt, hvad de vidste om Pastor Pedersen betræffende et Punkt, og berette deres private Samtaler med ham; men herved har Synoden a) forledet Saadanne, som ikke i Forvejen (efter Mt. 18, 15) havde formanet P. Pedersen, til at synde mod det 8de Bud, b) ved at forbre Ed paa saadant Vidnesbyrd, som, selv om det var sandfærdigt, var stridende mod det 8de Bud, forledet Saadanne til Synd mod det 2det Bud, c) givet almindelig Forargelse ved at tilstede, at edelige Vidnesbyrd om Samtaler under fire Dine afslagdes mod hverandre, medens Synoden dog i saadanne Tilfælde umulig kunde afgjøre, hvem der talte Sandhed, og hvem der afslagde falsk Ed.

5) Synoden har istedetfor at anvende en nøje samvittighedsfuld Prøvelse ladet det bero med at lade de forskjellige indvirkede Vidnemaal og Pastor Pedersens Forsvar i en Hast oplæse og debattere og derpaa overladt til en Komite den nærmere Gjennemgaaelse; og skjønt Komiteen selv maatte tilstaa, at Tiden ej havde tilstødt enhver af dens Medlemmer at gennemgaa alle Vidnesbyrd og Dokumenter, men at de havde maattet dele dem imellem sig, saa har dog ikke alene Komiteen efter saadan Undersøgelse dristet sig til at gjøre Forslag om Bestyrelser mod og Dom over Pastor Pedersen, men Synoden har ogsaa vedtaget disse Bestyrelser uden at give sig Tid til selv nærmere at undersøge Vidnesbyrdene for at overbevise sig om, at de foreliggende Bestyrelser ogsaa virkelig vare beviste.

6) Synoden vedtog efter saadan uforsvarlig Undersøgelse Bestyrelser, uagtet ved enkelte af disse et Komite medlem og flere Andre i Synoden erklærede, at de ej vare overbeviste om, at Bestyrelserne vare beviste.

7) Synoden vedtog efter saadan uforsvarlig Undersøgelse den foreslaaede Dom, uagtet et geistligt Medlem af Synoden efter forgjæves at have advaret for Overivelse vægrede sig for at afgive sin Stemme.

8) Under hele Sagens offentlige Behandling for Synoden var der ikke Spor af broderlig Kjærlighed og Tugt fra Synodens Side ligeoverfor Pastor Pedersen; der blev forsomt venlig Formaning, retvis Belærelse og Overbevisning, indtrængende Opfordring og Bøn om at erkende Synden; derimod blev flere Gange af Enkelte en opværende Bitterhed vist mod ham, uretfærdige Bestyrligheder gjorde ham, Sladder og løse Rygter fremførte mod ham. Saadan uchristelig Fremgangsmaade kunde ikke være stiftet til at fremme en ret Erkjendelse og gavnlig Overbevisning hos Pastor Pedersen, men maatte heller gøre Sit til at hindre ham fra at komme til den, ja paa mange Maader ophidsede ham og friste ham til Synd.

9) Endelig har Synoden ved sin aabenbare Egegrydighed for ren Lære, ved at taale af sine Præster vitterlig falsk Lære givet sine andre Lærere Foranledning til ikke at være saa nøjeregnende og samvittighedsfulde med Hensyn til nogle anstødelige, lidet overvejede Udtryk i Prædikenerne; og ved sin i Mangt og Meget politiske Praxis, ved sit Majoritetsprincip og Expedientsystem har Synoden selv givet Anledning til og fremkaldt Misbrug, som Elektionering etc.

Tager jeg nu denne Synodens Fremgangsmaade mod Pastor Pedersen og de øvrige nævnte Omstændigheder med i Betragtning ved Bedømmelsen af de for Synoden beviste og af Pastor Pedersen erkendte Synder, da maa jeg erklære Synodens Dom som aldeles ubegrundet, uretfærdig og Intet værd at agte."

Jeg vil her endnu bemærke, at jeg i min Erklæring ved Gjennemgaaelsen af Sagens Altter enkelte Gange har gjort opmærksom paa Synder, navnlig Bidsfarelser, hvori Pedersen havde gjort sig skyldig, men for hvilke Synoden ikke havde anklaget eller dømt ham, i hvilke den tværtimod selv var medskyldig. —

Som Karakteristisk for Synodens Praxis ville vi fremdeles mærke os Følgende:

1) Synoden eller reitere dens Ministerium har meddelt Ordination til Personer, som enten intet Kald havde, eller hvis Kald var ugyldigt (f. Ex. til Pastor Hveding).

2) Den taaler ikke alene, at dens Præster trænge ind i vore rettroende Menigheder, men opfordrer dem endog dertil og rejser saaledes Altter mod Altter (f. Ex. P. Hatlestad i Whitewater og Mernah).

3) Den har tilladt enkelte af sine Præster at trænge ind og vække Splid i Menigheder, som have været betjente af dens egne Præster (f. Ex. P. Hveding i Pastor Pedersens Menighed i Lee Co. og Pastor Ole Andrewsen i P. Am. Johnsens Menighed i Leland).

4) Den har tilladt sine Præster at modtage Kald fra en Menighed,

som har sat sig selv i Bånd ved uden Grund at bortjage sin retmæssige Præst, og det, udenat Menigheden først har gjort Bod for sin Synd (s. Ex. Pastorerne Hveding og Krognæs i Chicago).

5) Den har tilladt sine Præster at bruge den reformerte Nadverbsformel og den betingede Absolutionsformel, at udelade Djævelsforsagelsen ved Daaben og at døbe Børn, udenat Faddere ere antagne.

6) Den har tilladt Methodist-Præster at være Lærere i dens Søndags-skoler og en Congregationalist-Præst at prædike ved en af dens Kirkevielser.

7) Den har tilladt, at der i dens Menigheder paa methodistisk Vis dreves med Bønnemøder og de saakaldte „revivals“.

8) Den har gjentagne Gange gennem sine Præster udsendt Opfordringer til de amerikanske Synoder om Pengehjælp og for at erholde den dels skildret sine Menigheder som meget fattige, dels falskelig fremstillet de skandinaviske Forhold i Vesten saaledes, som om der ikke var nogen anden lutherisk Synode blandt Skandinaverne, end deres, og som om den alene havde at afhjælpe al den store religiøse Trang blandt Skandinaverne.

9) Synoden og dens Præstekonferencer have ikke alene afvist de gjentagne indtrængende Opfordringer fra vor Side til at mødes med os i fælles Konferencer, men de have endog vægret sig for at forhandle om tvistige Lærepunkter med saadanne af deres egne Præster, som vare i Samvittighedsnød og derfor begjærede det.

Jeg mener, alt dette viser noksom, hvilken Indifferentisme der er raadende inden denne Synode, hvorledes det er den mest om at vinde Udbredelse og Anseelse, hvorledes den derfor søger at undgaa al Kamp og Strid og heller tillader offentlige Viltsfarelser og Misbrug, Usvigelser baade fra Kirkelæren og god lutherisk Kirkeorden. Hertil kommer en ægte amerikansk Spekulations-Mand, en Mand, som ikke spørger, om Noget er rigtigt, men om det er klogt, „expedient“. Den lutheriske Bekjendelse er saaledes for denne Synode i Virkeligheden et Udhængsskilt, hvormed den kan lokke den Uerfarne, idet baade dens Lære og Praxis mangfoldig er stridende mod denne Bekjendelse og mod Guds Ord.

At denne indifferentistiske Mand ogsaa maa gjøre sig gjældende i Menighedslivet, siger sig selv; i saa Maade finder naturligvis en gjensidig Paavirkning Sted mellem Menighederne og Synoden. I de svenske Menigheder er jeg ikke personlig kjendt, men inden de norske ved jeg, raader altfor meget dels stor Uvidenhed, dels Eigegylbigheid for ren lutherisk Lære; Livet aabenbarer sig med det ejendommelige methodistiske, falsk-pietistiske Præg, med Jøleri og et ubvortes Skin af Fromhed.

VII.

Lærestridigheder med Augustanasynoden.

Vi vende os nu til de Lærepunkter, om hvilke vi ere komne i Strid med Augustana-Synodens Medlemmer. Som saadanne Lærepunkter har Synoden selv ved Synodemødet f. A. nævnt følgende fire: 1) Læren om det aandelige Præstedømme og Lægmandsvirksomheden, 2) om Absolutionen, 3) om Hviledagen, 4) om Slaveriet. Hertil kunne vi endnu føje 5) Læren om Gjenfødselen ved Ordet og 6) om Chiliasmen.

Hvad det førstnævnte Lærepunkt angaar, har jeg allerede i Stykket om Ellingianerne tilstrækkelig udtalt mig om det og fremstillet vor Lære og dens Overensstemmelse med Guds Ord og den 14de Art. af den Augsb. Konf., som Augustanasynoden derfor klarlig maa være i Strid med, naar den forkaster vor Lære i dette Stykke. Jeg skal her kun gjøre opmærksom paa, hvorledes vore Modstandere ved ovenstaaende Angivelse af Stridspunktet ret klogelig tale om „det aandelige Præstedømme og Lægmandsvirksomheden,“ medens Striden i Virkeligheden angaar Læren om Kirken, Embedet og Kalbelsen. Hvad det aandelige Præstedømme og Lægmandsvirksomheden angaar, vil vist Enhver, som har hørt mine tidligere Foredrag, være bleven overbevist om, at, dersom der er noget kirkeligt Samfund, hvor det aandelige Præstedømme er kommet til sin Ret, og hvor Lægmandsvirksomheden søges øvet og virkelig øves i Overensstemmelse med Guds Ord, da er det vor Synode, hvor Kirkeforfatningen saavel som Menighedsforfatningen ligesom fremloffer, ja fordrer Menighedernes og Lægfolkets Medvirken paa saa mange forskjellige Maader. —

Hvad dernæst Læren om Hviledagen angaar, da har jeg i Stykket om Ellingianerne havt Anledning til at fremstille vor Lære ogsaa i dette Punkt og, som jeg tror, godtgjort dens fuldkomne Overensstemmelse med den 28de Art. i Augsb. Konf. saavel som med Guds Ord. Mod begge disse maa folgelig Augustanasynoden være i Strid, naar den forkaster vor Lære i dette Stykke. —

Jeg kommer nu til Læren om Gjenfødselen ved Ordet. Efter mange Opfordringer fik vi endelig i 1863 en skandinavisk Konferents i Stand i Chicago. Vi forhandlede der først om Gjenfødselsens Begreb og bleve enige derom. Men, da vi saa kom til Spørgsmaalet om Gjenfødselsens Midler, da var det forbi med Enigheden. Alle Præsterne af vor Synode tilligemed flere norste Præster af Augustanasynoden holdt fast ved den gamle lutherste Lære, at Ordet for sig selv er Gjenfødselsmiddel ligesaa vel som Daaben. Dette kunde den anden Part ikke tilstemme. Biskop var der kun een af de svenske Præster, som var ligesom nok til ved den endelige Afstemning at erklære, at ikke Ordet i og for sig, men kun

Daaben var Gjenføðelsesmiddel. Men alle de andre svenſke Præſter og nogle ſaa af de norſke vare dog enige i at benegte, at Ordet alene kan gjenføde ſ. Ex. en Hedning, der ved Loven er kommen til Bod og Søn-derſnufſe og nu med Længſel griber efter Trøſt og Frelſe i Evangeliet. De troede, at en Saadan ikke ved Ordet, men forſt ved Daaben kunde komme til den ſande, retfærdiggjørende Tro og blive gjenfødt. Unbtageſesviſ, hvis Manden døde, før man ſik Vand, indrommede de, at Ordet kunde udrette det, men ordentligviſ ikke. Efter denne deres Lære har Ordet ikke levendegjørende Kraft, uden i Forbindelſe med Daaben; denne alene kan ſtabe det nye Liv. Men hvorledes kan da Paulus ſige, at Troen kommer af Hørelſen af Guds Ord, og Petrus, at vi ere gjenfødt af den uforfrænkkelige Sæd, ſom er Guds Ord, og Jakob, at Gud har født os formedelſt Sandheds Ord? Vi ſøgte da under flere Dages Forhandlinger af Guds Ord at bevife Rigtigheden af vor Lære; men Alt forgjæves. Men denne Wildfarelſe, at Ordet alene „als inte“ kan gjenføde, have diſſe Præſter af Auguſtanafynoden indtil denne Dag ikke tilbageſat, oment enkelte af dem ved deres Møde med Ellingianerne have villet indbilbe diſſe, at de ved vor Konferents havde været enige med os. Sagens virkelige Sammenhæng er den, at Ellingianerne i dette Stykke vare enige med os, og at Auguſtanerne nu onſtede en Forening med Ellingianerne, men ikke vilde have kunnet træffe dem paa et mere ømt Sted, end om de havde negtet, at Ordet alene ordentligviſ kan gjenføde. —

Af de ſvenſke Auguſtanapræſters Stilling til Læren om Ordet, hvis levendegjørende Kraft de i Grunden negtede, fulgte med temmelig Sikkerhed, at de ogſaa vilde blive uenige med os i Læren om Abſolutionen. Det var ved den ſcandinaviſke Konferents paa Jefferſon Prairie i 1864, at dette Lærepunkt kom under Behandling. Til Grund for Forhandlingerne blev lagt et Reſerat, ſom paa vor Synode i 1861 var blevet gienemgaaet med ſtor Interesſe og enſtemmig antaget, og ſom lød ſaaledes:

„1) Abſolution og Syndsforlæbſe er efter Luthers Lære Evangeliet, hvadenten det forkyndes til Mange eller Enkelte. — Luthers Skrift til Raadet i Prag: 'Men at binde og at løſe er aldeles intet Andet, end at prædike Evangeliet og gjøre Brug deraf, ſaa at Nøgterne ej ere Andet, end dette Embede, hvorved man bringer Ordet i Brug og Dveſe'. Den anden Erklæring til Nürnbergerraadet: 'Alſaa er Evangeliet ſelv en almindelig Abſolution'*).

*) „Vel kjennder Luther ogſaa den almindelige Abſolution, ſom i den thofſt-lutherſke Kirke plejer at udtales efter Prædikenen, ikke heller badler eller forkaſter han den; men under Abſolution forſtaar han ſædvanlig Privatabſolution, der for ham ej betyder Andet end Evangeliet, ſom forkyndes til det enkelte Menneſte, ſom derved modtager Trøſt for den Synd, han har bekjendt.“

2) Privatabsolutionen er følgelig ikke en Magt udenfor eller ved Siden af Evangeliet til at forlade Synder, men den er intet Andet, end Evangeliets Prædiken til den enkelte Synder. — Kirkepostillen Paa-sketirsdag: 'Der er mellem disse kun den Forskjel, at det Ord, som i Evangeliets Prædiken forkyndes overalt offentligen og i Almindelighed til Enhver, det forkyndes i Absolutionen i Særdeleshed til En eller Flere, der begjære det'.

3) Husholderne og Uddelerne af Absolutionen i det offentlige Embede ere Evangeliets Prædikanter, men ellers er det alle Christne, fordi den hele Kirke oprindelig er Indehaver af Nøglerne; men den, som ved deres Tjeneste tilgiver Synden, er den treenige Gud. — Kirkepost. 1ste Sønd. e. Paa-ske: 'Nu er Sognepræsten eller Prædikanten som din Sjælsørger eller ogsaa enhver Christen i saadant Tilfælde begjæret og sendt, at han skal trøste dig. Skjønt derfor Magten til at forlade Synder ene tilhører Gud, skulle vi dog ogsaa vide, at Han udøver og uddeler saadan Magt ved dette ydre Embede, hvorfor Christus sender sine Apostle og befaler dem, at de skulle i Hans Navn forkynde Syndernes Forladelse til alle dem, som begjære den'. Sammesteds: 'Hvo som er i Anfægtelse, han gaa hen til eller lade hente til sig sin Sjælsørger eller en anden god Ven, klage sin Nød for ham og begjære Raad og Trøst af ham! Thi han kan bygge paa, hvad Christus her siger: Hvem I forlade Synderne o. s. v.' Huspost. Petri og Pauli Dag: 'Kirken d. e. alle Christne have saadan Magt og Befaling, at de ikke skulle lade nogen Synder forsage, men trøste ham og tilsige ham Syndernes Forladelse i Jesu Navn*).

*) „Paa andre Steder indskrænker Luther det, at Lægsfolk tilsige Absolutionen, til Nødstilfælde. Saaledes siger han blandt Andet: 'Deri lyver du ogsaa, at jeg paa den Maade har gjort alle Lægsfolk til Biskoper, Præster, Gejstlige, at de udenvidere uden Rald ogsaa kunde forrette Embedet; men hvor from du end er, fortier du, at jeg ved Siden af skriver, at Ingen ukaldet skal understaa sig at gjøre det, undtagen i den yderste Nød'. Huspost. 19de Sønd. efter Tref.: 'Andre Christne have, skjønt de ej have Embedet, dog i Nødstilfælde ogsaa Befaling til at trøste dig, naar du er forfagt for dine Synders Skyld. Af saadanne Ord skal du da drage saa vis en Trøst, som om Kristus selv personligen talte dem fra Himmelen'. — Den tilsyneladende Modsigelse vil følgende Sted af Kirkepostillen for 1ste Søndag efter Paa-ske have: 'Vi have vel alle Magt til at høre Skrifte; men Ingen skal understaa sig at øve denne Magt offentlig, undtagen den, som er uddalgt af Menigheden. Men hemmeligen tør jeg vel bruge den; s. Ex. naar min Næste kommer til mig og siger: 'Nære, jeg er besværet i min Samvittighed, tilsig mig Absolution', da kan jeg frit gjøre det. Men hemmeligen, siger jeg, maa det ske'."

4) Absolutionen bestaar ikke deri, at Skriftefaderen sidder der som Dommer og afgiver Kjendelse over de Skriftendes indre Tilstand, ej heller i en tom Forthyndelse eller Tilønstning af Syndernes Forladelse, men i en kraftig Meddelelse deraf. — Apologien: 'Absolutionen er ligesom Befalingen, at forlade Synder; den er ikke en ny Domstol til at udforske Synder; thi Gud er Dommeren; Han har ikke befalet Apostlene Dommerembedet, men Udvølsen af Hans Naade, nemlig at sige dem løs fra deres Synder, som begjære det'. Huspost. 19de Sønd. e. Trin.: 'Naar du begjærer af din Sjælesørger, at han skal absolvere dig, og han siger: Jeg forkynder dig i Guds Sted ved Christum alle dine Synders Forladelse o. s. v. . . . Men takker Gud, at Han har givet Menneffene en saadan Magt, at forlade Synder*).

5) Absolutionens Virkning grunder sig ikke paa Menneftets Anger, Skrifte og Fyldestgjørelse, men Absolutionen fordrer Tro, virker og styrker Troen; uden Tro gavner den Menneftet intet, skjønt den derfor ikke er en Hejlenøgle. — Huspost. 1ste Sønd. e. Paaste: 'I Pavedømmet har man prædiket: Hvo som begjærer Syndernes Forladelse, han skal betænke sine Synder og skabe sig selv en Anger og Fortrydelse. Paa saadan Anger har man derefter begrundet Syndernes Forladelse. Nu kan det være, at dette er taget fra de Gamles Exempel, der ligesom vi ikke vilde udtale Absolutionen til Nogen, uden han bekjender sig for en Synder og forholdt sig, saa man ser, at Synden gjør ham ondt. Saadant er ret, og det skal være saa. Men naar man vilde sige, at en saadan Anger eller Smerte over Synden fortjener, at Synderne derfor skulle forlades, da er det falskt og urigtigt, thi Angeren er ingen Fortjeneste, men det er Synden, som ret føles i Hjertet, og Syndens Kraft og Regimente. Derpaa maa man ikke bygge Syndernes Forladelse og Naaden'. Huspost. 1ste Sønd. e. Paaste: 'Troen alene formaar at fatte saadant Ord. Og Hjertet er det eneste rette Skrin, hvori det lader sig indeslutte, saa at det altsaa er klart og vist, at vi maa retfærdiggjøres alene ved Troen. Der maa jo være Anger og Fortrydelse; thi ellers kan du ikke af Hjertet have Afsty for Synden, vil heller albrig af Hjertet begjære, at den skal forlades dig. Men det er den rette Vej, at du indfinder dig der, hvor mit Ord er, hører det og annammer det med Tro; da frigjøres du fra Synden'. Huspost. Maria Magd.: 'Absolutionen er et guddommeligt Ord, hvori Synderne forlades Enhver i Særdeleshed, hvorved Troen styrkes og vækkes'. Om Bodens Sakrament: 'Men hvor Troen ikke er, hjæl-

*) „Her kalder Luther vistnok Absolutionen en Forthyndelse af Syndernes Forladelse, men en saadan, som virkelig meddeler Syndernes Forladelse.“

per det intet, omend Christus og Gud selv udtalte Dommen. Thi Gud kan ikke give Nogen det, som ikke vil have det. Men den vil ikke have det, som ikke tror, at det er givet ham, og han viser Guds Ord en stor Banære'. Om Nøglerne: 'Men du siger ligesom Sektaanderne og Soffisterne: Mange høre dog Nøglernes Binden og Løsen, alligevel bryde de sig ikke derom og forblive ubundne og uløste; derfor maa der være noget Andet, end Ordet og Nøglerne; Aanden, Aanden, Aanden maa gjøre det. Men mener du da, at den ikke er bunden, som ikke tror Bindenøglen? Han skal nok i sin Tid erfare det, at Bindenøglen ikke har været forgjæves, ej heller fejlet paa Grund af hans Bantro. Saaledes ogsaa, hvo som ikke tror, at han er løs, og at hans Synder ere forladte, han skal ogsaa nok med Tiden erfare det, hvor sikkert hans Synder have været ham forladte, men at han ikke har villet tro det. St. Paulus siger Rom. 3, 3: Vor Bantro gjør ikke Guds Trofasthed til Intet. Saa tale vi nu heller ikke om, hvad Nøglen gjør eller giver. Hvo som ikke anammer det, han har vel Intet, men Nøglen fejler derfor ikke. Naar en Konge giver dig et Slot, og du ikke vil modtage det, saa har Kongen derfor ikke løjet, ej heller fejlet, men du har bedraget dig og bærer Skylden; Kongen har vissefælgelig givet det*).

6) Ved Privatabsolutionen meddeles vel ingen væsentlig forffjellig eller bedre Forladelse, end i Evangeliets Prædiken; den er heller ikke paa den Maade nødvendig til at saa Forladelse, som om der uden den ingen Forladelse fandt Sted. Dog har den sin særegne Værd og Nytte, fordi ved den den Enkelte gjøres viskere paa, at Syndernes Forladelse ogsaa tilhører ham. — Anden Erkl. til Raadet i Nürnberg: 'Skjønt vi holde for, at Privatabsolutionen er meget trostelig og Christelig, og at den bør vedligeholdes i Kirken, saa kunne og ville vi dog ikke besvære Samvittighederne saa haardt, som om der ingen Syndernes Forladelse skulde være, uden alene ved Privatabsolutionen'. Om Skriftemaal og Sakrament: 'I Skriftemaalel har du ogsaa den Fordel, at Ordet rettes til din Person alene. Thi i Prædikenen flyver det hen i Menigheden,

*) „Fejlenøgle“, Vælsenøgle, clavis errans, er den pavelige Vilbfarelse, at ikke enhver af Præsten udtalt Absolution ogsaa løssiger for Gud i Himmelen. Denne Vilbfarelse staar i Sammenhæng med den anden Vilbfarelse, at man gjør Absolutionen afhængig af Angeren og Fyldestgjørelsen og lader den bestaa i en Dommertjendelse af Præsten. Derved bliver hele Absolutionen gjort væklende og usikker. Luther vil slet ikke vide Noget af en clavis conditionalis (en betinget Nøgle), som ikke viser os til Guds Ord, men til vor Anger, Skjønt han i sin Erklæring til Raadet i Nürnberg ikke tager i Betænkning at tale om absolutio conditionalis (en ved Troen betinget Absolution).“

og sjønt det ogsaa træffer dig, saa er du dog ikke saa vis derpaa; men her kan det Ingen træffe, uden dig alene'."

Efter langvarig Diskussion syntes det, som om vi bleve enige om de 3 første af disse Satser, men da vi naaede til den 4de, kom Uenigheden tilsyne. Vor Synodes Præster tilligemed 4 norske Præster af Augustanasynoden fastholdt, at „Absolutionen bestaar i en kraftig Meddelelse", d. e. at Evangeliet er og bliver altid det samme, hvadenten Menneffene modtage det eller ikke, at Gud altsaa i Evangeliet og Absolutionen altid giver og stjenker det Samme, at vor Tro ligesaa lidt giver Evangeliet dets Indhold eller lægger noget Mere ind i det, som vor Bantro kan berøbe det Noget af dets Indhold. Denne Lære om Evangeliets Indhold og Væsen blev først med Bestemthed negtet og forkastet af de øvrige Præster af Augustanasynoden. Hvad de forsegtede, var væsentlig den reformerte Lære, at Ordet kun er deklarativt (erklærende), men ikke kollativt (meddelende), ikke i sig selv har og giver Syndsforladelse; efter deres Paastande blev Evangeliet kun et tomt Tilbud, som først da fik Syndsforladelse til sit virkelige Indhold, naar Troen kom til fra vor Side. Troen blev af dem ikke blot sat som det Middel, hvorved Menneftet annammer Syndsforladelse, men — og det var det Falske — som en Betingelse for, at Evangeliet virkelig kan indeholde og bringe Syndsforladelsen som en Gave fra Gud; hvor Betingelsen, Troen, ikke var tilstede, der var Evangeliet altsaa et tomt Tilbud, en „Fejlenogle", hvad vor Kirke forkaster som katholsk Bilsfarelse. Troen, der virkes ved Evangeliets Kraft, blev altsaa sat som en Betingelse for, at den Kraft, ved hvilken den selv skulde virkes, kunde være tilstede i Evangeliet. Bore Modstandere havde fra Begyndelsen lagt for Dagen stor Uklarhed og Mangel paa Erkjendelse og Indsigt i dette Lærestykke; Præsidenten selv erklærede, at han var lidet forberedt paa dette Spørgsmaal, sjønt Alle havde haft Sætserne en længere Tid i Forvejen til Gjennemgaaelse. Ved vore Modgrunde og Modbeviser og især ved vor Paavisning af, hvor ganske deres Paastande stemmede med den reformerte Kirkes Lære, lode de sig efter længere Tids Forhandlinger bevæge til at give noget efter og søgte da at formulere sine Ord nogenlunde efter lutherst Talebrug; de erklærede da endelig, „at Evangeliet forkynnder og indeholder, tilbyder og fremrækker Syndernes Forladelse til Alle, som høre det; men denne Forladelse gives, stjenkes og meddeles alene til dem, som i Troen annamme den". Vi sagde dem nu, at vi i og for sig slet Intet havde at indvende mod disse Udtryk, at „Evangeliet forkynnder, indeholder, tilbyder og fremrækker Syndernes Forladelse til Alle", men tvertimod erkjendte dem som gode lutherste Udtryk, og at vi slet ikke vilde stride med dem om Ord, naar vi blot vare forvisse om, at de forstode disse Ord

efter ægte lutherst Sprogbrug. Men, da de samtidig paaastode, at Syndsforladelsen ikke blev stjenket af Gud i Evangeliet, altsaa ikke var tilstede i Evangeliet som en Gave fra Guds Side, hvor ikke Troen kom til og annammede det; da de fremdeles brugte Udtryk, som at Gud er „als inte“ forsonet med en Judas, en Kaisas; da Pastor Carlson for at forsvare sin falske Lære forklarede Ordet: „dem“ i 2 Kor. 5, 19 om de Troende, men ikke om Verden;*) da disse og lignende Udtryk og Forklaringer klarligen viste os, at Modstanderne med den ovenciterede Formel dog ikke forbandt den rette Guds Ords Lære, ikke forstode Udtrykkene efter ægte lutherst Sprogbrug, medens vi vidste, at de brugte og forsvarede den betingede Absolution: saa ansaa vi os nødt til, naar vi ikke skulde fanges i tvetydige Udtryk, at sætte Sagen ligesom paa Spidsen og bruge Udtryk, hvori det var umuligt at indlægge deres reformerte Anskuelse, Udtryk, som Ingen kunde tilstemme, uden de, som virkelig vare enige i den lutherste Lære, at Ordet er ikke blot deklarativt, men ogsaa kollativt, at Evangeliet altid har Syndsforladelsen som sit fulde Indhold, og at Gud i Evangelium, naarsomhelst det lyder, altid fremrækker Syndsforladelsen som Gave fra sin Side til Alle, som høre Evangeliet, hvadenten de nu ville tro det eller ej. Der blev da af en af Augustanasynodens Præster, som var enig med os, foreslaaet følgende Formel, som vi troede at kunne antage: „Evangelium (Absolutionen) giver, stjenter og meddeler Syndernes Forladelse til Alle, som høre det, hvadenten de tro eller ikke; dog kan den ikke annammes af Alle, men kun af de Troende; disse alene blive salige“. Vi søjede den sidste Tilfætning til for at forvare os mod dem, som kunde misforstaa Ordene: „give, stjente og meddele“, som om disse Udtryk tillige indeholdt Begrebet „modtage“. Men, uagtet vi uafslædelig ved saadan Tilfætning søgte at afværge Misforstaaelse, og uagtet den Lære, at Alle, Bantroe saavel som Troende, ogsaa modtage Syndsforladelsen, jo er saa vanvittig, saa aabenbar falsk, at vel neppe Noget vilde tro, vi mente det, om vi end sagde, at vi lærte saa, have dog vore Modstandere søgt at dreje Sagen derhen, at Folk skulde tro, at vi paaastode, at ogsaa de Bantroe, som hørte Evangeliet, annammede Syndsforladelse og bleve salige, og at altsaa det, hvorom Striden drejede sig, var, om Troen var nødvendig for at annamme Syndsforladelsen og blive salig, eller om Alle, ogsaa de

*) Stedet lyder: „Efterdi Gud i Christo forligte Verden med sig selv, idet Han ikke tilregnede dem deres Overtrædelser.“ Det var først efter gjentaget Forlangende om, at P. Carlson skulde læse, hvad der stod skrevet, at Folket, som hørte til, fik vide, at der virkelig stod skrevet, at det var „dem“, „Verden“, hvem Gud „ikke tilregnede deres Overtrædelser“, og ikke blot de Troende, som P. Carlson vilde have det til.

Bantroe, bleve salige. Men herom har der slet ingen Strid været; derom vare vi fra først af enige med dem, at Troen er absolut nødvendig for at annamme Forladelsen og blive salig. Nej, det, hvorom vor Strid med dem drejer sig, er ikke om Evangeliets Virkning, ikke om, hvorledes det kommer til at virke til Saliggjørelse, men om Evangeliets og Absolutionens Væsen og sande, virkelige Indhold.

Da dette Stykke jo er et Kardinalpunkt i Troeslæren, da Uklarheden i dette Punkt ogsaa andetsteds kan være stor, og da vore Modstandere benytte sig heraf til netop ved dette Stykke at vinde Parti mod os, skal jeg tillade mig her at oplæse en kort Fremstilling af denne Lærestrid, som nylig er forfattet af en af mine Medbrødre, Pastor V. Koren. Den lyder saaledes:

Et venligt Ord i en vigtig Strid.

Gal. 4, 16. „Er jeg da nu bleven eders Fiende, fordi jeg siger eder Sandheden?“

En af Augustanasynodens Præster har i en tidligere Dpsats (Omigt. Nr. 46, 1866) erklæret, at „Hovedspørgsmaalet er, om Syndsforladelsen sker før eller i og med Troen hos det enkelte Menneske“. Denne Angivelse er ikke rigtig, thi Spørgsmaalet har været, om Syndsforladelsen gives før Troen; men at Forladelsen sker, kan indbefatte, baade at den gives og modtages. Flere af hin Synodes Præster have oftere tillagt os den Være, at Mennesket kommer i Besiddelse af Syndsforladelse blot ved at høre Evangeliet. De Dpsatser, der fra vor Side have været skrevne, maa forlængst have vist alle sandhedskjærlige Læsere, at disse Paastande ere aldeles uden Grund, og at vi fremdeles lære, hvad vi altid have lært, at kun den, som tror Evangeliet, kommer i Besiddelse af, o: har Syndernes Forladelse. Dette have vi aldrig med en Stavelse negtet, men frit og aabent altid bekjendt, og herom har der derfor aldrig været Strid mellem os.

Men sjønt vi nu altsaa ere enige med vore Modstandere i dette Punkt, som vi aldrig have stridt med dem om, saa er det dog langt fra, at vore Modstandere have erklæret sig enige med os i det, som egentlig er og altid har været Stridens Gjenstand. Da derhos de mange overflødige Skrivelser om Lærdomme, hvori Alle ere enige, kun ere stillede til at forvirre Sagen for mange Læsere, saa har jeg tænkt at forsøge, om det maatte være mig muligt at give de Læsere, der maatte tiltrænge det, en Vejledning til klart at erkende Hovedpunktet i denne Strid.

Vor Synode havde i 1861 med stor Interessé gennemgaaet et Referat om „Absolutionen“. Fra alle Sider hørtes der tilfredse Ytringer om den Klarhed, hvormed de vigtigste Troeslærdomme deri vare fremsatte,

og det netop saadanne Værdomme, som ellers ingensteds uden i den lutherske Kirke læres purt og rent. Referatet (som findes aftrykt i "Maanedstiden" for Juni 1861, Pag. 166 ff.) handler om Absolution d. e. Afløsning, Syndsforladelse. De af dets Satser, som ere af størst Betydning for vor Strid, ere følgende:

„Absolution eller Syndsforladelse er efter Luthers Være Evangeliet, hvadenten det forkyndes til Mange eller Enkelte.

Absolutionen bestaar ikke i en tom Forkyndelse eller Tilnærmning af Syndernes Forladelse, men i en kraftig Meddelelse deraf.

Absolutionen fordrer Tro, virker og styrker Troen; uden Tro gavner den Menneftet Intet, thi den ikke derfor er en Fjelsengle“.

Dette samme Referat blev siden lagt til Grund for Forhandlingerne ved Præstekonferentsen paa Jeffersonprairie mellem Augustanasynodens og vor Synodes Præster. Da man kom til den Være, at Absolutionen eller Evangeliet er en kraftig Meddelelse af Syndernes Forladelse, gjordes der fra Augustanasynodens Præster den Indvending, at Evangeliet kun meddelel Syndsforladelse til de Troende, men ikke til de Bantro. Vor Synodes Præster derimod lærte, at Evangeliet er og bliver det Samme, enten saa Menneffene modtage det eller ikke, og at det derfor er en kraftig Meddelelse af Syndernes Forladelse til Alle, som høre det, enten de ere Troende eller Bantro. Der blev man altsaa staaende, og der staa vi endnu den Dag idag. Det „Hovedspørgsmaal“, som man dengang blev staaende ved, er altsaa: Hvad er Evangeliet? Hvad er dets Natur, Art, Indhold og Bestemmelse, med eet Ord: hvad er dets Væsen?

Hovedspørgsmaalet er i denne Strid ikke om, hvem der modtager Evangeliet, eller om, hvorledes Evangeliet modtages; heller ikke om, hvem der har Syndsforladelse; heller ikke om, hvorledes Evangeliets Hensigt opnaaes; altsaa heller ikke om, hvem der bliver salig. Kort, Spørgsmaalet er ikke om Evangeliets Virkning, men om dets Væsen, ikke om, hvad det hos de forskellige Menneffer udretter, men om hvad, det i sig selv er. Spørgsmaalet er, om Evangeliet snart er Et og snart et Andet, om det er Et, naar det kommer til en Troende, et Andet, naar det kommer til en Bantro, eller om Evangeliet altid er det Samme, et evigt, bestemt, uforanderligt Ord, som bringer det samme Budskab fra Gud, hvor det saa sendes blandt alle Folk og Slægter og Tungemaal, som bringer den samme Gave til Alle, baade til dem, som lade sit Hjerte oplufte for Guds Kjærligheds Gave, og til dem, som forhærde sig og foragte Gaven.

Spørgsmaalet er heller ikke om, hvilke Udtryk der i den kirkelige Sprogbrug almindeligst have været brugte om Evangeliet. Det kan nem-

lig i enkelte Tilfælde for Sandhedens Skyld gjøres nødvendigt at foretrække og fastholde et Udtryk fremfor et andet, ligesaa rigtigt, selv om dette andet Udtryk var det almindeligst brugte. Dette har i denne Strid været Tilfælde med Ordene „give Syndsforlæbelse“ og „tilbyde Syndsforlæbelse“. Man er ikke Sandheden tro, fordi man bruger rigtige Udtryk, naar man mener dem galt*). Os har det ikke været om at gjøre at faa Enighed istand paa Papiret eller i Ord alene, men i Aand og Sandhed. Vi have derfor brugt saadanne Udtryk, der ikke alene i sig selv ere rigtige, men desuden ligesom sætte Sagen paa Spidsen, saa vi kunde være visse paa, at Ingen uden den, som i Hjertet erkjender Sandheden, vilde tilstømme dem. Derfor altsaa have vi brugt det Udtryk, at „Evangeliet giver Syndsforlæbelse til Alle, som høre det, baade Troende og Bantroer“.

Vi vide nemlig af Guds Ord, at Gud af Kjærlighed har givet sin Søn hen for alle Menneſter. Sønnen, sendt af Faderen, har af Kjærlighed givet sig selv hen for alle Menneſter og dyrt kjøbt dem alle Syndernes Forlæbelse. Af Kjærlighed er dette ſteet, ifølge Guds evige Raadſlutning. Menneſtens Forhold eller Fortjeneste har Intet dermed at gjøre; deres Retſædighed eller Uretſædighed, Gjøren eller Læden, Tro eller Bantro har Intet dermed at gjøre og har hverken virket med eller mod; det grunder ſig ene og alene paa Guds egen, evige, frie, uafhængige og uforſtyldte Kjærlighed til den ſalvne Slægt. Det grunder ſig paa Guds Kjærlighed ikke til ſine Venner, men til ſine Fiender (Rom. 5, 10). Derfor kalbes det altsammen Naade og altsammen Gave. Retſædighed er Guds Gave, det evige Liv er Guds Gave, og, Alt i ſet, Chriſtus er Guds Gave (Joh. 4, 10). Men Ingen kan af ſig ſelv have denne Gave; den maa jo gives ham førſt, førend han kan modtage den og have den.

*) Saaledes er f. Ex. Udtrykket „den katholiſke Kirke“ et Navn, der medrette tilhører den ſande Chriſtelige Kirke; men Pavekirſens Miſbrug af Ordet har gjort, at vi ikke kunne give den ſande Kirke dette Navn uden udtrykkelig at tilføje, at vi mene det ret. At kalde Sakramenterne „Tegn paa Guds Naadegaver“ er i ſig ſelv et rigtigt Udtryk, men den reformerte Kirkes Miſbrug af Ordet har gjort, at vi, naar vi bruge det, tydelig maa viſe, at vi ikke forſtaa det, ſom de Reformerte, om blotte udvortes Tegn uden Indhold.

Vi vilde være fuldkommen tilfredſe med det Udtryk, at „Evangeliet tilbyder Syndsforlæbelse til Alle“, derſom vore Modſtandere vilde forſtaa dette Ord efter ægte lutherſt Sprogbrug; thi de vilde da erkjende, at dette Tilbud fra Guds Side har det ſamme Indhold, naar det kommer til en Bantro, ſom naar det kommer til en Troende, og at, ligesom Tilbudet til den Troende er et kraftigt Tilbud, der medfører og giver det, ſom Ordet lyder paa, ſaaledes har ogsaa Tilbudet fra Guds Side fuld Værdi, naar det kommer til de Bantroer; Gud giver dem Forlæbelse, men de ville ikke modtage den, de ville ikke tro.

Dette er den Hellig-Aands Gjerning. Den Hellig-Aand, sendt af Faderen og Sønnen, bringer af Kjærlighed denne Gave til Menneskene. Dette gjør Han i Ordet. I Ordet er altsaa Guds uudsigelige Gave, d. e. Kristus. Ordet er altsaa et overvættets naadefuldt og glædeligt Budskab; derfor kaldes det Evangelium. Evangeliets Indhold er altsaa Kristus (1 Kor. 1, 17. 23).

Da Gud vil, at alle Mennesker skulle blive salige, og da Ingen kan blive salig, uden han har Kristus, den Guds Gave, saa er det Guds Vilje, at Gaven i Evangeliet skal bringes til alle Mennesker (1 Tim. 2, 4. Mr. 16, 15. Tit. 2, 11. 1 Tim. 4, 10). Faderen gjorde ikke Forskjel paa Menneskene, saaat Han hengav sin Søn for Nogle, men ikke for Andre; Alle ere uværbige dertil, men Faderen hengav Sønnen for Alle. Sønnen gjorde heller ikke saadan Forskjel, men hengav sig for Alle og kjøbte med sit Blod Syndernes Forladelse for Alle. Aanden gjør heller ikke nogen saadan Forskjel, men bringer i Evangeliet den samme Gave til Alle. Dersom Aanden gjorde nogen saadan Forskjel paa Menneskene og derfor kun gav Evangeliets Gave til Nogle af dem, som høre Evangeliet, saa var det ikke i Virkeligheden Guds Vilje, at Alle skulle blive salige, thi der var da ikke fra Guds Side gjort, hvad der kunde gøres, til deres Salighed*). Der er Mange, som vænne Faderen; dog gav Han sin Søn for dem. Der er Mange, som fornegte Kristus; dog gav Han sig selv for dem. Der er Mange, som modstaa den Hellig-Aand; dog giver Han dem Evangelium; thi al Guds Gjerning til Menneskenes Frelse har sin Grund ikke i Menneskene, men i Gud selv, i Hans Kjærlighed; dette gjælder ligesaa meget den sidste Del af Guds Gjerning som den første, ligesaa meget Frelsens Meddelelse i Evangeliet som Frelsens Tilvejebringelse i Christo, ligesaa meget, hvad vi bekjende i den tredje Troesartikel, som hvad vi bekjende i de to første. Det ene er ligesaa nødvendigt til Frelsen som det Andet, og det er altsammen den samme uforstølbte, pure og bare Naade (2 Tim. 1, 9. 10. Rom. 6, 23 etc. etc.).

Hvorsomhelst Evangeliet lyder, der sender altsaa den treenige Gud sin Gave, d. e. Kristus og i Ham Syndernes Forladelse, Liv og Salighed, til alle dem, som høre det. Hvorsomhelst, siige vi, og hvorledes end de Mennesker, som høre det, være sig ad — enten de lade sig overbevise og modtage det, eller de trodse og foragte det, saa er og bliver

*) Dette vilde være den kalvinistiske Branglære. Kalvinisterne lære nemlig sigefrem, at det ikke er Guds virkelige Vilje, at alle Mennesker skulle blive salige, og at derfor Kristus heller ikke er død for alle Mennesker, men kun for de Udvalgte, og at derfor den Hellig-Aand kommer med sin Kraft og Gave kun til Nogle af dem, som høre Ordet; til de Andre kommer kun det udbortes, tomme Ord.

Guds Vilje den samme*), og derfor bliver Ordet, hvori Guds Vilje aabenbares, altid det samme**), og derfor bliver Gaven, som er i dette Ord, altid den samme***). Kristus er igaar og idag og til evig Tid den Samme; derfor er Evangeliet igaar og idag og til evig Tid det samme, det samme for Adam som for de Menneſter, der leve, naar Domsbaſunen lyder; der er kun eet Evangelium (Gal. 1, 6—8), det samme for det tungnemmeste Barn som for den ſarpsindigſte Tænkter, det samme for den trodsigſte Fornegter, for den bitreſte Spotter ſom for den frommeſte Korsdrager, det samme evige, mægtige Himmelbudſtab, over hvilket de himmelleſte Hærſtærer juble, i hvilket Gud den Hellig-Aand aabenbarer Guds uudgrundelige Kjærligheds Dyb og vidner for ethvert Menneſte, ſom hører Budſtabet: „Gud elſter dig, du arme ſalbne Sjel! Guds Søn har betalt for dig din hele tunge Skyld! Frygt ikke, ſtat op, ryſt Støvet og Lænkerne af dig, gaa ud af Fængſlet, du er fri! Fryd dig ſaare, det er Guds Vilje, at du ſkal blive ſalig! Vær frimodig, dine Synder ere dig forladte!“

Og ikke alene i det Ord, ſom kan høres, ikke alene i det prædikede Ord bringer den Hellig-Aand denne Gave til Menneſtene; Han gjør det ogſaa i det „Ord, ſom kan ſees“; d. e. Han ſender os nemlig Evangeliet ligesom indklædt i viſe Handlinger (Sakramenterne), men Ordet, Vidneſkabet i diſe Handlinger er det samme, ſom i det prædikede Ord (1 Joh. 5, 8). Gaven er den samme, kun Midlet, Maaden, hvorpaa den gives, er en anden, idet Guds Viſdom og Kjærlighed kommer vor Svaghed til Hjælp og giver os „Syn for Sagen“. Hvor nu den Hellig-Aand bringer Evangeliet til Menneſtene i Daabens og Nadverens Form, — der er det, ligesom ved det prædikede Evangelium, nødvendigt at ſjelne mellem, hvad diſe Naadens Midler ere, og, hvad de virke. Thi Sakramenternes Art, Natur og Indhold, den Gave, de bringe med ſig, med eet Ord, Sakramenternes Væſen, det er af Gud, det er een Gang for alle beſtemt ved deres Indſtiſtelse og er ligesaa uforanderligt, ſom Guds Vilje og Guds Ord. Sakramenternes Virkning kan vel Menneſtene hindre, naar de nemlig ikke vil have den Gave, ſom Gud i Sakramenterne giver, men foragte Gaven og lade den ligge. Sakramenternes Væſen derimod er og bliver det samme, ihvordan ſaa Menneſtene bære ſig ad dermed. Daaben er og bliver Gjensfødeſens Bad, hvor mange Døbte der end ere, ſom foragte Daabenaaden. Daaben har een Gang for alle den Natur, at den giver Delagtighed i Chriſto, at den virker og udretter Syndernes Forladelse; dette er dens Brug og Ende, dens Henſigt og Be-

*) Jaf. 1, 17.

**) 1 Pet. 1, 25.

***) Rom. 3, 3. 9, 6. 2 Tim. 2, 13.

stemmelse, og det er ligesaa vist, at Gud i Daaben giver denne Gave til Enhver, som døbes, uden Undtagelse, som det er vist, at kun den, som modtager Gaven, har den, d. e. at kun den Døbte, som tror, bliver salig. Saaledes ogsaa med den hellige Nadver. Den er og bliver det, som den er, hvordan den end benyttes; d. e. Gud giver i Sakramentet enhver Nadvergjæst Christi Legeme og Blod til Syndernes Forladelse. Dette er Nadverens Væsen, og det er ligesaa vist, at denne Gave gives til enhver Nadvergjæst, som det er vist, at den, som æder og drikker uværdig, æder og drikker sig selv til Dom. St. Paulus klager over, at der ere Nogle, som ikke gjøre Forffjel paa Herrens Legeme. Dette kunde han ikke klage over, dersom Gud ikke gav Christi Legeme og Blod i Nadveren ogsaa til Uværdige. Blandt dem, der døbes som Bøgne, er der Mange, som ikke annamme Daaben i Tro. Disse maatte for at faa Daabssnaaden døbes om igjen, dersom Gud i Daaben alene gav de Troende Syndernes Forladelse. St. Johannes klager over, at Mange gjøre Gud til en Løgner, idet de ikke tro Vidnesbyrdet om Christo. Dette kunde han ikke klage over, dersom Gud ikke havde givet Vidnesbyrdet om Christo ogsaa til de Bantroe. „Men dette er Vidnesbyrdet, at Gud har givet os det evige Liv“ (1 Joh. 5, 11). Dette har Gud altsaa ogsaa givet til de Bantroe, men de tro ikke og gjøre Gud til en Løgner. Nu er, som ovenfor sagt, Evangeliet i Daaben og Nadveren ikke et andet Evangelium, end det i Ordet; der er kun eet Evangelium, thi „der ere Tre, som vidne paa Jorden, Anden og Vandet og Blodet, og disse Tre forene sig til Eet*), d. e. de vidne det samme Vidnesbyrd, nemlig at „Gud haver givet os det evige Liv, og dette Liv er i Hans Søn“ (1 Joh. 5, 1—11). Vidnesbyrdet bliver altsaa det samme, enten Menneffene tro eller ikke, men de, som ikke tro dette Vidnesbyrd, at Gud har givet dem det evige Liv, de gjøre Ham til en Løgner; — thi „Afløsningen (Absolutionen, Syndsforladelsen) er Evangeliets sande Kød!“ (se Konforbibelen S. 213 nederst).

For altsaa saa tydeligt og skarpt som muligt at faa udhævet, hvad Evangeliet er, og hvad Gave det bringer med sig — derfor have vi brugt de Udtryk: „Evangeliet giver Syndsforladelse til Alle, som høre det, baade Troende og Bantroe; det er Evangeliets uforanderlige Natur og Væsen at give Syndsforladelse; hvor det kommer, og hvor det lyder, der giver det Forladelse“. Om Modtagelsen o: Troen bliver der siden Tale**); den

*) I nogle Oversættelser: „vorde Eet“. Meningen er den samme.

**) For imidlertid at afværge Misforstaaelse have vi atter og atter udtrykkelig tilføjet, at kun den Troende har Evangeliets Gave. Heller ikke have vi glemt, at Gud ogsaa vil, at Loven skal prædikes for alle Mennefter, og at Evangeliets

vedkommer Evangeliets Virkning. Men først maa vi have paa det Nene, hvad Evangeliet er og bringer med sig. Ingen kan nemlig modtage Noget, uden dette Noget først er givet ham, og allermest gjælder dette ved Evangeliet, hvor endog selve Gynen og Villigheden til at modtage Gaven mangler og alene virkes ved Gавens egen Magt over Hjerterne. Derfor bekjender og den lutherste Kirke, at „Troen bliver undfangen og styrket ved Afløsningen“; skal altsaa Troen undfanges, saa maa Afløsningen ske først; d. e. først naar Syndsforbælsen er givent, kan den modtages og troes; thi Marsagen maa være før Virkningen.

Man har villet mene, at der er „Spidsfindighed og Drøfloveri“ i vore Vidnesbyrd i denne Sag; men det vil ikke den sige, der grundigt erkjender dette Lærepunkts høje Vigtighed. Heller ikke „bevares Aandens Enhed i Fredens Baand“ derved, at man lader Fem være lige og løber let hen over alle Bansteligheider og over de Lærdomme, i hvilke man ikke er enig. Derved bevares maasse Kjødets Enighed, men ikke Aandens. Aandens Enhed bevares alene ved Lydighed mod Aandens Vidnesbyrd, og alene dette Vidnesbyrd, Ordet, kan fremkalde den, hvor den fattes.

Man har ogsaa paastaet, at vor Lære i dette Stykke er „en ny Lære“. Jeg mener, vi have godtgjort, at den er saa gammel, som Guds Ord. Den har ogsaa været bekjendt af alle rettroende Lærere. Luther har i sit Skrift om Nogle-Embedet (se „Luthers Folkebibliothek“ Vdet Bind 5, 107) blandt Andet yttret sig om dette Punkt saaledes: „Mener du, at den ikke er bunden, som ikke tror Bindenøglen? Han skal vel erfare det i sin Tid, at Bannet ikke har været forgjæves og ikke fejlet formedelst hans Bantro. Saaledes ogsaa den, som ikke tror, at han er afløst og har sine Synder forladte; han skal vel ogsaa med Tiden erfare det, hvor ganske vist hans Synder have været ham forladte, og han har ikke villet tro det. St. Paulus siger i Rom. 3, 3: 'Om Nogle være vantroe, mon deres Bantro skulle gjøre Guds Trofasthed til Intet? Det være langt fra*'). Og nu tale vi heller ikke om, hvem der tror Nøglerne eller ikke. Vi vide ret vel, at Saa tro; men vi tale om, hvad Nøglerne gjøre og give. Den, som ikke modtager det, har vistnok Intet, men derfor fejler ikke Nøglen. Mange tro ikke Evangeliet, men derfor fejler og lyver ikke Evangeliet. En Konge giver dig et Slot; modtager du det ikke, saa har Kongen ikke derfor løjet eller fejlet, men du har bedraget dig selv, og Skylben er din; Kongen har vissest givet dig det“.

Gave endog skal negtes, ja paa Guds Begne fratages den aabenbart Ubefærdige (Bindenøglen). Men alt dette vedkommer ikke „Hovedspørgsmaalet i vore Forhandlinger med Augustinasynoden“.

*) Jeg har citeret Stedet efter vor Bibeloversættelse. Luther angiver fortellig Mening.

Jeg haaber, at vore Modstandere ved en alvorlig og gudsfrygtig Overvejelse vilde erkjende det Færlige i deres egen Lære; thi vel have de ofte udtrykt sig ganske uklart angaaende deres egen Mening, saaaat man kunde blive uvis om, hvad deres Lære egentlig er; men deres heftige Modstand mod den i hint Referat udtalte klare lutheriske Beskjendelse viser ialfald, at de ikke have erkjendt Sandheden, og den senere Skrifttvæksel har gjort dette end tydeligere, idet de gjøre Evangeliets Indhold og Gave betinget af Menneftets Forhold til Evangeliet. De ere ivrige for at hævde Troens Nødvendighed og mærke ikke, at de i sin Iver omstøde Troens Grundvold.

I en alvorlig Advarsel har Pastor H. Preus paavist, at deres Lære maa bringe Menneftene til at bygge paa sin Tro istedetfor paa Troens Gjenstand. Hvorledes denne Advarsel er bleven modt, faar vore Modstandere selv betænke. Jeg vil i Forbindelse med den minde om de Afveje, der true den, som forlader den rene Lære om Ordet. Først nemlig om den reformerte Branglære, der tvertimod Guds Ord (Joh. 6, 63 o. s. v.) gjør en Adskillelse mellem Ordet og Manden og gjør Ordet til en blot Vejvisning, en Forkyndelse om en Naade, der maa søges og hentes andetstedsfra, ikke fra Ordet, men fra Manden. Følgen bliver, at Salighedens Haab bygges — ikke paa det uforanderlige Ord, men paa det ustabile Hjertes egen Forvisning og Tillid til at have Mandens Gave; med andre Ord, Menneftene lære at bygge ikke paa Gud, men paa sig selv. Dernæst vil jeg minde om den romerske Branglære, der ligesom og konsekvent paaftaar, at da Syndernes Forkaldelse (foruden af andre romerske Betalingsmidler) ogsaa er afhængig af Menneftets Anger og Tro, saa kan og skal intet Mennefte her i Verden være vis paa, at hans Synder ere ham forladte; thi Ingen kan være vis paa, at hans Anger og Tro ere gode nok, eller at han har gjort sig Umage nok o. s. v.

Vore Modstanderes uklare og tildels modsigende Ytringer give Grund til at tro, at deres Fejl ikke saa meget bestaar i et fast System af afvigende Lærdomme, som meget mere i Ubekjendtskab med den rene Lære. Saa meget mere turde vi haabe, at vort Tilraab maatte røkke dem og føre dem tilbage til Sandheden. En tilskyndende liden Afvigelse kan i Troesfager have uberegnelige Virkninger; derfor advarer Gud os med de Ord: „En liden Surdejg gjør den ganske Deig sur“ (Gal. 5, 9 o. s. v.).

I en Strid, som denne, sømmer det sig ikke at stride „for at faa Ret“. Skæde der os vor Ret, saa føre vi alle vild, og det er ikke vor Indsigt eller Kløgt eller Trost, men alene Guds Barmhjertighed at tilstrive, naar vi opholdes i Sandheden. Vor Herres og Guds Ord alene skal have Ret. Og hvem vinder saa til Slutning mest efter en Strid,

som denne? Aabenbaret den, som erkjender sin Fejl og bliver bragt tilbage fra Bilsfarelse til Sandhed. Naar dette sker, bør begge Partier i Ydmyghed takke Gud, og hvor dette Maal, Sandhedens Sejer, ærligt og uden Svig havees for Øje, der lader Gud det lykkes. Maatte det saa ske! —

Som et andet Punkt, hvori Augustanasynoden afviger fra os, har den selv nævnt Chiliasm'en. Vi have vistnok længe vidst, at der inden Synoden offentlig har været ført temmelig krasse chiliasstiske Lærdomme; men først issor sandt vi dog Udtalelser om dette Punkt i dens Kirketidende. I „Hemlandet“, Synodens Organ, forkyndes nu ikke alene Fødernes (formentlig Masse-) Ombendelse til Christum, men ogsaa deres Tilbageførelse til deres Fædres Land. Det heder ved samme Lejlighed, at denne Lære er „en Troens Sag saavel som alle andre Lærdomme i den hellige Skrift“, og at de fleste af Reformatorerne og deres Efterfølgere i dette Lærepunkt have faret vild eller „med seende Øjne ikke seet“. Vor Synode har vistnok aldrig forhandlet dette Spørgsmaal. Imidlertid holde vi os i dette Stykke, som i alle andre, til Guds Ords klare Bidnesbyrd og forfaste derfor med den Augsburg. Konf. Art. 17 alle jødiske Meninger om et tusindaarigt Herlighedsrige paa Jorden. At hin Augustanernes Lære om Fødernes Tilbageførelse til Kanaan hænger sammen med de øvrige chiliasstiske Sværmerier, er vel temmelig utvivlsomt; imidlertid skal jeg her kun holde mig til, hvad der udtrykkelig er udtalt af dem. Med Hensyn hertil tro vi nu naturligvis ikke, at Føderne ere saaledes forfaste, at Ingen af dem mere bliver frelst. Tvertimod tro vi overensstemmende med Skriften, at de iblandt dem, som ikke blive ved i Bantro, skulle indpodes; thi Gud er mægtig til atter at indpode dem. Vi tro, at disse, som af Naturen ere Oljetræets Grene, blive indpode i sit eget Oljetræ, og at denne Indpodning af Israel fortgaar hver Dag indtil Dagens Ende. Den saakaldte „Masse-Ombendelse“ af Israels Folk finde vi derimod ikke lært i Skriften. Forsaa vidt nu Nogen omtaler denne Sag som en Tanke, en Privat-Mening, han har dannet sig, og som han da naturligvis ikke vil forkynde som Guds Ord, heller ikke fastholde som en Troeslære, der er fast grundet i Skriften, da kommer dette jo ikke Offentligheden eller Menigheden ved. Men saadan er ikke Augustanasynodens Stilling til Sagen. De have, hørte vi, ikke alene erklæret denne Lære, men ogsaa den om Fødefolkets Tilbageførelse til Kanaan for en Troens Sag, som altsaa Enhver under Saligheds Forlis maa ville tro ligesaa vel, som alle andre Skriftens Lærdomme. Her maa vi protestere paa vore egne saavel som paa Reformatorerne Begne; thi den lutherste Kirkes Lære er dette ikke, ligesaa lidt, som Evangeliet. At Gud muligens kan føre det saa, at i

den sidste Tid en Masseomvendelse af Jøderne finder Sted, tør jeg ligesaa lidt benegte, som at det Samme ogsaa kan finde Sted med andre Folk; men Herren har ikke klart aabenbaret det i sit Ord, og da skal det heller ikke gøres til en Troessag, ligesom Augustanerne ville. Desuden kunne vi ikke indse Andet, end at denne Lære maa føre til Regtelse af den Lære, som vi finde udtalt paa saa mange Steder i den hellige Skrift, den nemlig, at vi hver Dag have at vente Christi Tilfommelse og Aabenbarelse til Dom. Mener Nogen at kunne fastholde denne Skriftens Lære med den om en Masseomvendelse af Jøderne, saa bliver denne vistnok ikke saa betænkelig, som i modsat Fald; men vi finde den dog at være uden Grund i Skriften. Alt dette gjælder naturligvis i end højere Grad Læren om Jødernes Tilbageførelse til Jødeland, en Lære, som er ganske i Strid med Evangeliets Ord og Aand og intet Andet, end et grovt jødisk-chilastisk Sværmeri. —

Jeg kommer nu endelig til det sidste Lærepunkt, i hvilket Augustanasynoden erklærer sig uenig med os, nemlig om Slaveriet. Der har vistnok aldrig været ført nogen Strid om dette Punkt mellem os og Augustanasynoden. Heller ikke har jeg frad ens Side seet nogen nærmere Fremstilling af dens Lære i dette Punkt; det heder kun i dens Ministeriums Forhandlinger for forrige Aar, at „man udtalte sig derhen, at Slaveriet er syndigt og uforenligt med Christendommens Aand, og man samstemte saaledes med den i de norske Blade offentliggjorte Betænkning herom fra det theologiske Fakultet i Christiania“. Imidlertid er dette Punkt paa Grund af den Strid, som derom har været ført inden vor egen Synode, af den Betydning for os, at jeg vil benytte Lejligheden til her at udtale mig noget nærmere om Sagen. Jeg ved, hvilke haarde Domme der af Flere her i vort Fædreland er fældet baade over vor Stilling i Slaveris-spørgsmaalet og over vort Forhold til Pastor C. L. Clausen i Anledning af hans Stilling i Sagen; men jeg ved og, at Mangen her dommer, som den Blinde om Farverne. Det er mig derfor særdeles om at gøre at stille den hele Sag i det rette Lys. Dersom De, mine Tilhørere, skulde sættes istand til baade klart at fatte Gangen i den heftige Strid, som nu i 6 Aar har været ført hos os om dette Spørgsmaal, og tillige at domme om den Kontrovers, hvori vi i Anledning heraf ere komne med det herværende theologiske Fakultet, vilde det vistnok være nødvendigt for mig at oplæse alle de forskjellige herhenhørende Altttykker. Dette vilde imidlertid kræve, at jeg anvendte en særegen Aften dertil, og da jeg ikke ved, om min Tilhørere vilde ofre saa megen Tid paa dette Spørgsmaal, skal jeg forsøge at fatte mig i størst mulig Korthed.

Det var ved vor Synode i 1861, at dette Spørgsmaal blev bragt

frem til Behandling. Den frygtelige Borgerkrig var da i fuld Gang, og Enhver ved, i hvilken Forbindelse den stod med den i Sydstaterne bestaaende Slaveri-Institution. De Fleste af os ønskede vistnok, at Behandlingen af et saa brændende Spørgsmaal kunde blive udsat til en Tid, da Gemytterne kunde overberbeje det med mere Møjlighed; dobbelt ønskeligt maatte dette være os, da vi jo godt forstode, baade at der var dem, som begjærede Sagen behandlet som et politisk Spørgsmaal, og at det vilde være overmaade vanskeligt for os under Diskussionen at holde det politiske Element aldeles borte og behandle Sagen som et rent kirkeligt Spørgsmaal. Imidlertid maatte og skulde Sagen frem, og Synoden besluttede da at behandle Spørgsmaalet om, hvad Skriften lærer om Slaveri. Flere søgte vel at faa Diskussionen til at dreje sig om det amerikanske Slaveri, men det lykkedes ikke, da der blev protesteret imod, at Synoden som en kirkelig Forsamling besatte sig med et rent historisk-politisk Spørgsmaal. Som venteligt var, viste Meningerne sig delte. Nogle mente, at det i sig selv maatte være Synd at holde Slaver. Andre vare derimod overbeviste om, at Skriften er saa langt fra at fordomme eller afstasse Slaveriet, at den tværtimod ganske tydelig godkjender det som en borgerlig Institution, som Christendommen ved sin Aand har modificeret og helliget. Tilslibt fremlagde samtlige Synodens Præster følgende enstemmige Erklæring: „Skønt det efter Guds Ord i og for sig ikke er Synd at holde Slaver, saa er dog Slaveri i sig selv et Ondt og en Straf af Gud, og vi fordomme alle de Misbrug og Synder, som ere forbundne dermed, ligesom vi, naar vor Kalbsplygt fordrer det, og naar kristelig Kjerlighed og Visdom byder det, ville arbejde for dets Ophævelse“. Paa Spørgsmaal, om Synoden var tilfredsfullet ved denne Præsternes Erklæring, svarede 28 Lægrepræsentanter Ja, 10 Nej, og 28 stemte ikke. Ni af Repræsentanterne gave derpaa følgende Moderklæring: „Slaveriet, som en Institution betragtet, kan kun bestaa ved bestemt Lov, og da Lovene, hvorpaa det er støttet, staa i bestemt Strid med Guds Ord og den kristelige Kjerlighed, saa er det Synd; og da Slaveriet inden de forenede Stater har været et af dette Lands største Ondt baade for Kirken og Staten, anse vi det for vor absolute Pligt ved lovlige Midler som Christne og gode Lands-Borgere at gjøre Alt, som staaar i vor Magt, til at formilde, formindste og, om muligt, afstasse Slaveriet, naar vort Lands Bedste og Christen-Kjerlighed fordrer Samme af os.“ — Det vil sees, at det, hvorom Striden drejede sig, var kun dette, om det i sig selv, d. e. under alle Omstændigheder og i alle Tilfælde, er syndigt og fordommeligt, at En holder et andet Menneske som Slave, altsaa om det, at holde Slave, er syndigt ligesom det at staa ihjel, at bedrive Hor og at stjæle.

Da Synodens Forhandlinger og Præsternes Erklæring blev bekendt omkring i Menighederne, vakte det ikke alene Sensation, men temmelig almindelig Modstand og Forbitrelse. I Regelen blev Sagen misforstaaet, som om Præsterne og deres Venner bifaldt og vilde understøtte Slaveriets Udbredelse. Hertil kom naturligvis ogsaa paa mange Steder forvirrede Begreber om den kristelige Frihed, der forveksledes med den borgerlige og hødelige Frihed, som naturligvis heller ikke hos os manglede sine blinde Beundrere og Forsvarere. Det varede dog ikke længe, førend mange af vore bedre og mere oplyste Menighedslemmer forstode, hvad der var Sagens Kjerne, og af Guds Ord bleve oplyste om Sandheden af vor Lære eller, om de ikke naaede hertil, dog sølte sig saaledes slagne af Guds Ords Vidnesbyrd, at de ikke længer vovede at modsigge. Men nu indtraf et Tilfælde, som gjorde Modstanderne dristigere og bragte Kampen i fuld Gang. Den danske Pastor C. L. Clausen kom neppe hjem fra Synoden til sin Menighed, hvor Bevægelsen af flere Grunde maatte var stærkere end noget andet Sted, førend han for Menigheden erkjendte, at den Erklæring, han sammen med de øvrige Præster havde afgivet, var falsk, og da han noget senere ogsaa offentlig tilbagekaldte den og angreb vor Lære, nødte dette naturligvis os til offentlig at forsvare den Sandhed, vi betjendte. Efter et Mars Forløb begyndte dog den offentlige Strid nogenledes at stilles, især, da Sagens Behandling næsten ved enhver af de følgende Synoder med overvejende Majoritet blev udsat paa Grund af Borgerkrigen og Tidsomstændighederne, der gjorde Behandlingen af netop denne Sag utilraadelig.

Men isfor Sommer brød Striden ud igjen med fornyet Hefstighed. I 1861 havde Synodens daværende Formand, Pastor A. C. Preus, oversendt Præsternes Erklæring til det theologiske Fakultet i Christiania og æfset dets Betænkning i Sagen, og en saadan indløb derpaa til mig, som imidlertid var bleven Formand, i Oktober 1863. Efter Samraad først med mine Embedsbrødre og siden med vort Kirkeraad undlod jeg imidlertid at offentliggjøre den indtil ved Synodemødet forrige Aar. Vor Grund hertil var den, at det for os var klart, at Betænkningen bestod af to Dele, som indbyrdes modsigde hinanden, at to modsatte Opfatninger af Spørgsmaalet vare komne til Orde i den, saa den besvarede det baade med Ja og Nej; men det syntes os ikke at være nogen god Theologi. Vi ansaa det derfor som vor Skyldighed saavel ligeoverfor vort Samfund som for Fakultetet, hvis Betænkning af os var begjæret, at forsøge, om vi ikke ved Forhandling med det skulde kunne komme til Enighed. Jeg oversendte altsaa i Baaren 1864 en af Professorene Larsen og Schmidt udarbejdet Smødegaaelse af Betænkningen til Fakultetet. Da dette ikke derved

fandt sig foranlediget til at foretage nogen Forandring i sin Betænkning, henveedte vort Kirkeraad sig efter Opfordring fra hele vor Præstekonferents med en ny Skrivelse til Fakultetet. Herpaa var der imidlertid endnu ikke indløbet noget Svar, da vor Synode skulde træde sammen i forrige Aar*), og jeg ansaa det derfor som min Pligt at forelægge Synoden Fakultetets Betænkning tilligemed hele den øvrige Korrespondance. Synoden besluttede, at alle Dokumenter skulde trykkes i Synodalsforhandlingerne. Neppe var dette steet, før Striden brød ud paany med forøget Heflighed. Pastor Clausen kom straks frem med et Angreb paa den af os bekjendte Lære og paaberaabte sig den ene Del af Fakultetets Betænkning, og han blev snart efterfulgt af en Skare Forfattere, der samtlige toge denne Del af Fakultetets Betænkning til Indtægt, medens de somofteft med Tausched forbigik den anden Del. Mange af de Produkter, som saaledes fremkom, vare nu vistnok af den Natur, at enhver Christen, af hvilken Overbevisning han i dette Stykke end maatte være, virkelig maatte haade rødme og bedrøves derover. Vi bleve imidlertid gjennemheglede, udskjeldte, beløjede og bespottede, og dette var maaste for Flere Hovedsagen. Thi blandt vore Modstandere fandtes ikke alene brave og fromme, omend i dette Stykke vildelede, Menighedslemmer, men ogsaa Mænd, som stode udenfor Kirken og intet syntes at bekymre sig om Gud og Hans Ord, Mænd, som hylde en falsk Humanisme og, berusede af det moderne Skrig paa „naturlige og uafhængelige Menneskerettigheder“, ansaa den udbortes timelige Frihed som absolut nødvendig for Mennesket. Men jo mere Spørgsmaalets dybe Betydning under Striden kom frem, og jo mere vi saa, at vi i Virkeligheden havde at bekjempe et Stykke af den antichristelige Tidsaand, des mindre turde vi naturligvis paa vor Side tie stille og saaledes forraade Sandheden; vi søgte atter med Guds Ord at forsvare den af os bekjendte Lære og fandt hertil en fortrinlig Hjælp i den anden Del af det theologiske Fakultets Betænkning.

Jeg skal nu forsøge i størst mulig Korthed at give en Fremstilling af vor Lære.

1) Efter vor Erklæring er Slaveriet ikke nogen guddommelig Indstiftelse, heller ikke noget Herligt og Godt, meget mere under mange Forhold noget Sørgeligt og Dødt, skjønt det kan vendes til det Gode for dem, som frygte Gud.

2) Det finder ikke Sted efter Guds oprindelige Skabervilje, men som en Straf over Synden; det stammer ikke fra Paradiiset, men er en Følge af Syndesaldet.

*) Jeg ved nu, at Fakultetet har villet give en fornyet Erklæring, men ved Medlemmernes meget Arbejde er blevet forhindret deraf.

3) Det er ikke blot et Onde for Slaven, men og farligt for Herren, for hvem Ansvarer bliver størst, Pligterne vanskeligst og Fristelserne til Magtens Misbrug store.

4) Disse Misbrug fordommes, som f. Ex. Utugt med Slaverne, at ordentligt Egteskab iblandt dem hindres eller forstyrres, at Guds Ord forholdes dem, at Arbejde over Kræfterne paalægges dem, at Mishandling og Unddragelse af Pleje finder Sted, o. s. v.

5) Herrerne ere pligtige at følge Mt. 7, 12 („Alt, hvad I ville, at Menneskene etc.“); de skulle derfor sørge for, at Slaverne kunne føre et arbejdsomt og gudsfrygtigt Liv, erholde Undervisning og Opbyggelse af Guds Ord, indgaa ordentligt Egteskab, have maadeligt Arbejde og fornøden Pleje som og Føde og Klæder.

6) Slaverne ere berettigede til passende Arbejde, Bolig og Løn, d. e. Føde og Klæder (1 Tim. 6, 8).

7) Kjerlighedsbudet tvinger ikke til altid at frigive Slaven, thi det ophæver ikke Standsforskjellen mellem Menneskene; derimod nøder det til at bevise Næsten, altsaa ogsaa Slaven, alt Gødt efter hans Trang og Behov i den Stand og Stilling, han er sat.

8) Slaverne ere Herrerne's Ejendom efter 1 Mos. 26, 14. 3 Mos. 25, 45 ff., dog kun til Tjeneste og Brug overensstemmende med Guds Bud.

9) Herrerne have ikke Magt over Slavernes Samvittighed og Sjæl; den tilkommer kun Gud og Hans Ord (1 Kor. 7, 23. Gal. 5, 1).

10) Slave er altsaa en Tjener, der for sin Livstid er pligtig til at tjene, lyde, arbejde, men med Ret til Kost, Klæder, Pleje og Tid til at befordre sin Salighed og opfylde sin himmelske Herres Vilje i det Kald, hvori han er sat.

11) Bevise Herren Slaven dette, da bevise han ham, hvad ret og billigt er efter Kol. 4, 1.

12) Indvendes, at dette er et idealt Slaveri, men at det virkelige derimod i sig selv er syndigt, da indrømmes vistnok, at heller ikke i dette Forhold nogen syndeløs Fuldkommenhed er at søge; dog kan Herren saavel som Slaven opfylde sine Pligter i en evangelisk Aands Oprigtighed, vokse deri og bevares for Ondskabssynd.

13) Ligesom i andre tilladte Livsforhold, f. Ex. mellem Egteskab, Husbond og frie Tjenere, Dyrighed og Undersaatter, de Færreste stræbe at opfylde Kjerlighedsbudet, udenat dog derfor Forholdet selv bliver syndigt, saaledes kan man heller ikke her vente Andet, end at Herrerne for detmeste ville misbruge sin Magt, udenat Forholdet derfor i sig selv bliver syndigt.

14) Gal. 4, 1 viser, hvad Hjertelag Herren skal have til Slaven;

men paa Grund af, at Slaven er tvungen til livsvarig Tjeneste, bliver Fristelsen til Tyranni saa meget større.

15) Derfor vil ogsaa enhver kristelig Menneſteven onſte og arbejde tit, at dette ſtrange Tjenesteforhold mere og mere kan ophæves.

16) Ingen Kristen kan derfor være en „Proflaverimand“ i dette Ord's prægnante Betydning, og vi have heller aldrig været det. Historien viser ogsaa, at Christendommen, hvor dens Aand har trængt igjennem, mer og mer har først formildet og dernæst ganske ophævet Slaveriet.

17) Imidlertid kunne vi ikke erklære det for Synd i ſig ſelv, d. e. under alle Omſtændigheder, at holde Slaver; thi baade tillader Gud i det Gamle Testament ſit Folk at have ſaadan Ejendom, ja kalder den en Velsignelse (1 Moſ. 24, 3. 5. 26, 12), og ſkjønt Kristus og Apoſtlene overalt foreſandt Slaveriet overmaade udbredt (eſter Gibbon 60 Millioner i det romerſke Rige), indeholder dog ikke det Nye Testament noget Forbud derimod, men vel Formaninger baade til Slaverne om at holde ſine Herrer al Værd værd og tjene dem ſom Troende og til Herrerne om at viſe Slaverne, hvad ret og billigt er, og komme ihu, at de ſelv have en Herre i Himmelen (1 Tim. 6, 1).

18) At det græſke Ord *δουλος*, overſat ved „Træl“ og „Tjener“ i Eph. 6, 5—9. Kol. 3, 22—4, 1. 1 Tim. 6, 1 f. Tit. 2, 9 f. 1 Petr. 2, 18, virkelig betyder Slave, ſees af Modſætningen til „fri“ i Eph. 6, 8 og 1 Kor. 7, 21, ſml. Gal. 4, 1 f.; denne Forklarings Rigtighed fremgaar ogsaa af Historiens Vidneſbyrd om, at ſaagodtſom alle Tjenere dengang vare Slaver, og bevidnes af Weimar-Bibelen, Biſtop Wiſleſens Katechiſme, det theol. Fakultets Betænkning, Webſters Dictionary og Paſtor C. E. Clauſen.

19) Naar Modſtanderne ſige, at Apoſtlene vel vidſte, det var Synd, men ikke havde villet eller turdet ſige det, ikke fordret Slavernes Løsgivelse og ikke ſtraffet Herrerne, fordi de undløde det, men derimod formanet Slaveholderne ſom troende og elſkede Brødre til at behandle Slaverne rettelig, da er dette i Grunden at negte, at den hellige Skrift er indblæſt af Gud, og at Apoſtlene bleve drevne af den Hellig-Aand, d. e. at negte den hellige Skrift at være den enefte fuldkomne Retteſnor for Tro og Levnet; det er at beſpotte de kjære Apoſtle, ſom agtede det for en Værd at forhaanes for Christi Skyld (2 Kor. 11, 23—28).

20) Ligeoverfor hine klare Steder i den hellige Skrift kunne vi ſaaledes ikke ſige, at det i ſig ſelv, d. e. altid og alleſteds, af hvem det ſaa end gjøres, er Synd at holde Slaver, eller at man altid gjør Synd ved ſelve den Handling, at holde Slaver, hvor kjærligt og vel man end behandler dem.

21) Det kommer her ikke an paa, at Enhver forstaaar de nævnte Steders Sammenhæng med Kjærlighedsbudet eller andre Ord i Skriften; thi vi vide, at Skriften kan ikke modsiges sig selv, om det end kan synes saa for os.

22) Det kommer her heller ikke an paa, at vi forstaa, hvorledes Slaveriet med Rette kan være opstaaet; thi Guds Ord maa troes, om vi end ikke kunne forstaa den hele Sammenhæng.

23) Dog vilde vi ikke erklære og have aldrig erklæret alle dem for Afskeistne, som ikke indse vor Læres Sandhed og Overensstemmelse med Guds Ord, især naar de have Tvivl og Strupler paa Grund af Steder i Skriften, og de ikke vise aabenbar Gjenstridighed mod Guds Ord.

24) Vi anse ikke og have aldrig anset denne Lære for nogen Hoved- eller Fundamental-Lære i Christendommen, men kunne derfor dog ikke anse den for uvigtig eller agte det for ligegyldigt, hvad man i saa Maade tror; thi for det Første staa Bilsfarelser i dette Punkt i nøje Forbindelse med andre Bilsfarelser mod det 4de Bud; for det Andet ere vi pligtige til at tro ethvert, selv det ringeste, Guds Ord.

25) Vi have ikke søgt Strid om denne Sag, men kun, hvor vi troede ikke uden Synd at kunne tie, stræbt efter Gode at besjende, hvad vi have erkjendt for Guds Ords Sandhed.

Da man ofte mod os paaberaaber sig det theol. Fakultets Betænkning, vil jeg gjøre opmærksom paa, at denne i sin anden Del, hvor den holder sig til vor Erklæring og det foreliggende Spørgsmaal og besvarer dette efter Guds Ord, netop erklærer det Samme, som vi have lært og udtalt. Den udtaler sig her saaledes: „Det Nye Testamente indeholder intet udtrykkeligt Forbud mod Slaveriet, ingen ligefrem Forkastelses- eller Fordømmelsesdom over det, intet Lovbud om dets Ophævelse. Ligesaaaltdsom det erklærer det for en Synd at være Slave eller en Pligt for Slaven at bryde sine Lænker, ligesaa lidt gjør det det til en ubetinget Synd at holde Slaver eller til en Pligt for Herren at frigive sine Slaver. Det stiller tværtimod Slaveforholdet — ved Siden af de af Gud selv indstiftede Samfundsforholde mellem Mand og Hustru, Forældre og Børn — under det 4de Bud (Eph. 6, 5—9 sml. m. 5, 21—6, 4. Kol. 3, 22—4, 1 sml. m. 3, 18—21); udgaaende fra den Forudsætning, at der indenfor de kristelige Menigheder fandtes baade kristelige Slaver og kristelige Slaveejere, formaner det hine til at betragte sine jordiske Herrer, de være troende eller vantroe, gode og billige eller vrangvillige, som sin himmelske Herres Repræsentanter og tjene dem som saadanne i Urefrygt, Underdanighed og Trostid (Eph. 6, 5—8. Kol. 3, 22—25. 1 Tim. 6, 1. 2. Tit. 2, 9. 10. 1 Pet. 2, 18), og paa den anden Side Herrerne til at betænke, at ogsaa de have en Herre i Himmelen, hos hvem

der ikke er Personsanseelse, og at behandle sine Slaver med faderlig Kjærlighed, Retfærdighed og Billighed og, forsaavidt de ere Christne, som Brødre i Herren (Eph. 6, 9. Kol. 4, 1. Philem. 12—16). Den almindelige Christelige Regel: „Hver blive i det Rald, som han er kaldet ubi! I den Stand, hvori Enhver er bleven kaldet, i den blive han hos Gud!“ (1 Kor. 7, 20, 24), bliver af Apostelen Paulus udtrykkeligen bragt i Anvendelse ogsaa paa Slavestanden (B. 21—23); han formaner den Christelige Træl til ikke at være bekymret over eller utilfreds med sin Trællestand, som om den skulde kunne gjøre noget Stkaar i hans Christenstands Kraft eller Herlighed, men agte sin aandelige Frihed i Christo højere end den udbortes Trældoms Nag; han er saa langt fra at fremstille den udbortes Frihed som et særdeles vigtigt Formaal for den Christelige Slaves Stræben, at han tværtimod — efter en Fortolkning af B. 21, som ialfald ikke mangler dygtige Talsmænd — endog for det Tilfælde, at han paa retmæssig Maade skulde kunne opnaa en saadan Forandring i sin ydre Stilling, tilraader ham — rimeligvis i Betragtning af Kirkens daværende Aar (B. 26) — 'heller at benytte', at han er 'kaldet som Træl', altsaa at blive hos Gud i den Stand, hvori Hans Naadefald har naaet ham. I Overensstemmelse hermed sender da ogsaa Apostelen den bortløbne Slave Onesimus tilbage til hans Herre, Philemon, uden af denne sin Brøder i Herren at kræve den nu Christelige Slaves Frigivelse, kun med Bøn om, at han vil modtage ham i Kjærlighed og behandle ham som en Brøder i Herren (Philem. 10—18). Vi se altsaa, at det Nye Testament paa samme Tid, som det med al Kraft gjør den Grundsætning gjældende, at der for Christo og i Forhold til Ham ingen Forskjel er mellem en Herre og en Slave, dog er saa langt fra deraf at ulede nogen Berettigelse for Slaven til egenmægtigt at bryde sit Nag eller nogen ubetinget Forpligtelse for Herren til at frigive ham, at det tværtimod sætter en saadan Forandring i det ydre Forhold mellem dem som et aldeles underordnet Moment ligeoverfor begge væsentlige indre Eghed, om det end ved at opstille hin Grundsætning tillige har saaledes dømt Slaveriets Væsen, at dette uden nogen voldsom ydre Fremfærd af sig selv maa ophøre, ialfald tage sin Braad, overalt, hvor hin Grundsætning bliver anerkjendt“.

Naar Pastor Clausen, idet han med os fastholder, at Slaveri betegner et Ejendomsforhold, tillige med os paastaar, at Slaveriet i sig selv er syndigt, og at det Slaveri, som omtales i det Nye Testament blandt de Christne, ikke er noget Ejendomsforhold, men kun et tvungent Tjeneste- og Eghedsforhold og derfor heller ikke er noget virkeligt Slaveri, men kun har Slaveriets Navn og Form, saa har han visse ingen Grund til for disse sine Paastande at paaberaabe sig Fakultetets Betænkning. Denne

negter ikke paa noget Sted, at det Nye Testaments „Slaveri“ betegner et Ejendomsforhold, og om det end af enkelte Udtryk kunde synes, somom den ikke vilde erkjende det Nye Testaments Slaveri som et virkeligt Slaveri, saa har det dog sikkert ikke været Fakultetets Mening at paa.staa dette, men kun at udtale, at det oprindelige hedske Slaveri er blevet i høj Grad modificeret indenfor Christenheden. Ialsk har Fakultetets Medlem Prof. Johnson saaledes fortolket Betænkningens Udtryk under de Forhandlinger, som Pastor Clausen og jeg førte med ham angaaende denne Sag i Februar Maaned dette Ar. Da Pastor Clausen her paa.beraabte sig Fakultetets Betænkning for sine ovenfor anførte Paa.stande, erklærede Prof. Johnson, at han maatte til.staa, at Udtrykket: „Slaveri kun af Navn“ i hin Betænkning ikke var noget adækvat Udtryk for det Nye Testaments „Slaveri“ og derfor heller ikke maatte urgeres som saadant; han til.søjede, at Clausen ikke maatte paa.beraabe sig Fakultetets Betænkning, naar han ikke med dei vilde erkjende, at Ejendomsforholdet vedbliver ogsaa i det Nye Testaments „Slaveri“, og at dette følgerig er et virkeligt Slaveri.

Hvad endelig angaar Betydningen mod os for, at vi i denne Sag have gaaet frem mod Pastor G. L. Clausen med ufjærlig Rigorisme, tilbageviser jeg trostlig en saadan Betydning som en Usandhed. Pastor Clausen har selv i sin Tid givet os Vidnesbyrd for det Mobsatte. Til den Fremgangsmaade, vi have brugt mod ham, tror jeg, vi have været baade berettigede og forpligtede efter den Kjærlighed, vi ere saavel Sandheden som ham skyldige. Forøvrigt vil jeg ikke her nærmere indlade mig paa dette Punkt. Det gjør mig ondt, at jeg overhovedet har maattet berøre det. De, som ønske nærmere Underretning om Pastor Clausens og vort Forhold i denne Strid, kunne læse derom i Luth. Kirketid. VIII. Nr. 20, hvor jeg har været nødt til nærmere at belyse Forholdet. —

Jeg har nu fremstillet de Værepunkter, hvori Augustanasynoden er uenig med vor Synode og mer eller mindre afviger fra Sandheden. Vor Kamp med denne Synode har — Gud ske Lov! — ikke været uden Frugt. Ifjor have tre af dens norske Præster tilligemed flere Menigheder for Troens Skyld forladt den og søgt Forening med os. Men ogsaa inden Synoden selv turde en mere alvorlig Betragtning af den rene Væres Vigtighed og en noget klarere Erkjendelse af Sandheden hist og her have været Frugten af vort Vidnesbyrd; saa haabe vi ialsk. Ogsaa i de sidste Ar have vi gjentagne Gange søgt Konferentser med Augustanerne, men hidtil for-gjæves. Det staar dog til at haabe, at de nye norske Præster, som Synoden i det sidste Ar har saaet herfra i Stud. Ol sen og Seminaristerne Krogness og Müller-Eggen, ikke ville lade sig blindt hen lede af de svenske Præster. Kan der end mangle dem Udskilligt i theologisk Dygtig-

hed, saa er der dog Grund til at haabe, at de besidde mere kristeligt Alvor, et sundere Troesliv og mere ensfoldig lutherisk Erkjendelse, end ialfald en Del af deres svenske Brødre. Ved Guds Naade vil det hjælpe dem til at saa Djænele op og se, at de med sine Menigheder maa ophæve sin nuværende syndige Forbindelse og slutte sig til vor rettroende Synode, om de skulle kunne haabe at bevare lutherisk Tro og Lære. Hertil hjælpe dem Gud for Jesu Skyld!

Slutningsord.

Saa er jeg nu færdig med min Skildring af vore kirkelige Forholde i Amerika. Mit Ojemed med den har været et dobbelt. Jeg vilde give vor Moderkirke en Anledning til at lære vore Forholde at kende for ret at kunne bedømme dem; thi det er os ikke ligegyldigt, hvorledes vi ansees og dømmes af Troesbrødre, og det Troesbrødre blandt Landsmænd. Men derhos ønskede jeg ogsaa navnlig hos de yngre Theologer at vække Deltagelse for deres Landsmænds og Troesbrødres aandelige Nød og, om muligt, bringe Nogle til at høre og følge Raabet: „Kom over og hjælp os!“ Det være mig derfor tilladt til Slutning her endnu at henvende nogle Ord specielt til Norges unge Theologer.

Jeg vil først minde dem om min tidligere Skildring af den store, store aandelige Nød iblandt os, de mange store præsteløse Menigheder, Skaren af dem, som strige efter Livets Brød, om de ej skulle forsmagte, minde om de utallige Farer og Forsørelser, for hvilke Landsmænd i saadanne Menigheder ere udsatte, om de Skarer af Landsmænd og Troesbrødre, som hvert Aar herfra komme over til os og bidrage til at forøge Nødsstanden. Atter er i Aar et Snes Tusinde Landsmænd draget afsted, og hvor mangen Randibat har vel følt sit Hjerte saa kraftigt rystet ved Tanken paa deres aandelige Nød, er vel bleven saa heftig bevæget i Anden ved Synet af denne Skare dyretjøbte Sjæle, hvoraf nu mange skulle vanke om som Faar uden Hyrde, at han har sprængt de timelige Vaand, som bandt ham, sat altsens uvæsentlige Hensyn tilside og erklæret sig villig til at følge efter dem for at bryde Livets Brød for de Hungrige? Jeg badler ikke, at man føler Interesse for Jøder, Tyrker og Hedninger, at man arbejder for at udbrede Christi Evangelium blandt de fjerneste Folk indtil Jorderiges Grændse. Men kunne da Landsmænd, Troesbrødre intet Krav gjøre paa Medfølelse, paa Kjærlighed? Skulle da de ansees og behandles som Spebalske, som Pestbefængte, hvem man styr og flyr? O, om de vare saadanne — Kristus behandlede dem ej saa, Han traadte nær til dem og hjalp dem, Han søgte efter det Fortabte, og det er jo Hans Kjærlighed, vi skulde søge at tilegne os og efterligne.

Biskop arbejder vi derover paa selv at afhjælpe Nøden; vi haabe i

Løbet af nogle Aar at kunne udsende henimod et Snæs Lærere blandt vore Landsmænd. Men, som jeg tidligere omtalte, de Fleste af disse ere dog kun praktist dannebe, og vort Samfund tiltrænger saare og vil i den nærmeste Fremtid komme til end mere at tiltrænge dygtige, vidensfabelig dannebe, fromme Theologer. Vi ville derfor ogsaa gjerne tage imod dygtige theologiske Studenter og hjælpe dem til at fuldende sin theologiske Uddannelse iblandt os; men først og fremst behøve vi dog Kandidater, som straks kunne hjælpe os i Arbejdet og udkaste det Garn, hvori Sjæle skulle fanges for Guds Rige.

Men jeg hører saa mange Indvendinger, saa mange Undskyldninger!

1) „Vi føle intet Kald!“ — Broder, her er Kald, her er Kald fra Guds Menigheder! Erkjender du, at Nøden hos os er mere strigende, Trangen hos os til din Haandsrækning større, end her hjemme, at din Virksomhed der paa Forhaand kan antages at blive til større Velsignelse, og du har viet dig til en Evangelistes Gjerning og er befunden dygtig til den, se, da har du Kaldet, Kaldet fra Gud.

2) „Men det indre Kald, Lysten til at drage afsted, føler jeg ikke!“ — Nu, saa maa du give den gamle Adam et dygtigt Slag paa Hovedet og straffe dig selv, at du ikke føler Lyst, den nye Mands Lyst til det, som Gud kalder dig til, og som Kjærligheden skalde drive dig til, — saa skal du staa op og kaste Adamskanterne af dig og uden Lysten, ja trods din Ulyst, i Guds Navn gaa og prædike Guds Evangelium og bede, at Herren vil give dig Lyst til Gjerningen, og du skal saa den.

3) „Men det er dog en fri Sag, og jeg kan gjøre, som jeg lyster!“ — Ja, saa sig de, som raabe: „Lader os affaste Hans Vaand! Vi ville ikke, at denne skal herste over os!“ Men Herrens Disciple følge i Alti sin Herres Nøst, ja agte paa Hans mindste Vink; hele deres Liv er et Kjærlighedsoffer i Troeslydighed, men al Egenvilje og Egenraadighed have de forfaget tilligemed Djævelen.

4) „Men her er Nød herhjemme; Fædrelandet tiltrænger os“. — Dette indrømmes for en Del, og til dem, som blive i Hjemmet for at afhjælpe denne Kirkes Nød, henvender jeg ikke disse Ord. Men staa Kald ledige i Finmarken eller andetsteds, eller er det vanskeligt at saa dem besatte, saa er Aarsagen ikke den, at der her er Mangel paa Kandidater, men snarere den, at der mangler Kandidaterne paa Hjerte for sin egen Kirkes Nød, og da kunne vi ikke undre os over, om der ogsaa mangler dem paa ret Følelse for vor Kirkes Nød.

5) „Men Skolen tiltrænger vore Kræfter!“ — For en Del gjælder dette, men ogsaa kun for en Del. Den theologiske Kandidat er ikke nærmest uddannet eller udsondret for Skolegjerningen, uden forsaavidt Reli-

gion bliver Hovedfaget. At Kandidaten i den Virksomhed, navnlig som Lærer ved Almuusolen, forbereder sig et Par Aar til Prædikeembedets Forvaltning, kan være at anbefale, men ikke at han arbejder sig træt der og taber Sands og Interesse baade for Theologien og Embedets Gjerning. Naturligvis, ingen Regel uden Undtagelse; for Enkelte kan det senere i Livet vise sig, at Skolevirksomheden og ikke Præsteembedet er deres rette Plads.

6) „Forhold til Forældre og Familieforbindelser nøde os til at blive“. — Ja, saadanne kunne disse Forholde være. Men det er dog visse- lig kun særegne Tilfælde, at disse Forholde ere af den Natur, at de tvinge til for Guds Skyld at blive. Vi skulle vel raadsføre os med Forældre og kristelige Venner; men vi skulle ikke raadsføre os med Kjød og Blod. Forøvrigt, lader os ikke glemme Frelserens Ord: „Hvo som forlader Fader og Moder for mit Navns Skyld, han skal faa hundrede Guld igjen“. Vi have erfaret Sandheden af denne Forjættelse; vi have i det fremmede Land fundet Fader og Moder og Søster og Broder istedetfor dem, vi her maatte forlade.

7) „Vi ere ikke dygtige for saa vanskelige Forholde“. — Den theologiske Dygtighed besidde vistnok de fleste Kandidater, naar de ikke ere blevne altfor gamle. I Regelen gjør man ogsaa bedst i at lade Andre bedømme den. Det er vistnok saa, at der til Præstegjerningen i Amerika fremfor her fordres særskilt en praktisk Dygtighed, en Gave til at lede en Menighed og holde baade indre og ydre Orden under Forhandlinger i Møderne; men det vil dog visse- lig være en Undtagelse, at en dygtig, rettroende, from theologisk Kandidat ikke skulde besidde eller gennem Dvølsen af Gud faa denne Gave til Embedets Førelse.

8) „Men Trængslerne derover ere saa store; der kræves saa megen Møje og Anstrengelse“. — Vistnok sandt, men dog i Regelen ikke nu længer i den Grad, som tidligere. Desuden, Herren har ikke derfor kjøbt os med sit Blod, heller ikke derfor udvalgt os til sine Medstaber til Menighedens Beredelse, forat vi skulle søge magelige Poster og gode Dage, men forat vi daglig skulle som Apostelen Paulus ofre os selv i Hans Tjeneste; vi skulle anse det for den højeste Ære, om vi værdiges at maatte bære Hans salige Budskab til dyrefjødte Brødre; vi skulle glæde os, naar vi agtes værdige til at lide Savn, Trængsel og Bespøttelse for Hans Navns Skyld.

9) „Men Indtægterne, den timelige Eksistens er saa usikker; der er ingen Garantier“. — Herren er vort Haab og Trøst og megen Tillid! Han er vor Garanti, og vi anse Ham for den bedste. Naar saa du den Retfærdiges Børn forladte af Ham? Kæft din Sorg paa Ham, og Han skal have Om- sorg for dig! Desuden; prædik i Herrens Kraft i Tide og

i Utide Guds Ord, Loven til Kjødets Tugtelse og Dødelse, det salige Evangelium til Beberkvælgelse, til Trøst og Liv, saa Sjælene saa Smag paa Guds Naade, paa Evangeliets Sødme, og du skal saa se, hvorledes Hjerterne aabnes for den legemlige Trang og blive villige til at meddele dig af de timelige Goder Alt, hvad der er fornødent!

10) „Ja, men det aandelige Tryk derover er for stærkt“. — Vi taale intet aandeligt Tryk uden af Guds Ord. Dette Ord er, tro vi, klart nok for Enhver, som ret omgaaes med det; det ere vi alle, Præster og Lægfolk, forpligtede til at bøje os under. Men seje vi i noget Stykke, saa ere vi villige til at lade os tugte og vejlede af Ordet og ville takke den, som vil komme over til os og gjøre det. At vi skulde være saa afvegne, at en virkelig rettroende Lutheraner ikke skulde kunne eller ville staa i Troessamsfund med os, vil vel neppe Nogen paastaa.

11) „Men vi kunne jo aldrig vende tilbage“. — Det forholder sig ikke saa. Uden gyldig Grund, blot af kjødelige Hensyn, bør vistnok Ingen forlade sin Menighed, allermindst under den nærværende Nød; men hvor En i Gudsfragt efter Guds Ord har afgjort Sagen og er vis i sit eget Hjerter, saa han ikke gjør det Skridt i Tvivl, men i Tro, der vilde vi visse ikke, om det stod til os, lægge nogen Hindring i Vejen for en Tilbagevenden; herpaa kunde jeg anføre Exempler.

Hermed har jeg omtalt og imødegaaet de væsentligste Indvendinger, som gjøres mod at drage over til os. Men jeg tillader mig nu ogsaa at at anføre nogle Grunde for, at theologiske Kandidater bør følge Raabet.

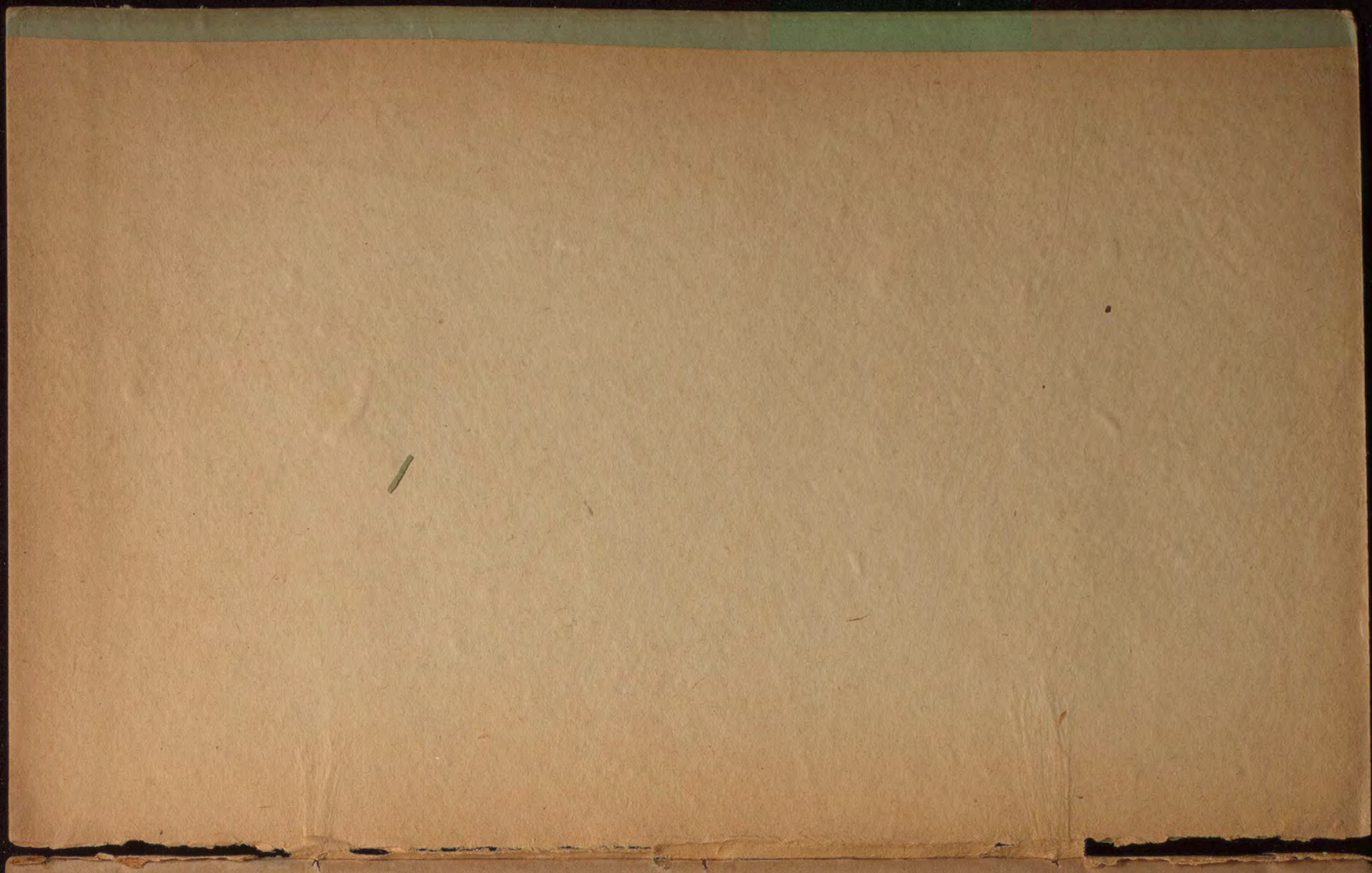
1) Jeg har før omtalt den strigende Nød iblandt os. Menigheder forkomme, Sjæle forsmægte, Præsterne overanstrengte sig og kunne dog paa mange Steder ikke udrette det Allernødvendigste til vore vidtstrakte Menigheders Opbyggelse.

2) Den præstelige Virksomhed over i vor Frikirke vil for den gudsfrygtige Theolog være en ypperlig Skole baade for hans indre Liv og for hans fuldkomne Dygtiggjørelse til Embedet. Han vil der af egen Erfaring lære at forstaa og paastjønne den lutheriske Frikirke, hvis Virksomhed i Alt kan ledes efter Guds Ord. Han vil der lettere lære at bedømme de statskirkelige Forholde, Statskirkens store Brøst og Mangler saavel som Maaden, hvorpaa de skulle afhjælpes. Han vil der fristes mindre til at tage saa mange Slags timelige Hensyn, til at kræve og bygge paa alle slags menneftelige Garantier og holde Kjød for sin Arm, drives mere til at slaa sin Lid til Guds Ord, forvisset om, at Herren ved det vil opholde baade ham og sin Kirke.

3) Den, som paa Grund af de statskirkelige Forholde har Betæneligheder ved at indtræde i geistlig Virksomhed her i Norge, kan over hos

os tilfredsstille sin Længsel efter at virke som Ordets Tjener til Sjælens Frelse uden at hemmes af statskirkelige Fordomme, Baand og Byrder. Han behøver ikke der, som her, at grue for at skulle maatte virke maaste i samme Menighed, ialfald i samme Kirkesamfund, sammen med falske Lærere, som han ifølge Guds Ord er forpligtet til at fly, naar han for-gjæves har straffet dem. Han behøver ikke der, som under de statskirkelige Forholde, at frygte for, at hans Menighed, naar han nødes til at for-lade den, ligesaa gjerne kan falde i Hænderne med paa en Branglerer, som blive betroet en rettroende Guds Ords Tjener. Med eet Ord: han be-høver der ikke at ængstes for at maatte staa i et Samfund, som trods sin rettroende Bessjendelse paa Papiret tilslut kunde befindes at være uneret. Han kan der lægge Vind paa at øve Kirketugten overensstemmende med Guds Ord uden at frygte for, at det skal saagodtsom umuliggjøres ham ved selve Forholdene inden Menigheden eller ved Fordomme og Tryk uden-fra. Han kan der i sin Gjerning samvirke med Menigheden under For-holde, som tillade de aandelige Kræfter, der findes i den, at komme til Anvendelse overensstemmende med Guds Ord til Menighedens og hele Kirkesamfundets Betsignelse. Med eet Ord: Han kan der ved Guds Raade føre sit Embede efter Guds Ord i en Menighed og et Kirkesamfund, der er ordnet og ledes efter Guds Ord, og som har en sikker Fremtid, saa-sandt det bliver fast ved Ordet, og han kan saaledes udgaa alle disse Kors og Rampe, som en samvittighedsfuld Præst i Statskirken har, fordi Meget i den ikke er ordnet eller udføres efter Guds Ords Anvisning, og navnlig fordi saagodtsom ingen Læretugt i den er at finde, og fordi Me-nigheden er udelukket fra al offentlig Virksomhed og Deltagelse i Styrel-sen af sine egne Anliggender, hvorved ikke alene dens Opbyggelse og Ud-vikling hemmes, men ogsaa dens Vægfølelser altfor ofte fristes til at øve en Virksomhed, som ikke har Hjemmel i Guds Ord, og som, hvor den øves uden saadan Hjemmel, aldrig kan blive uden Skade for Guds Menighed.

Dg nu, Brødre, tilgiver mig, om jeg her stundom maaste har ført „haard Tale"! Mit Hjerte brænder ved Tanken paa mine Landsmænds Nød. Jeg takker Gud, som skænkede mig den Glæde, efter saa lang Tids Fravær at gjense Fædreland, Slægt og Venner. Men under Djebkliftets Glæde kan jeg dog ikke glemme hende, mit Hjertes Brud hustru; med min Sjæls hele Kjærlighed hænger jeg ogsaa her ved Menigheden der, følger dens Rampe og og beider Gud staa den bi og velsigne Arbejdet og Rampen til sin Ære og Sjælens Salighed. Dg kan du, Brøder, tage virksom Del med i dette Arbejde og denne Kamp, saa siger jeg: „Kom, og du skal være hjertelig velkommen til os!" Dg, jeg ved det for vist, ogsaa Herren siger da til dig: „Gaa!" Dg den samme Herre vil velsigne din Gjerning derover!

Universitetsbiblioteket i Bergen